HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

Településfejlesztési koncepció és Településrendezési terv kidolgozásához

Készült a Hajdúszoboszló Város Önkormányzatának megbízásából
2015. május

CÍVISTERV
VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA
4025. Debrecen, Széchenyi utca 8 sz.

C Í V I S T E R V
VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT.
Levelezési cím: 4031 Debrecen, Derék utca 245
Iroda: Debrecen, Széchenyi utca 8 sz.
Tel:(30) 9818-172, Tel/fax: (52) 531-732
Email: civisterv @ civisterv.hu

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

Településfejlesztési koncepció és Településrendezési terv kidolgozásához

Képviselt szakág	név, jogosultság
Vezető településtervező: Területrendező tervező	Zsemberi István TT/1-09-0016 TR-1-09-0016
Településtervezési munkatárs:	Kőszeghy Csanád Ábel Okleveles településmérnök
Környezetalakítás, tájrendezés:	Zsila László TK-09-0583/06
Környezetvédelemi tervező:	Lévai Béla HBM MK 09-0036
Közlekedés tervező:	Gulyás Imre Tkö / 09-0057
Vízi közmű tervező:	Som Ibolya TRv-T-/09-0079
Energia közmű tervező:	Szabó Lóránt TRe-T-/09-0408
Hírközlés tervező:	Lakatos István TH-T-15-0342
Térinformatikus:	Dr.Pázmányi Sándor /Eközig Zrt.

D e b r e c e n, 2015. május hó

Zsemberi István
ügyvezető

T A R T A L O M

B E V E Z E T É S 5
1.) HELYZETFELTÁRÁS 6
1.1. Regionális összefüggések, térszerkezeti helyzet 6
1.2. A területfejlesztési dokumentumokkal való összhang vizsgálata 9
1.3. A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata 19
1.4. A Szomszéd települések hatályos településszerkezeti terveinek fejlesztést befolyásoló - vonatkozó megállapításai 33
1.5. A hatályos Településfejlesztési döntések bemutatása 40
1.6. A város településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata 41
1.7. A település társadalma 62
1.8. A település humán infrastruktúrája 68
1.9. A település gazdasága 71
1.10. Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere 82
1.11. Településüzemelési szolgáltatások 87
1.12. A Természeti-táji adottságok vizsgálata 89
1.13. Zöldfelületi rendszer vizsgálata 96
1.14. Az épített környezet vizsgálata 99
1.14.1. Területfelhasználás vizsgálata 99
1.14.2. 14.2-5. a telekstruktúra, épületállomány és építmények vizsgálata, önkormányzati ingatlankataszter, ... 104
1.14.6. Az épített környezet értékei 105
A.) Településtörténeti összefoglalás 105
B.) A település címere 107
C.) A gyógyfürdő története 108
D.) A temetőkert művészete 110
E.) A településszerkezet történeti kialakulása 111
F.) Hagyományok, épületjellemzők, utcahálózat 116
G.) Műemlékek, műemléki terület, egyedi értékek 120
H.) Helyi értékvédelmi kataszter 131
1.15. Közlekedés 139
1.16. Közművesítés 145
1.16.1. Vízgazdálkodás vizsgálata 145
A.) Ivóvízellátás 145
B.) Termálvíz ellátás 146
C.) Szennyvízelvezetés és tisztítás 149

D.) Felszíni- és csapadékvíz elvezetés: 151
1.16.2. Energia ellátás vizsgálata 154
A.) Fürdő energia hasznosítása 154
B.) Távhőellátás 155
C.) Földgázellátás 156
D.) Elektromos energia ellátás 158
E.) Megújuló energiák 160
1.16.3. Elektronikus hírközlés vizsgálata 161
A vállalkozások ellátottságai 161
A lakosság ellátottságai 162
1.17. Környezetvédelem 167
1.18. Katasztrófavédelem 191
1.19. Ásványi nyersanyag lelőhely 193
1.20. Városi klíma 195
2.) HELYZETELEMZÖ MUNKARÉSZ 198
3.) HELYZETÉRTEKELÖ MUNKARÉSZ 205
3.1. A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis 205
3.2. Problématérkép, értéktérkép 207
3.3. Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek 208
3.3.1. Településrészek kijelölése, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása 208
3.3.2. Szegregált, vagy szegregációval veszélyeztetett területek 223
3.3.3. Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek (potenciális akció területek) 225
3.4. Ábra jegyzék 242
3.5. Rajzjegyzék 244
3.6. Rajzi mellékletek 244

BEVEZETÉS

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló többször módosított 1997. évi LXXVIII. törvény (Étv.) a településrendezési tervek készítésének folyamatát, az egymásra épülő munkarészek jóváhagyásának rendjét, a tervek tartalmát és formáját új alapokra helyezte. A rendezési terveket, mint a települések jelenét és jövőjét jelentősen befolyásoló dokumentumokat, szerepükhöz méltóan, alapos előkészítés után, az érdekeltek (lakosság, érdekképviseleti és államigazgatási szervek, hatóságok) széles körű bevonásával kell készíteni. A rendezési tervek készítésének első, indító része, a településfejlesztési koncepció elkészítése, majd jóváhagyása.

A 314/2012.(XI.8.) „a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről „szóló Kormány rendelet határozza meg határozza meg az elkészítendő munkarészek tartalmát is.

Jelen megalapozó vizsgálat egyaránt szolgálja Hajdúszoboszló város új településfejlesztési koncepciójának és készülő új településrendezési eszközeinek (Településszerkezeti terv, Helyi építési szabályzat és ennek részeként szabályozási terv) megalapozását.

Hajdúszoboszló város korábbi településfejlesztési koncepciója 2004. évben készült el (került elfogadásra.) Ezt követően, 2008. évben készült el Hajdúszoboszló Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája, melynek aktualizálása, a 2020-ig tartó Uniós pályázati ciklushoz történő hozzáigazítása jelenleg is tart.

A megalapozó vizsgálat és az erre alapozottan kidolgozott Településfejlesztési koncepció elkészítése előtt tájékoztatás történt, melynek során előzetesen véleményt nyilváníthattak a partnerségi egyeztetés szerint érintettek az érintett államigazgatási szervek, az érintett területi és települési önkormányzatok.

Az önkormányzatnak a Településfejlesztési koncepció tervezetének egyeztetése előtt, dönteni szükséges a tervezés alapjául szolgáló megalapozó vizsgálat megfelelőségéről, valamint a koncepció kiválasztott fejlesztési irányáról.

1.) HELYZETFELTÁRÁS

1.1. Regionális összefüggések, térszerkezeti helyzet

Települési szerepkör, közlekedési kapcsolatok:

Hajdúszoboszló az Alföld északkeleti részén található, Budapesttől 200 km-re keleti irányban, Debrecentől 22 km-nyire délnyugaton. Budapest és Debrecen felől is a 4-es főúton érhető el.
A város az Észak-Alföldi régióhoz tartozik, ami 3 megyét foglal magában: Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Jász-Nagykun-Szolnok megyét. Hajdú-Bihar megyén belül a település a Dél-Hajduság kistáj területén fekszik, három tájegység találkozásánál: északnyugatról a Hortobágy, északkeletről a Hajdúhát, délről pedig a Berettyó, ill. a Nagy-Sárrét határolják.

A település- és a településfejlesztés számára előnyhelyzetet jelent a gyógyító hatásáról világhírű hévízkincs, a jó minőségű talaj, és a földrajzi fekvéséből származó egyéb előnyök.
Hajdúszoboszló szerepkörét elsősorban a nemzetközileg is elismert gyógyfürdő határozza meg. A gyógyfürdő nemcsak Hajdúszoboszló, de az egész térség vonzerejét is képezi, a hortobágyi természeti tájjal együtt. Kiaknázásra váró lehetőségeket kínál a Hortobágy-Hajdúszoboszló-Debrecen idegenforgalmi „háromszög” vagy a Tisza menti térséggel kiegészülő „négyszög” országosan is kiemelt üdülőkörzetként való kezelése esetén az ökoturizmus, ill. a hortobágyi attraktív látványosságokhoz kapcsolódó komplex, gyógy- és rekreációs termálprogramokkal bővülő idegenforgalmi projektek megvalósítása. Hajdú-Bihar megye területfejlesztési koncepciójában egyik fő hangsúlyos pontként emlegetik a termálvizekre alapozott gyógyturizmust a falusi turizmus és a Hortobágy, valamint a Tisza menti területek mellett.
A megye központi részén, 11 város révén nagy összefüggő sajátos urbanizált térség alakult ki. Hajdúszoboszló város alközponti szerepkörrel bír a megyeszékhely Debrecen mellett, a városhoz kapcsolódva.
Hajdúszoboszló a 4 sz. országos főút mellett, egyben a megye térszerkezeti tengelye mentén helyezkedik el, ami kedvező az alközponti funkció ellátására.
Debrecen hatása Hajdúszoboszlóra mindazonáltal ellentmondásos. Egyfelől a megyeszékhely tágabban értelmezett agglomerációjába tartozó Hajdúszoboszló sok szempontból kötődik Debrecenhez, a lakosok ott veszik igénybe a közszolgáltatások egy részét, valamint munkaerő-piaci és oktatási vonzáskörzete is egyértelműen kiterjed a Hajdúszoboszlói kistérség területére. Másfelől Debrecen fejlesztő, dinamizáló hatása és együttműködési hajlandósága nem tekinthető igazán erősnek. Az idegenforgalom szempontjából – a gyógy-, a termál- és a fürdőturizmus hasonló adottságai miatt – egyfajta verseny is kialakult a két város között, amit kölcsönösen előnyös funkciómegosztással, intenzívebb együttműködéssel és közös arculatformálással lehetne ellensúlyozni.

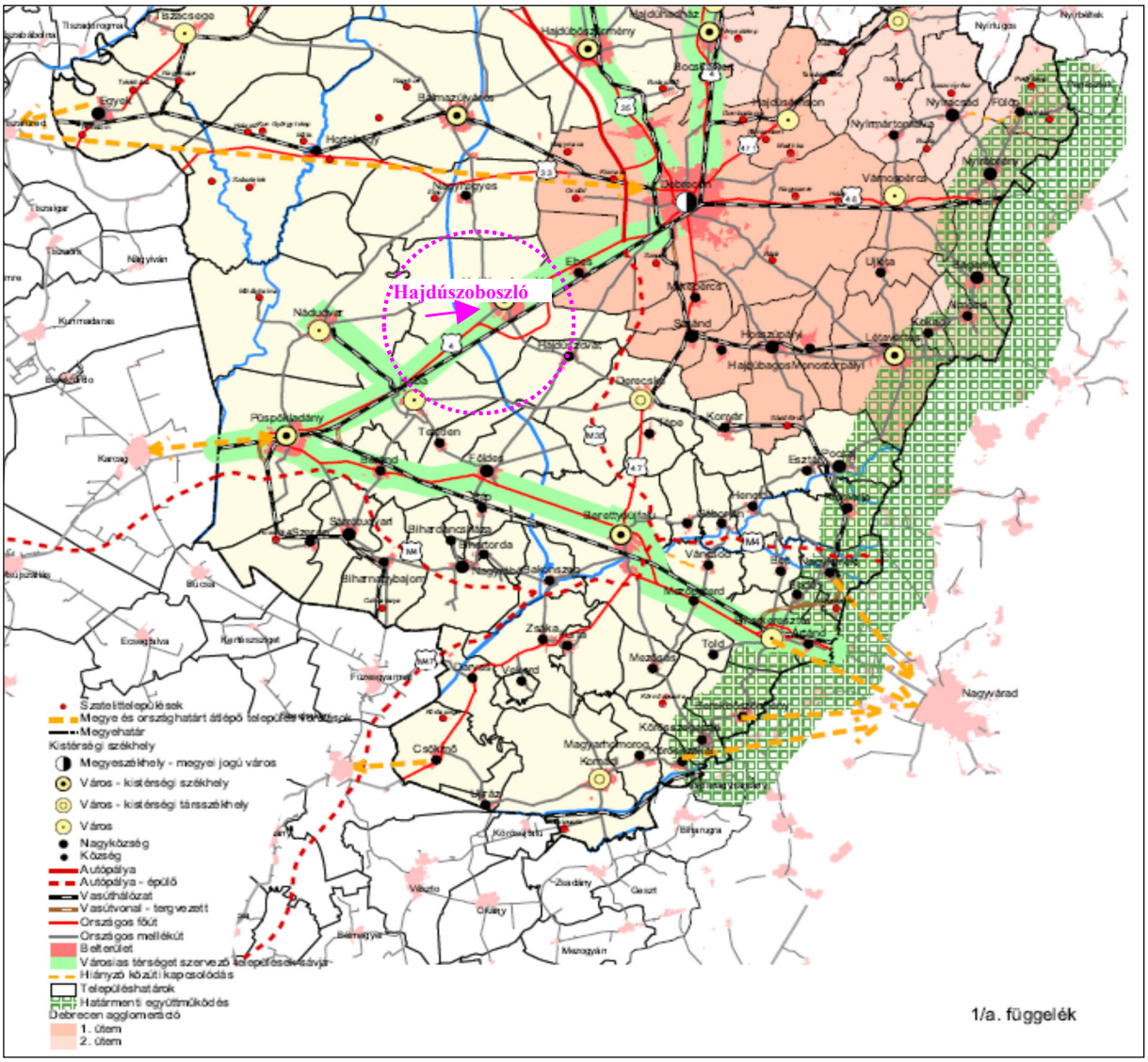

1. ábra: Részlet Hajdú-Bihar Megye TrT vizsgálati dokumentációjából (Településrendszer)
M4 és M 47 autópályák nyomvonala aktualizálva az OTrT 2013. évi módosításának tervezete alapján.

A települési sajátosságok nemcsak helyi, de országos és nemzetközi szinten is generálnak kapcsolatot, főként a testvérvárosi kapcsolatok jellemzőek.
A kapcsolat célja a másik ország, város hagyományainak, kultúrájának, történelmének, nevezetességeinek megismerése, a kapcsolatok kiszélesítése más területekre is. Partnerként kölcsönösen segíteni egymást a nemzetközi kapcsolatok kiépítésében, kiszélesítésében, lehetővé téve ezáltal az Európai Uniós programokba, pályázatokba való közös bekapcsolódást.
Hajdúszoboszló az alábbi testvér és partner városokkal van kapcsolatban:

- Bad Dürrheim / Németország
- Dicsőszentmárton / Románia
- Késmárk / Szlovákia
- Lanskroun /Csehország
- Dzierzoniow/ Lengyelország

A Kistérségi együttműködés:

Mikroregionális szinten Hajdúszoboszló feladatai kiterjednek a gazdaság és a társadalom szinte minden területére (kereskedelmi ellátás, egészségügy, oktatás, közlekedés, munkahelyteremtés, közigazgatási feladatok, kommunális szolgáltatás, szabadidős tevékenység stb.), a felmerült szükségleteknek a város képes megfelelni. Azonban annak ellenére, hogy kistérségi székhelyként működik, és körzeti közigazgatási funkciókat is ellát, csak korlátozott mértékben tölt be valódi központi szerepkört, mert a kistérség másik három települése és annak lakosai részben más városokhoz, térségekhez kapcsolódnak (pl. Debrecenhez, Püspökladányhoz, Derecskéhez, Balmazújvároshoz).

A kistérség foglakoztatási viszonyai jól mutatják, hogy a települések között egyfajta funkciómegosztás is kialakult, így a fejlettségbeli és a gazdasági szerkezetben megmutatkozó eltérések kistérségi szinten kiegyenlítik egymást. **Hajdúszoboszló** turizmusorientált funkciója az egész kistérségre kedvező hatást fejt ki, kiegészítő szolgáltatásokkal a három községnek is célszerű kapcsolódni a központ gyógyturizmusához. **Ebes** rendelkezik a legkedvezőbb adottságokkal logisztikai szempontból, a vállalkozások innovációs tevékenységének támogatásával és befektetés-ösztönzéssel a leghatékonyabban tud az ipar és a logisztika irányába specializálódni. **Hajdúszovát** a kistérségi szintű szociális szolgáltatásokhoz kapcsolódó infrastruktúra és a kevésbé képzett munkaerő tartós foglalkoztatását biztosító kisüzemek kialakításában vállalhat kistérségi szinten meghatározó szerepet. **Nagyhegyes** a kistérség leginkább mezőgazdasági jellegű települése, a jövőben a termékszerkezet átalakításával „biofalu” válhat belőle.

Járás- Járási központ:

A Hajdúszoboszlói járás Hajdú-Bihar megyéhez tartozó járás 2013-tól, székhelye Hajdúszoboszló. Területe 732,65 km^2, népessége 42.250 fő. Két város, Hajdúszoboszló és Nádudvar, valamint három község, Ebes, Hajdúszovát, Nagyhegyes tartozik hozzá.

Hajdú-Bihar megye járási beosztása 2013. január 1-től

1.2. A területfejlesztési dokumentumokkal való összhang vizsgálata

Hajdú-Bihar megye 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó új Területfejlesztési Koncepciója 2014. évben került jóváhagyásra, amely a megye hosszú távú, 2030-ig szóló céljait foglalja össze.

A megye jövőképe:

„Hajdú-Bihar megye 2030-ra megőrzi természeti értékeit és a helyi közösségek együttműködéseire, adottságaira és hagyományaira építve – támaszkodva Debrecen, mint a Kárpát-medence egészség fővárosa és versenyképes innovációs központ gazdaságélénkítő és munkahelyteremtő hatására – fenntartható, kiegyensúlyozott, lakosai számára mi-nőségi szinten élhető környezet lesz."

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció Helyzetfeltárásának a megye helyzetére vonatkozó (Hajdúszoboszló várost is érintő) legfontosabb megállapításai a következők:

- A megyében találhatunk sajátos adottságokkal rendelkező településeket is – lélekszámtól függetlenül. Az egyik ilyen sajátos probléma a környezetileg érzékeny területű települések köre, amelyek a Hortobágyi Nemzeti Park területei által érintettek, vagy érzékeny vízbázisú térségek. Ezekben az esetekben a fejlesztési akcióknak különleges figyelemmel kell eljárni. Ugyancsak sajátos kezelést igényelnek a nagy területű, elszórt lakott területtel rendelkező települések, ahol a közszolgáltatások fenntartása, fejlesztése is új megoldásokat igényel. De itt kell megemlíteni a turisztikai potenciállal rendelkező településeket – legyen az termál-, kulturális- vagy vallási vonzerő – amelyek fejlesztése szintén speciális beavatkozásokat igényel. Ezen sajátosságokkal rendelkező települések fejlesztési igényeinek komplex, integrált kezelése, a centrum és a periféria közötti különbségek mérséklése és a belső kohézió erősítése fontos tényezői a megye hosszú távú fejlődésének.
- Hajdú-Bihar megye több gazdasági ágának fejlődését jelentős mértékben befolyásolják a megye természeti erőforrásai. A gazdaság szempontjából fontos természeti adottságai közül első helyen a termőföld emelendő ki. Országos jelentőségű, de a megye gazdaságában ma már csekély szerepet játszó földgázkincse Hajdúszoboszló és Nagyhegyes térségében koncentrálódik. Kiemelendő a termálvízkészlet is, amelynek feltárása nyomán a megye jelentősebb településein (Balmazújváros, Berettyóújfalu, Debrecen, Földes, Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúszoboszló, Hajdúszoboszló, Kaba, Nádudvar, Polgár, Püspökladány, Tiszacsege) általában működnek fürdők, Hajdúszoboszló pedig országos viszonylatban is az egyik leglátogatottabb gyógyturisztikai célponttá vált. Megfigyelhető ugyanakkor, hogy a termálvíz hasznosítása elsősorban gyógyászati, illetve turisztikai céllal történik, a geotermikus energiahasznosítás kevésbé jellemző Hajdú-Bihar megyére. Fontos megemlíteni a védett természeti értékek jelentőségét: a Hortobágyi Nemzeti Park – túl a terület nem lebecsülendő agrárfunkcióján – már ma is Hajdú-Bihar megye nemzetközi idegenforgalmának egyik névjegye.

A kedvező természeti adottságokra épülő mezőgazdaság termékei – telepítő tényezőként – meghatározó szerepet játszottak a megye élelmiszer- és könnyűiparának kialakulásában, és napjainkban is jó feltételeket teremtenek az élelmiszergazdaság és a megújuló energiahasznosítás helyi gazdaságban játszott szerepének megőrzéséhez.

- A megye távlati vízigényei a meglévő rendszerekről kielégíthetők, ugyanakkor kiemelten fontos feladat a vízbázisok biztonságba helyezése és biztonságban tartása a védőterületek kialakításával és a szükséges monitoring működtetésével. Emellett a vízelosztó-továbbító művek folyamatos rekonstrukciója – különösen a régi, korszerűtlen anyagból készült vezetékek esetében – fontos feladat a jövőben.

- A 2014-2020-as fejlesztési periódus kiemelt fontosságú célja kell, hogy legyen egy pontos alapkutatásra épülő megújuló energia stratégia és program kidolgozása a megyére. Lehetőség szerint legalább járási szinten részletezett kutatásokat és fejlesztési javaslatokat kell kidolgozni. Különösen jelentős és elérhető források állnak rendelkezésre a geotermikus energia és a biomassza hasznosítására.

- A mezőgazdasági öntözéssel jelentősen mérsékelhetőek a növénytermesztés aszálykárai. A komplex vízgazdálkodási rendszer kialakítása egyszerre szolgálhatja az öntözés, a belvízmentesítés-tárolás, a halgazdálkodás, a rekreáció és a természetvédelem céljait

- Számítások alapján a nagyobb hajdúvárosok népességszáma stabilabbnak tűnik, várhatóan azonban a Tisza mente és a megye déli része azonban jellemzően népességszám-csökkenéssel fog szembesülni 2020-ig. Néhány kisebb bihari község esetében a lakosság elöregedése a település elnéptelenedését vetíti előre, amelyet legfeljebb a csökkenő ingatlanárak miatt beköltöző hátrányos helyzetű családok tudnak ellensúlyozni. Emellett több település fiatalos korstruktúrája további dinamikus népességnövekedést jelez előre. A megye legnagyobb részére a további elvándorlás valószínűsíthető – Debrecen és szomszédsága (beleértve Hajdúszoboszlót is) jelenthet ez alól kivételt. Biharkeresztesen és környékén az elvándorlás folyamatát valamelyest mérsékelni fogja a román állampolgárok átköltözése.

- A megye foglalkoztatási adatai (országos átlag alatti aktivitási ráta, nagyarányú munkanélküliség, pályakezdő és tartósan munkanélküliek országos összehasonlításban kedvezőtlen mutatói) alapján kijelenthető, hogy a rendelkezésre álló munkaerő-tartalékok bőségesek, a megye fejlett oktatási-képzési intézményrendszere pedig lehetőséget teremt a munkaerő minőségi jellemzőinek javításához. Figyelemre méltó adottsága a megyének, hogy népességmegtartó képessége szilárdabb, mint Kelet-Magyarország vagy Nyugat-Románia legtöbb megyéjéé. Jellemző továbbá, hogy a hazai munkaerő-költségek és munkatermelékenység viszonya nemzetközi összevetésben kedvező. Összességében a munkaerő a megye gazdasági fejlődését meghatározó egyik legfontosabb telepítő tényező.

- A kulturális szolgáltatások megyén belüli eloszlására jellemző a megyeszékhely centrikusság, Debrecen a megye egyértelmű kulturális központja. Fajlagos adatok tekintetében ugyanakkor látható, hogy például a lakosságszámhoz képest könyvtárba beiratkozott olvasók, vagy a kulturális rendezvényeken részt vevők száma kisebb településeken is kiemelkedő lehet. Ez utóbbi kategóriában kiemelkedik a térség két turisztikai központja, (Hajdúszoboszló és Hortobágy) illetve néhány hajdúváros, valamint Berettyóújfalu a bihari térségben és a határ menti kulturális szolgáltatásokban betöltött szerepe miatt. A terület hatékonyan járult hozzá a települések kulturális kínálatának fenntartásához, bővítéséhez, a helyi identitás erősítéséhez. A megyében meg-erősödött a közösségi művelődés szemlélete, amely hatékonyan segítette a helyi társadalom fejlődését.

- Hajdú-Bihar megye alapinfrastruktúrájának valamennyi szegmense jelentős – bár eltérő mértékű – fejlődésen ment keresztül az elmúlt években. A gazdaságfejlesztés kérdéséhez szorosabban kapcsolódó közlekedési és kommunikációs infrastruktúra fejlesztése terén az M3-as és M35-ös autópályák kiépülése, több főút (4-es, 33-as, 35-ös, 42-es, 47-es) közelmúltban végrehajtott, valamint a 100. számú vasútvonal jelenleg is zajló rekonstrukciója, továbbá a debreceni repülő-tér, mint trimodális logisztikai központ fejlesztése a legfontosabb lépés. Mindezen beruházások nemcsak a megye külső kapcsolódását, de belső nexusainak minőségét is hatékonyabbá hivatottak tenni.

- A megye mezőgazdaságának fő jellemzői: Pozitívumként emelhető ki Hajdú-Bihar megye ma is jelentős agrárpotenciálja, szántóföldi növénytermesztés és állattartás szimbiózisára épülő mezőgazdasága, mely az ágazat országos átlagot meghaladó termelékenységi mutatóiban is visszatükröződik. Az ágazat – területi struktúrájából következően – fontos szerepet játszik a vidéki térségek gazdaságában, mind a tömegterme-lés, mind a speciális termékek tekintetében fejlesztési stratégiába beépíthető adottságokkal rendelkezik. Negatívum a korábbi feldolgozóipari kapacitások leépülése, mely alacsonyabb helyi hozzáadott érték előállítását eredményezi, illetve hozzájárul az ágazat diverzifikáltságának csökkenéséhez.

- Hajdú-Bihar megye turizmusának egyik legfőbb kitörési pontja az egészségturizmus, ezen belül a gyógyturizmus. Az elmúlt évtized jelentős fejlesztései mellett a jövőben is várható az ágazat növekedése. Emellett az ágazat joggal alapozhat a természeti adottságok (pl. vízfolyások, erdők) illetve kulturális örökségek hasznosítására. A megye számos műemlékkel rendelkezik, melyek a történeti értékük mellett fontos részei a térség turisztikai vonzerejének.

- Hajdú-Bihar megye lakásállománya az országos átlagnál jelentősebb növekvő tendenciát mutat, mely mögött jelentős területi különbségek húzódnak. A városok és a nagyváros környéki települések mind mennyiségi, mind minőségi tekintetben javulást tudtak mutatni. A jövőre vonatkozóan fontos feladat lehet a csökkenő népességű településeken a megfelelő színvonalú lakások fenntartása.

A megyei Területfejlesztési Koncepció célrendszerének Hajdúszoboszló várost is érintő elemei:

- **Átfogó cél 1 (C1)** *(*Hajdú-Bihar megye természeti adottságaira, hagyományaira és kutatási potenciáljára alapozott gazdaságfejlesztés, mely növeli a foglalkoztatást és erősíti a megye kelet-magyarországi innovációs központ funkcióját.)
  Hajdú-Bihar megye gazdasága hagyományosan a mezőgazdaságra és az élelmiszeriparra épült. Ez a terület a jövőben is erőteljesen megjelenik majd a megye gazdasági szerkezetében. A mező-gazdaság számára előnyös természeti adottságok magas hozzáadott értékű, nemzetközileg is versenyképes, egészséges élelmiszerek előállítását teszik lehetővé, amelyet a megfelelő kutatás-fejlesztés támogat.

- **Átfogó cél 2 (C2)** (A szegénység és társadalmi kirekesztés csökkentéséhez, valamint a munkaképes korú lakosság piacképes képzettségi szintjének növeléséhez szükséges szolgáltatási, népegészségügyi és köz-igazgatási funkciók erősítése.)
  A társadalmi kirekesztettség elleni fellépés részeként elérendő cél a társadalom önszerveződő, öngondoskodó erejének helyreállítása, egészségének fejlesztése, építve a helyi kulturális és vallási értékekre, erősítve a helyi közösségeket, fejlesztve a civil társadalmat és növelve az állampolgári aktivitást és az egészség-tudatosságot. A munkaképes korú lakosság képzettségi szintjének növelését elsősorban a szakképzésre és a felsőfokú képzésre támaszkodva kell elérni, segítve az első átfogó célban megfogalmazott gazdasági fejlődést. A fenti célokat az ügyfélbarát, mindenki számára elérhető és hozzáférhető közszolgáltatás és közigazgatás, valamint államigazgatás kialakítása segíti, amely javítja a lakosság egészségi állapotát és a közbiztonságot.

- **Átfogó cél 3 (C3)** (A hatékony víz- és energiagazdálkodás, valamint a fenntartható környezetgazdálkodás feltételeinek megteremtése és fejlesztése a Tiszántúlon az éghajlat- és klímaváltozás negatív hatásainak csökkentésére.)
  Hajdú-Bihar megye páratlan természeti értékeinek sokféleségét megőrizve hosszútávon fenntartható környezetbarát gazdaságot kell kialakítani. A megyét (hasonlóan a tiszántúli megyékhez) is érintik a klímaváltozás hatásai; az aszály, belvíz és árvíz problémáinak megoldása a fenntartható vízgazdálkodás fejlesztésével már rövidtávon segítheti a megye gazdaságának fejlődését.
  A megye energiafüggőségének csökkentése érdekében kiemelt cél a megújuló energiák széleskörű alkalmazásának elterjesztése, illetve az energiahatékonyság növelése.
  A fenntartható fejlődés elveit figyelembe kell venni a megyei stratégia és program kialakításakor és megvalósításakor.

Stratégiai célok:

Hajdú-Bihar megye 2014-2020-as időszakra vonatkozó fejlesztésének stratégiai céljai két szinten kerültek meghatározásra annak érdekében, hogy mind a különböző tématerületek és ágazatok célirányos fejlesztései, mind a megye területi tagozódásának megfelelő speciális igényekre alapozott fejlesztések markánsan kiemelésre kerülhessenek.

- A térségi szerkezet kialakításakor, többek között törekedni kell a természeti értékek védelmére és az ökológiai hálózat fejlesztésére. Ugyancsak fontos, hogy a területi szerkezet alakítása ne veszélyeztesse a felszíni vizek és a felszín alatti vízbázisok védelmét. A megye elsőrendű termőképességű talajokkal rendelkezik, amelyek termőképességének megőrzése kulcsfontosságú a jövőben.
- A jövőben megvalósítandó fejlesztések, illetve szocioökonómiai folyamatok során a következő szempontokat fontos figyelembe venni:
  - Infrastruktúra (vonalas) fejlesztése: A térséget érintő vasút és útfejlesztések, illetve táv-vezetékek építésének megvalósítása során a lehető legnagyobb körültekintéssel kell eljárni, hogy a táji értékek a lehető legkevésbé sérüljenek.
  - A következő évtizedekben várhatóan felértékelődő helyi/kistáji adottságok és a lokális erőforrások intenzívebb hasznosítása. Az újonnan létrejövő ún. „zöld gazdaságban" meg kell találni a helyi ember, mint természeti lény és társadalmi-gazdasági entitás optimális helyét.

  - A következő évtizedek kulcsterülete lesz a globális energiaválság miatt a megújuló energiák hasznosítása. A megvalósuló programoknál és projekteknél figyelembe kell venni a helyszín táji adottságait is.
  - Fel kell készülni az éghajlatváltozás miatt várhatóan megnövekvő egyenetlenségek (árvizek és aszályok váltakozása) áthidalására. Tudatosítani kell a döntéshozókkal, a vállalkozásokkal és a széles lakossággal is, hogy a túlélés egyik kulcstényezője a víz, így a vele való felelős gazdálkodás mindenképpen prioritást kell, hogy kapjon.
  - A hagyományos mezőgazdasági művelésből adódó tájterhelés csökkentése.
  - Az Észak-alföldi területekre jellemző magas talajvízszint és az állattartásból származó hígtrágyának a talajra és az ivóvízbázist jelentő felszín alatti vizekre gyakorolt potenciális humán, valamint környezet-egészségügyi kockázata révén a hígtrágya kezelés és elhelyezés minimális környezeti kockázati szintre történő csökkentése.

Stratégiai ágazati célok:

- **Az Alföld értékeire épülő fenntartható környezet:**
  Az Alföld tradicionális értékeit, az alföldi táj adottságait meg kell őrizni a következő generációk számára, ezért olyan gazdasági, mezőgazdasági rendszer kialakítása szükséges, amely több szempontból is fenntartható gazdálkodást valósít meg.
  - Fenntartható vízgazdálkodást kell megvalósítani, amely az aszály, belvíz, árvíz által okozott problémákra ad választ, valamint védi a felszín alatti vizeket (mint ivóvízforrást).

- Külön figyelmet érdemel a megye esetében jelentős termálvízkincs másodlagos és harmadlagos hasznosítása. Az energiafüggőség csökkentése megköveteli a fenntartható energiahasználat széles-körű elterjesztését.
- A megye (és Hajdúszoboszló) is érinti az UNESCO világörökség listáján szereplő Hortobágyi Nemzeti Park területe, amely nem csak országosan, de nemzetközileg is jelentős természetvédelmi terület, kultúrtáj, ezen a területen tájfenntartással, génmegőrzéssel és létesítmények természetbarát átalakításával segíthető elő a védett környezet hasznosítása. A helyi jelentőségű természeti és épített értékek, műemlékek megőrzése és bemutatása jelentősen hozzájárul a helyi identitás tudat fenntartásához, erősítéséhez.

- **Versenyképes gazdaság és egészséges élelmiszer**
  - A megye gazdaságában kiemelkedő szerepet tölt be a mezőgazdaság. A nemzetközileg verseny-képes, egészséges élelmiszerek előállításához magas minőségű élelmiszeripari feldolgozóiparnak kell csatlakoznia egy komplex rendszer keretében. A klímabarát (szállítási útvonalakat lerövidítendő) gazdaság kialakítása érdekében támogatni kell ezen túl a minőségi helyi termékek előállításának és kereskedelmének ösztönzését.
  - Hajdúszoboszló és a Hortobágy, mint kiemelt nemzetközi turisztikai desztináció a debreceni turisztikai és logisztikai (repülőtér) kínálathoz kapcsolódva fejlesztendő. Vizsgálni kell továbbá a nemzetközi turisztikai potenciállal bíró területek és települések fejlesztésének megindítására vonatkozó lehetőségeket a Kelet-Magyarország és a határon átnyúló területek turisztikai rend-szeréhez kapcsolódva, az épített és természeti környezet megőrzésével.
  - Kiemelten fontosságú a barnamezős területek kezelése, mely horizontális célként is megfogalmazásra került (A barnamezős beruházások támogatása előnyt élvez a zöldmezős beruházásokkal szemben.)
- **A megye gazdasági szerkezetének megfelelő oktatás, szakképzés**

  Az oktatás, szakoktatás és felsőoktatás minőségi fejlesztése során elsősorban a gazdasági szem-pontokat kell figyelembe venni, támogatni kell a vállalkozások bevonását a képzésekbe.
  - Az alapfokú oktatás esetében a természettudományos képzés erősítése, a szakképzés esetében a vállalati kapcsolatokra épített gyakorlat-orientált képzés erősítése szükséges.
  - Az oktatás (alap- közép- és felsőoktatás, felnőttképzés) minőségi fejlesztéséhez szükséges az intézményekben működő, oktatás és kutatást támogató könyvtárak infrastruktúrájának modernizálása, adatbázisainak innovációja annak érdekében, hogy a tanulók és a hallgatók a tanulási folyamatok során korszerű és naprakész ismeretekhez, információkhoz jussanak.

- **Közösségi, szociális és társadalmi fejlesztések a leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlősé-gének és életminőségének javítására**
  A 2020-ig tartó időszakban fel kell készülni az öregedő társadalom kihívásaira, az ezzel kapcsolatos szociális, egészségügyi és társadalmi infrastruktúra-fejlesztés, valamint az egészségügyhöz kapcsolódó szolgáltatások, az alapellátás fejlesztésével. A járási rendszer kialakításával kapcsolatosan is biztosítani kell a minőségi, innovatív közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférést a megye minden lakosa számára, különös hangsúlyt kell helyezni a biztonságos környezet kialakítására. növelni kell a helyi identitástudatot és népességmegtartó képességet, a helyi kultúra értékeinek megőrzését és fejlesztését. A kulturális intézmények (könyvtárak, muzeális intézmények, tb.) fontos szerepet töltenek be a helyi társadalmi kohézió erősítésében.

Stratégiai területi célok:

- **Járásközpontok és járási szintű kisvárosok, mint a helyi közösségek együttműködéseinek centrumai**
  A járásközpontok és járási szintű kisvárosok a járások szintjén a közigazgatás és egyben a gazdaság centrumai.
  - A megye (Debrecenen kívüli) nagyobb vállalatai közül a legtöbb ezeken a településeken található. Ezen vállalatok esetében cél a helyi beszállítók, a beszállítói hálózatok erősítése, illetve a helyi, térségi foglalkoztatás növelése a vállalatok innovációra épülő fejlesztésével. Különös figyelmet kell fordítani az élelmiszeripari vállalkozások fejlesztésére, letelepítésére.
  - A járási központok a térségi közigazgatás központjai, ezért ezeken a településeken biztosítani kell a járás települései számára a minőségi, elérhető és egyenlő esélyű hozzáférést a közszolgáltatásokhoz és közigazgatáshoz, különös tekintettel az egészségügyi, népegészségügyi és szociális szolgáltatásokra.
  - A járási központokban működő, főként integrált feladatokat ellátó kulturális intézmények (városi könyvtárak, múzeumok, stb.) feladatellátását támogató IKT infrastruktúrájának és belső tereinek megújítása a közösségi programok és az innovatív tudásátadás érdekében.

Horizontális célok:

- **2020-ra minden új beruházásnál és fejlesztésnél biztosítva legyen a környezeti, pénzügyi és társadalmi fenntarthatóság, melynek fő területei az alábbiak:**

  - Barnamezős beruházások támogatása előnyt élvez a zöldmezős beruházásokkal szemben.
  - Minden épület-korszerűsítéssel járó beruházásnál kötelező tartalmi elem az energetikai korszerűsítés (hőszigetelés, nyílászárócsere, fűtési rendszer korszerűsítése, stb.).
  - A felszín alatti víz helyett a felszíni vízhasznosítás előtérbe helyezése.

- A mezőgazdasági területen történő elhelyezésre szánt nyers szennyvíziszap mennyisé-gének jelentős korlátozása, a lerakás helyett biogáz hasznosítás, komposztálás előtérbe helyezése.
- A termálvíz energetikai célú hasznosításakor szem előtt kell tartani a vízbázis védelmét, a felszíni befogadó vizek terhelésének csökkentését.
- A termálvíz turisztikai célú felhasználásakor olyan fejlesztések támogathatóak, ahol biztosítva van az elfolyó termálvíz hasznosítása (fűtési és vagy mezőgazdasági célokra).
- A megfogalmazott fenntarthatósági elvekkel összhangban fenntartható mezőgazdaság és természetvédelem.

- A foglalkoztatás növelése a megye munkaképes korú lakossága körében
- A megye lakosságának és gazdaságának bekapcsolása az információs társadalomba

A célrendszer koherencia vizsgálata:

- A gazdasági környezet fejlesztésének fő célja foglalkoztatás és a jövedelmek szintjének növelése.
- A megye turisztikai fejlesztése kapcsán felmerülő feladatok két részre oszthatóak, amelyek szervesen összekapcsolódnak. Egyrészt az egészségturizmus fejlesztése, ahol az integrált fejlesztések révén a meglévő kapacitásokat lehet összehangolni, másrészt az egészség-, kulturális-, öko- és aktív turizmus adottságaira alapozva fejleszteni a kapacitásokat.
- Az adottságok a megújuló energiák hasznosítására nagyon kedvezőek. A geotermikus energiára alapozva növelhetjük a mezőgazdasági termelés értékét is, kertészetek, üvegházak, halas-tavak, szárítók, baromfikeltetők, stb. hőigényének biztosításával. Ezek nagy hozzáadott értékű, munkaerő-igényes termékeket állítanak elő.
- Megoldásra vár a megye vízgazdálkodásának –térségileg integrált– komplex átalakítása annak érdekében, hogy a mezőgazdaságban az időjárási szélsőségeket (bel- és árvízveszélyt, illetve az aszályt) hatékonyabban lehessen kezelni, ami szolgálhat komplex ökológiai és idegenforgalmi célokat is.
- A gyorsforgalmi úthálózat kiépítésével egyidejűleg a települési és alsóbbrendű utak fejlesztésével válik teljessé az úthálózat, így nagy fontosságú a meglevő úthálózat fenntartása és fejlesztése is. A települési-térségi infrastruktúra beruházásokkal kapcsolatosan egyre növekvő környezetvédelmi elvárások vannak. A rendszerek kiépítésével kapcsolatos alapvető követelmény a környezetre gyakorolt negatív hatások minimalizálása, a fenntarthatóság, valamint a hagyományos gazdaságossági szempontok.

A megyei Területfejlesztési Koncepció és Hajdúszoboszló város településfejlesztési elképzeléseinek összhangja:

A megyei területfejlesztési koncepció fentiekben történt kivonatos bemutatása, mely Hajdúszoboszló városával való szoros összefüggésben történt, alkalmas arra, hogy összevessük a településfejlesztési koncepció előzetesen megfogalmazott céljaival. A megyei fejlesztési célok több területen alátámasztják a helyileg megfogalmazott célokat, bizonyos esetekben Hajdúszoboszlóra vonatkozóan nem hangsúlyosak, vagy nem vonatkoznak egyes távlati, megyei célok. A megyei területfejlesztési koncepció egyértelműen Debrecen kiemelten hangsúlyos, és a jövőben még inkább hangsúlyossá váló szerepével számol.

- Némi hiányérzetet a Hajdúszoboszlói gyógyfürdő turizmus, és a Hortobágyi Nemzeti Park világörökségi terület és Debrecen, mint hármas idegenforgalmi (és ezzel együtt gazdasági) együttes kapcsolatrendszerének értékelésében, fejlesztési céljainak meghatározásában kelt az elkészült dokumentum. Az alárendeltségi viszony helyett partnerségi viszony kialakítása több fejlesztési igény megvalósulását segítené elő. (Hajdúszoboszló- Debrecen közlekedési kapcsolatának fejlesztése, mind a 4. sz. főúton, mind az elővárosi közlekedés megvalósításával. A gyógyfürdő turizmusban ne konkurencia harc, hanem kölcsönös előnyökön alapuló együttműködés legyen Hajdúszoboszló és Debrecen között. A Hortobágyi Nemzeti Park és az érintett települések együttműködési lehetőségeinek fejlesztése, a készítés alatt lévő HNP világörökségi kezelési tervben megfogalmazott javaslatokat is figyelembe véve.)
- Kiemelten fontos feladatként megfogalmazott, vízbázisok biztonságba helyezése és biztonságban tartása Hajdúszoboszlón jelenleg is biztosított. A vízelosztó-továbbító művek folyamatos rekonstrukciójával – különösen a régi, korszerűtlen anyagból készült vízvezetékek esetében Hajdúszoboszlón is számítani kell.
- A geotermikus energiára alapozott mezőgazdasági termelés (kertészetek, üvegházak, halas-tavak, szárítók, baromfikeltetők, stb.) lehetőségével az önkormányzat számol a jövőben. Felmerült egy a 2000- 3000 méter közötti mélységben fellelhető forró gőz hasznosítása, geotermikus erőmű létesítésének lehetősége is.
- A komplex vízgazdálkodási rendszer kialakításának szükségessége, mely egyszerre szolgálhatja az öntözés, a belvízmentesítés-tárolás, a halgazdálkodás, a rekreáció és a természetvédelem céljait, Hajdúszoboszlón a külterület keleti részén ahol jelentősebb felszíni vízfolyás hiányában az öntözéses gazdálkodás még nem tudott megvalósulni, a Kösely és a belterületi felszíni vízelvezető rendszer egységes rendszerének fejlesztése, a gyógyfürdő vizének elvezetése és tárolása vonatkozásában hangsúlyosan jelentkezik.
- Hajdúszoboszló a megyei területfejlesztési koncepció megállapításával összhangban reálisnak ítéli jelenlegi népességének magtartását.
- A gazdaságfejlesztés kérdéséhez is szorosabban kapcsolódó közlekedési és kommunikációs infrastruktúra fejlesztése terén az M35-ös autópálya tervezett kiépítése a 4-es főút Hajdúszoboszló Debrecen közötti szakaszának 2x2 sávosra történő szélesítésének igénye (mely utóbbi jelentőségét a megyei koncepció sajnos nem hangsúlyozza), valamint a 100. számú vasútvonal jelenleg is zajló rekonstrukciója,

továbbá a debreceni repülő-tér, mint trimodális logisztikai központ fejlesztése a legfontosabb lépések.

- Hajdúszoboszlóra is igaz, hogy pozitívumként emelhető ki a jelentős agrárpotenciál, szántóföldi növénytermesztés és állattartás szimbiózisára épülő mezőgazdaság, mely az ágazat országos átlagot meghaladó termelékenységi mutatóiban is visszatükröződik. A város is fontos, koncepciójában is megfogalmazandó feladatnak tartja, a mezőgazdasági feldolgozó ipar bővítését, ide értve a belterülettől délre (vasútvonalon túl) lévő kertségek helyén, a geotermikus energiára is alapozottan megvalósítani javasolt intenzív kertészet, zöldség- gyümölcstermesztést, és a belterülettől nyugati irányban (részben védelmi funkció betöltésére is szánt) gyümölcsösök létesítésének lehetőségeit is.
- Az állattartásból származó hígtrágyának a talajra és az ivóvízbázist jelentő felszín alatti vizekre gyakorolt potenciális humán, valamint környezet-egészségügyi kockázata révén a hígtrágya kezelés és elhelyezés minimális környezeti kockázati szintre történő csökkentése. Hajdúszoboszló esetében a HAGE 40 000 férőhelyes sertéstelep élővizet érintő hígtrágya kezelése megoldandó környezeti veszély.

- A megyei területfejlesztési koncepció stratégiai ágazati célként határozza meg a helyi jelentőségű természeti és épített értékek, műemlékek megőrzését és bemutatását, ami jelentősen hozzájárul a helyi identitás tudat fenntartásához, erősítéséhez. Hajdúszoboszló új településfejlesztési koncepciójában e cél megvalósítása a strand és gyógyfürdő- kiemelkedő egészségturisztikai, idegenforgalmi szerepének fontos kiegészítéseként is megfogalmazásra kerül. (A Hajdú városi hagyományok erősítése, az egykori hajdú palánkkal védett településrész bemutatása, az egykori erődítés bemutatása, skanzen és új múzeum létesítése, a templom erdőd teljesebb bemutatása, az egykori földvár helyének bemutatása, az arra érdemes épületek helyi védelem alá helyezése.)
- A nemzetközileg verseny-képes, egészséges élelmiszerek előállításához magas minőségű élelmiszeripari feldolgozóiparnak kell csatlakoznia egy komplex rendszer keretében. Hajdúszoboszlón jelenleg kiváló minőségű szántóterületeken, nagyobbrészt öntözéses gazdálkodás folyik, de élelmiszer feldolgozó ipar ehhez nem társul. A zártkertek egy részében szorgalmazott intenzív kertészet, zöldség- gyümölcstermesztés az ehhez kapcsolódó feldolgozó ipar létrehozására is lehetőséget teremt.

- A megyei területfejlesztési koncepció Hajdúszoboszló és a Hortobágy, mint kiemelt nemzetközi turisztikai desztináció a debreceni turisztikai és logisztikai (repülőtér) kínálathoz kapcsolódó fejlesztését tartja szükségesnek, mely elképzelés Hajdúszoboszló szándékaival és fejlesztési elképzeléseivel is egyezik. A Debrecen felöli megközelítést javíthatja a 4. s. számú főút Debrecen- Hajdúszoboszló közötti szakaszának 2x2 sávra történő bővítése, és a megyei TRT-ben tervezett belterülettől észak-keleti irányban kijelölt elkerülő út.

1.3. A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

A.) Az országos területrendezési terv Hajdúszoboszló városra vonatkozó elhatározásai:

A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálatakor a hatályos megyei Területrendezési terven kívül meg kell vizsgálni az Országos területrendezési terv (OTrT) 2014. 02. 01.-től hatályos módosítását is.

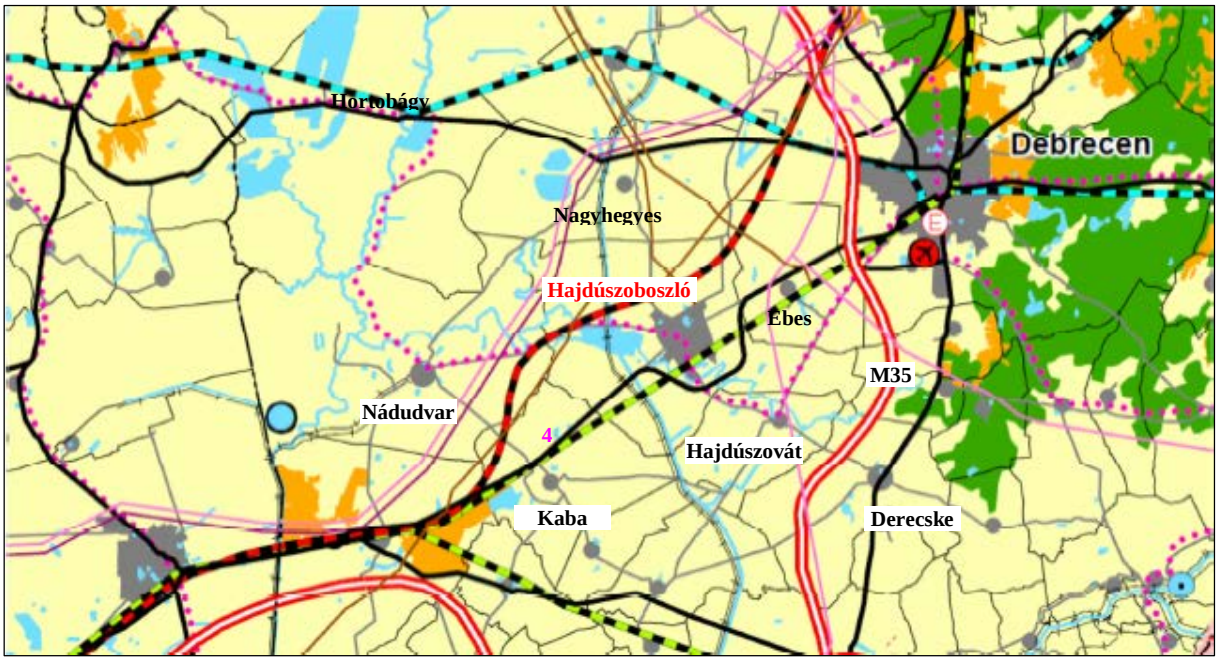

2. ábra: OTrT 2014. 02.01.-előtt hatályos, az ország szerkezeti tervét bemutató részlete

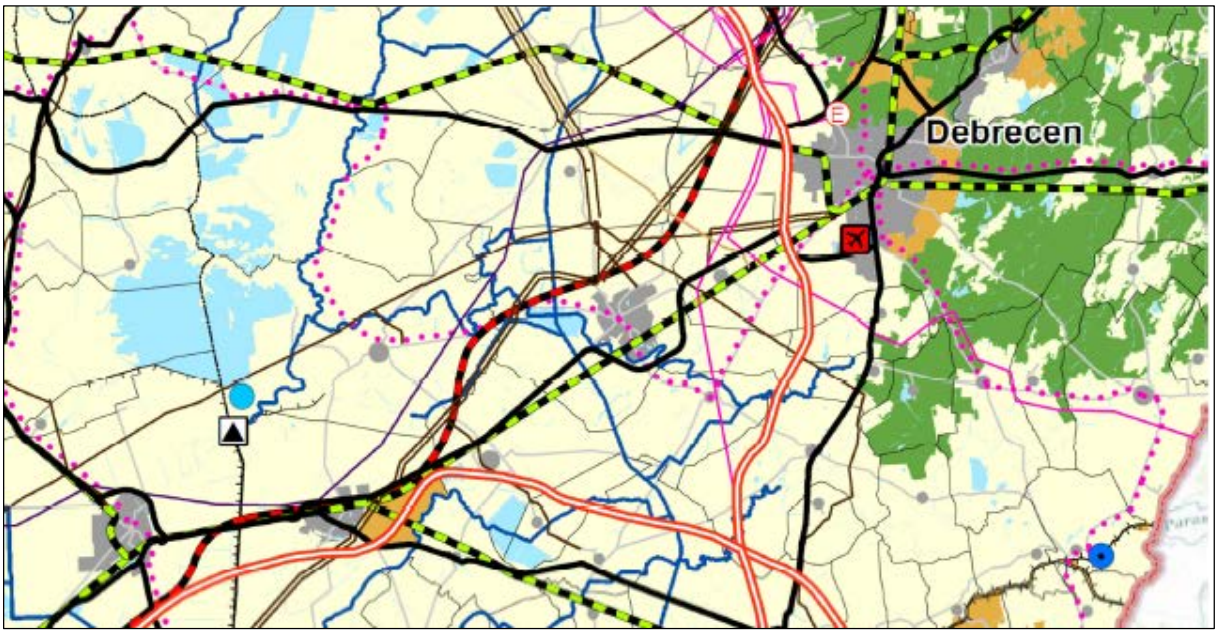

3. ábra: OTrT 2014. 02.01.-től hatályos módosítása - az ország szerkezeti tervének részlete

Az országos területrendezési terv 2014. év elején életbe lépő módosítása Hajdúszoboszló közigazgatási területére nem hozott változást. A közigazgatási területet érintő területfelhasználás, az országos infrastruktúra hálózat (meglévő és tervezett) elemei változatlanok.

- A közigazgatási terület a települési, a vízgazdálkodási és az építmények által igénybe vett térséget leszámítva teljes egészében mezőgazdasági térségbe tartozik.
- Gyorsforgalmi utak:
  M35: Görbeháza (M3)- Debrecen- Berettyóújfalu térsége (M4)
- Főutak:
  4.sz. Budapest- Cegléd- Szolnok- Püspökladány- *(Hajdúszoboszló)* Debrecen- Hajdúhadház- Nyíregyháza- Kisvárda- Záhony- (Ukrajna)
- Országos törzshálózati vasúti pályák:
  Nagy sebességű vasútvonal:
  1.2./ (Horvátország) - Gyékényes térsége - Budapest [XI. kerület, Kelenföld] - Budapest [Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér] - Záhony térsége (Ukrajna)

  Egyéb országos törzshálózati vasúti pályák:
  2.49./ Budapest [VI. kerület, Nyugati pu.] - Cegléd - Szolnok - Záhony - (Ukrajna)

- „Kelet-magyarországi kerékpárút”
  Változatlan nyomvonalon szerepel az OTrT-ben a
  Hajdúszoboszló várost is érintő **14.3.A**: -jelű szakasza: Budapest - Fót - Mogyoród - Szada - Gödöllő - Zagyvaszántó - Gyöngyöspata - Gyöngyös - Markaz - Kisnána - Egerszalók - Eger - Mezőkövesd - Poroszló - Tiszafüred - Hortobágy - Nádudvar - Hajdúszoboszló - Debrecen - Nyírábrány –Nyírbátor- Csengersima- Tiszabecs
- Nemzetközi és országos jelentőségű vízi út:
  Keleti-főcsatorna II. osztályú vízi út
- A villamosenergia-átviteli hálózat távvezetékeleme:
  750 kV-os átviteli hálózat távvezetéke: (Albertirsa- Szolnok- Hajdúböszörmény- Kisvárda térsége- Barabás- (Ukrajna)
  400 kV-os átviteli hálózat távvezeték eleme: Hajdúböszörmény- Berettyóújfalu- Békéscsaba,
- Országos földgázszállító vezeték:
  Földgáz szállító vezeték: 16:(Ukrajna)- Beregdaróc- Kisvarsány- Nyírgyulaj- Hajdúszoboszló- Püspökladány- Ecsegfalva- Mezőtúr, 26./Hajdúszoboszló- Püspökladány- Ecsegfalva- Mezőtúr, 54./Hajdúszoboszló- Nagyhegyes, 55./ Hajdúszoboszló, 56./Hajdúszoboszló, 60./ Hajdúszoboszló- Sáránd, 63./ Beregdaróc- Kisvarsány- Nyírgyulaj- Hajdúszoboszló,
- Országos jelentőségű csatorna:
  25./Keleti-főcsatorna (Tiszalök- Hajdúszoboszló- Bakonszeg), 33./Kösely-főcsatorna (Sáránd, Nádudvar), 39./K-VIII-öntöző főcsatorna (Hajdúszoboszló, Nádudvar), 40./K-VII-Kösely vízleadó útvonal (Hajdúszoboszló, Nádudvar),

Továbbra is tartalmazza az OTrT a nagytávban kiépíteni tervezett nagysebességű vasút nyomvonalának tervezetét. E nyomvonalról részletes tervek még nem készültek, így az érintett településeknek csak a településszerkezeti tervükben kell szerepeltetni a nyomvonalat, a szabályozási tervekben nem!

A Kelet-magyarországi kerékpárút az OTrT-vel azonos nyomvonalon a Megyei TrT-ben is szerepel. A Hortobágy Világörökség kezelési terv készítésekor a HNP Igazgatóság szakmai kifogással élt a világörökségi helyszínen keresztül vezető tervezett nyomvonal ellen. Alternatív nyomvonal javaslatok is kidolgozásra kerültek.

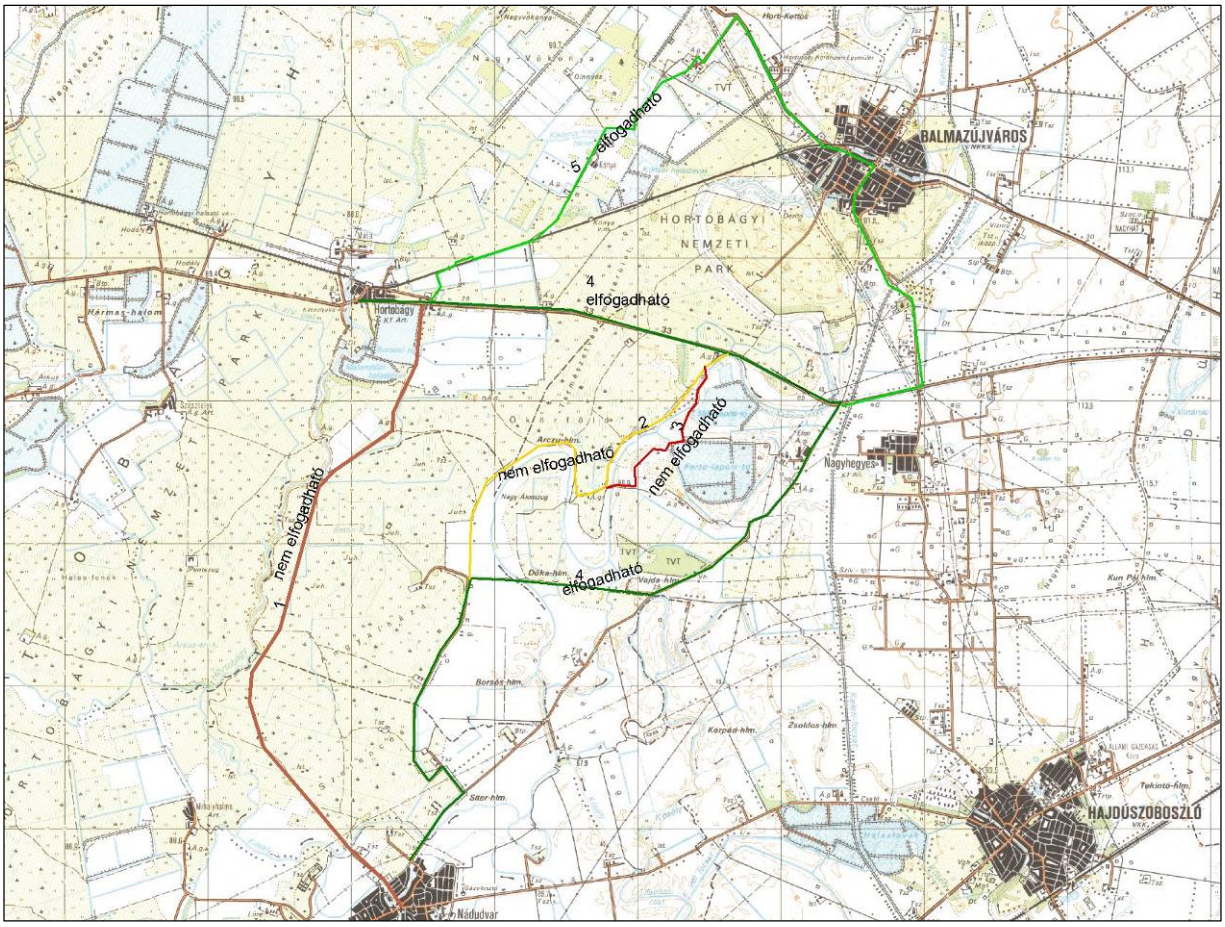

4. ábra: A Világörökség kezelési terv készítése során készített értékelés- és javaslat a Tiszafüred Hortobágy- Nádudvar- Hajdúszoboszló- Debrecen települések érintésével tervezett „Kelet-magyarországi" kerékpárút nyomvonaláról.

Hajdúszoboszló város számára a 4. –jelű nyomvonal abban a formában lenne kedvező, ha a 3405 j. Nagyhegyes- Nádudvar közötti mellékút mellett javasolt kerékpárút nyomvonal az Angyalházi utat elérve Hajdúszoboszlóra vezetne be közvetlenül, majd onnan az OTrT szerint vezetne tovább Hajdúszovát-Debrecen irányába. Ez Hajdúszoboszló számára a Hortobágyi Nemzeti Park Hajdúszoboszló város közigazgatási területének részét képező Angyalházi terület turisztika megközelítésének magasabb minőségét is jelentené. Nádudvar város számára ez természetesen kevésbé kedvező megoldás lenne, hiszen csak egy leágazó (kisebb jelentőségű kerékpárút épülhetne ki a Nádudvar- Nagyhegyes közötti út mellett az Angyalházi útcsatlakozásig.

A készülő településrendezési terv lehetőségeit, az infrastruktúra-hálózat (közte a Hajdúszoboszló várost is érintő tervezett térségi jelentőségű mellékút és országos jelentőségű kerékpárút) kialakítását, nyomvonalát az alábbi OTrT törvényben meghatározott szabályok kötik:

9.§. Az országos műszaki infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények elhelyezésére vonatkozó szabályok:

(5) A kiemelt térségek és a megyék területrendezési terveinek készítése során

a) az országos jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatok és az egyedi építmények helyét a törvényben meghatározott térbeli rend figyelembevételével kell meghatározni,

b) az országos jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatoknak a tervezési területre vetített hossza legfeljebb ±10%-kal térhet el az ország szerkezeti tervében megállapított nyomvonalváltozattól, kivéve, ha a területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat alapján lefolytatott területrendezési hatósági eljárás szerint nagyobb eltérés indokolt.)

(6) A településrendezési eszközök készítése során

a) az országos és térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatok és az egyedi építmények helyét a kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben meghatározott térbeli rend figyelembevételével kell meghatározni,

b) az országos és térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatoknak a település közigazgatási területére vetített hossza legfeljebb ±5%-kal térhet el a kiemelt térségi és megyei területrendezési tervek szerkezeti tervében megállapított nyomvonalváltozattól, kivéve, ha a területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat alapján lefolytatott területrendezési hatósági eljárás szerint nagyobb eltérés indokolt.

(7) Az országos és térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatok nyomvonalának meghatározásánál biztosítani kell a szomszédos megyék és települések határán a folyamatos kapcsolódás lehetőségét.

B.) Az megyei területrendezési terv Hajdúszoboszló városra vonatkozó elhatározásai:

2010. szeptember hónapban a megye közgyűlése elfogadta Hajdú- Bihar megye területrendezési tervét. A megyei területrendezési terv figyelembe vette a települések hatályos településszerkezeti terveit is, melyek tartalmazták a meghatározó, távlati fejlesztési elhatározásokat is. A megyei Területrendezési terv kidolgozásakor lehetőség volt a hatályos rendezési tervhez képest figyelembe vetetni az éppen aktuális, elindított módosítási fejlesztési elképzeléseket is, ha azok az országos területrendezési tervvel, és a térség érdekeivel összehangoltan készültek, illetve azok elhatározásaival nem álltak ellentétben.

Az OTrT (Országos Területrendezési Terv) 2014. január 1.-től hatályba lépett módosításait a megyei területrendezési terv még nem építette be saját térségi területfelhasználásába, térségi övezeti előírásaiba és ajánlásaiba.
Erre feltehetően 2016 év végéig fog sor kerülni. Fontos azonban megjegyezni, hogy az országos infrastruktúra hálózatok és az országos övezetek vonatkozásában a megyei TrT-től függetlenül, az OTrT-szükséges a településrendezési tervek készítésénél figyelembe venni.

A OTrT módosítása által megszüntetett övezetek és a rájuk vonatkozó szabályok, ajánlások már nem hatályosak.
A megyei területrendezési terv térségi szerkezeti terve az igazgatási terület meghatározó részét mezőgazdasági térségbe sorolja. Az OTrT-től eltérően, de az illeszkedési szabályokat betartva, a jelenleg hatályos településrendezési tervet alapul véve (részben a meglévő, részben pedig a tervezett erdőterületeket magába foglalóan) erdőgazdálkodási térséget is kijelölt. (A belterület észak-nyugati szélén, a közeli 40 ezer férőhelyes sertéstelep hatásaitól védve a lakott területeket, jelentős kiterjedésű (jelentős részében tervezett) erdőgazdálkodási térség lett kijelölve, ami az átminősítésre ítélt zártkertek tulajdonosai részéről nagy ellenkezést váltott ki.)

A vízgazdálkodási térség a meglévő adottságok, a kisvárosias települési térség pedig a hatályos településszerkezeti terv figyelembe vételével lett kijelölve.
A megyei területrendezési terv Hajdúszoboszló sport repülőterét „egyéb nyilvános és nem nyilvános polgári célú repülőtér” kategóriaként jelöli meg.
A jelenleg hatályos megyei TrT az M4 autópálya úgynevezett dél-bihari nyomvonalát tartalmazza, a 42. számú főúttól délre, Hajdúszoboszló igazgatási területétől meglehetősen távol. Az OTrT módosítása során a 42. sz. főúttól északra lévő szakmailag korább is megalapozottabbnak ítélt még nyomvonalat tartalmazza. A mellékelve bemutatott megyei térségi szerkezeti tervi részleten az OTrT- módosításában meghatározott nyomvonal még nem szerepel. Az OTrT ország szerkezetét ábrázoló kivonatán látható, hogy az M4 gyorsforgalmi út (legutóbbi információk szerint autópálya) Püspökladány és Kaba városok között megközelíti a 4. számú főutat, ahol előzetes tájékoztatás alapján, csomópont létesítésére lehet számítani.

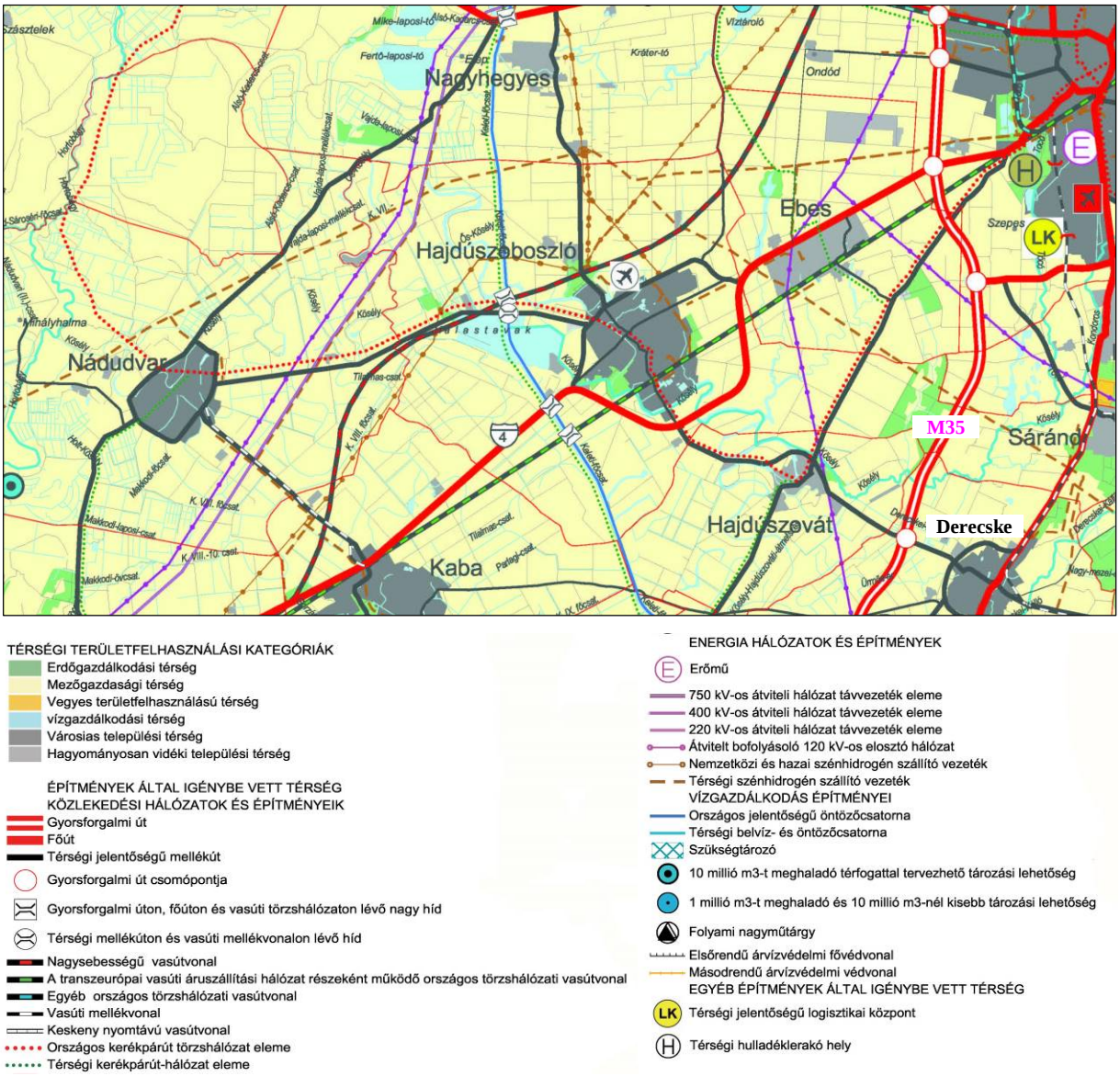

5. ábra: A hatályos megyei TrT Térségi szerkezeti tervének részlete

A megyei területrendezési terv a hatályos településszerkezeti tervtől eltérően irányozza elő a térségi jelentőségű mellékutak hálózatát, Hajdúszoboszló város vonatkozásában. A hatályos településszerkezeti terv a Hajdúszovát, Nádudvar, Nagyhegyes irányú országos mellékutakat a belterület érintésével kapcsolja össze, addig a megyei TrT a belterület északi szélén vezetendő külső- elkerülő út létesítésével valósítja meg ezeket a kapcsolatokat, kihelyezve valamennyi térségi jelentőségű mellékutat a beépített területek szélére, illetve lehetőség szerint külterületre.

Az országos- és térségi övezetekkel való összhang vizsgálata:

A megyei Területrendezési terv Térségi szerkezeti tervével való összefüggések vizsgálata mellett, a térségi övezetekkel és azok szabályaival való összefüggéseket is elemezni szükséges. Fontos továbbá az ebből adódó kötelezettségek, feladatok meghatározása is.
Hajdúszoboszló város igazgatási területét az aláhúzással megjelölt országos és térségi övezetek érinti.
Az országos- és megyei területrendezési tervben meghatározott övezetekre vonatkozó általános előírásokat az OTrT, az ajánlásokat a megyei TrT tartalmazza.

Országos övezetekkel való érintettség:
- országos ökológiai hálózat
- kiváló termőhelyi adottságú szántóterület
- jó termőhelyi adottságú szántóterület
- kiváló termőhelyi adottságú erdőterület
- országos jelentőségű tájképvédelmi terület
- világörökség és világörökség várományos terület
- országos vízminőségvédelmi terület
- nagyvízi meder és a vásárhelyi terv továbbfejlesztése keretében megvalósuló vízkár – elhárítási célú szükségtározó területe
- kiemelt fontosságú honvédelmi terület

Megyei övezetekkel való érintettség:
- magterület
- ökológiai folyosó
- pufferterület
- erdőtelepítésre javasolt terület
- ásványi nyersanyagvagyon terület
- rendszeresen belvízjárta terület
- földtani veszélyforrás területe
- honvédelmi terület
- tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület

Ajánlott megyei övezetekkel való érintettség:
- tájrehabilitációt igénylő terület övezete

***Országos ökológiai hálózat**:*
„Országos területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe az országos jelentőségi természetes, illetve természetközeli területek és az azok között kapcsolatot teremtő ökológiai folyosók egységes, összefüggő rendszere tartozik, és amelynek részei a magterületek, az ökológiai folyosók és a pufferterületek.” (OTrT)

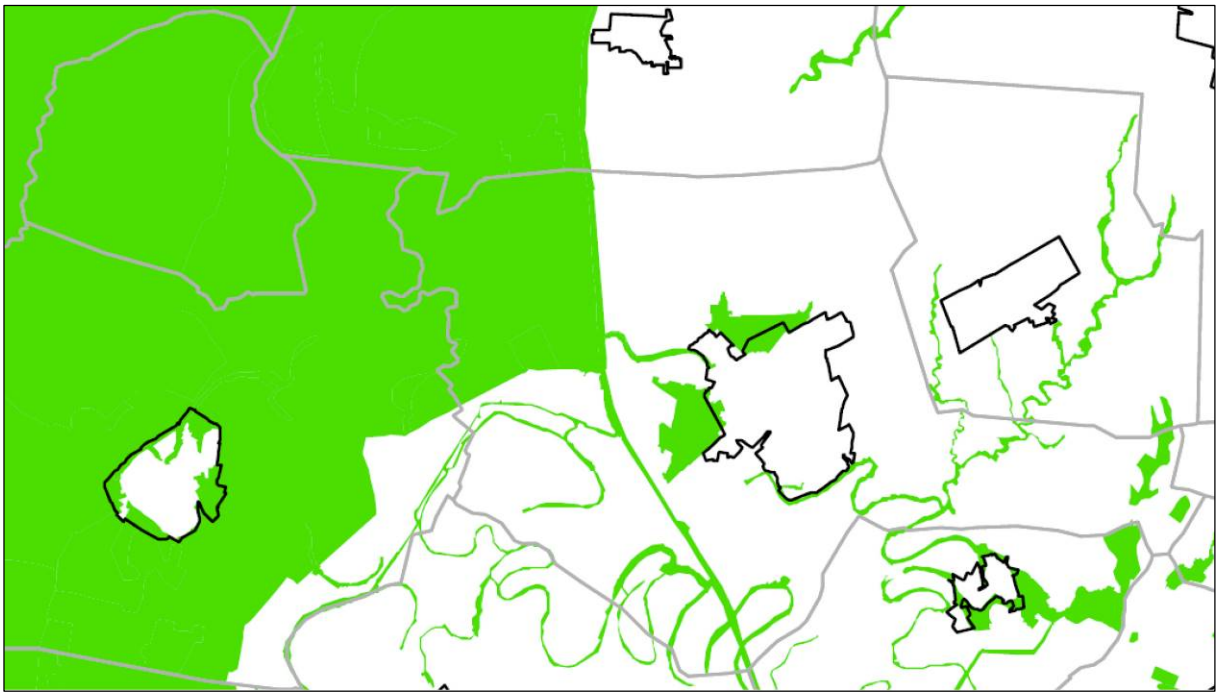

6. ábra: Az OTrT övezeti tervlapjának részlete

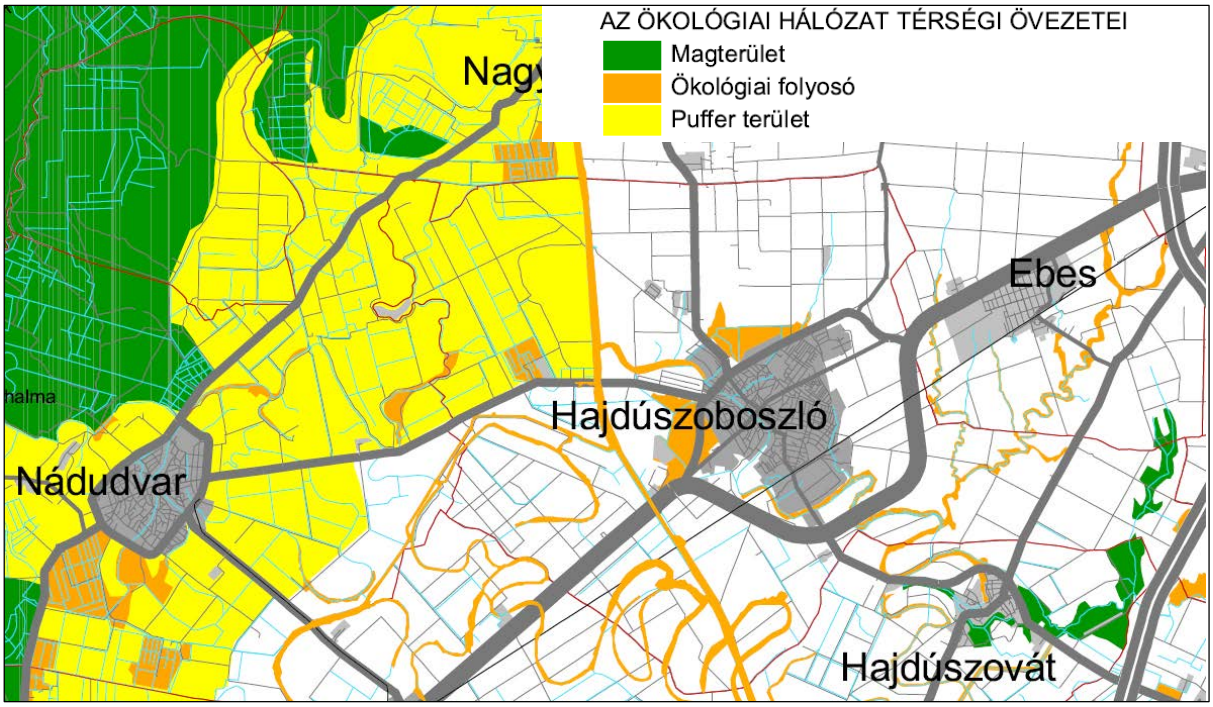

7. ábra: Megyei TrT övezeti tervlapjának részlete

Az OTrT és a megyei TrT ökológiai hálózat kijelölése között a különbséget az jelenti, hogy a megyei TrT a belterület északi és nyugati szélén a hatályos településszerkezeti tervben kijelölt beépítésre szánt fejlesztési területeket nem sorolta be az ökológiai hálózat övezetébe. Az új településrendezési terv készítésekor számítani kell az ebből adódó ellentétek kezelésére (megoldására).

A Magterület övezetének előírásai (OTrT)

- *Az övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha: a) a települési területet a magterület vagy a magterület és az ökológiai folyosó körülzárja, és b) a kijelölést más jogszabály nem tiltja.*
- *Az előbb említett kivételek együttes fennállása esetén a beépítésre szánt terület a külön jogszabály szerinti területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e a magterület, a magterület és az ökológiai folyosó természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.*
- *Az övezetben közművezetékeket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon, a természetvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával – beleértve a felszín alatti vonalvezetést is – kell elhelyezni.*
- *Az övezetben a közlekedési infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala a magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával helyezhető el.*
- *Az övezetbe tartozó település helyi építési szabályzatában és szabályozási tervében elő kell írni a tájszerkezetbe illeszkedő beépítési mód, a tájra jellemző építészeti hagyományok és építmények megőrzését és ezek követelményeit.*
- *Az övezetben új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelési bányatelek nem bővíthető.*

Ökológiai folyosó övezete (OTrT)

- *Az övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha a) a települési területet az ökológiai folyosó körülzárja, és b) a kijelölést más jogszabály nem tiltja.*
- *Az előbb említett kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület a külön jogszabály szerinti területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e az ökológiai folyosó természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.*
- *Az övezetben közművezetékeket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon, a természetvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával – beleértve a felszín alatti vonalvezetést is – kell elhelyezni.*

- *Az övezetben a közlekedési infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala az ökológiai folyosó és az érintkező magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával helyezhető el.*
- *Az övezetben új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek nem bővíthető.*

Pufferterület övezete (OTrT törvény)

Pufferterületen a településszerkezeti terv beépítésre szánt területet csak abban az esetben jelölhet ki, ha az a szomszédos magterület vagy ökológiai folyosó természeti értékeit, biológiai sokféleségét, valamint táji értékeit nem veszélyezteti.

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület:
(2003. évi XXVI. törvény, OTrT)
„országos területrendezési tervben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezet, amelybe az agroökológiai adottságai alapján kimagasló agrárpotenciállal rendelkező, ugyanakkor környezeti szempontból a legkevésbé érzékeny, ezért mezőgazdasági árutermelésre legalkalmasabb szántóterületek tartoznak.”

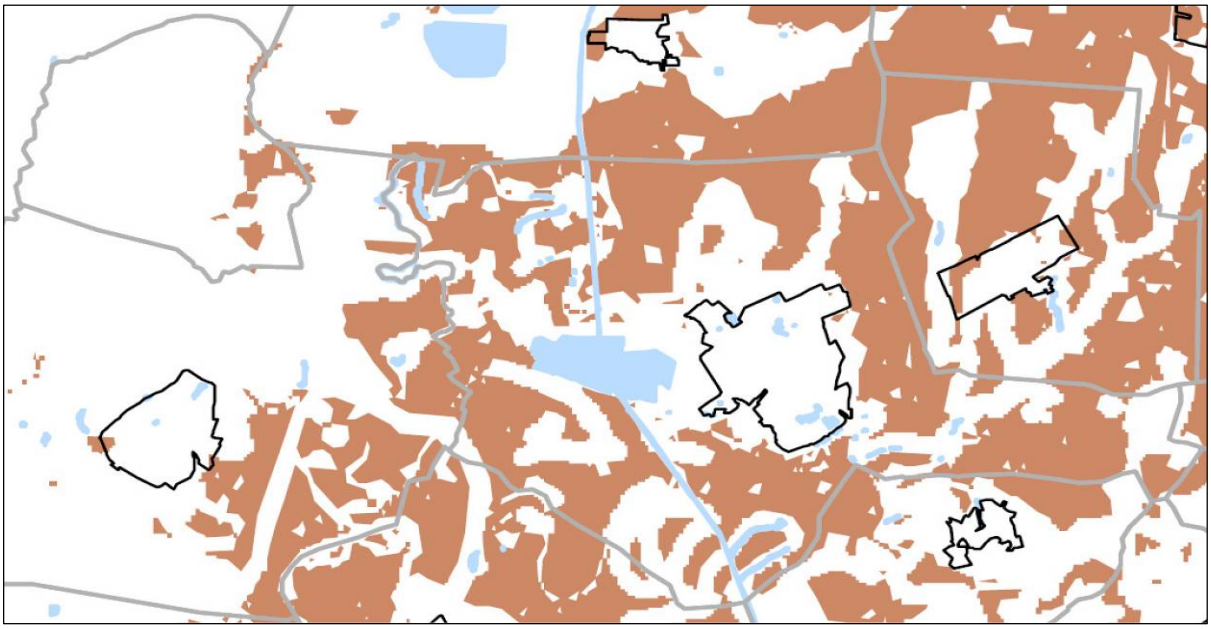

8. ábra: Az OTrT övezeti tervlapjának részlete (kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete)

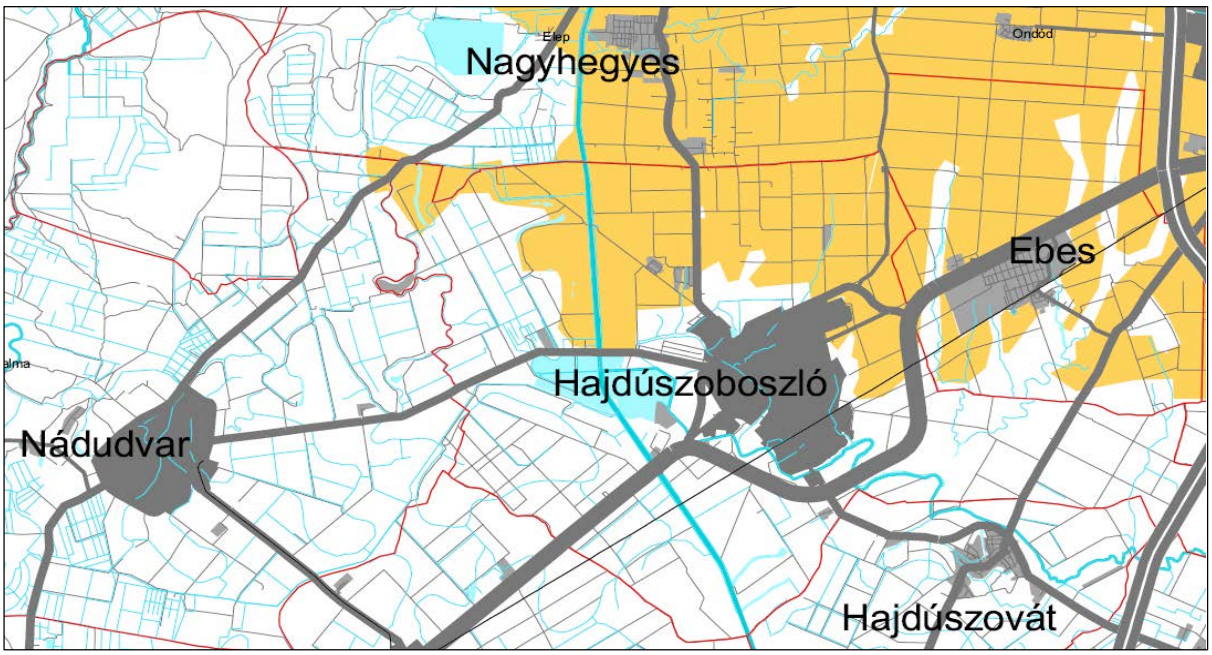

9. ábra: Megyei TrT övezeti tervlapjának részlete (kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete)

Az OTrT módosítás lényegesen több területet sorol Hajdúszoboszló közigazgatási területén kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetébe, mint a korábbi OTrT figyelembe vételével készült megyei TrT. Korábban az igazgatási terület északi fele volt az övezet által érintve, most gyakorlatilag az egész külterület érintett.
Az övezeti érintettség új beépítésre szánt terület kijelölésének lehetőségét zárja ki.

Hajdúszoboszló igazgatási területén a szántóterületek 13-30 AK érték közöttiek. Az országos- és megyei területrendezési terv az ábrán barna, illetve sárga színnel ábrázolt területeket kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek térségi övezetébe sorolta, mely övezeti besoroláshoz kötelező előírások és térségi ajánlások is kidolgozásra kerültek.

Az OTrT övezetre vonatkozó kötelező előírásai:

„Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, a külön jogszabályban meghatározott területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.”

Jó termőhelyi adottságú szántóterület:

Az OTrT 2014. évtől hatályos módosítása vezette be a jó termőhelyi adottságú szántóterület övezetét.

Az országos területrendezési tervben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezet, amelybe jó növénytermesztési feltételekkel rendelkező szántóterületek tartoznak.

10. ábra: Az OTrT övezeti tervlapjának részlete (jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete)

Az OTrT övezetre vonatkozó kötelező előírásai:

A településrendezési eszközökben a jó termőhelyi adottságú szántóterület övezetét a mezőgazdasági terület területfelhasználási egység kijelölésénél figyelembe kell venni.

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület:

„országos területrendezési tervben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezet, amelybe az őshonos fafajokból álló erdőtársulások fenntartására leginkább alkalmas és az erdő hármas funkcióját - környezetvédelmi, gazdasági, társadalmi - egymással összhangban a legmagasabb szinten biztosítani képes erdőterületek tartoznak”

Az övezetébe tartozik néhány kisebb terület, melyek közül a legtöbbet erdő területfelhasználásba, övezetbe sorol a rendezési terv.

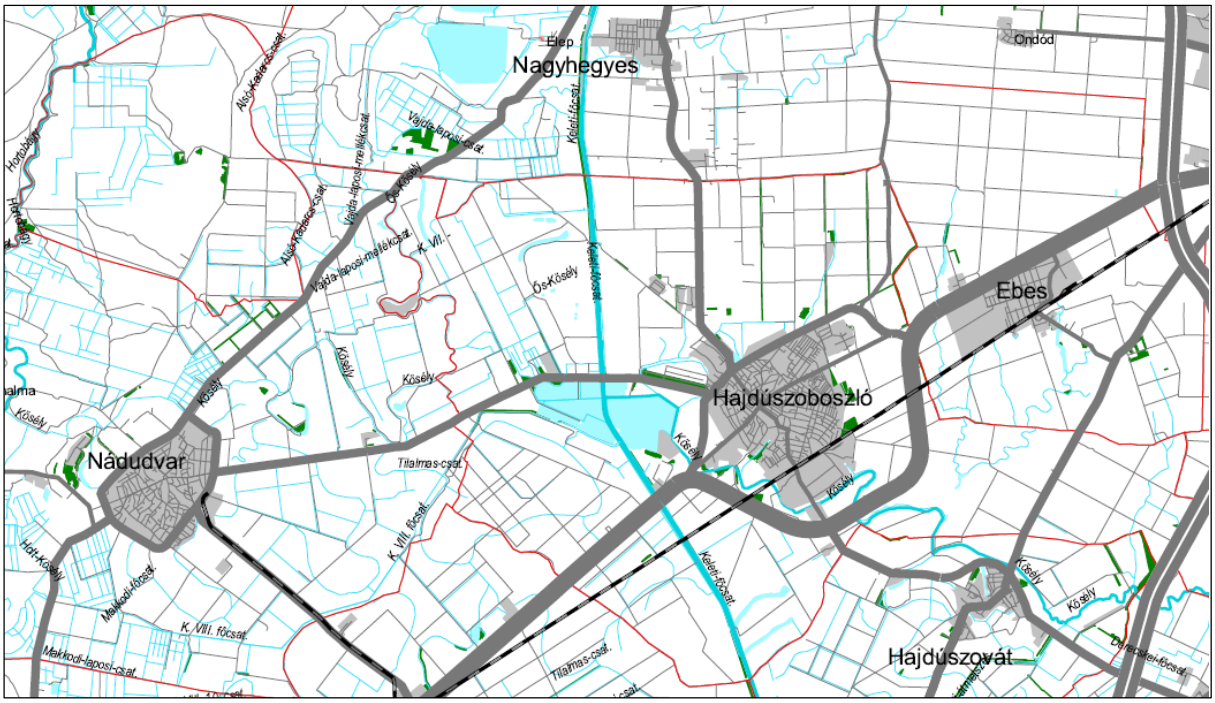

11. ábra: Megyei TrT övezeti tervlapjának részlete (kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete)

Az OTrT övezetre vonatkozó kötelező előírásai:

„- Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában, a külön jogszabályban meghatározott területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

- Az övezetben külszíni bányatelek megállapítása, illetve bányászati tevékenység engedélyezése a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehetséges.”

Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület: A térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezetben a roncsolt felületek újrahasznosítása, a tájrendezés az érintett települések egymással összehangolt településrendezési eszközeiben meghatározott újrahasznosítási cél alapján történhet.

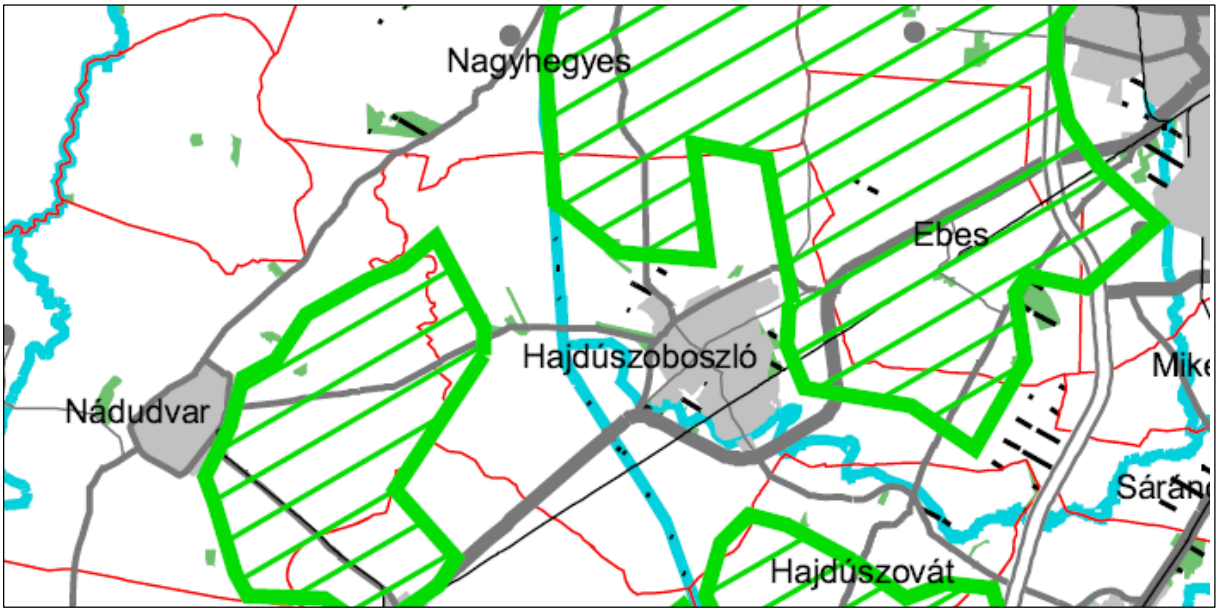

12. ábra: Megyei TrT övezeti tervlapjának részlete (Komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete)

MTrT ajánlása (részlet)

A térségi tájrehabilitációt igénylő terület övezetben a 100 ha-t meghaladó, egybefüggő, tájökológiailag kedvezőtlen mezőgazdasági területeket fasorokkal, mezővédő erdősávval tagolni kell. A fasorok, erdősávok tervezésekor figyelembe kell venni a védett területek, a Natura2000 területek és a Nemzeti Ökológiai Hálózat területeit.

Az övezetbe tartozik az igazgatási terület belterülettől észak-keleti irányban elhelyezkedő része, külterület délnyugati- és délkeleti része.

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület:

„országos területrendezési tervben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezet, amelybe a természeti adottságok, rendszerek, valamint az emberi tevékenység kölcsönhatása, változása következtében kialakult olyan területek tartoznak, amelyek a táj látványa szempontjából sajátos és megkülönböztetett fontosságú, megőrzésre érdemes esztétikai jellemzőkkel bírnak."

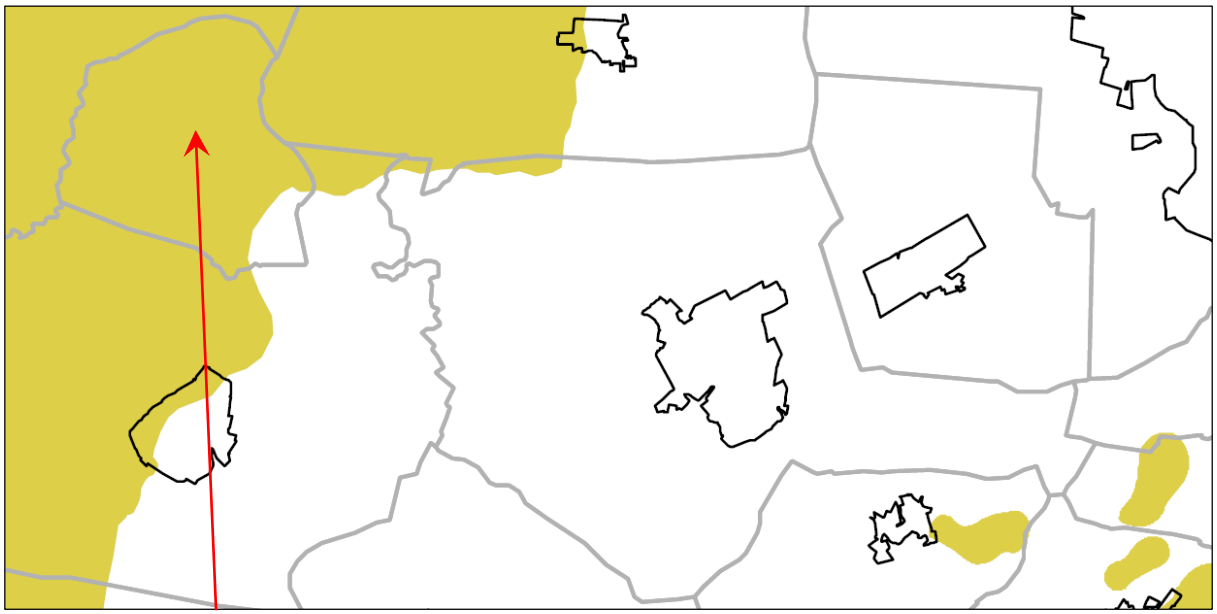

13. ábra: Az OTrT övezeti tervlapjának részlete (Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete)

Az övezetbe Hajdúszoboszló igazgatási területének különálló Angyalháza része tartozik, melynek nagyobbik részét a Hortobágyi Nemzeti Park világörökségi helyszíne foglalja el.

Az övezet 2015. január 1.-től lépett hatályba, felváltva a korábbi országos- és térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetét.

Az OTrT övezetre vonatkozó kötelező előírásai:

14/A. §

(1) A tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete területét a kiemelt térségi és megyei területrendezési terv és annak alapján a településszerkezeti terv pontosítja.

(2) Az övezet (1) bekezdés szerint pontosított lehatárolása által érintett területre a területi tervben, valamint a településrendezési eszköz alátámasztó javaslata keretében meg kell határozni a tájjelleg megőrzendő elemeit, elemegyütteseit, valamint a tájképi egység és a természeti adottságokhoz igazodó hagyományos tájhasználat helyi jellemzőit.

(3) Az övezet (1) bekezdés szerint pontosított lehatárolása által érintett területre a tájképi egység és a hagyományos tájhasználat fennmaradása érdekében a helyi építési szabályzatnak meg kell határozni a területhasználatra és az építmények tájba illeszkedésére vonatkozó szabályokat.

(4) A helyi építési szabályzat az építmények tájba illeszkedésének bemutatására látványterv készítését írhatja elő és a készítésre vonatkozó követelményeket határozhat meg.
(5) Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.
(6) Az övezetben a közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatokat, erőműveket és kiserőműveket a tájképi egység megőrzését és a hagyományos tájhasználat fennmaradását nem veszélyeztető műszaki megoldások alkalmazásával kell elhelyezni.

Országos vízminőségvédelmi terület" övezete:

Az övezet Hajdúszoboszló város teljes igazgatási területét érinti, az Angyalházi rész kivételével.

Az országos területrendezési tervben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelybe a felszíni és felszín alatti vizek, az emberi fogyasztásra, használatra szánt vizek és a vízkivételi művek, továbbá a halak életfeltételeinek biztosítása érdekében kijelölt vizek megóvását szolgáló védelem alatt álló területek tartoznak.

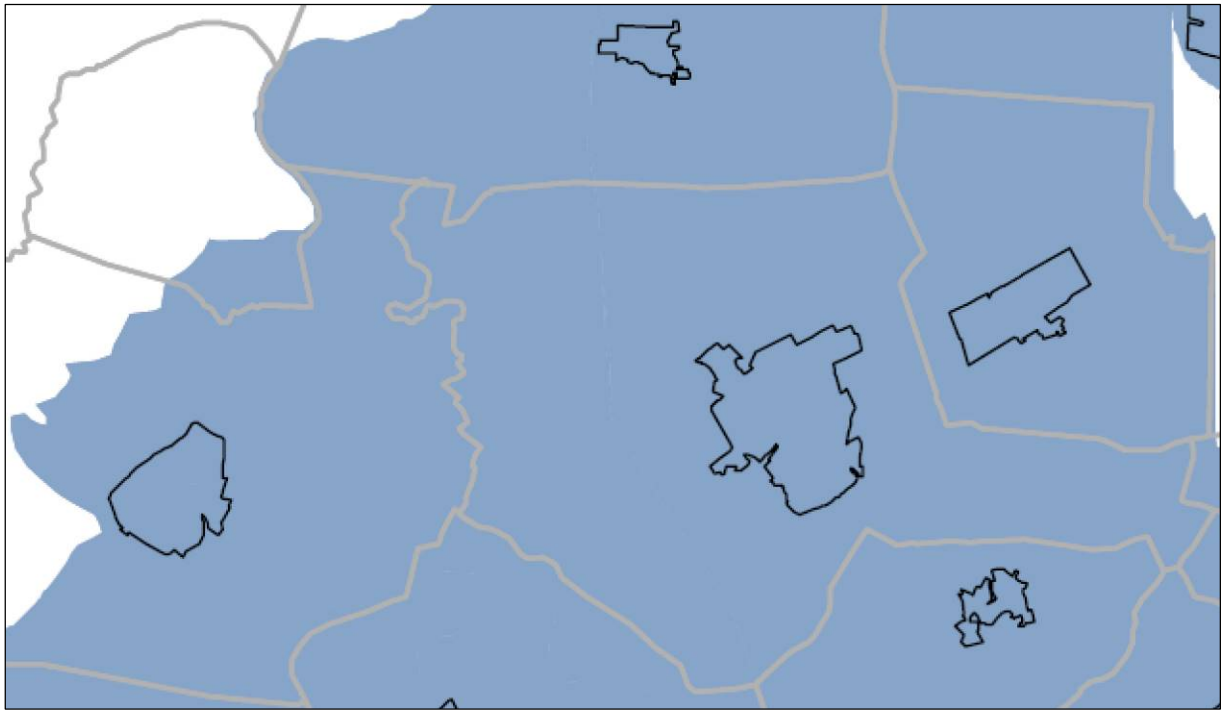

14. ábra: Az OTrT övezeti tervlapjának részlete (országos vízminőségvédelmi terület övezete)

<u>Az övezetre vonatkozó, OTrT 15.§. előírásai:</u>

(1) Az országos vízminőség-védelmi terület övezetében keletkezett szennyvíz övezetből történő kivezetéséről és az övezeten kívül keletkezett szennyvizek övezetbe történő bevezetéséről a kiemelt térség és a megye területrendezési tervében rendelkezni kell.
(2) Az övezetbe tartozó települések településrendezési eszközeinek készítése során ki kell jelölni a vízvédelemmel érintett területeket, és a helyi építési szabályzatban az építési övezetre vagy övezetre vonatkozó szabályokat kell megállapítani.
(3) Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.

<u>A Hész. az OTrT szabályozásának megfelelően, az övezetre vonatkozó külön előírásokat tartalmaz.</u>

Rendszeres belvízjárta terület térségi övezete:

„Kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított övezet, amelybe a sík vidéki sík vagy enyhe lejtésviszonyokkal rendelkező területek azon mélyebb, lefolyástalan részei tartoznak, ahol a helyi csapadék egy része átmeneti vízfelesleg formájában, nagyobb mennyiségben és gyakorisággal összegyűlik.”

Az OTrT övezetre vonatkozó kötelező előírásai:

„A rendszeresen belvíz járta terület övezet által érintett települések településrendezési eszközeinek készítése során, a vízügyi hatóság adatszolgáltatása alapján belvízrendezési munkarészt is készíteni kell. Az övezet területén beépítésre szánt terület csak kivételesen, a belvízrendezési munkarészben meghatározott feltételek teljesülése esetén jelölhet ki. „

A Megyei TrT övezetre vonatkozó irányelvei (ajánlásai):

- *Belterületeken a rendszeresen belvízjárta területek területhasználatát belvízkárok elkerülése érdekében szabályozni kell. Meg kell határozni a beépítési feltételeket –előzetes vízrendezés, szennyvízcsatornázás – valamint a még gazdaságosan beépíthető, vagy gazdaságtalan feltételekkel beépíthető építési területeket,*
- *A mély fekvésű, belvíz által gyakran veszélyeztetett területeket fokozatosan javasolt kivonni a szántóföldi művelésből és más célokra hasznosítani (pl. erdősítés). A művelési ág váltást komplex kategóriaként indokolt kezelni, ahol figyelembe kell venni a domborzati, talajtani, vízgazdálkodási, illetve mezőgazdasági, természetvédelmi és környezetvédelmi szempontokat.*
- *A belvízzel veszélyeztetett és mély fekvésű, rossz termőképességű területek vízrendszerét és használatát célszerű az adottságokhoz igazodva állandó vagy időszakos vízfelületként, vízvisszatartási területként, halastóként, nedves élőhelyként, gyep, nád, erdő művelési ágban hasznosítani, illetve az újszerű ártéri tájgazdálkodás célterületeként tervezni.*
- *A megyében az új területhasznosítási elképzelések, a földhasználat és birtokkoncentráció kialakítása során figyelembe kell venni a terület melioráltságát, annak állapotát.*
- *A bel- és külterületi vízrendezést komplexen javasolt kezelni.*
- *Az övezetben a természetvédelmi törvény alapján javasolt kijelölni a természetközeli területeket és vizes élőhelyeket (ökológiai vízellátás megoldása céljából).*
- *A többcélú hasznosítás összehangolása javasolt a természet- és környezetvédelmi érdekekkel (vizes területek ill. élőhelyek növelése). Elő kell segíteni, hogy a gazdák csatlakozzanak az agrár-környezetgazdálkodási célrendszerekhez.*
- *A természetvédelmi értékeket jelentő vizes élőhelyeket és nedves réteket érintő csatornák üzemeltetését az alapvető funkció biztosításának figyelembevételével, a természetvédelmi szempontokat figyelembe véve szabályozni javasolt.*

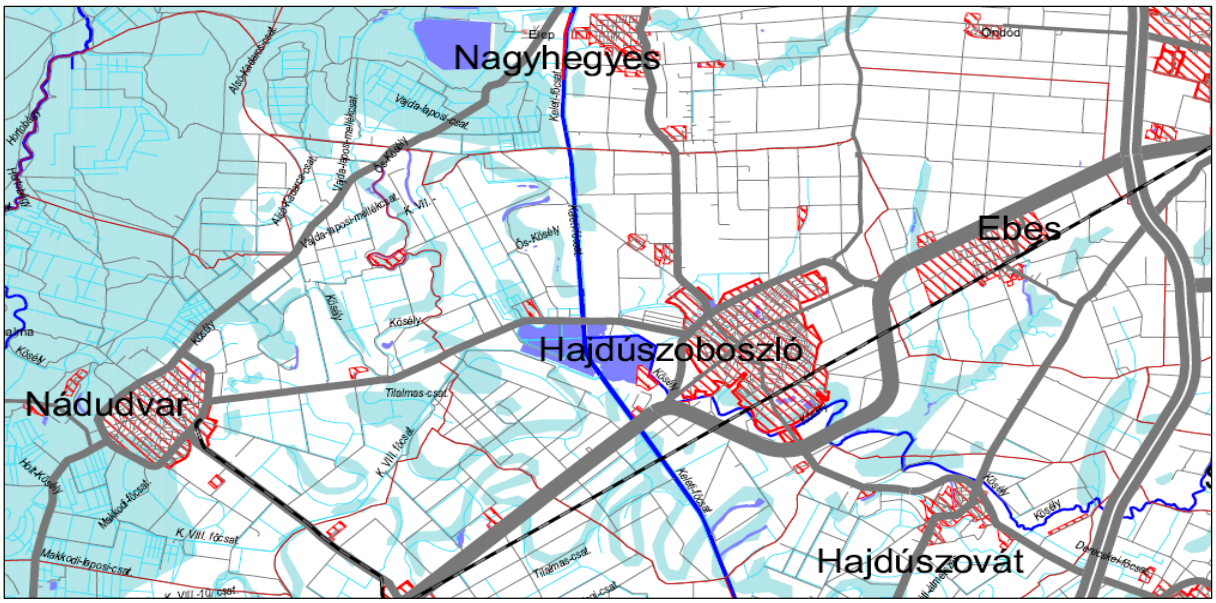

15. ábra: A megyei TrT övezeti tervlapjának részlete (rendszeresen belvízjárta terület övezete)

1.4. A Szomszéd települések hatályos településszerkezeti terveinek fejlesztést befolyásoló - vonatkozó megállapításai

Hajdúszoboszló város közigazgatási területével határosak: Hortobágy, Nádudvar, Kaba, Hajdúszovát, Sáránd, Ebes és Nagyhegyes települések. E települések hatályos településszerkezeti terveinek Hajdúszoboszló városra hatást jelentő elhatározásit vizsgálja meg ez a fejezet.

Szükséges megvizsgálni, hogy a területrendezési tervekben szereplő, Hajdúszoboszló igazgatási területén is figyelembe veendő, országos és térségi infrastruktúra elemeket a szomszédos települések településszerkezeti tervei tartalmazzák-e, és hogy ezek Hajdúszoboszló város közigazgatási területén csatlakoztathatóak-e?

16. ábra: Részlet a Megyei TrT „Hajdú-Bihar megye településhálózata c. tervlapjából

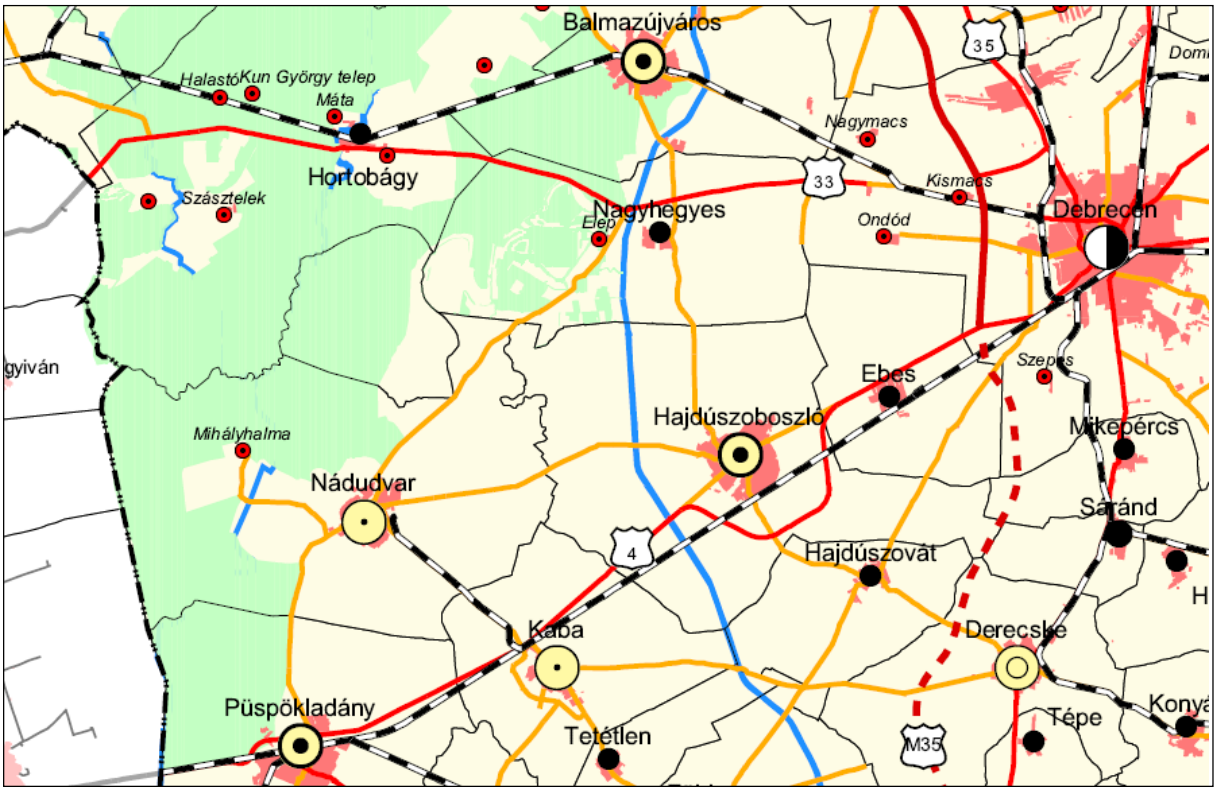

Vizsgálandó a fentieken kívül, hogy szomszédos települések meglévő és tervezett területfelhasználása, a településszerkezeti terv elhatározásai Hajdúszoboszló igazgatási területére hatással vannak, illetve lesznek-e?

Hortobágy község településszerkezeti tervének vonatkozó megállapításai:

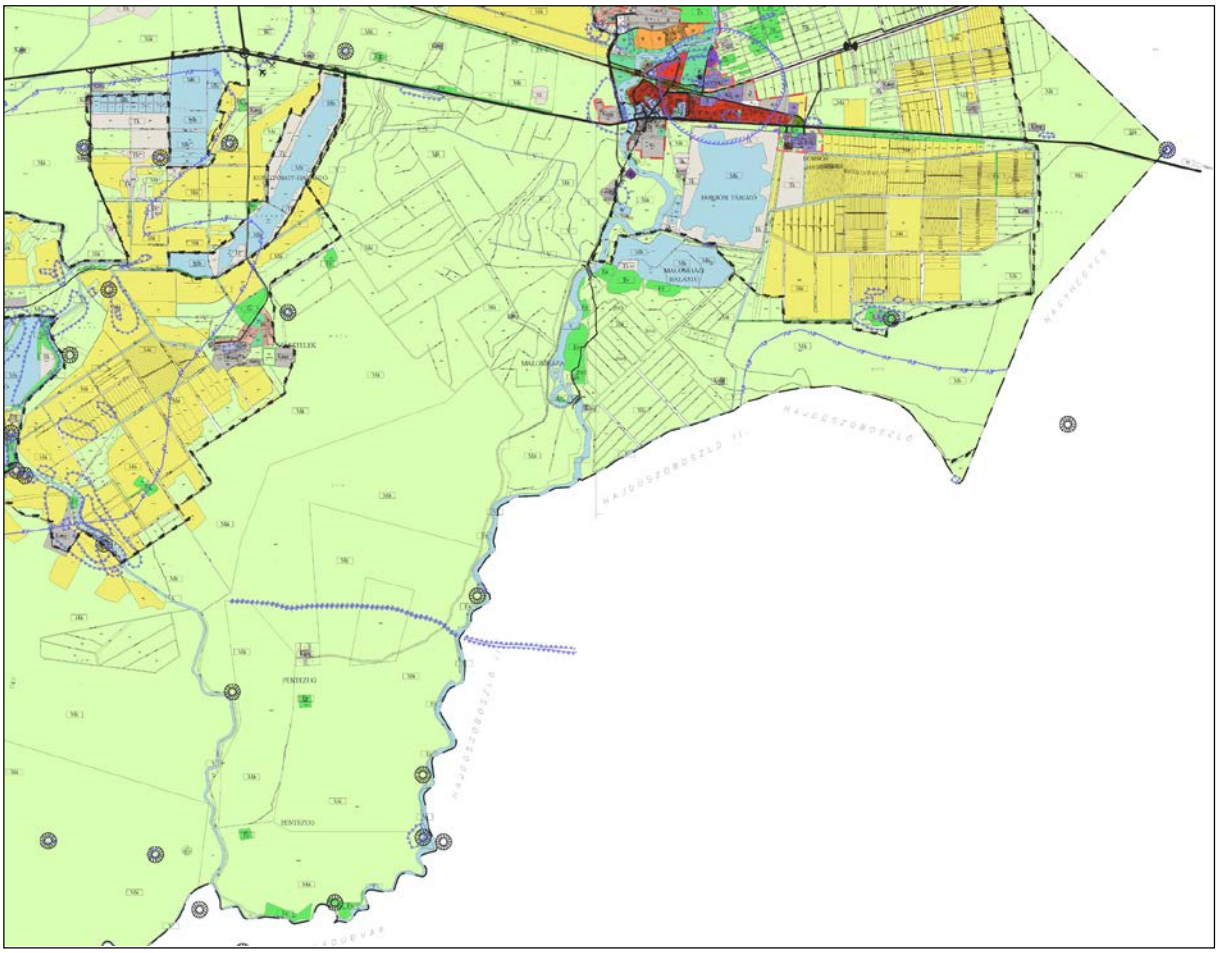

17. ábra: A Hortobágy településszerkezeti terv délkeleti (Hajdúszoboszló igazgatási területének különálló részéhez –Angyalházi részhez csatlakozó- részlete.

Hajdúszoboszló igazgatási területének különálló, úgynevezett „Angyalházi" részének nagyobbik része a Hortobágyi Nemzeti Park Világörökségi Helyszínéhez tartozik. A hozzá csatlakozó Hortobágy település irányából csatlakozó terület pedig teljes egészében a világörökségi helyszín része. A természetvédelmi kötöttségek miatt a településszerkezeti tervek bizonyos összhangja biztosított. A világörökségi kezelési terv megalapozó dokumentációja azonban rámutatott arra, hogy a világörökségi helyszínnel érintett települések településrendezési tervei nincsenek teljes mértékben egymással összhangba, tehát a tervek készítésekor, módosításakor a kezelési terv ajánlásainak figyelembe vétele mindenképpen szükséges.

Hortobágy község településszerkezeti terve a területrendezési tervekben szereplő országos jelentőségű kerékpárút nyomvonalát jelenleg még nem tartalmazza.

Nádudvar város településszerkezeti tervének vonatkozó megállapításai:

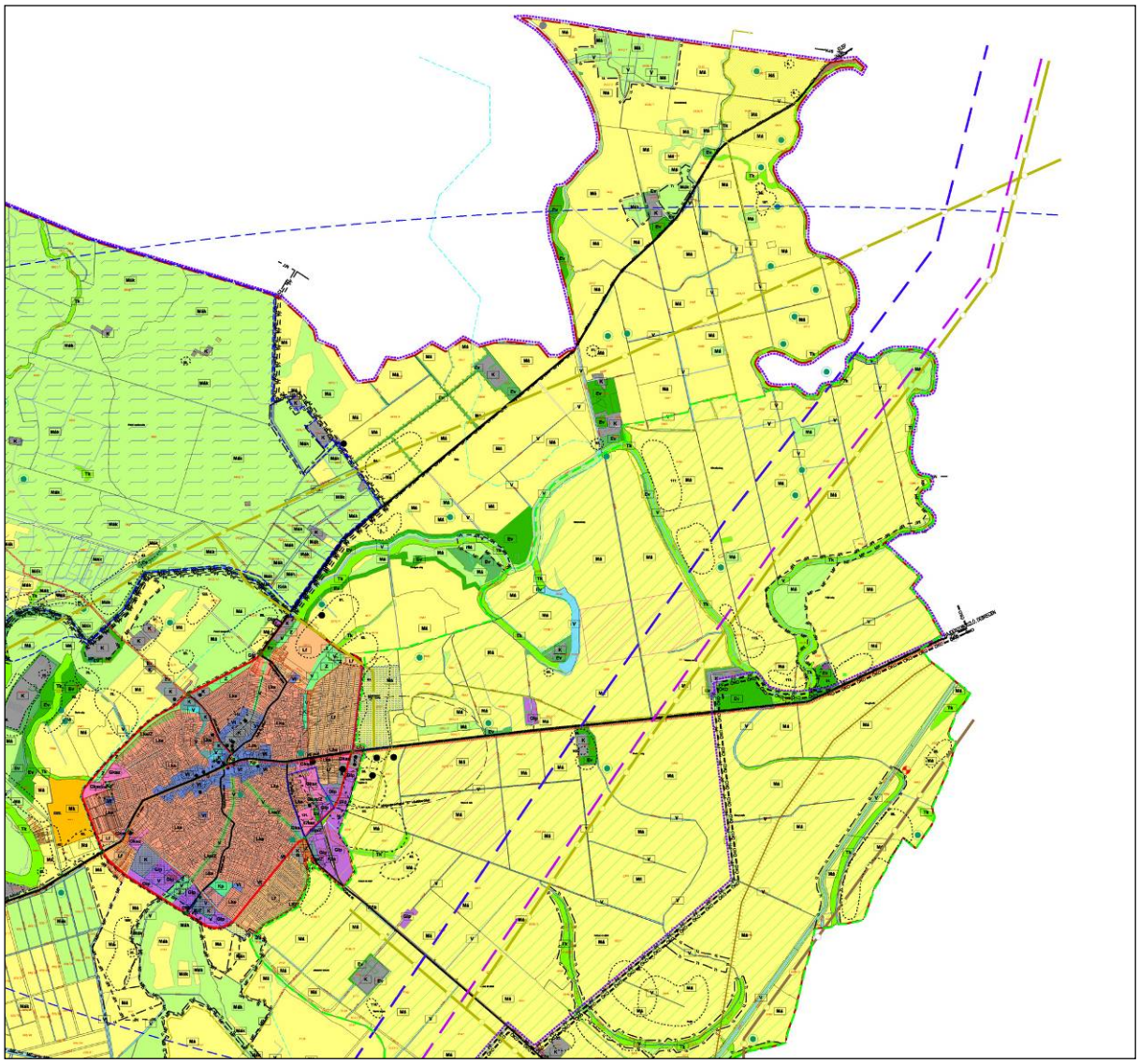

18. ábra: Nádudvar településszerkezeti terv északkeleti (Hajdúszoboszló igazgatási területéhez csatlakozó) részlete.

Nádudvar településszerkezeti terve az OTrT és megyei TrT alapján tartalmazza a Hortobágy község- Nádudvar- Hajdúszoboszló közötti országos kerékpárutat, a magasabb szintű tervekben meghatározott nyomvonalon. Ennek megfelelően Nádudvar és Hajdúszoboszló között a 3406 sz. országos mellékút mellett, annak déli oldalán jelöli ki a településszerkezeti terv a kerékpárutat.

Hajdúszoboszló és Nádudvar jelenleg hatályos településszerkezeti terveit egyaránt a La-urbe Kft. tervező irodája készítette, így a meglévő és a tervezett infrastruktúrák vonatkozásában a közigazgatási területek csatlakozásánál az összehangolás megtörtént. A távlatban tervezett nagysebességű vasútvonal nyomvonalát a két településszerkezeti terv egymáshoz illeszkedő módon tartalmazza.

Hajdúszoboszló közigazgatási területének közelében zavaró hatású, vagy környezeti veszélyt jelentő területfelhasználási mód, meglévő vagy tervezett létesítmény nem található.

Kaba város településszerkezeti tervének vonatkozó megállapításai:

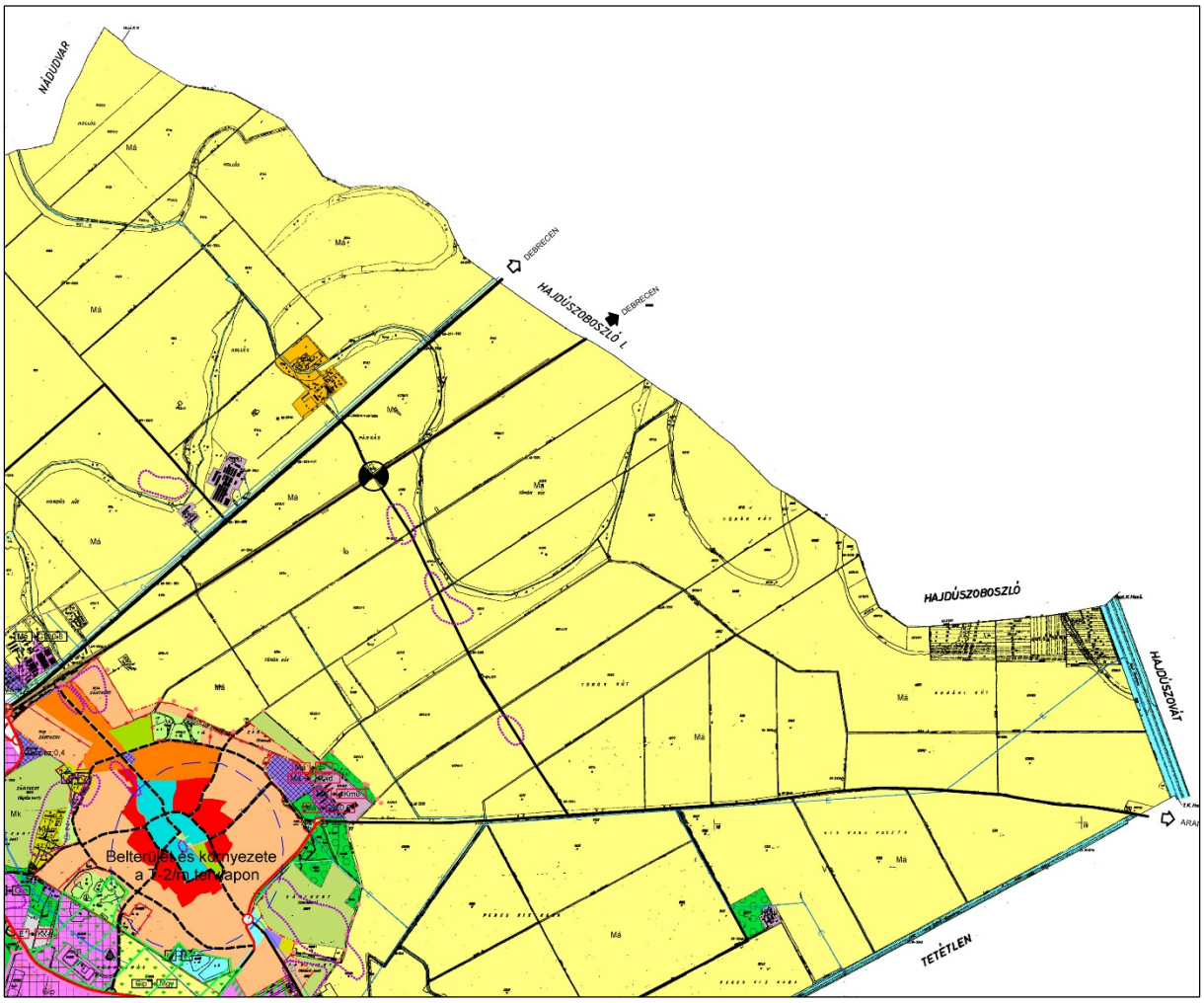

19. ábra: Kaba város településszerkezeti terv északkeleti (Hajdúszoboszló igazgatási területéhez csatlakozó) részlete.

Kaba város jelenleg hatályos településszerkezeti terve a 2004. évben elfogadott terv 2013. évben történt módosítása.

A bemutatott részletből látható, hogy Hajdúszoboszló közigazgatási területével határos részen Kaba településszerkezeti terve semmilyen új fejlesztést nem irányoz elő. Hajdúszoboszló közigazgatási területére zavaró hatású területfelhasználás, létesítmény nem található.

Az OTrT-ben és megyei TrT-ben nagytávon kijelölt nagysebességű vasút nyomvonalát a hatályos településszerkezeti terv nem tartalmazza. Kaba város új településfejlesztési koncepciójának, településrendezési tervének készítése jelenleg folyamatban van.

Hajdúszovát településszerkezeti tervének vonatkozó megállapításai:

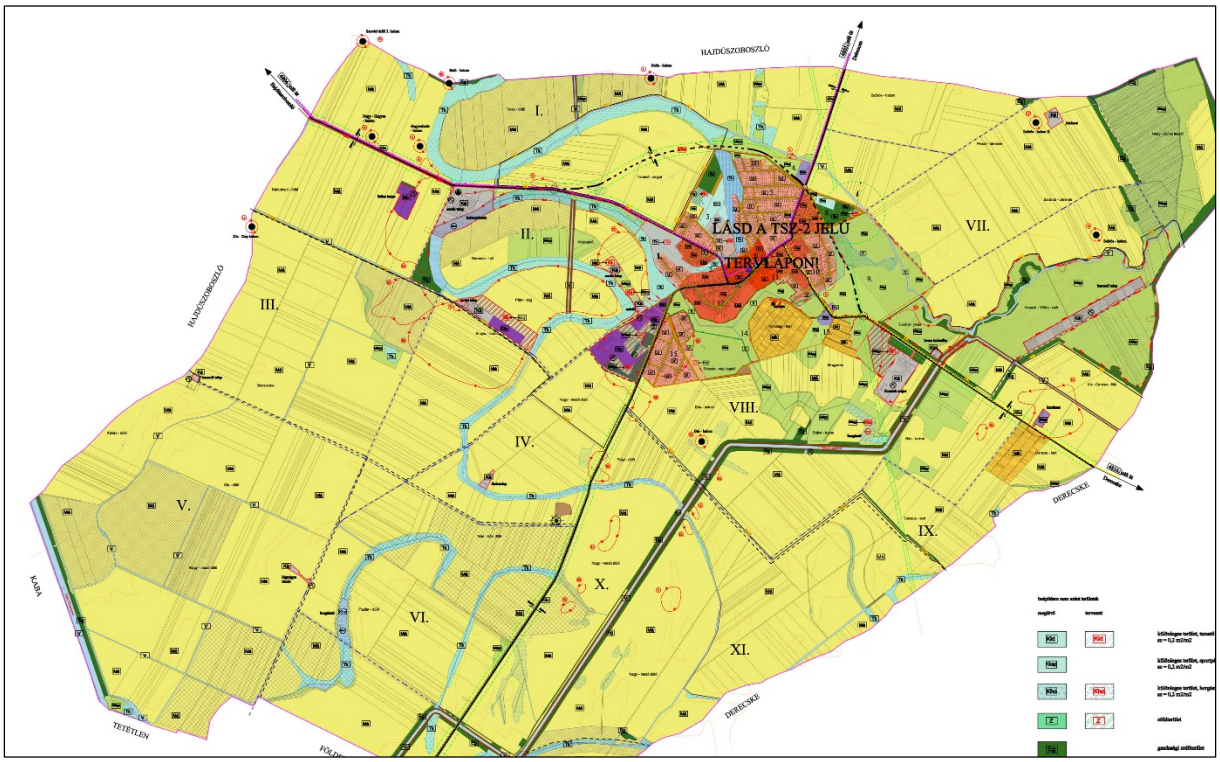

20. ábra: Hajdúszovát község településszerkezeti tervének (Hajdúszoboszló igazgatási területéhez csatlakozó) részlete.

Hajdúszovát község településszerkezeti terve 2010. évben készült. (Tervező: Kiszelovics és Társa Településtervező Kft.)
Hajdúszovát közigazgatási területe határának jelentős (teljes nyugati és északi) részén csatlakozik Hajdúszoboszló város közigazgatási területéhez.

A két település között meglévő kapcsolatot képez, mint meglévő térségi jelentőségű közlekedési infrastruktúra, a 4804 sz. Derecske- Hajdúszovát- Hajdúszoboszló közötti országos mellékút, valamint a 4805 sz. Debrecen- Hajdúszovát- Földes közötti országos mellékút. (Utóbbi csak keresztül vezet Hajdúszoboszló igazgatási területének keleti (nyúlványos) területrészén.
Hajdúszovát településszerkezeti terve az OTrT és megyei TrT alapján tartalmazza a Hortobágy- Nádudvar- Hajdúszoboszló- Hajdúszovát- Debrecen irányú országos kerékpárutat, melye a Hajdúszoboszló- Hajdúszovát közötti 4804 sz. országos mellékút északi oldalán jelöl kiépítésre.
Hajdúszovát igazgatási területének Hajdúszoboszló igazgatási területéhez csatlakozó részen kedvezőtlen hatást jelentő meglévő, vagy tervezett területfelhasználás, létesítmény nem található.
A települések között kapcsolatot jelent a Keleti-főcsatorna és a Kösely-ér.

Ebes településszerkezeti tervének vonatkozó megállapításai:

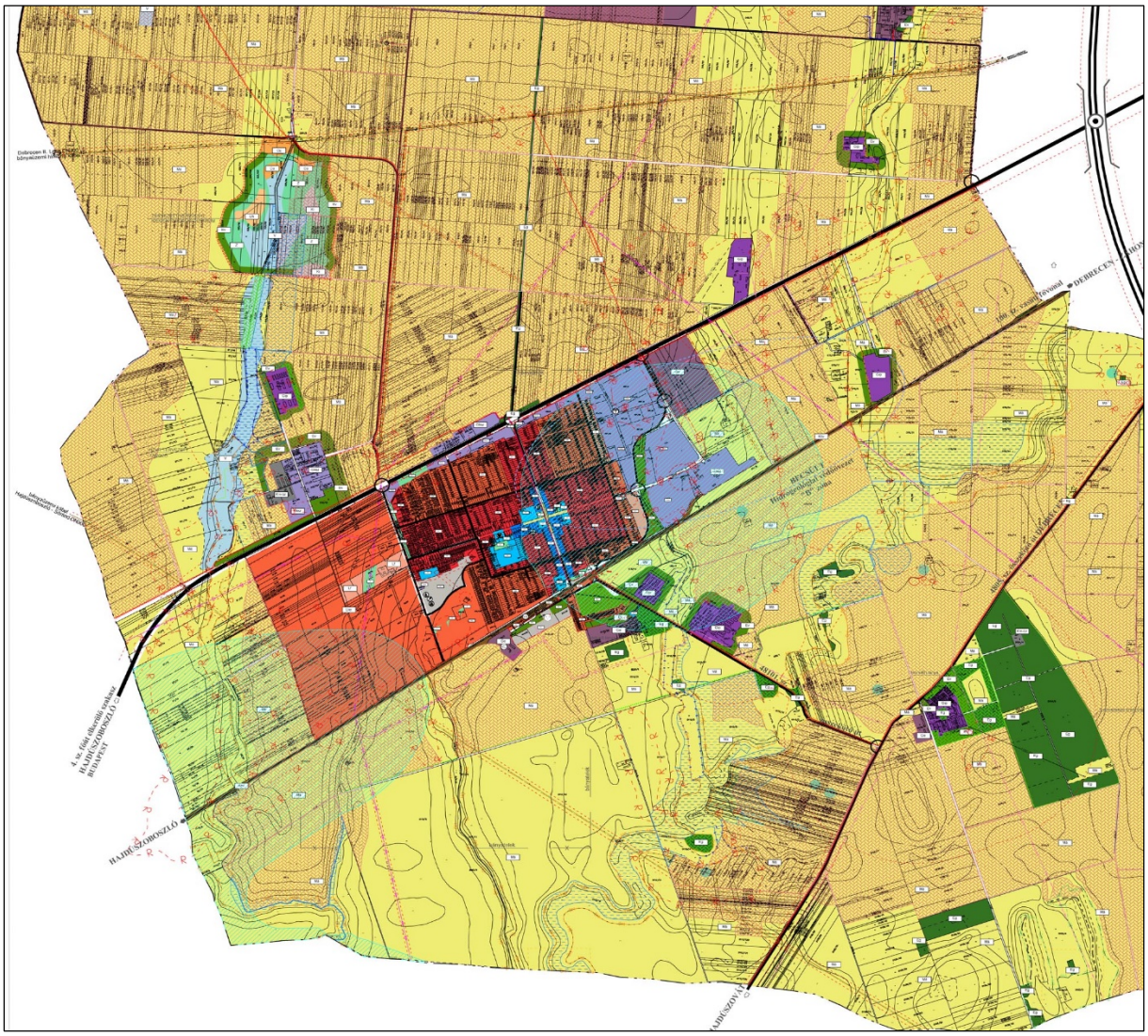

21. ábra: Ebes településszerkezeti terv nyugati és déli (Hajdúszoboszló igazgatási területéhez csatlakozó) részlete.

Ebes jelenleg hatályos településszerkezeti tervét 2013. évben hagyta jóvá a település önkormányzata. A településszerkezeti terv a Földes- Hajdúszovát- Ebes- Debrecen irányú 4805 sz. országos mellékút mellett (az út észak-nyugati oldalán) jelöli a Hortobágy- Nádudvar- Hajdúszoboszló- Hajdúszovát- Debrecen irányú országos kerékpárút tervezett nyomvonalát, összhangban a OTrT és megyei TrT elhatározásával. Jelöl ezen kívül egy kerékpárutat a 4sz. főút északi oldalán, ami Hajdúszoboszló belterületéhez bevezető régi főút északi oldalán kapcsolatot teremt Hajdúszoboszló belterületéig.

A 3319 j. Hajdúböszörmény- Hajdúszoboszló közötti csak részben aszfaltozott mellékúthoz települési gyűjtőúttal (mezőgazdasági fődűlő úttal) csatlakozik Ebes településszerkezeti terve, ami a belterület felé jelent közvetlen kapcsolatot. Ugyanezen út mellett térségi jelentőségű kerékpárút nyomvonalát is jelöli a településszerkezeti terv, összhangban a megyei TrT-vel. Megvizsgálandó, hogy a kerékpárút Hajdúszoboszló régi 4. sz. útig történő bevezetése és az Ebes felé tervezett kerékpárúthoz ott történő csatlakozás nem jelentene jóval kedvezőbb megoldást!

Nagyhegyes településszerkezeti tervének vonatkozó megállapításai:

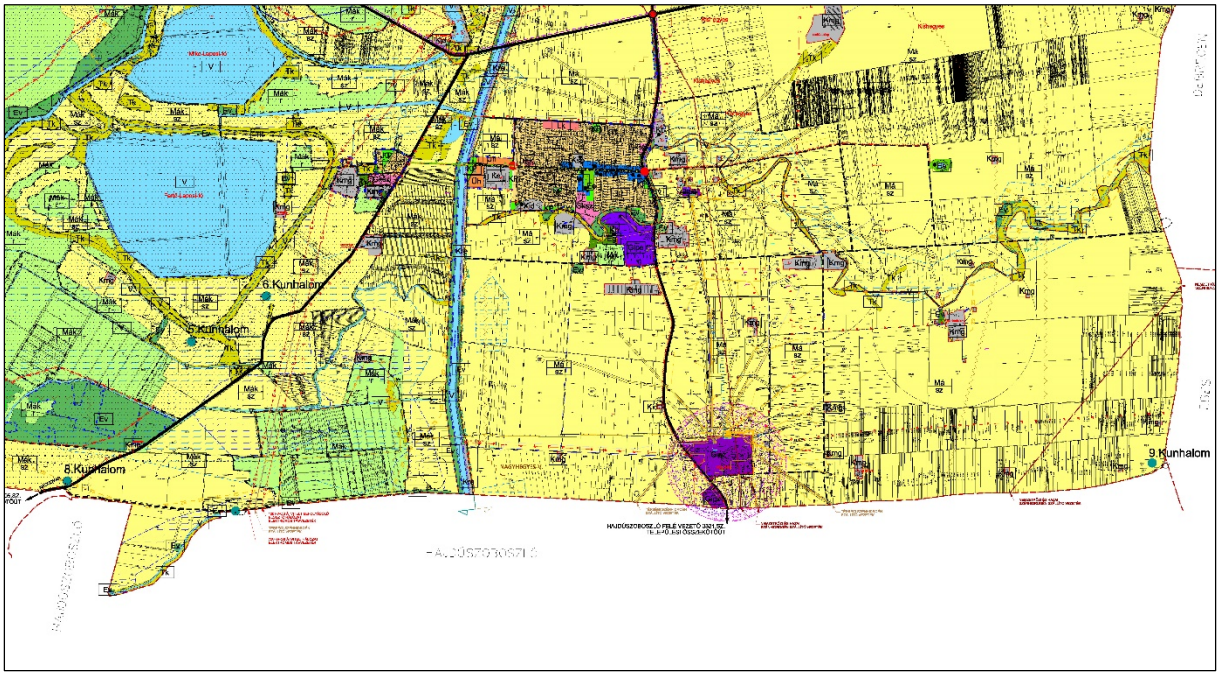

22. ábra: Nagyhegyes településszerkezeti terv déli (Hajdúszoboszló igazgatási területéhez csatlakozó) részlete.

Nagyhegyes jelenleg hatályos településszerkezeti tervét a La- Urbe Kft. készítette 2013. évben. A település közigazgatási területének déli oldalán jelentős hosszúságú részen csatlakozik Hajdúszoboszló területéhez. Meglévő közlekedési elemként vezet keresztül a két település között a 3321. j. országos mellékút, melynek nyugati oldalán jelöli a településszerkezeti terv a megyei TrT.-ben is szereplő, tervezett térségi jelentőségű kerékpárutat. A két közigazgatási terület határán (ezen út mellett) található MOL telep körüli védőtávolság (bár kis mértékben) de Hajdúszoboszló közigazgatási területét is érinti. Ugyanitt több nemzetközi, hazai és térségi szénhidrogén szállító vezetékek is találhatóak.

1.5. A hatályos Településfejlesztési döntések bemutatása

Hajdúszoboszló város korábbi (jelenleg hatályos) Településfejlesztési koncepcióját 2004. évben hagyta jóvá a képviselő testület.
2008. évben készült el az integrált városfejlesztési stratégai, melynek aktualizálása jelenleg is tart. A társadalmasításra (széleskörű véleményezésre) szánt dokumentáció véleményezése jelenleg is tart.

1. Hajdúszoboszló város Településfejlesztési Koncepciója
   (Készült: 2004 évben. Készült: La-Urbe Kft közreműködésével.
2. Hajdúszoboszló Integrált Városfejlesztési Stratégiája
   (Készült: 2008. február hónapban. Készítette: Megakom Stratégiai Tanácsadó Iroda)
3. Hajdúszoboszló Városmarketing Stratégiája
   (Készült:2013 február hónapban. Készítette: Megakom Stratégiai Tanácsadó Iroda)
4. Hajdúszoboszló Város Integrált Városfejlesztési Stratégiájának aktualizálása
   (Készült:2014 december hónapban. Készítette: Megakom Stratégiai Tanácsadó Iroda)

Az Integrált Városfejlesztési Stratégia részletes vizsgálatokra és elemzésekre épülve került kidolgozásra. Az Európai Uniós pályázati ciklusokhoz igazítva kerültek kijelölésre azok az akcióterületek, melyekhez az önkormányzati pályázatok kapcsolódnak, illetve a 2020.-iga tartó következő időszakban kapcsolódni fognak.

Az új településfejlesztési koncepciót és településrendezési tervet megalapozó vizsgálatok, elemzések több területen és vonatkozásban felhasználták az IVS-hez készített vizsgálatokat, de jelen vizsgálat feladatából adódóan sok egyéb területre vonatkozó vizsgálat is készült.
Az elemzések értékelések készítésekor az Európai Uniós 7 évre szóló, meghatározott támogatási keretek által irányított pályázati ciklusnál szélesebb „látókörű” és hosszabb időre szóló elemzések következtetések készítése szükséges a településfejlesztési koncepció megalapozásához. A különböző „látószögű” megközelítések, elemzések, következtetések és cél meghatározások nem feltétlenül vezetnek más eredményre, de ennek lehetőségét sem lehet kizárni.

1.6. A város településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata

A város jelenleg hatályos településrendezési tervét a Stúdió Északmagyarországi Tervező Kft készítette 2003. évben. (A településszerkezeti terv alap dokumentumát 30/2013.(III.21.) határozatával fogadta el a képviselő-testület.)
Azóta a településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat és annak részét képező szabályozási terv több alkalommal (legutóbb 2014. évben) módosításra került. A legutóbbi módosítást a La-Urbe Kft. készítette. (A településszerkezeti terv legutóbbi módosítása a képviselő-testület 130/2014.(IX.11.) képviselő-testületi határozattal lett módosítva.)

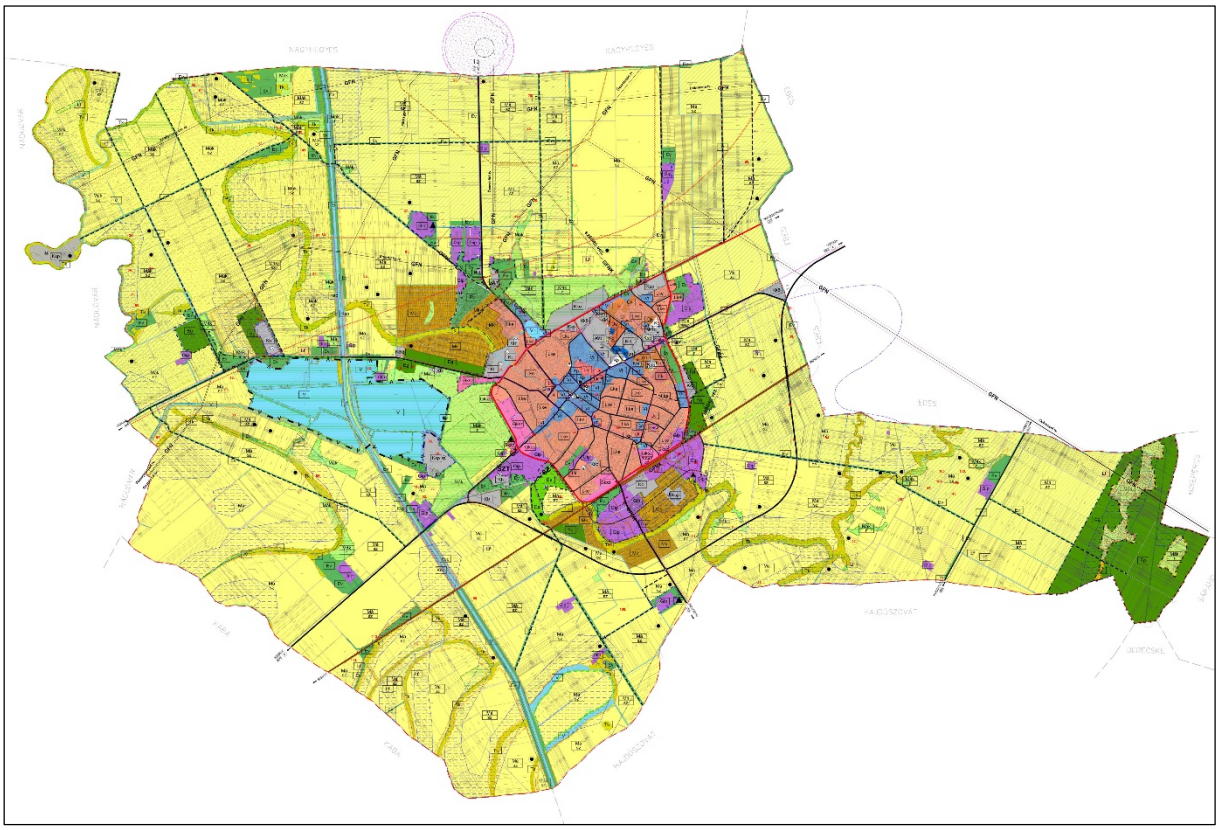

23. ábra: Hajdúszoboszló város hatályos településszerkezeti terve. (Központi igazgatási terület)

A településszerkezeti terv elhatározásainak megvalósulását, illetve a még meg nem valósult fejlesztések a következőkben területegységenként kerülnek bemutatásra. Az ismertetés főként a belterületre és közvetlen környezetére terjed ki. Azokra a területrészekre, melyek a tervezett fejlesztések meghatározó helyei.

A külterület különálló Angyalháza- puszta elnevezésű része, mely nagyobbrészt a Hortobágyi Nemzeti Park világörökségi helyszínéhez tartozik, külön részben kerül bemutatásra.

A HATÁLYOS TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERV, MEGÁLLAPÍTÁSAI, MEGVALÓSULT ELEMEK

I. Észak-keleti területegység:

1. A hatályos településszerkezeti terv „települési főút” létesítését irányozza elő a belterület észak-keleti szélén, a Debrecen irányából városba bevezető út északi oldalán lévő iparterületek (mezőgazdasági ipari vállalkozások) és a belterület között. A tervezett út még nem valósult meg. Nyomvonala a 2014. évi módosítás során kisebb korrekcióra került. A településszerkezeti terv tartalmi előírásai szerint települési szinten csak gyűjtő út és kiszolgáló út szerepeltethető, de a gyűjtőutak forgalmi szerepe szerinti megkülönböztetése reális elvárás lehet. A településszerkezeti terven fejlesztésre jelölt új út kiépítése, legalábbis ebben a szerepkörben feleslegesnek mutatkozik, hiszen a forgalom a Liget utcán bonyolódik, így ez az utca el tudja látni, a „kiemelt jelentőségű” gyűjtő út szerepét.
2. A település főútnak szánt külső út észak-keleti szélén tervezett lakóterület megvalósítása nem javasolható, mert a közeli ipari terület és az üdülőterület között minél nagyobb védőzóna (védőerdő) kialakítása szükséges.
3. Hasonló indokkal a minimálisan szükséges mértékűre javasolt csökkenteni a szélső út és a meglévő kertvárosias besorolású területek között előirányzott lakóterület fejlesztést. Ebben az esetben is a védőerdő területének (hatékonyságának) növelése szükséges.
4. A területegység északi szélén lévő „K”-jelölésű különleges terület, szabályozási terven meghatározott sportolási célú hasznosítása helyett magas színvonalú exkluzív üdülőzóna kialakítása tűnik jelenleg megfelelőnek, a piaci visszajelzések- igények figyelembe vételével.
5. A településre bevezető régi 4. sz. főút északi oldalán tervezett védőerdő megvalósítása továbbra is szükséges.
6. Szükségesnek mutatkozik a volt 4. sz. út településre bevezető szakaszának északi oldalán lévő ipari területek látványát védő erdősávval eltakarni, ami megvalósítható az út szélén részben meglévő fásítás egységes végig vitelével, vagy az ipari terület szélén (gazdasági területen belül, vagy kívül) létesítendő fásítással.

24. ábra: A hatályos településszerkezeti terv megállapításainak, és megvalósult elemeinek bemutatása (Településszerkezeti terv részlete + Google légifotó a még meg nem valósult fejlesztések jelölésével) Észak-keleti területegység

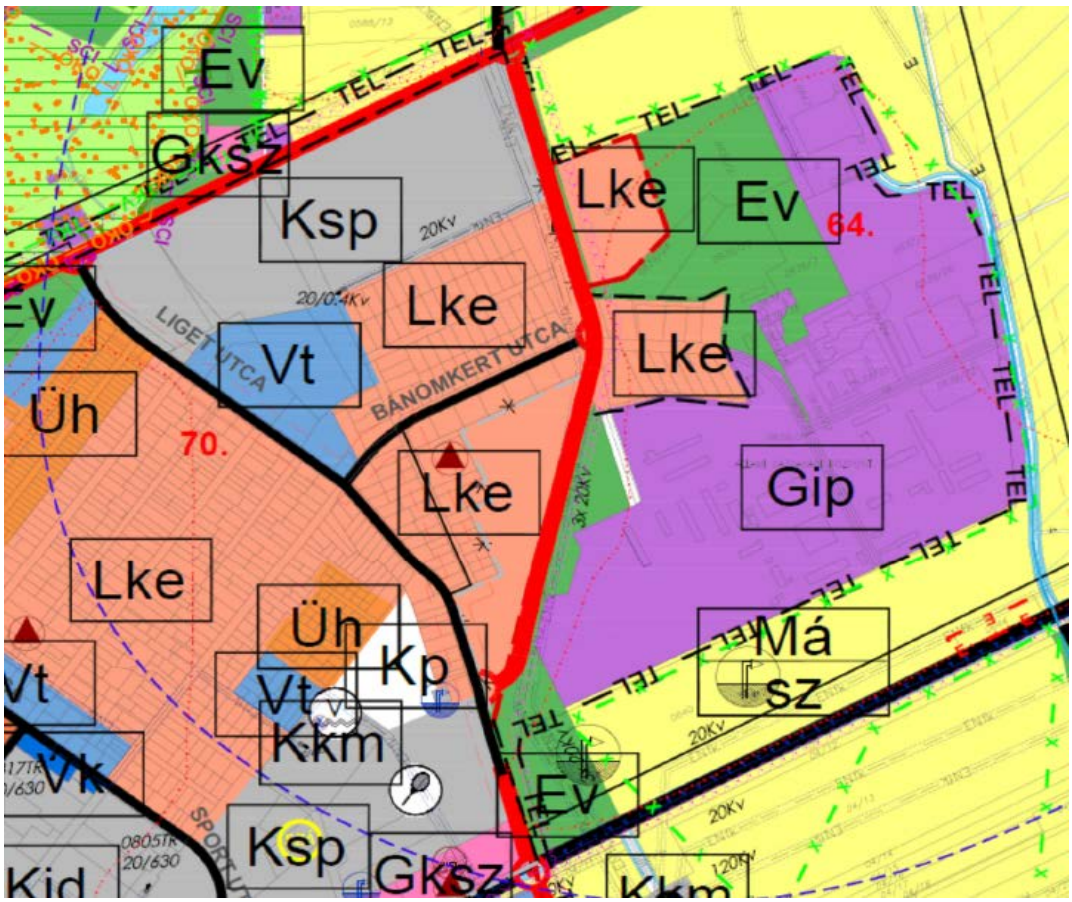
Ev
Gksz
Ksp
Lke
Ev
64.
Lke
Vt
LIGET UTCA
BÁNOMKERT UTCA
Üh
70.
Lke
Lke
Gip
Lke
Üh
Kp
Vt
Kkm
Má
sz
Vk
Ev
Ksp
Gksz
Kid
Kkm

Image © 2015 CNES / Astrium
© 2015 Google

II. Északi területegység:

1. A területegység északi szélén, a Malom-sor egyenes meghosszabbításában a sportrepülőtér keresztül vágásával tervezett új útszakaszt a várost északi oldalon is körülvevő települési főút részeként irányozza elő a hatályos településszerkezeti terv. Ennek az útnak a kialakítása továbbra is javasolható tekintettel arra, hogy az út déli oldalán kialakuló fejlesztési területre a strandfürdő további távlati bővíthetősége miatt mindenképpen szükség van.
2. A strandfürdő bővítése a mellette lévő kemping területének igénybe vételével lehetséges hosszú távon, a kemping fentiekben jelzett új fejlesztési területre történő áthelyezése esetén.
3. A sportrepülőtér számára, melyet a jövőt illetően is megőrzendő, sőt fejlesztendő létesítménynek tart az önkormányzat nem csupán a hatályos településszerkezeti terven jelölt területsávot javasolt biztosítani, hanem a tervezett települési főút fölötti teljes egybefüggő gyepes területet. A gyepterület Natura 2000 védettsége nem szabad, hogy gátját képezze e kiemelt jelentőségű fejlesztésnek. (A környezet- és természetvédelmi hatóságok előzetes pozitív hozzáállása is biztatást jelent e távlati fejlesztés rendezési tervben történő szerepeltetéséhez.)
4. A településszerkezeti terv József Attila utca északi irányú folytatásában tervezett gyűjtőút szakasz elhagyásra javasolt, a fejlesztési terület egységben történő megőrzése érdekében. A József Attila utca Malom-sor folytatásában kialakuló települési főútra való rákötését a Huba utca nyomvonalán célszerű megvalósítani.
5. A Pávai Vajna utca – Sport utca meghosszabbításában tervezett új gyűjtőút szakasszal történő kikötése a Debreceni útra értékes sportterületet vág ketté, és településszerkezeti szempontból nem jelent egyedüli alternatívát, ezért a hatályos terven tervezett útszakasz megvalósítása nem javasolt.
6. Az előző ponttal összefüggésben a területegységet feltáró gyűjtőútként a Fürdő utca – Gábor Áron utca javasolt, a Pávai Vajna és Sport utcák meglévő szakaszai továbbra is gyűjtőút funkciót látnának el, a Damjanich utca viszont kiszolgáló utca szerepkörbe kerülne vissza.

25. ábra: Északi területegység - A hatályos településszerkezeti terv megállapításainak, és megvalósult elemeinek bemutatása (Településszerkezeti terv részlete + Google légifotó a még meg nem valósult fejlesztések jelölésével)

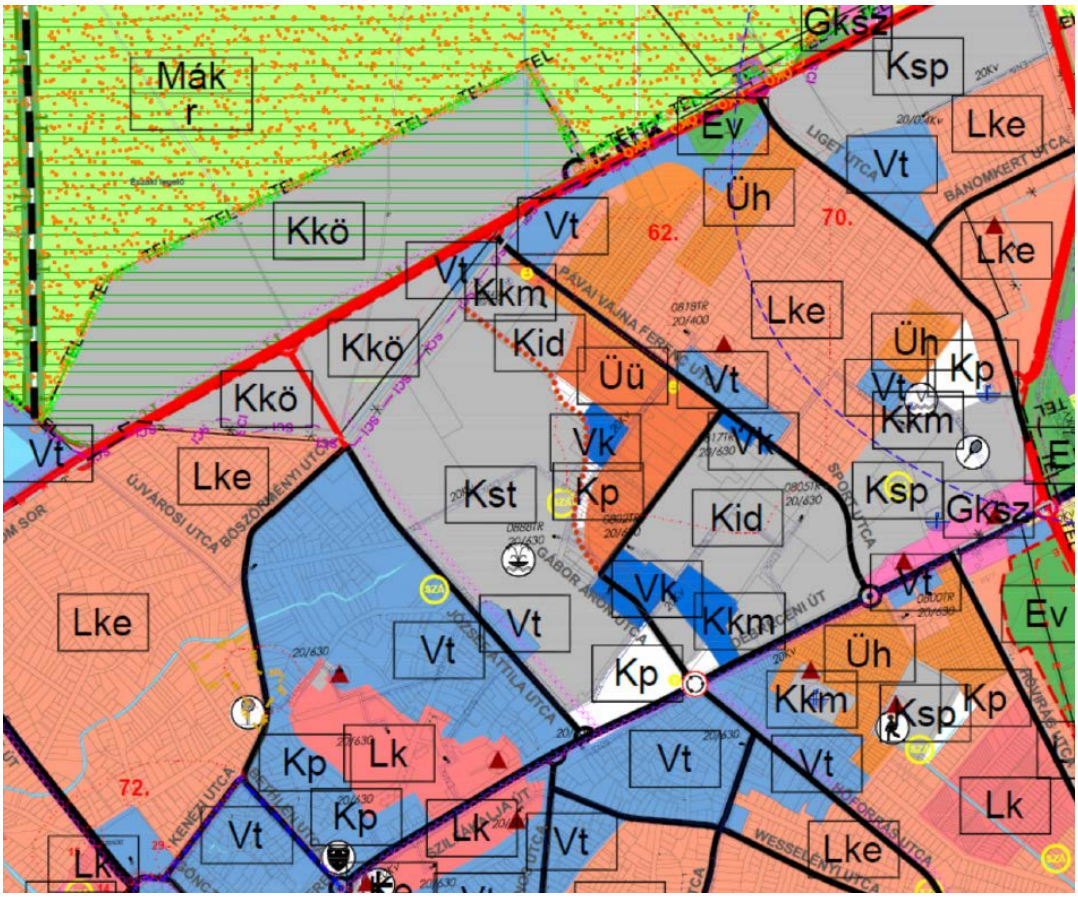
Mák
r
Gksz
Ksp
Lke
Ev
Vt
Üh
Kkö
62.
70.
Kkm
Kid
Üü
Kp
Vk
Kst
Lk
72.
LIGET UTCA
BÁNOMKERT UTCA
PÁVAI VAJNA FERENC UTCA
GÁBOR ÁRON UTCA
SPORT UTCA
WESSELÉNYI UTCA
KÉNÉZ UTCA
GYÁRVÁROSI UTCA
BÖSZÖRMÉNYI UTCA

CAMPING THERMAL

III. Keleti területegység:

1. A belterület keleti oldalán, a Hóvirág utcával párhuzamosan, jelenleg külterületen tervezett, várost keleti és Budapest – Záhony vasútvonal északi oldalán elkerülő települési főút (kiemelt jelentőségű gyűjtőút) a hatályos településszerkezeti terv jelentős hatású fejlesztési eleme. Ennek az útnak a létjogosultságát már több alkalommal kérdőjelezte meg az önkormányzat. A meglévő erdőterületet keresztül vágó vasúti rakodó területet is érintő teljesen új nyomvonal kiépítése csak jelentős költséggel valósítható meg. Ennek megfelelő indokát csak az jelenthetné, ha ezzel jelentős átmenő forgalomtól szabadulna meg a belterület. Megvizsgálva az új útszakaszra kiterelhető forgalmat, jelenleg nem prognosztizálható olyan jelentősebb forgalom, melyet célszerűen erre a külső útra ki lehetne terelni. Bár a várost teljes egészében körülvevő külső gyűrű nagyon kedvező településszerkezeti helyzetet teremtene meg, jelenleg nem fogalmazható meg reális igény a külső körgyűrű ezen szakaszának megvalósítására. Javasolt külön megvizsgálni az út létjogosultságát és előzetesen dönteni e fejlesztési elem megtartásáról vagy elhagyásáról. (A város körül tervezett külső gyűrű többi szakaszának indokoltsága továbbra is fennáll.)
2. A Hóvirág utca külső, keleti oldalán tervezett, új beépítésre szánt területek csak részben valósultak meg, de a területek beépítése, hasznosítása továbbra is indokolt. A tervezett kertvárosias lakófunkció helyett, főként a területegység felső felében, üdülőterület kialakítása fogalmazódott meg igényként. (Az eddig megvalósult néhány épület is ilyen funkcióval került kialakításra.)
3. A területegység keleti szélén, a tervezett települési főút külső oldalán, a településszerkezeti terven tervezett sportolási célú különleges terület indokoltsága megkérdőjelezhető.
4. A területegység északi részén egy régebbi zártkertből kialakult, sűrű beépítésű hétvégi házas üdülőterület található. Az egyirányú keskeny utcákkal kialakult terület valódi feltáró utcája jelenleg hiányzik. A bizonyos szempontból külön álló egységnek tekinthető üdülőterület hiányzó feltáró útjának, egy igényesebb üdülőrész központ (park, közösségi terület kialakításának lehetőségét, valamint további értékesíthető üdülő ingatlanok létesítését tenné lehetővé az itt lévő használaton kívüli, elhanyagolt sportterület fenti célokra történő felhasználása.

26. ábra: Keleti területegység - A hatályos településszerkezeti terv megállapításainak, és megvalósult elemeinek bemutatása (Településszerkezeti terv részlete + Google légifotó a még meg nem valósult fejlesztések jelölésével)

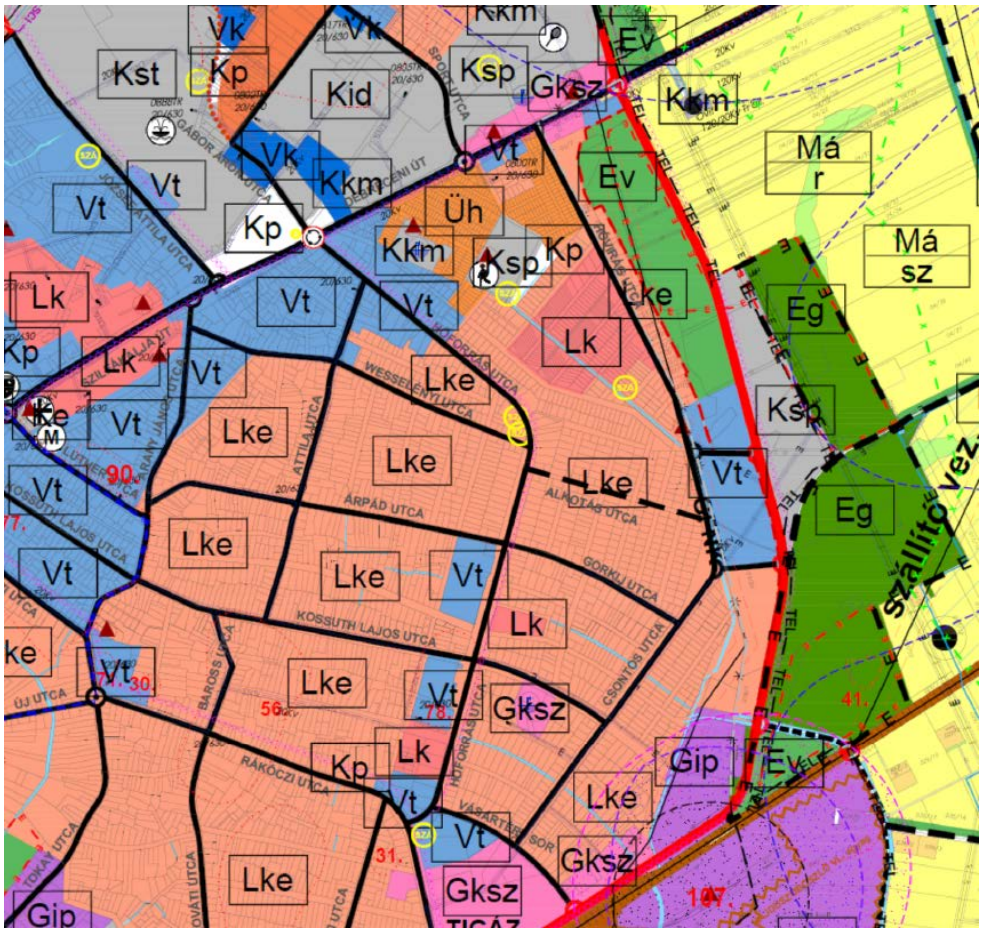
Kst
Kp
Vk
Kid
Ksp
Gksz
Kkm
Ev
Vt
Üh
Má
r
Má
sz
Lk
Lke
Eg
Gip
Szállítóvez.
ÁRPÁD UTCA
KOSSUTH LAJOS UTCA
RÁKÓCZI UTCA
WESSELÉNYI UTCA
ATTILA UTCA
GORKIJ UTCA
ÁLMOS UTCA
CSONTOS UTCA
VÁSÁRTÉR SOR
ÚJ UTCA

Hajdúszoboszló
Hajdúszoboszló

IV. Dél-keleti területegység:

1. A területegység a belterület déli részén vezető Budapest – Záhony vasútvonal településsel ellentétes oldalán található. A településszerkezeti terv a területegység ipari gazdasági célú jelentős fejlesztését tartalmazza, a belső területek mezőgazdasági kertként történő megtartásával. A fejlesztésre szánt ipari területeknek csak egy része, főként a Szováti út mentén kijelöltek, valósult meg, de a többi fejlesztési terület ilyen célú megtartása továbbra is javasolható.
2. A területegység délkeleti részén (téglagyári tavak körül) hatályos terven kijelölt mezőgazdasági, kertes terület funkcióváltását javasolt megfontolni. A közigazgatási terület Hajdúszovát felöli részén végzett próbafúrás közel 3000 méter mélységben olyan forró gőzréteg meglétét igazolta, melyre alapozottan geotermikus erőmű létesítése új lehetőséget teremthet a város számára. Az geotermikus erőmű megvalósítása lehetőséget teremtene a téglagyári tavak körüli zártkertek intenzív zöldség, gyümölcs, kertészeti célú hasznosítására is. Ezzel összhangban olyan különleges terület kialakítását javasolt megfontolni, amely a meglévő igény esetén tovább bővülő agyagkitermelés után visszamaradó téglagyári tavak környezetében létrejövő rekreációs célú területek mellett intenzív zöldség, gyümölcs, kertészet létesítésére ad lehetőséget.
3. A területegységet középen feltáró gyűjtőút településszerkezeti terven meghatározott nyomvonala kedvező, de a Szováti út nyugati oldalán jelölt szakasz megvalósítása csak a tervezett ipari területen belül (az ipari terület nyugati végéig) célszerű, az északi irányban vasútvonalon átvezető, város körül tervezett körgyűrűhöz kapcsolódó szakasz indokoltsága megkérdőjelezhető.
4. A vasútállomással szemben, a vasúti pályatest településsel ellentétes oldalán működő betoncserép gyár a város egyik meghatározó ipari vállalkozása. A vasútállomás felöl takarás nélkül feltáruló iparterület látványa azonban nem méltó a nemzetközi jelentőséggel bíró, és így vasútvonalon is sokak által megközelített üdülővároshoz. Itt mindenképpen szabályozási beavatkozás szükséges a településkép kedvezőbbé tétele érdekében.
5. A tervezett erdőterület bővítések továbbra is szükségesek. Intézkedést és szabályzást igényel a Kösely vízfolyást kísérő védett területekhez kapcsolódó tervezett ipari területek környezeti veszélyt magában hordozó, közvetlen kapcsolata.

27. ábra: Dél-keleti területegység - A hatályos településszerkezeti terv megállapításainak, és megvalósult elemeinek bemutatása (Településszerkezeti terv részlete + Google légifotó a még meg nem valósult fejlesztések jelölésével)

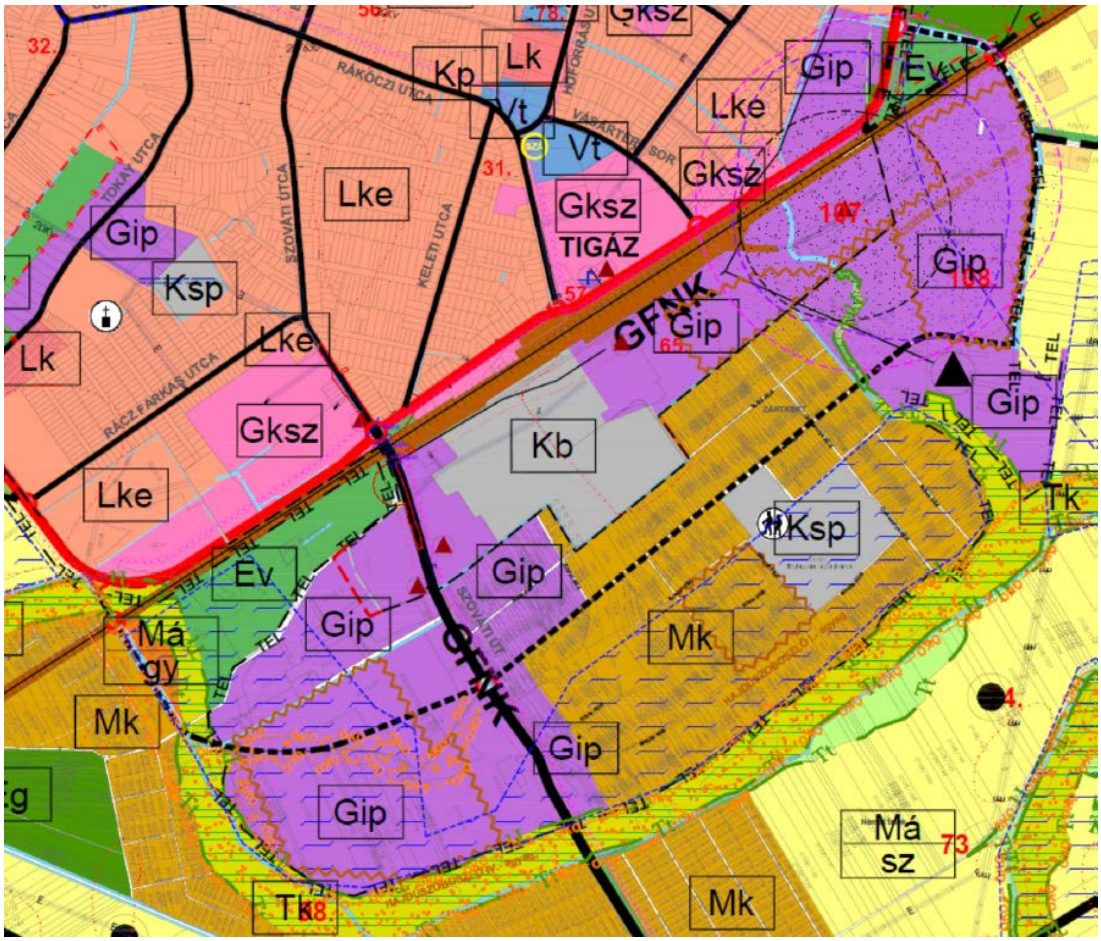
Kp
Lk
Vt
Gksz
Gip
Ev
Lke
Vt
Gksz
Gksz
TIGÁZ
Lke
Gip
Ksp
Lk
Lke
Gip
Gip
Gksz
Kb
Lke
Tk
Ksp
Ev
Gip
Gip
Mk
Mk
Gip
Gip
Mk
Tk

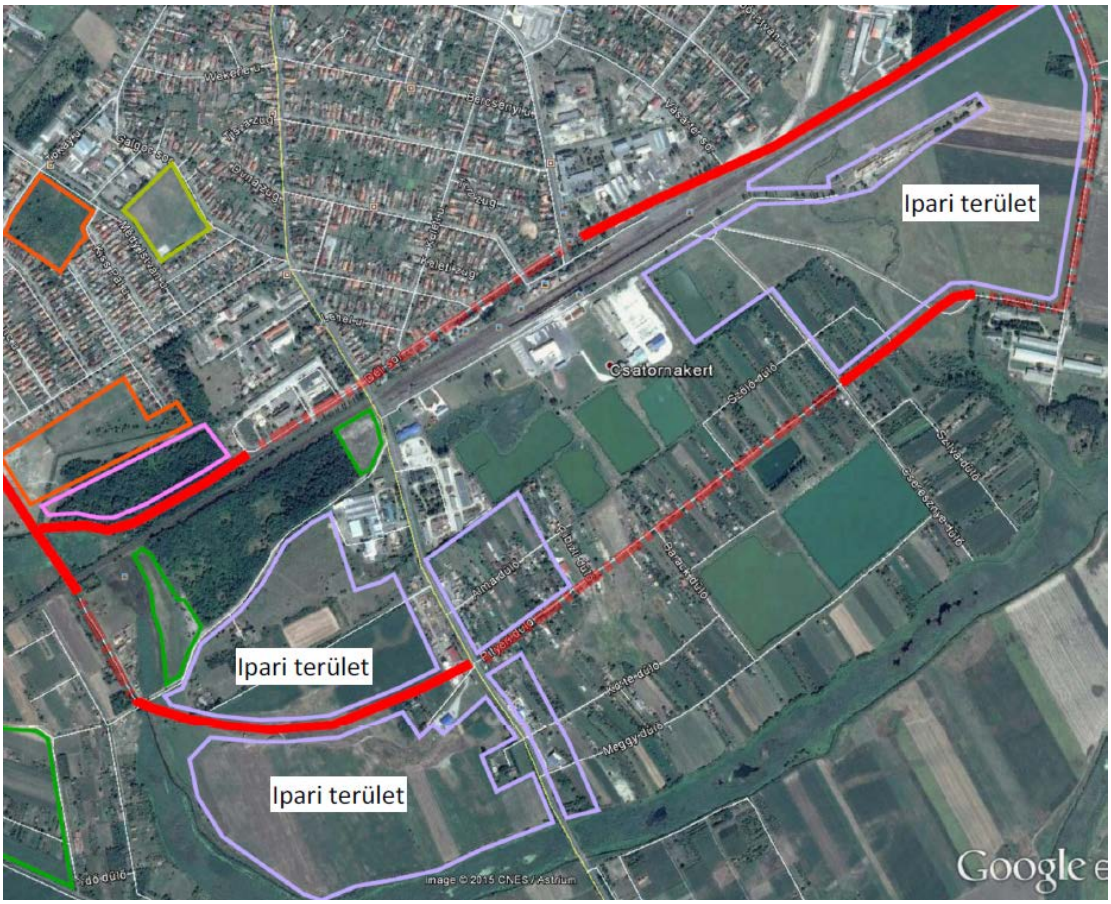
Ipari terület
Csatornakert
Ipari terület
Ipari terület
Google

V. Dél-nyugati területegység:

1. A délnyugati területegység a 4-es számú főút, a Budapest – Záhony vasútvonal, a belterület körül tervezett települési főút, valamint a városba Kaba irányából bevezető régi 4-es főút közötti terület, melyet a településszerkezeti terv a város felöli részen ipari, gazdasági fejlesztésre jelöl ki. A tervezett gazdasági fejlesztések kis része valósult meg a mai napig, de a még fel nem használt fejlesztési területek gazdasági célú hasznosítása továbbra is igény ezen a területen.
2. A területegység középső részén a Kösely csatorna mellett található a városi szennyvíztisztító telep, mely jelenlegi kiépítettségével a város távlati igényeit is ki tudja elégíteni. A telep körül védőtávolságot jelöl a településszerkezeti terv. Vizsgálni szükséges az ipari célú fejlesztési területek szennyvíztisztító telep területéhez csatlakozó részén védelmi zóna előírásának szükségességét.
3. A 4-es főút elkerülő szakaszának nyugati részén, a városba bevezető út csomópontja mellett a településszerkezeti terv bányászati célú különleges területet jelöl. A terület egy kisebb részén anyagkitermelés történt, mely után egy kisebb tó maradt vissza. A terület tulajdonosa sportolási, rekreációs vagy idegenforgalmi célú hasznosítást kíván itt megvalósítani. Vizsgálni szükséges a fejlesztés megvalósíthatóságát, figyelembe véve azt a szempontot is, hogy az érintett terület és környezete egyben ún. „városkapu” is az ebből az irányból ideérkezők számára.
4. A településszerkezeti terv e területegységen belül a meglévő erdőterületek bővítését irányozza elő, melyek megvalósítása továbbra is indokolt.
5. A területegység északkeleti szélét a belterület körül tervezett települési főút tervezett nyomvonala határolja. A települési főút (mint a kiemelt jelentőségű települési gyűjtőút) megvalósítása indokolt, kijelölt nyomvonala megfelelőnek mutatkozik.

28. ábra: Dél-nyugati területegység - A hatályos településszerkezeti terv megállapításainak, és megvalósult elemeinek bemutatása (Településszerkezeti terv részlete + Google légifotó a még meg nem valósult fejlesztések jelölésével)

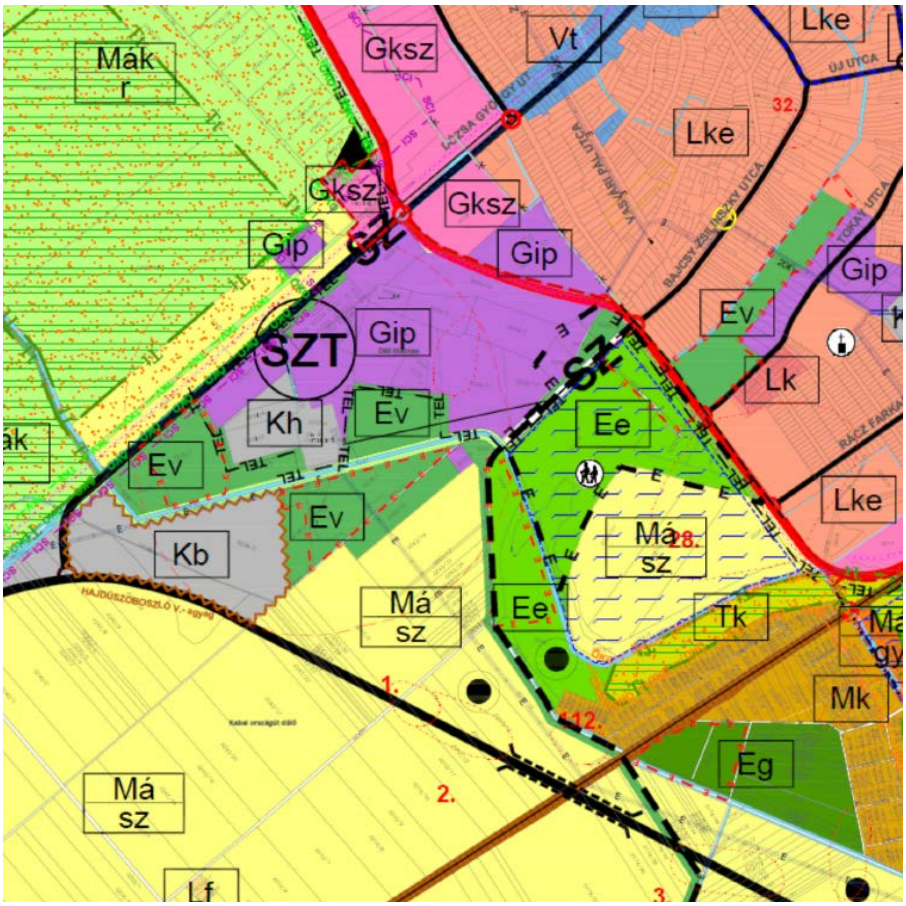
Mák
r
Gksz
Vt
Lke
Lke
Gksz
Gksz
Gip
Gip
Gip
SZT
Gip
Ev
Lk
Kh
Ev
Ee
Ev
Ev
Lke
Kb
Má
sz
Má
sz
Ee
Tk
Mk
Eg
Má
sz
Lf

Ipari terület
Bányatelek
Image © 2015 CNES / Astrium

VI. Nyugati területegység:

A nyugati területegységet a Keleti-főcsatorna, a Nádudvar irányából bevezető 3406-os országos mellékút, a belterület körül tervezett települési főút nyugati szakasza, valamint a 4-es főút elkerülő szakaszáról, Kaba irányából bevezető országos mellékút határolja.

1. A hatályos településszerkezeti terv a területegység jelentős részét kitevő Keleti-főcsatornából táplált halastó délkeleti szélén sportolási célú különleges terület számára jelölt ki fejlesztési területet. A környezeti adottságok miatt az idegenforgalmi és rekreációs hasznosítás indokoltnak mondható, de a területet részben érintő természeti védelem miatt vizsgálni szükséges a fejlesztési terület lehatárolását, illetve azt a lehetőséget, hogy beépítésre szánt terület helyett beépítésre nem szánt különleges terület kerüljön kialakításra, az ebből adódó jelentősen kisebb beépítési lehetőséggel.
2. A területegység legjelentősebb problémája abból adódik, hogy a településrendezési tervben a Nyugati sor és várost nyugati oldalon elkerülő tervezett települési főút közötti terület kereskedelmi - szolgáltató – gazdasági területnek van kijelölve, de a csatlakozó legelő terület természeti védettsége több helyen e fejlesztési területre is kiterjed. Tekintettel arra, hogy a rendezési tervnek megfelelő telekalakítások, ideszámítva a tervezett út számára szolgáló terület telekalakítását is, már megtörtént, mindenképpen indokolt e beépítésre szánt területeket érintő védettség megszüntetése.

29. ábra: Nyugati területegység - A hatályos településszerkezeti terv megállapításainak, és megvalósult elemeinek bemutatása (Településszerkezeti terv részlete + Google légifotó a még meg nem valósult fejlesztések jelölésével)

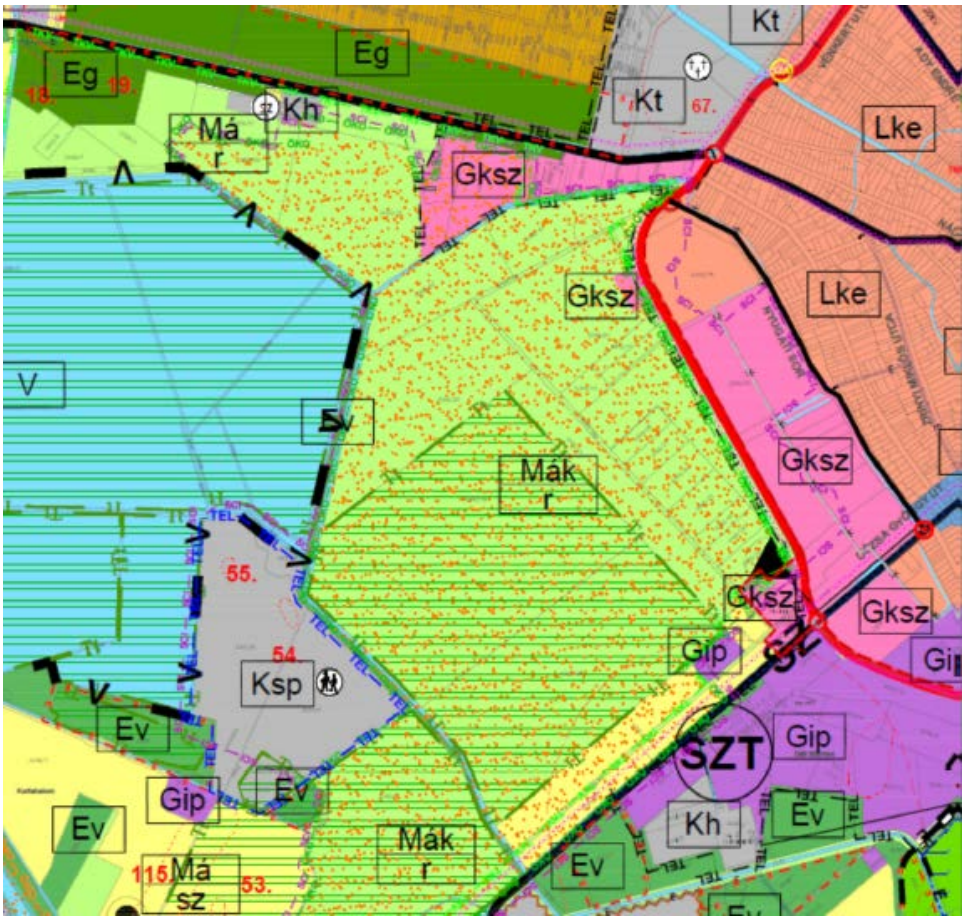
Eg
Eg
Kt
Kt
Kh
Má
r
Gksz
Lke
Lke
Gksz
V
Ev
Mák
r
Gksz
55.
54
Ksp
Gksz
Gksz
Gip
Ev
SZT
Gip
Gip
Ev
Kh
Ev
Ev
Mák
r
115
Má
sz
53.

Image © 2015 CNES / Astrium

VII.Észak-nyugati területegység:

A területegységet a Nádudvari út, a Keleti-főcsatorna, a Nagyhegyes irányába vezető 3321-es számú országos mellékút, valamint a belterület körül tervezett „települési főút” Malom-sor – Vénkert utcai szakasza határolja.

1. A területegység legjelentősebb konfliktusforrása a belterület közelében működő 40 ezer férőhelyes sertéstelep. A hatályos településszerkezeti terv a lakóterületek (belterület) védelme érdekében jelentős kiterjedésű védőerdő létesítését irányozza elő. A védelmi zóna meghatározó részét képezi a Nádudvari út déli oldalán elhelyezkedő, zártkertben kijelölt védőerdő telepítés. A védőerdő 2004. évi településrendezési tervi kijelölése óta folyamatos igény volt az itt lévő zártkerti ingatlanok hagyományos használatának visszaállítása. A konfliktushelyzet feloldása érdekében vizsgálni szükséges egy olyan megoldási lehetőséget, ahol a kertségi használat megőrzése mellett a sertéstelep szaghatásától való védelem is biztosítható. (Az érintett kertségi ingatlanok gyümölcsösként történő hasznosítása, melynek megvalósítását az önkormányzat támogatással segítené elő, egy lehetséges megoldásnak mutatkozik.)
2. A területegység másik, részben előző ponttal összefüggő fejlesztési problémája az itt lévő kertségek lakóterületté történő átminősítésének igénye, mely ellentétes a közelben működő sertéstelep védelmi zónájának biztosításával. A 2014. évi módosítás során olyan kompromisszumos megoldás született, melynek során a tervezett védőerdő egy része visszakerült kertgazdálkodási övezetbe, ennek ellentételezéseként a zártkertekből előirányzott kertvárosias lakóterület fejlesztés pedig csökkentésre került. (Csökkentésre került a védelmi zóna, de távolabbra helyeződött a tervezett lakóterület.) Tudomásul véve az előző településrendezési tervmódosítás nehezen megszületett kompromisszumát, mégis szükséges megállapítani azt a tényt, hogy a belterület északnyugati irányban zártkertek átminősítésével való lakóterület fejlesztése kedvezőtlen, és annak visszavonása vagy feltétlenül minimálisra való csökkentése feltétlenül szükséges.
3. A területegység délkeleti szélén, a Nádudvari út bevezető szakaszának északi oldalán található a város köztemetője. A hatályos településszerkezeti terv a temető számára bővítési területet jelöl ki, melyek megtartása továbbra is indokolt. A temető északkeleti oldalán rekultivált egykori szemétlerakó található, melynek a hatályos településszerkezeti terv még nem határoz meg a környezeti elvárásoknak megfelelő hasznosítást. (Hulladék elhelyezési célú különleges területet jelöl.) Szükséges a terület méltó hasznosításának meghatározása, és az ezt lehetővé tévő szabályozás elkészítése.

30. ábra: Észak-nyugati területegység - A hatályos településszerkezeti terv megállapításainak, és megvalósult elemeinek bemutatása (Településszerkezeti terv részlete + Google légifotó a még meg nem valósult fejlesztések jelölésével)

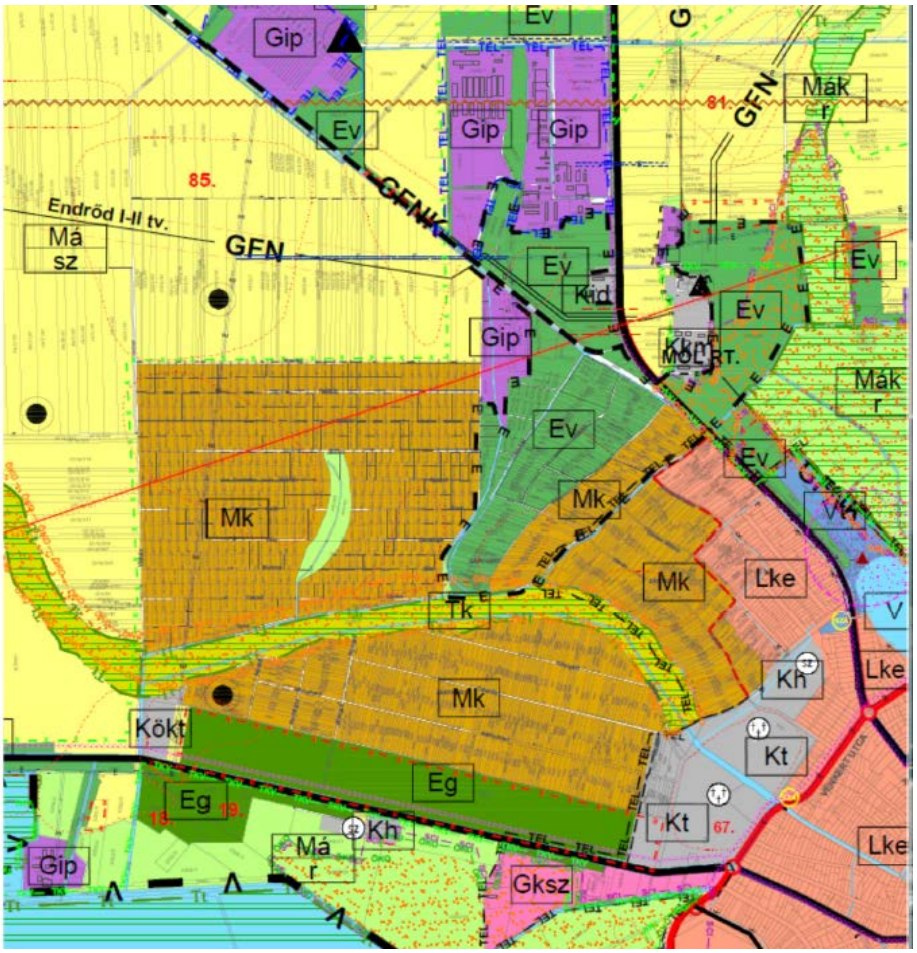
Gip
Ev
G
GFN
Mák
r
81.
85.
Endröd I-II tv.
Má
sz
Kid
Kh
Mk
Tk
Lke
V
Kökt
Eg
Kt
67.
Gksz

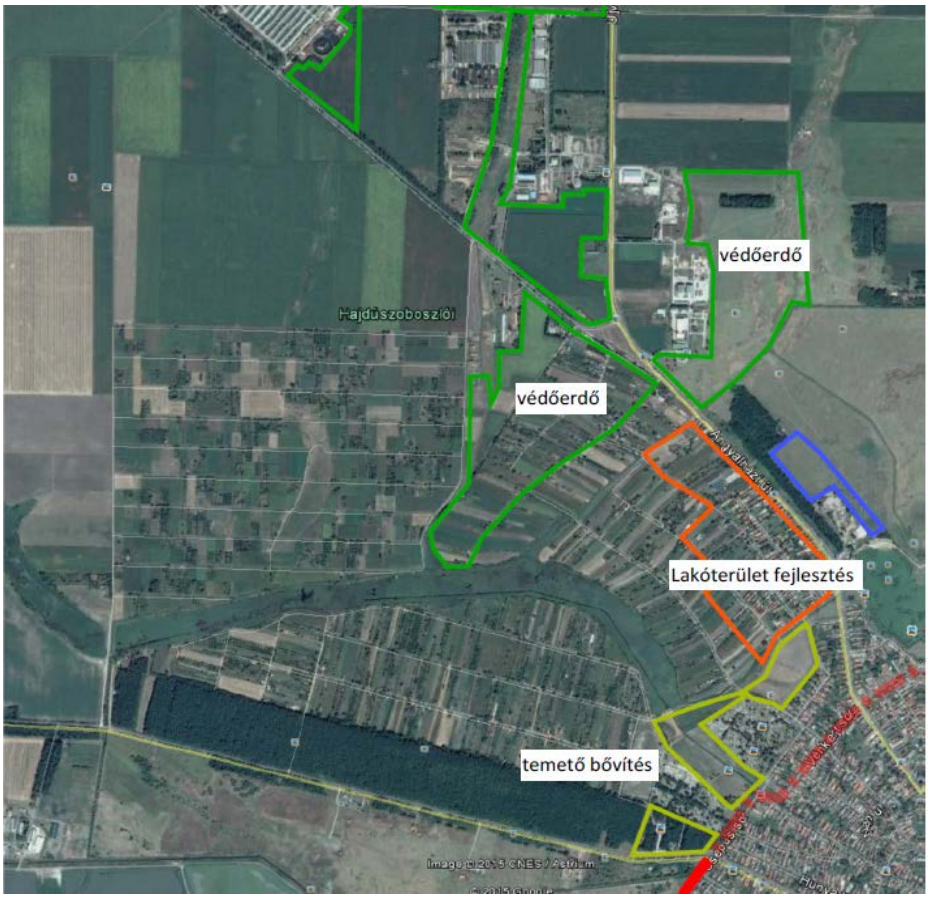
Hajdúszoboszló
védőerdő
védőerdő
Lakóterület fejlesztés
temető bővítés

HAJDÚSZOBOSZLÓ- ANGYLHÁZA-PUSZTA TELEPÜLÉSRÉSZ TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVEINEK ÉRTÉKELÉSE

2014. évben került kidolgozásra a Hortobágyi Nemzeti Park Világörökség Kezelési Terv Megalapozó munkarésze, melyben külön kötet foglalkozott a településrendezési- fejlesztési eszközök értékelésével. A vizsgálat, értékelés szempontja természetesen a Világörökségi helyszín, a kiemelkedő egyetemes értékek voltak. E munka elkészítésében a fővállalkozó Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósága volt. A szóban forgó vizsgálatokat a Cívisterv Bt. és a Kasib Mérnöki Iroda készítette el. A következőkben az elkészült vizsgálati munkarész Hajdúszoboszló városra vonatkozó része kerül bemutatásra.

1. Elhelyezkedés

A HNP világörökségi területének dél-keleti, mintegy 3567 ha-os területe a város összefüggő közigazgatási területétől térben elkülönülő, Hortobágy-Nagyhegyes-Nádudvar közigazgatási területei által szigetszerűen körbezárt területe, amelyet Angyalháza-pusztaként tartanak számon. A HNP kezelésébe tartozó külterületi ősgyep/vízjárta/vízállásos környezet a várostól ÉNY-ra helyezkedik el. Nyugati határa maga a Hortobágy folyó és a terület része a nagy kiterjedésű hortobágyi-nádudvari pusztának.

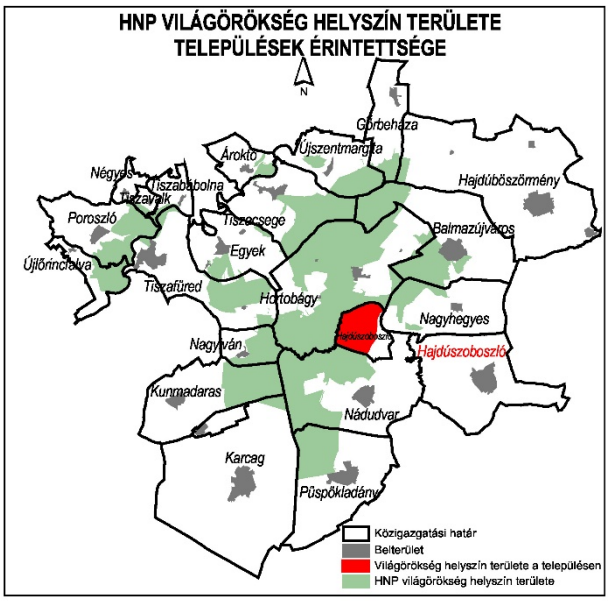

31. ábra: Hajdúszoboszló közigazgatási területének érintettsége a HNP világörökségi Helyszínével

2. Településfejlesztési dokumentumok megállapításai:

A város az IVS-t (Integrált Városfejlesztési Stratégia) 2012. évben készítette el. A SWOT elemzés erősségként emeli ki a területek jó termőhelyi adottságait, a vízi- , öko-, és falusi turizmus lehetőségeit. Ebben nagy jelentőséget szánnak az idegenforgalom fejlesztéséhez. A célok között általánosságban fogalmazza meg a védett természeti területek megőrzését, az ilyen területek csökkenésének megállítását, a tájvédelem és ökológiai stabilitás erősítését. Megállapítja, hogy a falusi és ökoturizmus a turisztikai kínálat részét kell, hogy képezze. A beavatkozási programok között általánosságban jelöli a természetvédelmi területek (zöld) hálózatának a továbbépítését, természetvédelmi zónarendszer kidolgozását, az élővilág-centrikus ökoturizmus fejlesztését az idegenforgalom növelésével. Az IVS összhangban van a Településfejlesztési Koncepció és Településrendezési terv elhatározásaival.
Az Angyalháza-puszta védett területére vonatkozó konkrét célt, vagy programot az IVS nem tartalmaz.

3. Településszerkezeti terv (TSZT) előírásai (2011)

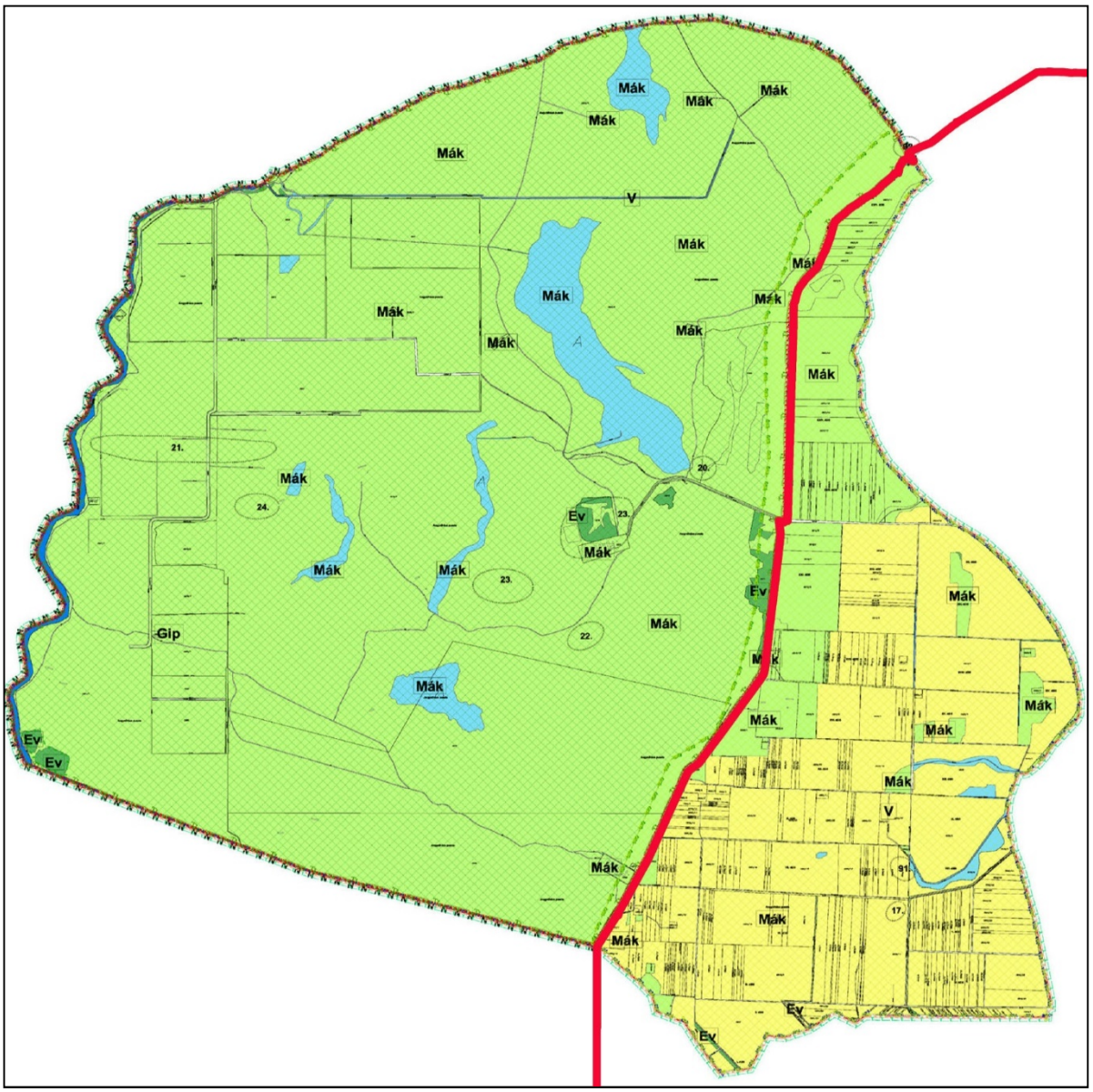

32. ábra: Hajdúszoboszló város településszerkezeti tervének részlete (Angyalháza)

A településszerkezeti terv a HNP, ezen belül a világörökségi helyszín területét döntően „Mák” korlátozott mezőgazdasági területi övezetbe sorolja. Ebbe a területfelhasználási övezetbe sorolja a vízfelületet, vízállást is. Önálló övezetként jelöli az erdőt (Ev), mint általános védőerdő. Önálló övezetbe sorolja a vízgazdálkodási területet (V), valamint a területen belül lévő mezőgazdasági (állattartó) telepet, mint ipari gazdasági telephely (Gip). A terv hat nyilvántartott (számozott) régészeti területet is jelöl.

Az OTrT-nek megfelelően jelöli a területet lefedő országos ökológiai hálózat, az országos jelentőségű tájképvédelmi terület, a kulturális örökségvédelmi térségi övezetek területeit, a Natura 2000 SPA különleges madárvédelmi területet és jelöli a világörökség területet.

Országos hálózati elem (út, vezeték, stb.) nem érinti a területet.

A területen lévő 12 db mezőgazdasági (állattartó) telepet külön nem jelöli, azok Mák besorolásúak. Ezek megközelítése a kialakult pusztai földúthálózat révén biztosított.

4. A HÉSZ főbb előírásai a TSZT területfelhasználási kategóriái szerint (2011)

Mák	**Mák-1.2 Általános korlátozott használatú mezőgazdasági terület** (Ide tartozik a védett gyepterület) o Beépítése kivételesen az általános gyepövezetben megadottak szerint, a HNP eseti szakhatósági hozzájárulásával.
	Mák-1.3 Általános korlátozott használatú mezőgazdasági terület (Ide tartoznak a védett vizes élőhelyek) o Az övezetre vonatkozóan nincs külön előírás.
	Mák-1.4 Általános korlátozott használatú mezőgazdasági terület (Ide tartoznak a HNP-n belüli állattartó telepek) o Övezeten belül csak a HNP hozzájárulásával lehet épületet építeni. Az épületek csak hagyományos anyagokból építhetőek a tájhagyományoknak megfelelően. o Az általános korlátozott használatú mezőgazdasági terület övezeteiben az építménymagasság megengedett legnagyobb mértéke 6,0 méter. A beépíthető terület 20 %-át meg nem haladó mértékben technológiai berendezések (silók, terménytárolók, stb.) építhetőek maximum 25 méteres építménymagassággal, a HNP eseti hozzájárulásával.
V	**V-1 Élővízfolyások medre és partja** (Hortobágy folyó, a terület nyugati határán) o A parti birtokosok kötelesek a kisvízfolyások fenntartásáról gondoskodni. A vízfolyások partélétől számított 6-6 m fenntartási területsávot szükséges biztosítani felvonulás céljára. o A parti területek és meder kaszálásának hozadéka a parti birtokost illeti a fenntartási munka gondos elvégzése után. o A külterületi átereszek és műtárgyak fenntartása a tulajdonos illetve kezelő kötelessége.
	V-2 Közcélú nyílt csatornák medre és partja (A terület É-i részén, K-Ny-i irányú csatorna) o Az övezetre vonatkozó szabályozási előírások megegyeznek a V-1 övezetre érvényes előírásokkal.
E	**Ev-1.1 Erdőterület. Általános védőerdő** (A területen belüli erdőfoltok) o A területen belül négy helyen van jelölve. Az övezetre külön szabályozási előírás nem vonatkozik.

5. Településrendezési tervek előírásainak értékelése a HNP területére vonatkozóan

Hajdúszoboszló város Helyi építési szabályzatát és annak mellékletét képező szabályozási tervet 15/2004.(X.01.) önkormányzati rendelettel (alaprendelettel) hagyta jóvá az önkormányzat képviselő-testülete, melyet több alkalommal, legutóbb 2/2011.(I.20) rendeletével módosított. A világörökség helyszínnel érintett terület „sajátos elhelyezkedésű" Nádudvar külterületében szigetszerűen elhelyezkedő külterületi egység.

Településrendezési megállapítások

A szerkezeti és szabályozási terv adatait összevetve megtévesztő meghatározások, szabályozási elemek fordulnak elő, amely a világörökségi helyszín területének használatát ellentmondásossá teszik.

Ilynek az alábbiak:

- A településszerkezeti tervlapon (TszT) az egyik mezőgazdasági (állattartó) telep Gip ipari gazdasági övezetbe van sorolva, a szabályozási tervlapon (Hész) ez a telep is Mák-1.4, ahova mind a 12 hasonló telep sorolva van. Vizsgálandó, hogy Gip engedhető-e a világörökségi területen. (Csak megjegyezzük, hogy a Hész tervlapon a jelmagyarázatban a Mák-1.4 vizes élőhelyként van megadva, de azok Mák-1.3-ba soroltak.)
- A TszT és a Hész lapok Ev védőerdőre vonatkozó adatai sem egyeznek. Fontosabb azonban annak tisztázása, hogy a megjelölt erdők általános védőerdők, vagy védett erdők? Ezekre vonatkozó szabályozás nincs.
- Hasonlóan pontosítást igényel a V vízgazdálkodási övezetek (V-1, V-2) minősítése is.

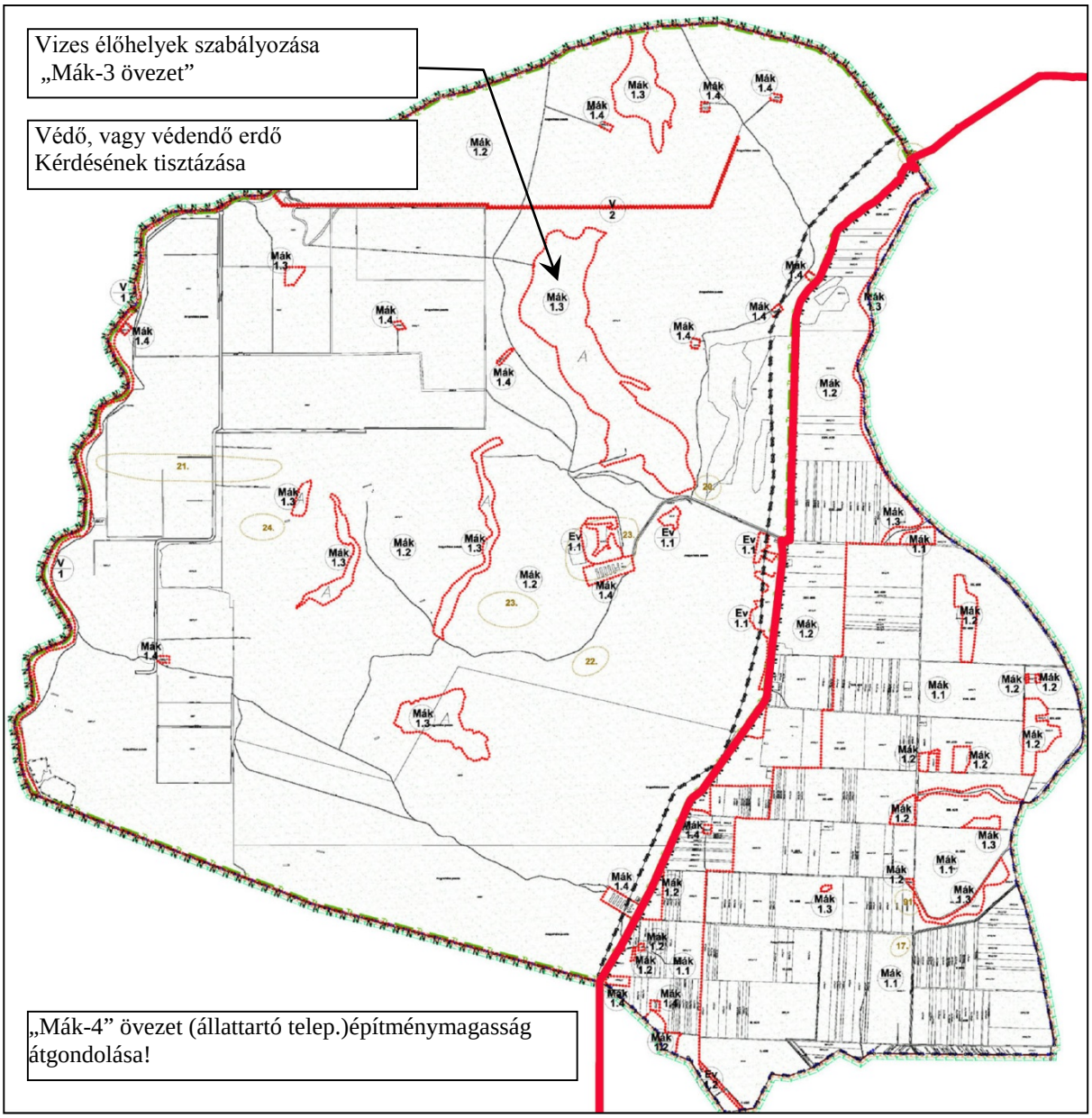

33. ábra: Hajdúszoboszló (Angyalháza) szabályozási tervének részlete a lehetséges konfliktusforrások feltüntetésével.

- A vizes élőhelyek, vízállások Mák-1.3 övezetbe vannak sorolva, ezáltal semmilyen természetvédelmi célzatú, vagy jellegű szabályozási előírás nem vonatkozik rájuk.
- A Mák-1.4 övezetben megengedett legnagyobb építménymagasság (25 m) átgondolandó.
- Felvetődik a kérdés az IVS-re alapozva, hogy az idegenforgalom, az öko-, és falusi turizmus fejlesztése kapcsán a látogatók természetvédelmi (világörökségi) területre való „becsalogatása”, beszervezése nem tesz-e szükségessé a létesítmények, területrészek között konkrétabb hálózati rendszer kialakítását, megfogalmazását?

Tájrendezési megállapítások

Hajdúszoboszló közigazgatási területéhez tartozó Angyalháza a város egykori legelőterületeit foglalja magába, mely szerves részét képzi a HNP VH központi területének. A területegység természetes nyugati határa a Hortobágy-patak, melynek túl oldalán folytatódik a "Puszta" legeltetett gyepfelülete. A területet kelet felöl szántóföldi művelés alatt álló mezőgazdasági területek szegélyezik. A HNP zónabeosztását tekintve a település védett területei a kezeletlen, ill. kevéssé kezelt nem látogatható zónába tartoznak.

A kultúrtörténeti és természetvédelmi szempontból rendkívül értékes védett területeken szikesek, mocsarak, nádasokkal tarkított legeltetett gyepfelületek között elszórtan megjelennek a hagyományos állattartáshoz kapcsolódó építmények, tanyák, melyek szerves részeit képzik a évszázadok alatt kialakult kultúrtájnak.

- A mezőgazdasági területeket tekintve a településrendezési eszközök megkülönböztetik a védett területek és azok pufferterületein (HNP, Natura2000 területeken), illetve azon kívül eső mezőgazdasági területeket mind a területfelhasználás, mind a szabályozás szintjén. A védett területen belül, mely magában foglalja a VH-t is, jellemzően korlátozott mezőgazdasági területeket (Mák) van kijelölve, a mg-i területek művelés ág szerint is meg vannak különböztetve.
- A SZT a területfelhasználásnak megfeleltetve sorolja övezetekbe a beépítésre nem szánt területeket. A szántó övezet nem beépíthető (**Mák 1.1.**), míg a gyepfelületek beépíthetősége a Hortobágyi Nemzeti Park eseti szakhatósági hozzájárulásához kötött.
- A földrészletek felaprózódását, tájba nem illeszkedő sűrűsödő beépítések megjelenését szabályozási előírások nem gátolják meg (főleg a gyepterületek esetén (**Mák 1.2.**)). Az említett negatív folyamatok ellen a természetvédelmi területekre vonatkozó felsőbbrendű jogszabályok előírásai, illetve a tulajdon, valamint a kezelői jogviszonyok nyújtanak védelmet.
- Az SZT külön övezetbe sorol olyan mocsarakat, nádasokat (**Mák 1.3**), melyek kiterjedése változhat attól függően, hogy mennyi az éves csapadék, illetve hogy a HNP mennyire kívánja a nádast vissza szorítani, vízfelületként kialakítani, vagy gyepként legeltetni.
- A HNP területén lévő állattartó telepek szintén külön övezetbe kerültek (**Mák 1.4**), mely esetében feltehetően a birtokközpont konkrét kijelölése, a beépítés egy helyen történő koncentrálása volt a cél, a kialakult állapotnak megfelelően. A hatályos SZT szerint az övezet beépíthetőségére vonatkozóan konkrét paraméterek hiányában az OTÉK által meghatározottak érvényesíthetők. Amennyiben birtoktest is tartozik a birtokközponthoz, úgy a terület 45%-al, míg birtoktest hiányában 3% lenne beépíthető. Kérdéses, hogy az állattartó telepek külön övezetben történő kijelölése, azaz a majorok, tanyák elhelyezkedésének rögzítése kedvező-e a terület kezelésének szempontjából.
- A VÖ helyszín a település belterületi beépített szegélyétől olyan távolságban helyezkedik el, mely esetében már tájképet jelentősen befolyásoló hatásokról nem beszélhetünk.
- A HÉSZ az Mák övezetre vonatkozóan általánosan előírja a hagyományos anyaghasználatot, mely tájképvédelmi szempontból lényeges.
- A területen a TÉKA tájérték kataszter adatai szerint az érintett területen számos egyedi tájérték található, melyek többnyire a hagyományos állattartó gazdálkodáshoz kötődnek, illetve a kultúrtörténeti értékek (gémeskutak, kurgánok).

1.7. A település társadalma

Az utóbbi években jelentősen fogyatkozó a népességszám, melynek oka az országosan is jellemző negatív demográfiai folyamatokban keresendő: a házasságkötések és születések számának csökkenése, miközben a halálozások száma magasabb, mint a születések száma.

Hajdúszoboszló népességszáma 2014. január 1-én: 24.005 fő

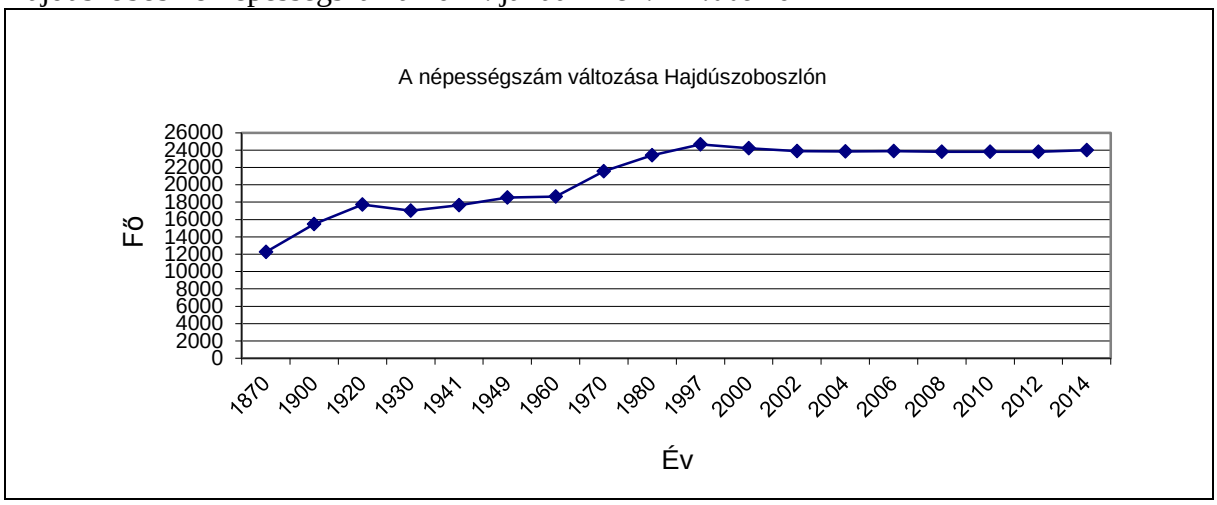

Évszám	Népességszám
1870	12269 fő
1900	15451 fő
1920	17722 fő
1930	17022fő
1941	17651 fő
1949	18541 fő
1960	18633 fő
1970	21549 fő
1980	23396 fő
1997	24650 fő
2000	24228 fő
2002	23874 fő
2004	23857 fő
2006	23864 fő
2008	23800 fő
2010	23788 fő
2012	23823 fő
2014	24005 fő

A fiatalok megtartása a település jövőjének és fejlődésének fontos eleme.
A település legfontosabb feladata a népességmegtartó képesség erősítése, az elvándorlás megakadályozása, mely alapot teremthet a jövőbeni fejlesztéseknek. A város népességmegtartó erejét meghatározó módon a munkahelyteremtés, a foglalkoztatás bővítése tudja növelni. A település lakhatósága, a lakosok identitásérzetének nélkülözhetetlen eleme a közbiztonság és a társadalmi stabilitás.

A településen a népesség korcsoport szerinti megoszlása:

A demográfiai adatokat jelentősen befolyásolja az elvándorlás, hiszen a kevés számú munkahely nem ösztönzi maradásra a fiatalokat.

Demográfiai szempontból a célcsoport 3 homogén csoportra bontható:

- **Fiatalok**: Hozzávetőlegesen a 3 és 18 év közötti korosztályt értjük a fiatalok alatt. Ez az a korosztály, amely már rendelkezik valamilyen helytörténeti ismerettel, és az oktatási intézményekben a városi közösség aktív tagja. Főként az élménykeresés, aktív tevékenységek iránti igény, az újdonság iránti vágy jellemzi ezt a csoportot.

A célcsoport számára a városi gyermek rendezvények, szabadidő eltöltési lehetőségek, ifjúsági programok és a gyógyfürdő a meghatározó vonzerő.

- **Aktív korúak:** A célcsoport szegmentáció meghatározása során az aktív korúak kategóriáját a 19-60 év közöttiek alkotják. Ez a korosztály már tudatosabban, saját és családja igényei szerint törekszik szervezni az életét, választja lakó- és munkahelyét.

Elsősorban az egzisztenciális biztonságra törekvés, az igényeiknek megfelelő munkahely és lakókörnyezet – beleértve a városi és közszolgáltatásokat is -, illetve a szabadidő tartalmas eltöltésére való törekvés, jellemző az életvitel meghatározásában. Az aktív korúak a fürdőzésen túl igénylik a város kulturális, gasztronómiai, sportolási, szórakozási és egyediséggel rendelkező programjait, eseményeit.

- **Idősek:** Az idősek csoportjába jelen esetben a nyugdíjas korúakat, illetve a nyugdíjas korhoz közeli önálló háztartásban élőket soroljuk (60 év felettiek). Őket elsősorban a tervezhető, biztonságos, a hagyományokat és jellemzően a vallást tisztelő életvitel jellemzi. Az időskorúak számára fontos a rekreáció, a nyugodt környezetben való tevékenységek végzése, így számukra főleg a városban lévő kulturális, gasztronómiai programok és a gyógyfürdő szolgáltatásai az elsődleges látogatási szempont.

Az utóbbi években egyaránt ingadozik az állandó és a lakónépesség száma. 2012-ben a város 238,7 km²-nyi területén 23 968 főnyi lakónépességnek ad otthont, az állandó népesség száma 23 823 fő volt. 2000 és 2012 között mindkét érték csak kis mértékben változott: a lakónépesség 117 fővel növekedett, míg az állandó népesség 291 fővel csökkent. A **természetes fogyást** a városra jellemző **pozitív vándorlási különbözet** többnyire ellensúlyozni tudja: 2012-ben a természetes szaporodás ill. fogyás -161 fő, míg a vándorlási különbözet 918 fő volt. Hajdúszoboszló népességmegtartó képessége elsősorban a viszonylag magas életszínvonalnak köszönhetően erős – ettől függetlenül a munkalehetőségek egyoldalúsága miatt a fiatalok szelektív elvándorlása jelentős mértékű, míg a betelepülők között viszonylag sok az időskorú.

Az állandó népesség **korcsoportok szerinti megoszlás**át tekintve elmondható, hogy az országos trendnek megfelelően a társadalom elöregedésére utaló folyamatok rajzolódnak ki. A születésszám országosan jellemző csökkenése megmutatkozik a gyerekek számának erőteljes fogyásában (a 0-14 évesek száma 2000-ben 4 046 fő, 2012-ben 3 027 fő), az öregedést pedig a 60 év feletti lakosság számának és arányának jelentős növekedése (2000-ben 4 799 fő, 2012-ben 5 879 fő) jelzi. Az állandó népesség legnagyobb hányadát a 15-59 éves korcsoport (63%) képviseli. A 60 év feletti korcsoport aránya 25%, míg a 0-14-esek korosztálya az állandó népességnek csak 13%-át képezi.

34. ábra: A népesség korcsoportok szerinti megoszlása (2000-2012) Forrás: KSH T-Star

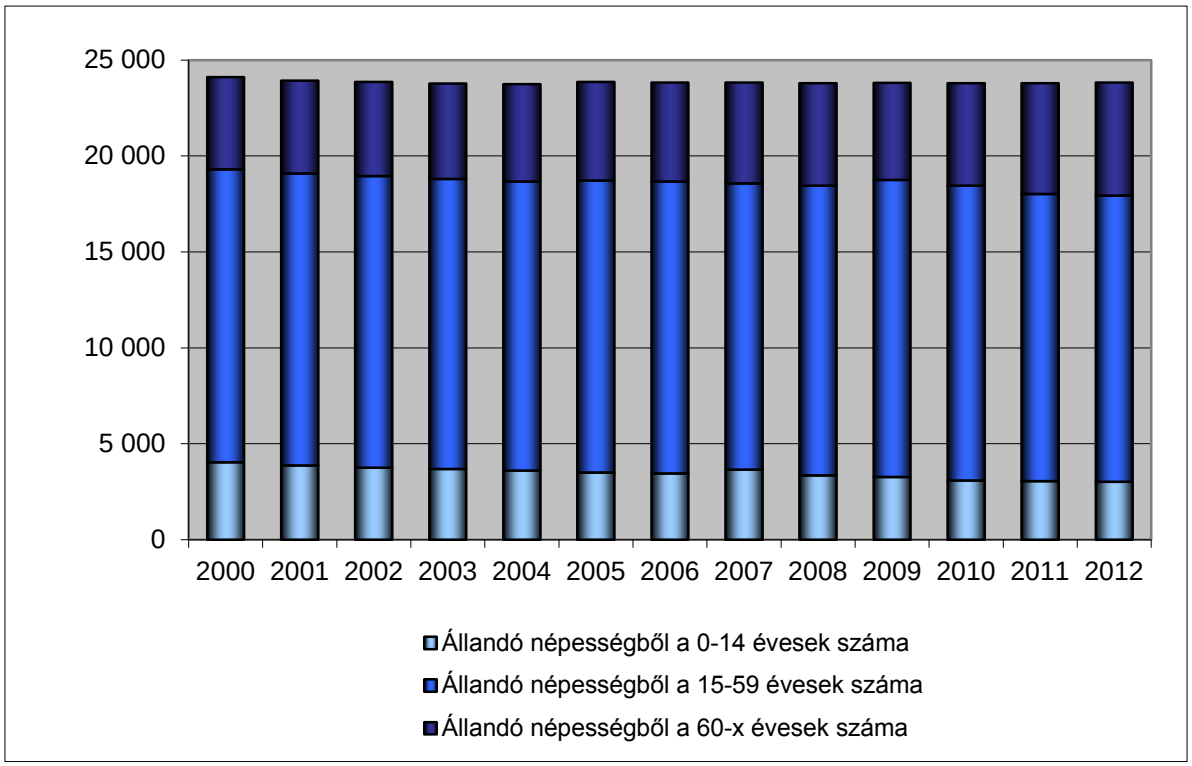

A lakosság nemek szerinti megoszlása megfelel a hazai tendenciáknak: a gyermek és fiatal korban jellemző férfitöbblet az 50-59 közötti korosztályban fordul át, innentől a nők száma lényegesen magasabb a férfiakéhoz képest. Míg átlagosan 1,09 nő jut egy férfira, addig ez az érték a 65 évnél idősebbek esetében már meghaladja az 1,6-ot.

35. ábra: Hajdúszoboszló korfája (2012) Forrás: KSH T-STAR

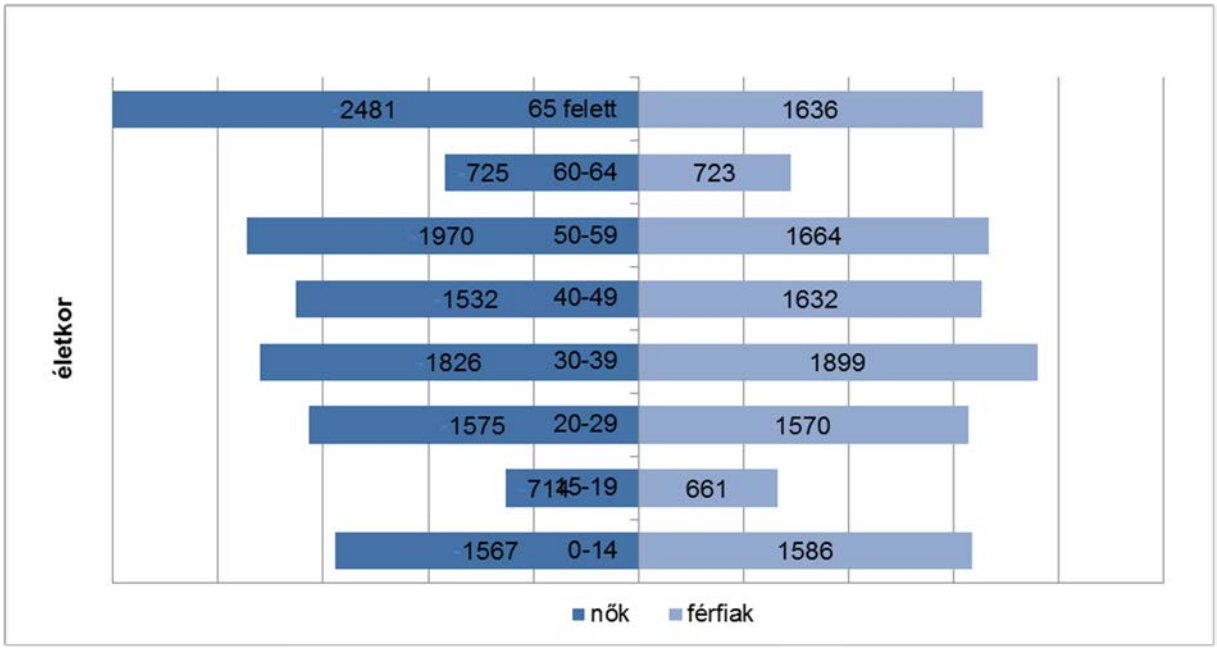

Munkahelyek, foglalkoztatás:

Hajdúszoboszlón a **foglalkoztatottak száma** 2011-ben az előző népszámlálás adataihoz viszonyítva 8 161 főről 9 483 főre nőtt, ezzel egyidejűleg a gazdaságilag inaktívak száma csökkent. A kedvező gazdasági mutatók mellett azonban a gazdaságilag aktívak csoportján belül a munkanélküliek száma tovább növekedett.

A város **legnagyobb foglalkoztató**i között elsősorban közüzemi és turisztikai cégek, valamint közfeladatot ellátó szervezetek szerepelnek:

- Tigáz DSO
- Tigáz Zrt.
- HungaroSpa Zrt.
- Hunguest Hotels Zrt.
- Egyesített Óvodai Intézmények
- Tesco
- Polgármesteri Hivatal
- Barátság Hotel (üzemeltető társasága)
- Hotel Silver (üzemeltető társasága)
- Hajdúszoboszlói Rendőrkapitányság

A lakosság gazdasági aktivitása (2011)

		Gazdaságilag aktív				Gazdaságilag inaktív			
		Foglalkoztatott		Munkanélküli		Inaktív kereső		Eltartott	
		fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Hajdú-szoboszló	1980	10 204	43,6	0	0	4 164	17,8	9 028	38,6
	1990	10 207	42,7	332	1,4	5 621	23,5	7 731	32,4
	2001	8 161	34,8	1 354	5,8	7 293	31,1	6 617	28,3
	2011	9 483	46	1 513	7,3	6 965	33,7	5 972	28,9
Hajdúszoboszlói kistérség		13 241	45,2	2 227	7,6	9 959	34	8 781	30
Hajdúszoboszlói járás		16 347	44,6	2 754	7,5	12 604	34,4	11 356	31
Hajdú-Bihar megye		198 106	42,8	37 468	8,1	157 362	34	153 785	33,2
Észak-alföldi régió		528 828	42,2	103 041	8,2	451 278	36	409 440	32,7
Magyarország		3 942 723	46,4	568 497	6,6	2 949 727	34,7	2 476 681	29,2

Forrás: www.nepszamlalas.hu

A foglalkoztatottsági adatok azonban még mindig sokkal kedvezőtlenebbek, mint a rendszerváltást megelőző időszakban. 2011-ben 100 háztartásra átlagosan 234 személy és 95 foglalkoztatott jutott. Az összes háztartás (9 989 db) 39,3%-a foglalkoztatott nélküli.

A város egyik fontos munkaerő-piaci jellemzője **a regisztrált munkanélküliek viszonylag alacsony aránya**, a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat 2013. decemberi adatai alapján a városban 1 417 fő a nyilvántartott álláskeresők száma. A munkaképes korú népesség 9,1%-a nyilvántartott álláskereső.

A munkanélküliség alakulását nagymértékben befolyásolja az idegenforgalom, ami egyrészt szezonális ingadozást eredményez, másrészt csökkenti a tartós munkanélküliség mértékét. Azonban a 2013-as adatok azt mutatják, hogy az idegenforgalmi szezon után sem nőtt igazán a munkanélküliség, amely az Állami közfoglalkoztatási programnak köszönhető.

36. ábra: A munkaerő-piaci mutatók szezonális ingadozása Hajdúszoboszlón (fő, %)

(Forrás: www.munka.hu)

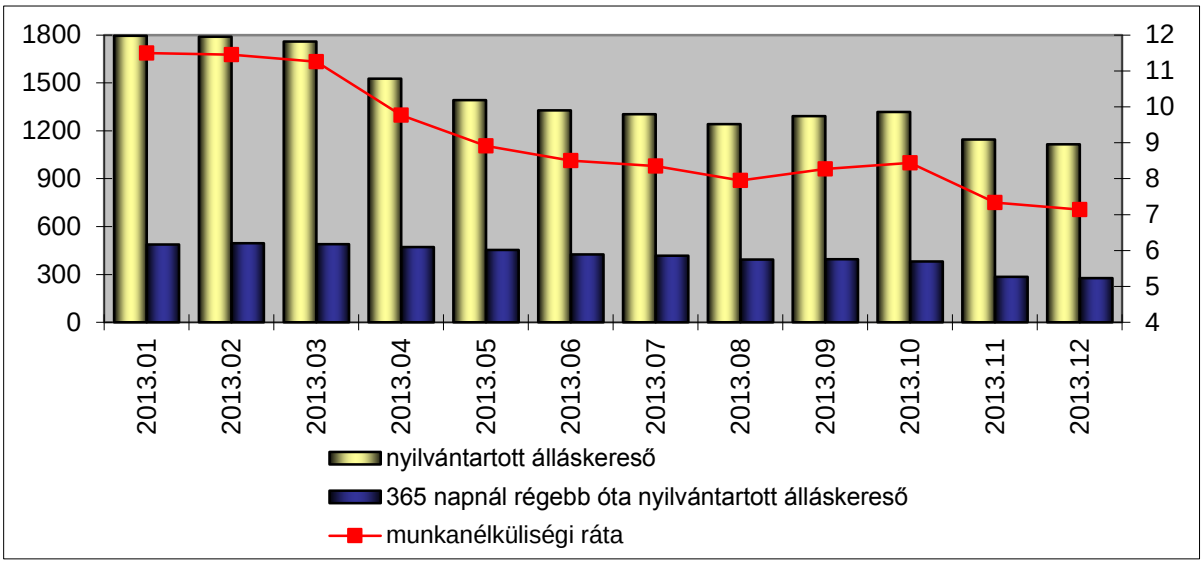

A pénzügyi-gazdasági válság hatása az előzetes várakozásokkal szemben Hajdúszoboszlón is nagymértékben nyomon követhető a munkanélküliségi adatokon: jóllehet a szezonális ingadozás arányaiban mérséklődött, de a munkanélküliek száma és a munkanélküliségi ráta nagymértékben emelkedett, ami azt mutatja, hogy az idegenforgalom sem képes felszívni a helyi munkaerőt.

37. ábra: A munkanélküliségi mutatók összehasonlítása 2006-ban és 2013-ban

(Forrás: www.munka.hu)

Mutatók		2006	2013
Nyilvántartott álláskereső	maximum érték (fő)	1122	1796
	minimum érték (fő)	843	1115
	abszolút különbség (fő)	279	681
	relatív különbség a maximumhoz viszonyítva (%)	24,9	37,9
365 napnál régebb óta nyilvántartott álláskereső	maximum érték (fő)	230	496
	minimum érték (fő)	143	275
	abszolút különbség (fő)	87	218
	relatív különbség a maximumhoz viszonyítva (%)	37,8	44,5
Munkanélküliségi ráta	maximum érték (%)	7,26	11,5
	minimum érték (%)	4,98	7,14
	abszolút különbség (%)	2,28	4,36
	relatív különbség a maximumhoz viszonyítva (%)	31,4	37,9

A munkanélküliségi adatokat hosszabb időtávon vizsgálva kijelenthető, hogy az előző évtized elejének kedvező tendenciái egyértelműen megfordultak: 2011 végén a regisztrált álláskeresők száma csaknem kétszer annyi volt, mint a legkedvezőbb évben, 2003-ban, a munkanélküliségi ráta értéke pedig 4,5 százalékponttal marad el a legkedvezőbb értékhez képest. A 2013-as évben azonban a negatív tendencia megfordult, a nyilvántartott álláskeresők száma és a munkanélküliségi ráta egyaránt csökkent és közelített a 2007-es értékekhez.

38. ábra: Munkanélküliségi adatok 2000 és 2013 között (minden év decemberében)

(Forrás: www.munka.hu)

	Nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	Munkanélküliségi ráta (%)
2000	1 297	8,89
2001	1 035	6,82
2002	940	6,19
2003	857	5,61
2004	928	6,08
2005	936	6,1
2006	992	6,42
2007	1 117	7,17
2008	972	6,23
2009	1 379	8,75
2010	1 454	9,22
2011	1 585	10,07
2012	1 697	10,68
2013	1 115	7,14

A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 44,7%, ami régiós összehasonlításban kedvező. Közülük csaknem minden harmadik személy legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezik (a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktívkorúakon belül 16,8%).

Képzettség:

A 2011. évi népszámlálás adatai alapján a lakosság iskolai végzettsége összességében kicsit elmarad az országos átlagtól, azonban a megyei értékekhez képest kedvezőbb a helyzet:

- a 10 évnél idősebb lakosságának 0,03%-a általános iskolai végzettséggel sem rendelkezik,
- a 15 év felettiek 87%-a legalább az általános iskolát befejezte,
- a 18 évesnél idősebbek 41%-a érettségizett,
- a 25 év felettiek 13%-a diplomás.

A képzettség szempontjából fontos, hogy az önkormányzatok és a középiskolák térségi szinten együttműködnek annak érdekében, hogy a munkaerő-kínálat minél jobban igazodjon a jelenlegi és potenciális munkaadók elvárásaihoz.

1.8. A település humán infrastruktúrája

Oktatási, nevelési létesítmények:
- Bölcsőde 1 db
- Napközi otthonos Óvoda 8 db
- Általános iskola 5 db
- Középiskola 3 db
- Gyógypedagógiai intézet 1 db

A város összesen **9 oktatási intézmény**e arra törekszik, hogy megteremtse és javítsa azokat a feltételeket, amelyek az integrált nevelés-oktatás megvalósításához, a (halmozottan) hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű gyermekek felzárkóztatásához szükségesek.
Az óvodások között viszonylag magas a hátrányos helyzetű gyermekek aránya, az ebből származó esetleges problémákat a város a fokozott integrációval képes ellensúlyozni, amit a város közoktatási esélyegyenlőségi helyzetelemzése is igazol.

Az oktatási rendszer 2013-tól nagymértékben megváltozott, mivel az általános és a középiskolákat állami fenntartás alá vonták, ami jelentősen csökkenti a települési önkormányzatok befolyását a helyi oktatási rendszerre.
Hajdúszoboszlón az óvodai ellátás a nyolc tagintézményt magába foglaló egyesített óvodai intézmény feladata.

A településen 5 általános iskolai feladat-ellátási hely működik. A tanulók száma az általános demográfiai tendenciákhoz illeszkedve folyamatosan csökken. A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának, fejlesztésének körülményei az elmúlt években kedvező irányban változtak a tárgyi feltételek javulásával, a rehabilitációs óraszámok növelésével, fejlesztő szakemberek és gyógypedagógiai asszisztensek alkalmazásával. Az enyhe értelmi fogyatékos és tanulásban akadályozott tanulók iskolai nevelését-oktatását korábban a megyei önkormányzat, jelenleg az állam által fenntartott intézmény látja el.
Összességében elmondható, hogy az elmúlt időszak során az érettségit adó intézményekben a tanulók számát emelkedés, míg a szakiskolai ellátásban részesülők számát csökkenés jellemezte. A városban egy középfokú gyógypedagógiai intézmény működik, az Éltes Mátyás Általános és Speciális Szakiskola, Kollégium és Gyermekotthon, ami az egészségkárosodott és fogyatékos, tanulásban korlátozott tanulók szakképzését és rehabilitációját látja el.
Hajdúszoboszlón egy kollégium biztosít elhelyezést a középiskolai képzésben résztvevők számára.

A város valamennyi oktatási intézménye arra törekszik, hogy megteremtse és javítsa azokat a feltételeket, amelyek az integrált nevelés-oktatás megvalósításához, a (halmozottan) hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű gyermekek felzárkóztatásához szükségesek.
Az óvodások között viszonylag magas a hátrányos helyzetű gyermekek aránya. Az oktatási rendszer 2013-tól nagymértékben megváltozott, mivel az általános és a középiskolákat állami fenntartás alá vonták, ami jelentősen csökkenti a települési önkormányzatok befolyását a helyi oktatási rendszerre.
Hajdúszoboszlón az óvodai ellátás a nyolc tagintézményt magába foglaló Egyesített Óvodai Intézmény feladata.

A településen 5 általános iskolai feladat-ellátási hely működik. A tanulók száma az általános demográfiai tendenciákhoz illeszkedve folyamatosan csökken. A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának, fejlesztésének körülményei az elmúlt években kedvező irányban változtak a tárgyi feltételek javulásával, a rehabilitációs óraszámok növelésével, fejlesztő szakemberek és gyógypedagógiai asszisztensek alkalmazásával. Az enyhe értelmi fogyatékos és tanulásban akadályozott tanulók iskolai nevelését-oktatását korábban a megyei önkormányzat, jelenleg az állam által fenntartott intézmény látja el.

A városban egy középfokú gyógypedagógiai intézmény működik, az Éltes Mátyás Általános és Speciális Szakiskola, Kollégium és Gyermekotthon, ami az egészségkárosodott és fogyatékos, tanulásban korlátozott tanulók szakképzését és rehabilitációját látja el.
Hajdúszoboszlón egy kollégium biztosít elhelyezést a középiskolai képzésben résztvevők számára.

Egészségügy:

A társadalom életminőségi szintjének egyik indikátora a népesség egészségi állapota. Hajdúszoboszlón jelentős környezeti terheléssel járó tevékenységet végző vállalkozás nem működik, így a lakosság egészségügyi állapota e szempontból nem fenyegetett. A kistérség lakosságának egészségi állapota a statisztikai adatok oldaláról az országos átlagot tükrözi. A képet árnyalja, hogy viszonylag magas az időskorúak aránya, akik körében értelemszerűen magasabb a különböző betegségek (pl. szív- és érrendszeri, daganatos stb.) előfordulása.

Hajdúszoboszló egészségügyi ellátó rendszere viszonylag fejlett: a 9 háziorvos, a 4 gyermekorvos tevékenysége mellett 5 gyógyszertár működik a városban, valamint megoldott az iskola-egészségügyi és járó beteg ellátás, a védőnői szolgálat, a házi szakápolási hálózat, valamint az idősek házi ápolása.
Az egészségügyi szolgáltatásokat területileg koncentráltan a járó beteg- ellátó centrum Szilfák alján levő épületében biztosítják. Az ÁNTSZ helyi kirendeltsége az elmúlt években rendszeresen végzett felméréseket a lakosság állapotára vonatkozóan, valamint aktívan együttműködött a prevenciós tevékenységekben is.

Szociális helyzet:

Egy város lakosságának szociális helyzetéről ad kitűnő képet az **önkormányzati segélyezés** alakulása, azaz a szociális segélyezési rendszer igénybevételének foka. A népesség szociális helyzetét alapvetően a hátrányos helyzetű lakosság arányának lassú emelkedése jellemzi, amely azonban nem jár együtt automatikusan a támogatások mértékének és esetszámának növekedésével:

- a lakásfenntartási támogatások száma a 2000. évi 18 540-tel szemben 2008-ban már csak 15 672 volt (a 2009-es változás jogszabályi változás miatt következett be);
- a vizsgált időszak alatt eleinte több személy részesült rendszeres szociális segélyben, majd számuk 2008 után nagymértékben lecsökkent;
- a közcélú foglalkozatásban részt vevők száma szintén a jogszabályi változások miatt ingadozik évről évre;
- a családok 2000-től 2010-ig egyre nagyobb számban részesültek rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban, 2010-et követő években a támogatások száma jelentősen lecsökkent (2013-ban 135 eset volt).

A viszonyítható, becsült adatok (pl. népszámlálás, választások) szerint **a város cigány lakossága 200 fő körülire tehető**, akik többnyire a város teljes területén elszórtan helyezkednek el önkormányzati lakásban, albérletben vagy saját tulajdonú ingatlanban. Az országos tendenciáknak megfelelően a – főként szezonális – munkanélküliség körükben nagyobb arányban fordul elő. Idényjelleggel elsősorban a mezőgazdaságban, az építőiparban és a turizmusban dolgoznak. Foglalkoztatásukat az önkormányzat is segíti közhasznú foglalkoztatással.

A roma lakosság **földrajzi, területi mobilitás**ára vonatkozóan pontos adatok nem ismertek, de a szociális szakemberek tapasztalatai alapján a vizsgált lakosság körében nem jellemző a földrajzi mobilitás. Ennek oka elsősorban a városra jellemző sajátos ingatlanpiaci folyamatokban keresendő: a magas ingatlanárak miatt a rosszabb anyagi körülmények között élők nem Hajdúszoboszlót választják letelepedésük helyszínének. Erre a természetes, piac vezérelte folyamatra városnak nincs befolyása.
Hajdúszoboszló egészségügyi ellátó rendszere viszonylag fejlett, a háziorvosi tevékenység mellett néhány gyógyszertár is működik a városban, valamint megoldott az iskola-egészségügyi és járó beteg ellátás, a védőnői szolgálat, a házi szakápolási hálózat, valamint az idősek házi ápolása. Ennek ellenére az egy házi- és gyermekorvosra jutó lakosok száma a megyei, regionális és országos átlaghoz viszonyítva kedvezőtlen.

Az egészségügyi szolgáltatásokat területileg koncentráltan a Járóbeteg Ellátó Centrum Szilfákalja utcán levő épületében biztosítják.

Szociális intézmények Hajdúszoboszlón

Gyermekek	Idősek	Hátrányos helyzetűek
▪ Városi Bölcsőde ▪ Gyermekjóléti Szolgálat ▪ Nevelési Tanácsadó	▪ Anna Idősek Otthona ▪ Idősek Otthona és Módszertani Intézménye ▪ Derűs Alkony Nyugdíjas Klub	▪ Vakok és Gyengénlátók Hajdúszoboszlói Egyesülete ▪ Lovasterápia a Fogyatékos Gyermekekért Alapítvány
▪ Gondozási Központ ▪ Hajdúszoboszlói Szociális Szolgáltató Központ ▪ Családsegítő Szolgálat		

Forrás: www.hajduszoboszlo.eu

1.9. A település gazdasága

A gazdasági szerkezetváltás Hajdúszoboszlót sajátos, szolgáltatás-alapú gazdasági struktúrájának köszönhetően kevésbé érintette érzékenyen, mint a régió más településeit. Leginkább a primer szektor erőteljes hanyatlásában és a belföldi turisztikai kereslet átmeneti csökkenésében nyilvánult meg az 1990-es évek elején, azóta azonban a tendenciák ismét kedvezőek.

Hajdúszoboszló helyzete a szolgáltatások terén az idegenforgalom miatt egyedülálló, termálvízének köszönhetően a régió leglátogatottabb települései közé tartozik, ezt egészítik ki egyéb természeti, építészeti és kulturális értékekei.

39. ábra: A regisztrált vállalkozások összevont nemzetgazdasági ág szerinti megoszlása (2011)

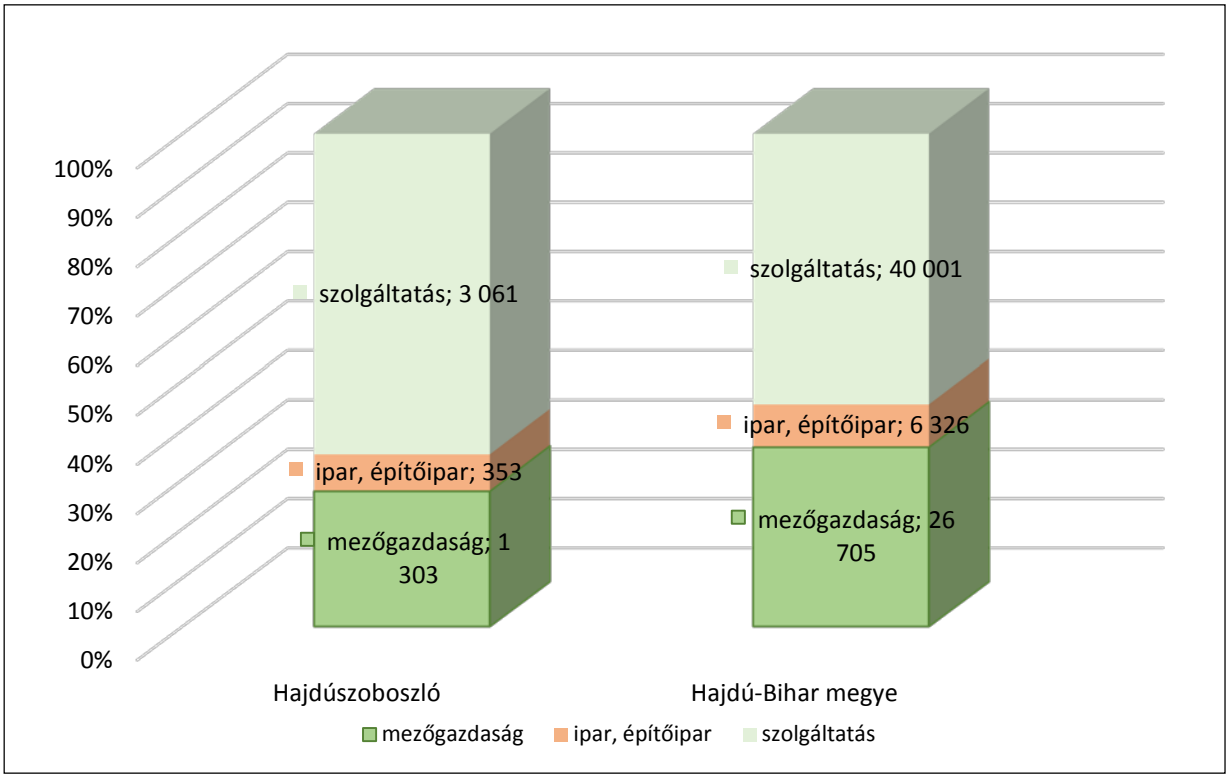

Gazdálkodó szervek (2012. év végi adatok)
Kft: 694 db
Megszűnt vállalkozás: 208 db
Regisztrált egyéni vállalkozó: 1094 db
Regisztrált betéti társaság: 256 db
Regisztrált jogi személyiség nélküli társas vállalkozás: 265 db
Regisztrált részvénytársaság: 7 db
Szövetkezet: 9 db
Őstermelő: 1141 db

40. ábra: A regisztrált vállalkozások megoszlása a létszám-kategória alapján
Forrás: Hajdúszoboszló Város Önkormányzata

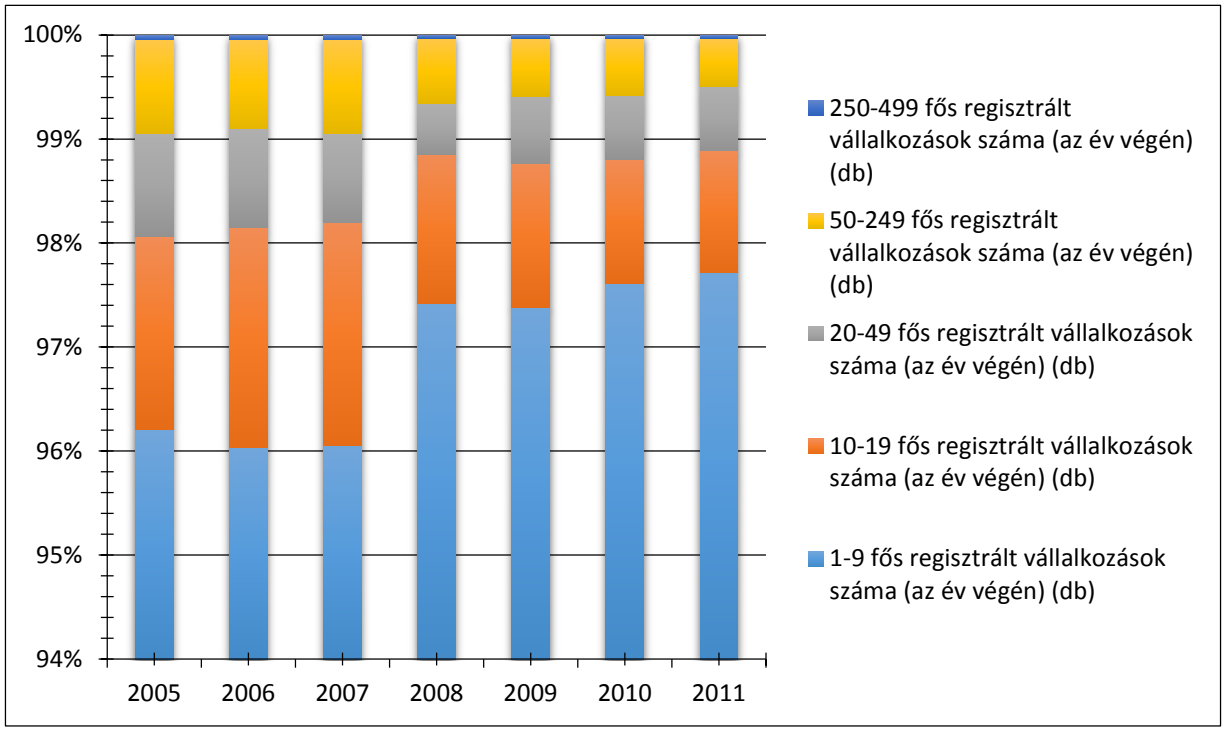

Ipar, építőipar:

Hajdúszoboszlón az ipar szerepe alárendeltnek tekinthető. A munkahelyteremtés színteréül is szolgáló ipari fejlesztési területek a város nyugati és déli részén, az elkerülő úthoz közel, a turisztikai övezettől megfelelő távolságra helyezkednek el, eddig azonban – éppen az idegenforgalom miatt – az ipari üzemek betelepítése nem számított elsődleges jelentőségűnek. Amellett, hogy a kistérségen belül van egyfajta funkciómegosztás a települések között, Hajdúszoboszló is törekszik az iparűzési adóból származó bevételek növelésére, amire a vasúton túli területek komplex fejlesztése jó lehetőséget jelent. Ezzel növelhető a helyi adóbevételek csaknem 2/3-át kitevő iparűzési adó mértéke, amely 2000-hez képest több mint négyszeresére emelkedett, és az utóbbi években 800-900 millió forint körül ingadozik.

Hajdúszoboszló kialakult iparterületeinek zömét a város déli peremén találhatjuk a vasút területe mentén, valamint annak túloldalán. A hely azért kedvező ipari létesítmények kialakítására, mert kevésbé fejti ki zavaró hatását a lakóterületekre, az üdülőterületekre, és közlekedési infrastruktúrája alkalmassá teszi arra, hogy közvetlenül az egyéb területek zavarása nélkül elérhető legyen.
Kereskedelmi, szolgáltató területeket találhatunk még a város Debrecen felőli bevezető útja mellett.
A város nyugati peremén a Nyugati sor mentén a korábbi rendezési tervekben kijelölt gazdasági területek belterületbe való vonásra kerültek, de csak részlegesen épültek be. Itt elsősorban a kereskedelmi gazdasági funkció, kisvállalkozói zóna kialakítása indokolt.
Megtalálhatók még a gazdaságilag kisebb jelentőségű egyéb ipari üzemek és gazdálkodó szervezetek is, amik a város kül- és belterületén elszórtan helyezkednek el.

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV
GAZDASÁGI TERÜLETEK VIZSGÁLATA
2015

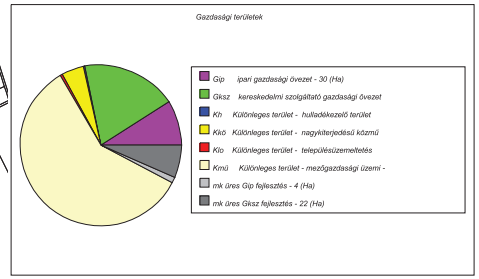

Belterülethatár

Gazdasági területek

- Gip ipari gazdasági övezet
- Gksz kereskedelmi szolgáltató gazdasági övezet
- Kmü Különleges terület - mezőgazdasági üzemi
- Kh Különleges terület - hulladékezelő terület
- Kkö Különleges terület - nagykiterjedésű közmű területe
- Klo Különleges terület - településüzemeltetés területe
- Művelésből kivett, beépítetlen "Gip" fejlesztési terület
- Művelésből kivett, beépítetlen "Gksz" fejlesztési terület

Tervező:	CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Széchenyi u. 8.sz., Tel.:(52) 531-732, (30) 9818-172	CIVIS TERV
Munka:	HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE	Dátum: 2015. 03. Léptékt.:
Munkarész:	GAZDASÁGI TERÜLETEK VIZSGÁLATA	
KÉPVISELI:	ZSEMBERI ISTVÁN ÜGYVEZETŐ	

Hajdúszoboszló külterületi telephelyei - 2015

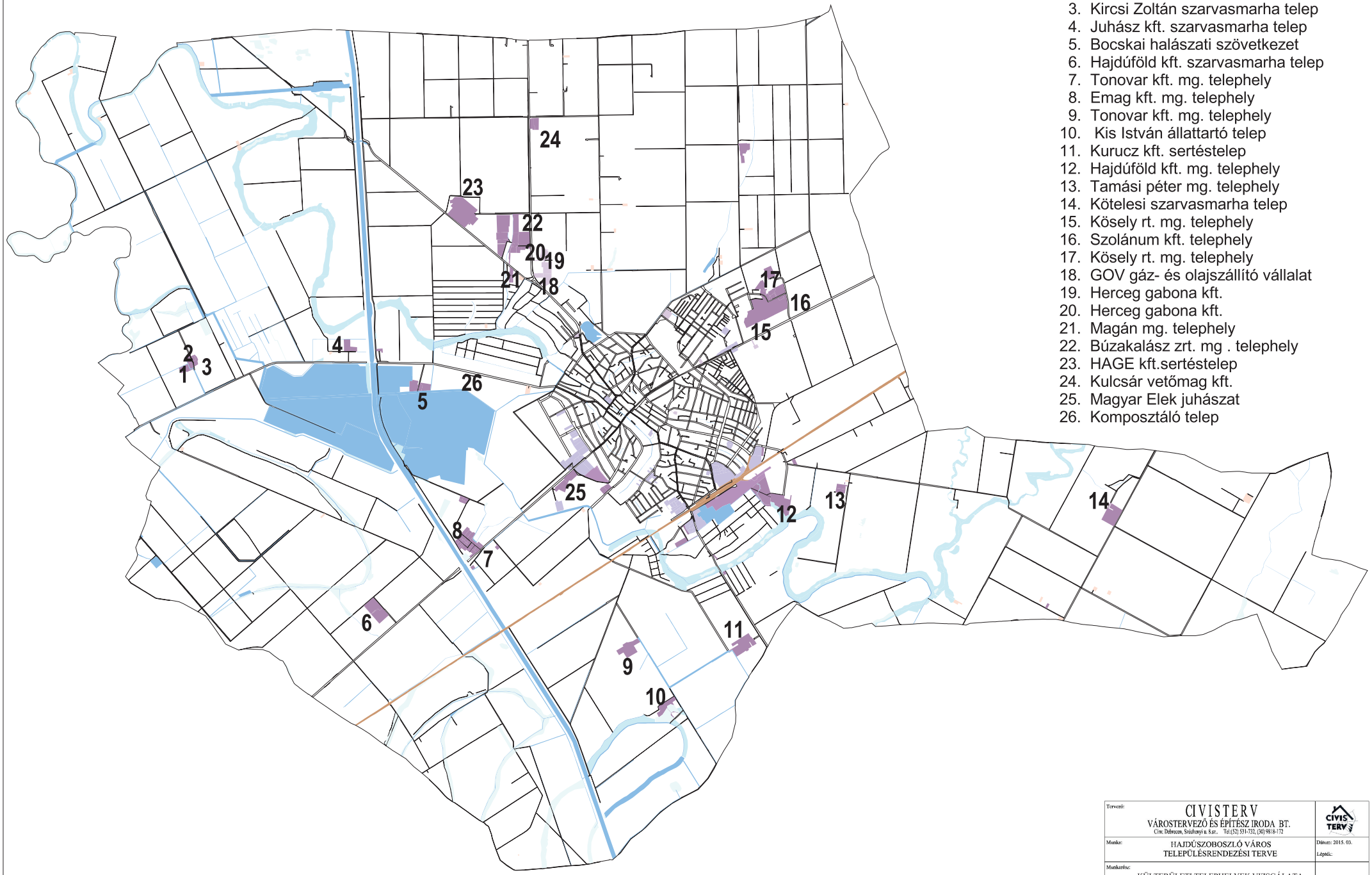

1. Kircsi Zoltán szarvasmarha telep
2. Búzakalász zrt. pálikafőző
3. Kircsi Zoltán szarvasmarha telep
4. Juhász kft. szarvasmarha telep
5. Bocskai halászati szövetkezet
6. Hajdúföld kft. szarvasmarha telep
7. Tonovar kft. mg. telephely
8. Emag kft. mg. telephely
9. Tonovar kft. mg. telephely
10. Kis István állattartó telep
11. Kurucz kft. sertéstelep
12. Hajdúföld kft. mg. telephely
13. Tamási péter mg. telephely
14. Kötelesi szarvasmarha telep
15. Kösely rt. mg. telephely
16. Szolánum kft. telephely
17. Kösely rt. mg. telephely
18. GOV gáz- és olajszállító vállalat
19. Herceg gabona kft.
20. Herceg gabona kft.
21. Magán mg. telephely
22. Búzakalász zrt. mg . telephely
23. HAGE kft.sertéstelep
24. Kulcsár vetőmag kft.
25. Magyar Elek juhászat
26. Komposztáló telep

Tervező:	CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Széchenyi u. 8.sz.. Tel:(52) 531-732, (30) 981/8-172	CIVIS TERV
Munka:	HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE	Dátum: 2015. 03. Léptékt.:
Munkarész:	KÜLTERÜLETI TELEPHELYEK VIZSGÁLATA	
KÉPVISELI:	ZSEMBERI ISTVÁN ÜGYVEZETŐ	

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV
TERMŐÉRTÉK VIZSGÁLATA
2015

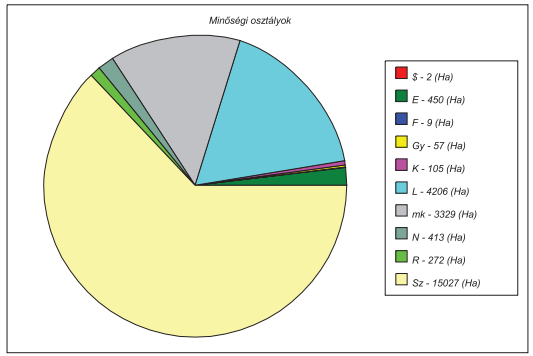

Földminőség osztály

- E 1
- E 2
- E 3
- E 4
- Gy 2
- Gy 3
- L 1
- L 2
- L 3
- L 4
- L 5
- L 6
- L 8
- R 1
- R 2
- R 3
- R 4
- R 5
- R 6
- Sz 1
- Sz 2
- Sz 3
- Sz 4
- Sz 5
- Sz 6
- Sz 7

Tervező:	CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Szécheryi u. 8.sz.. Tel:(52) 551-732, (30) 9818-172	CIVIS TERV
Munka:	HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE	Dátum: 2015. 03. Lépték:
Munkarész:	TERMŐÉRTÉK VIZSGÁLATA	
KÉPVISELI:	ZSEMBERI ISTVÁN ÜGYVEZETŐ	

Mezőgazdaság:

Hajdúszoboszló és térsége olyan természeti erőforrásokkal rendelkezik, melyek a mezőgazdaság számára kedvező körülményeket teremtenek. A földek általánosságban szántóföldi hasznosításúak. A termesztett főbb növények a búza, a kukorica, az öntözött részeken burgonya, zöldborsó és csemegekukorica.
A mezőgazdaság több szempontból is jelentős és fejlesztendő terület: egyrészt a település talajviszonyai kedvezőek, a Hajdúhát löszös talajainak átlagos arany-korona értéke 32, így a város legfontosabb mezőgazdasági tevékenysége a szántóföldi növénytermesztés, másrészt a városba érkező vendégek, akik miatt az árak a környező településekhez képest magasabbak, ellátásában növekvő szerepet kell játszani a helyi gazdálkodóknak.

A földterületek tulajdonviszonyai jelentősen megváltoztak: a termelőszövetkezetek szétestek, megjelentek a társas vállalkozások, a mezőgazdasági vállalkozók, az őstermelők. A kedvezőtlen folyamatok hatására csökkent a felvásárló/értékesítő szerep, helyi feldolgozó kapacitás hiányában az agrárium lehetőségei nincsenek megfelelő mértékben kihasználva.
A vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint jellegzetes képet mutat. A mezőgazdasági jellegű termelést főtevékenységként folytató vállalkozások együttes aránya (26,9%) elmarad a megyei átlagtól (42,7%). A regisztrált vállalkozások csaknem 2/3-a alapvetően szolgáltatási jellegű területeken tevékenykedik.

41. ábra: A regisztrált vállalkozások összevont nemzetgazdasági ág szerinti megoszlása (2010)
Forrás: KSH Hajdú-Bihar megye statisztikai évkönyve, 2010

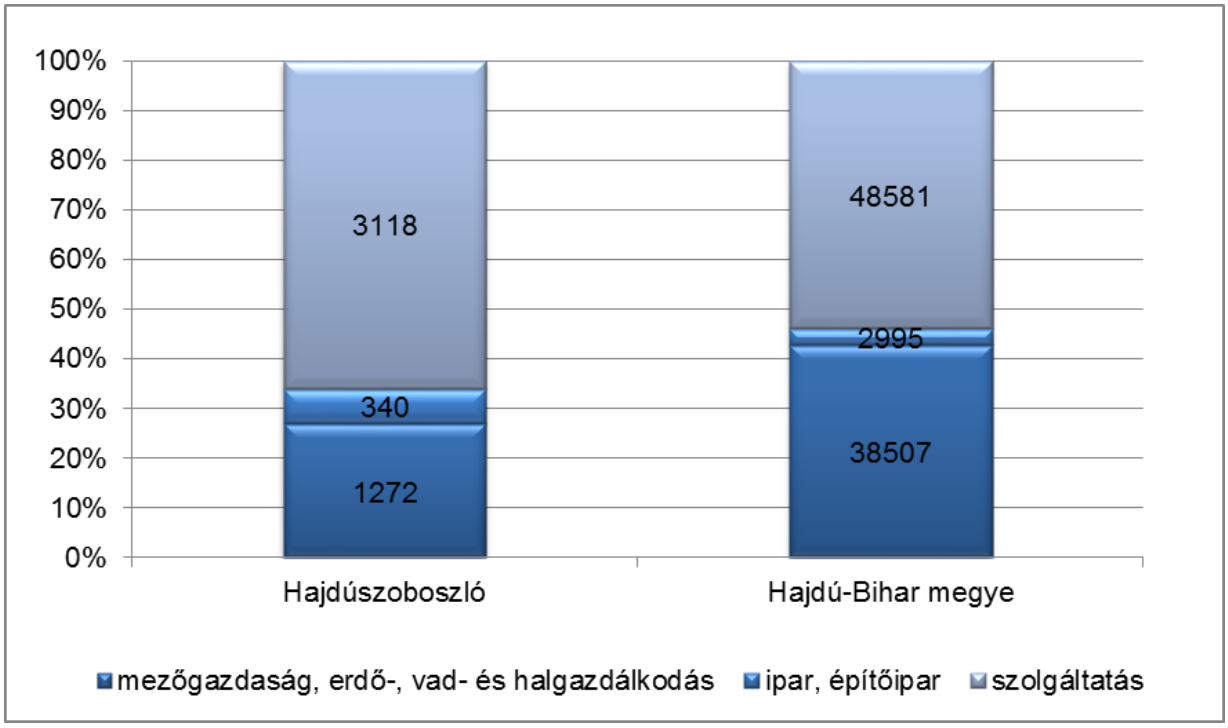

42. ábra: Telephelyek Hajdúszoboszló külterületén (Forrás:Cívisterv Bt. feldolgozása)

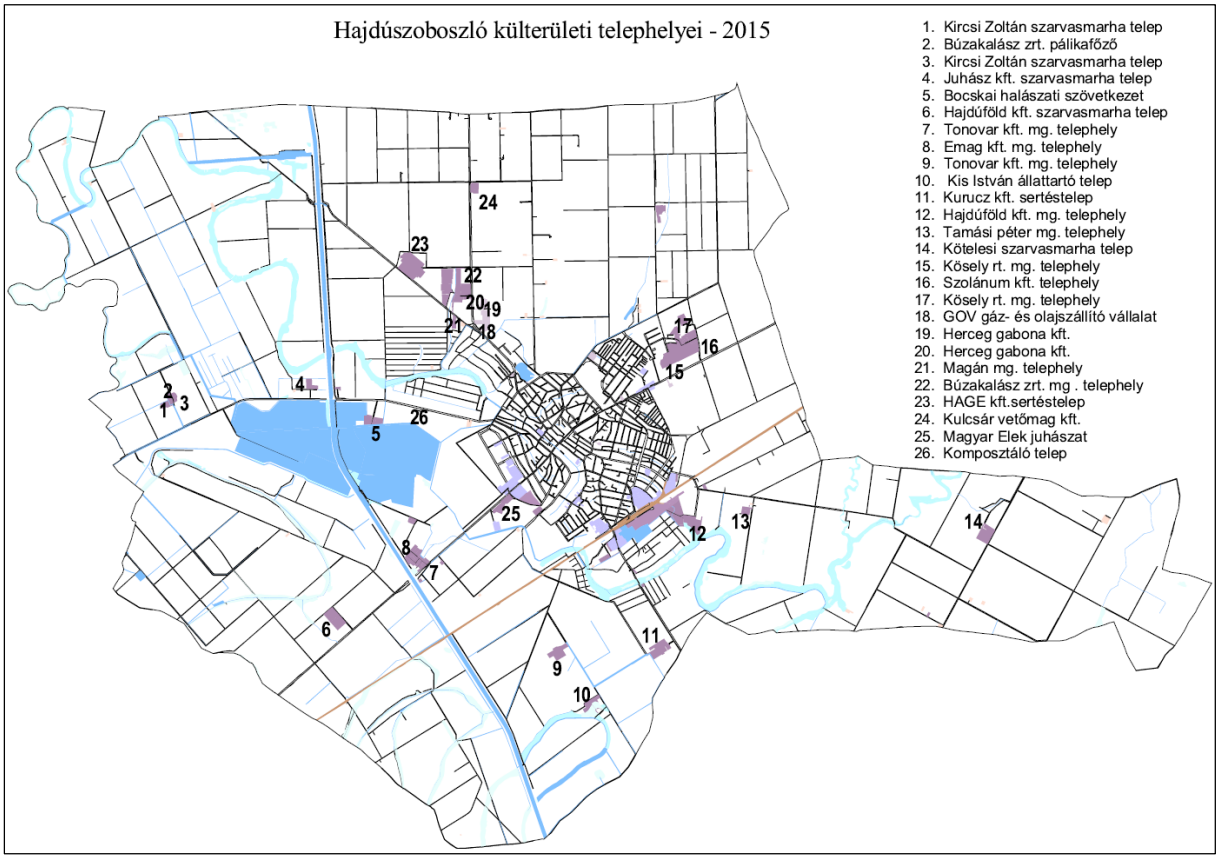

Állattartás:

Az állattartás főként a gyepterületekhez kötődően, és legfőképpen a Hortobágyi Nemzeti Park Hajdúszoboszló közigazgatási területéhez tartozó részen (Mihály-falva) juh tartás a jellemző. A mezőgazdasági üzemi területeken több helyen szarvasmarha tartás is folyik, míg a HAGE 40 000 férőhelyes sertéstelepet üzemeltet.

Üdülés és idegenforgalom:

A település fő vonzerejét a több mint 80 éves múltra visszatekintő világhírű gyógyfürdő jelenti. A páratlan hatású termálvizével a természet patikájának és a strandolók paradicsomának szokták nevezni. Az egész éven át üzemelő termálfürdőben az 1100 m mélyről érkező csodálatos gyógyhatású termálvízzel különböző hőfokra töltött medencék, a fizikoterápiás és balneoterápiás kezelések széles skálájával szolgálják a vendégek gyógyulását.

HungaroSpa fejlesztések

2010 márciusában adták át Hajdúszoboszló történetének legnagyobb turisztikai beruházását, az Aqua-Palace fedett élményfürdőt. A fejlesztés célja, hogy Hajdúszoboszló nemzetközileg még inkább elismert gyógyhely és fürdőváros legyen. A fejlesztésnek köszönhetően bővült a város turisztikai kínálata, fokozódott befektetési vonzereje, valamint csökkent a szezonalitás, hiszen immár lehetőség nyílik az egész éven át tartó élményfürdőzésre is.

A létesítmény Európa legnagyobb fürdőkomplexumának részeként jött létre, önálló bejárattal rendelkezik, továbbá fedett összeköttetéssel a gyógyfürdő épületével és az Aqua- Sol szállodával.Az Aqua-Palace 15 ezer négyzetméter alapterületen, 1600 négyzetméter vízfelülettel, egyszerre 1000 fő befogadására alkalmas, ahol minden korosztály megtalálja a

számára megfelelő szórakozási, kikapcsolódási formát az egészen pici gyermekektől kezdve, a fiatal, sportkedvelő felnőtteken keresztül, az idősebbekig.
Az üzletek, szállodák, vendéglátóhelyek, a közlekedés, a turizmus növekedése által, a panziók, apartmanok és kiadó szobák révén a lakosság is jelentős pénzbevételhez jut.
A 2012 márciusában átadott turisztikai iroda egy határon átnyúló pályázat, Hajdúszoboszló és Rév közös projektjének részeként valósult meg. Az iroda működtetését a helyi Desztinációs Menedzsment szervezet (a Hajdúszoboszlói Turisztikai Nonprofit Kft) végzi.
Az új épületben a Tourinform iroda is helyet kapott.
Az új turisztikai iroda átadásával szebb környezetben és frekventáltabb helyen tájékoztatják a vendégeket a front office iroda dolgozói, így növelve a vendégek informáltságát, kellemesebbé téve a "felüdülő helyen" történő időtöltésüket.
Az együttműködési program átfogó stratégiai célja: közelebb hozni egymáshoz a határ menti térségben élő embereket, közösségeket és gazdasági szereplőket az együttműködésbe bevont térség közös fejlesztésének elősegítése érdekében, a határ menti térség alapvető erősségeire építve.
Manapság egy jól szervezett, folyamatosan működő turisztikai iroda léte elengedhetetlennek számít, hiszen a városba látogató személyek ez által pontos tájékoztatást kapnak a környéken zajló programokról, eseményekről továbbá szállás és szabadidős lehetőségekről.

Az utóbbi években a megye egészében **megélénkült a belföld turizmus**, ami pozitívumként értékelhető, hiszen az idegenforgalmi fejlesztések eredményességét a belföldi turisztikai kereslet nagymértékben befolyásolja.

Hajdúszoboszló helyzete a szolgáltatások terén az idegenforgalom miatt egyedülálló, termálvízének köszönhetően a régió leglátogatottabb települései közé tartozik, ezt egészítik ki egyéb természeti, építészeti és kulturális értékekei.

ÉRTÉKEK	**Természeti**	▪ Gyógy- és termálvíz ▪ Keleti-főcsatorna ▪ Hortobágy közelsége ▪ Fürdő-tó ▪ Nádaspart (horgásztó)
	Építészeti	▪ Református templom (műemlék) ▪ Erődfal (műemlék) ▪ Katolikus templom (helyi védettség) ▪ Városháza (helyi védettség) ▪ Rendőrség épülete (helyi védettség) ▪ Harangház
	Kulturális	▪ Bocskai István Múzeum ▪ Gönczy Pál-emlékszoba ▪ Múzeumi Galéria ▪ Nemzetközi Modern Múzeum ▪ Népművészeti kiállítás

43. ábra: Hajdúszoboszló idegenforgalmi attrakciói Forrás: www.hajduszoboszlo.hu

Az elmúlt évtized első éveiben a megye egészében **megélénkült a belföldi turizmus**, ami pozitívumként értékelhető, hiszen az idegenforgalmi fejlesztések eredményességét a belföldi turisztikai kereslet nagymértékben befolyásolja, a pénzügyi-gazdasági válság azonban ezt a kedvező tendenciát megtörte. A városban és környékén található építészeti és kulturális értékek mellett leginkább gyógy- és termálvizéről ismert hajdúszoboszlói gyógyfürdő és strand jelenti a legfontosabb turisztikai vonzerőt. Hajdúszoboszló további attrakciókkal és kulturális kínálatának folyamatos fejlesztésével kíván hozzájárulni turisztikai vonzerejének növeléséhez.

A városban a **szállást kínálók száma** 1997-től 2003-ig folyamatosan emelkedett (944-ről 1507-re), 2004-től viszont csökkenés figyelhető meg, aminek eredményeként 2007-ben 1400 szállásadó működött. Azt követően 2011-ig ismét növekedett számuk, azonban az elmúlt 2 évben ismét csökkenő tendencia vette kezdetét. A csökkenés elsősorban a magán szállásadók számában követhető nyomon, de így is ez adja a szálláshelyek 94%-át, emellett az önkormányzat 2013-as nyilvántartása szerint 38 szálloda, 15 panzió, 2 kemping, 1-1 ifjúsági szállás és turistaszálló, valamint 26 üdülőház várja a vendégeket.

Az összes szálláshely **szállásférőhelyeinek száma** 10 494-ről 18110-re emelkedett a vizsgált időszakban. A magán szállásadás helyeinek száma a folyamatos növekedésnek köszönhetően csaknem megduplázódott, míg a kereskedelmi szállásférőhelyek száma 2003-tól kezdve stagnál vagy csökken. Hajdúszoboszló kiemelkedik a **kereskedelmi szállásférőhelyek** 1000 lakosra jutó száma tekintetében: a megyeszékhely értékének (32) több mint tízszerese (380).

A kereskedelmi és magánszálláshelyeken megforduló **vendégek száma** 126 670 főről több mint duplájára, azaz 286 394 főre emelkedett. A növekedés hatására mind a kereskedelmi szálláshelyek, mind a magán szállásadás vendégeinek száma megduplázódott. A vendégéjszakák számának növekedése azonban kevésbé dinamikus, de kisebb ingadozások kivételével folyamatosnak tekinthető: a kereskedelmi szálláshelyeken 1998-hoz képest több mint 15%-os növekedést követően 2013-ban már meghaladta a 807 ezret, míg a magánszálláshelyeken az 1998-as 157 638 éjhez képest 30%-os növekedést regisztráltak.

Az idegenforgalom jelentőségét a városban, illetve a város jelentőségét a megye idegenforgalmában jól mutatja, hogy a szállodai szobák, az összes vendég, valamint az összes vendégéjszaka tekintetében Hajdúszoboszló részesedése 55-65% között mozog. Ennek ellenére az utóbbi évek vendégforgalmi tendenciái ellentmondásosak:

- a vendégéjszakák száma 1998-tól 2013-ig több mint 18%-kal növekedett (857 855-ről 1 013 809-re);
- a belföldi vendégek száma 1998 óta csaknem háromszorosára, azaz 191 601 főre nőtt, és az általuk eltöltött vendégéjszakák számának növekedése is hasonló mértéket ért el;
- a külföldi vendégéjszakák száma 2001-ben érte el csúcspontját, ezt követően erős negatív tendencia érvényesült, majd 2006-ban ismét kedvezőbb irányba fordultak a folyamatok, ami elsősorban a külföldi vendégek emelkedő számában nyilvánult meg.

A korábbi tendencia, miszerint a külföldi vendégek és vendégéjszakák száma nagymértékben meghaladta a belföldiekét, egyértelműen megfordult, amiben a belföldi kereslet fokozatos növekedése mellett az is szerepet játszik, hogy a buszos utazásszervezés egyre kevésbé vonzó a fő külföldi célcsoportok számára, és inkább a könnyebben, rövidebb idő alatt elérhető desztinációkat választják.

44. ábra: A szálláshelyek vendégéjszakáinak számának alakulása
Forrás: Hajdúszoboszló Város Önkormányzata

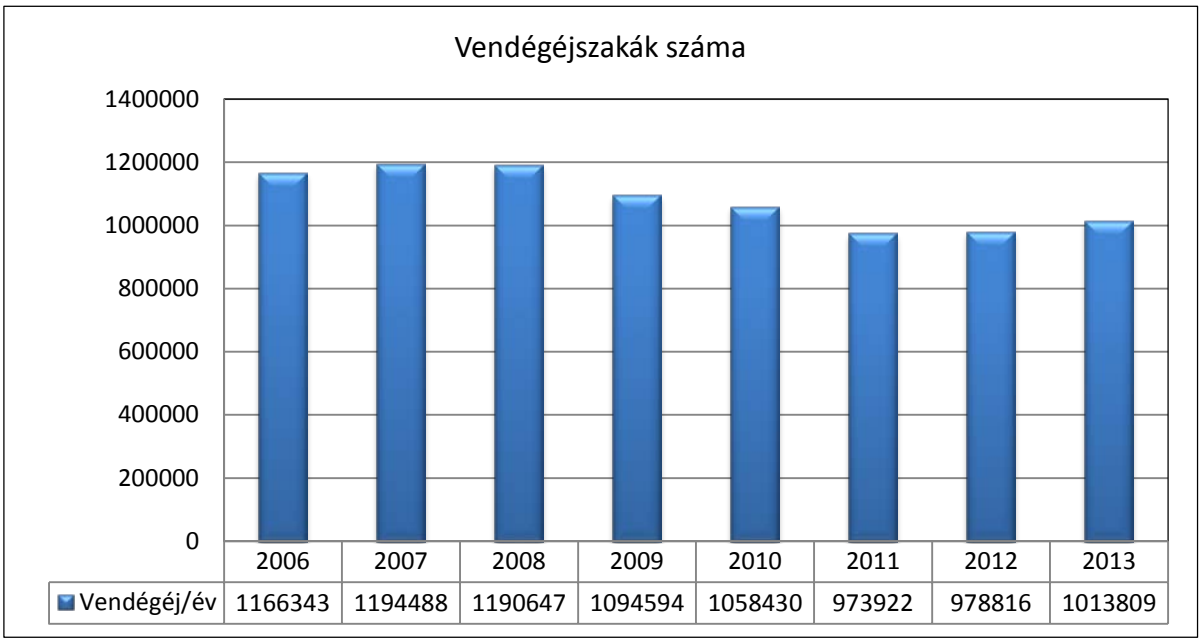

a vendégéjszakák számának alakulásáról 2006-2013

45. ábra: Összesített kimutatás a vendégéjszakák számának alakulásáról (2006-2013)

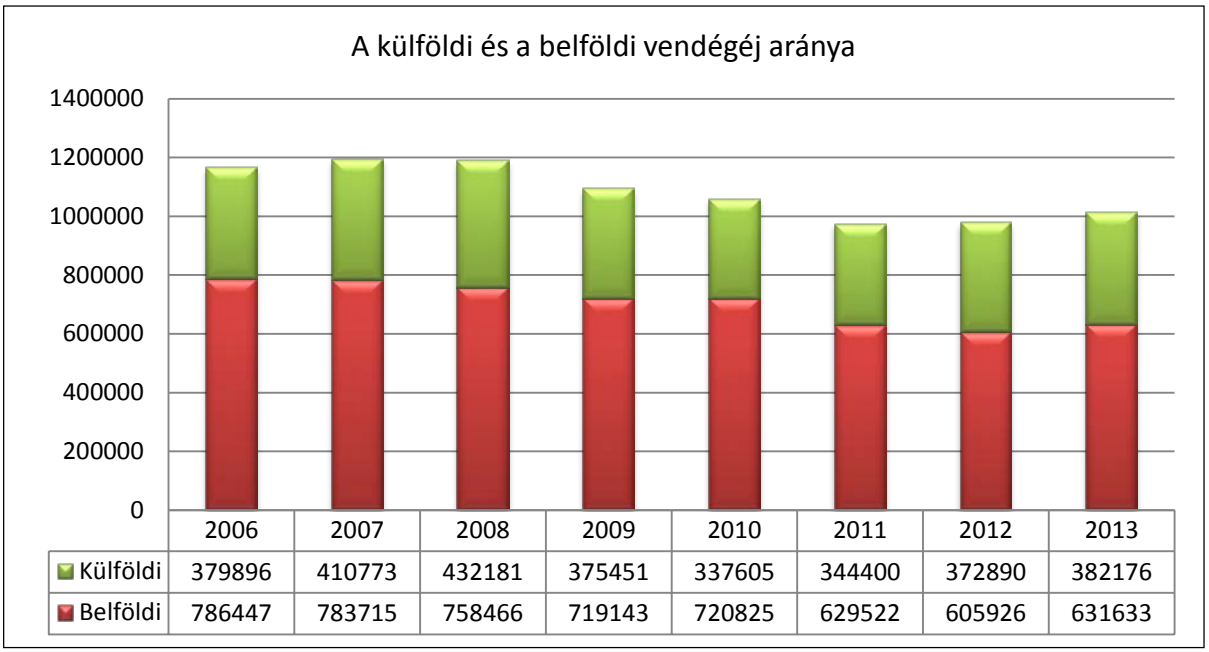

46. ábra: Összesített kimutatás a vendégéjszakák számának alakulásáról a nemzetiség megoszlásában 2006-2013

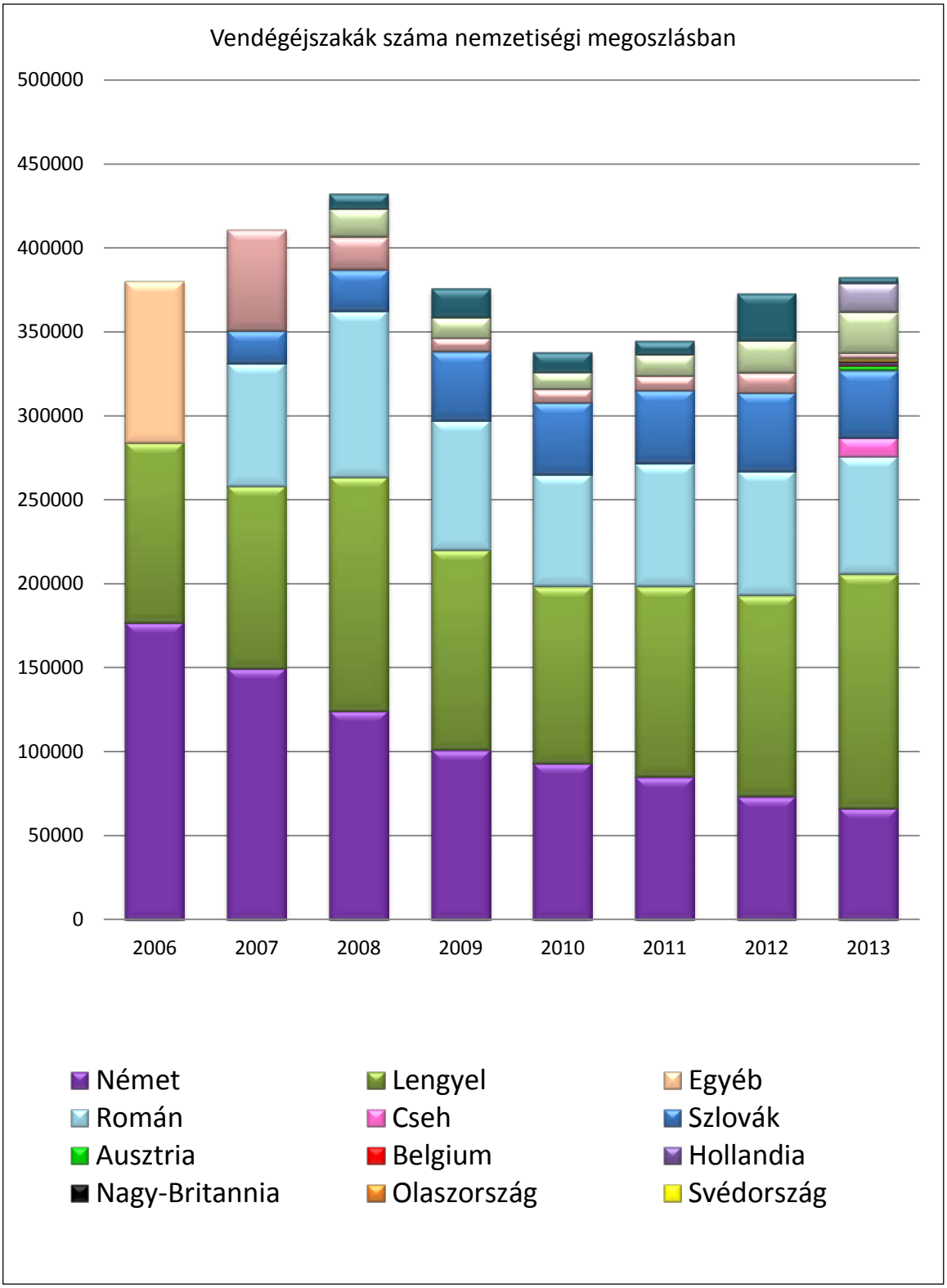

Megjegyzés: 2006. évben a német és a lengyel vendégéjszakákon kívül a többi külföldi vendégéj nincs részletezve, azok összesített adatként „Egyéb" kategóriában szerepelnek.
2013-ban a cseh és a szlovák vendégszám külön részletezve, illetve az egyéb kategóriából kiemelve lettek nemzetiségek

47. ábra: Az idegenforgalmi adóbevétel alakulása 2006-2013

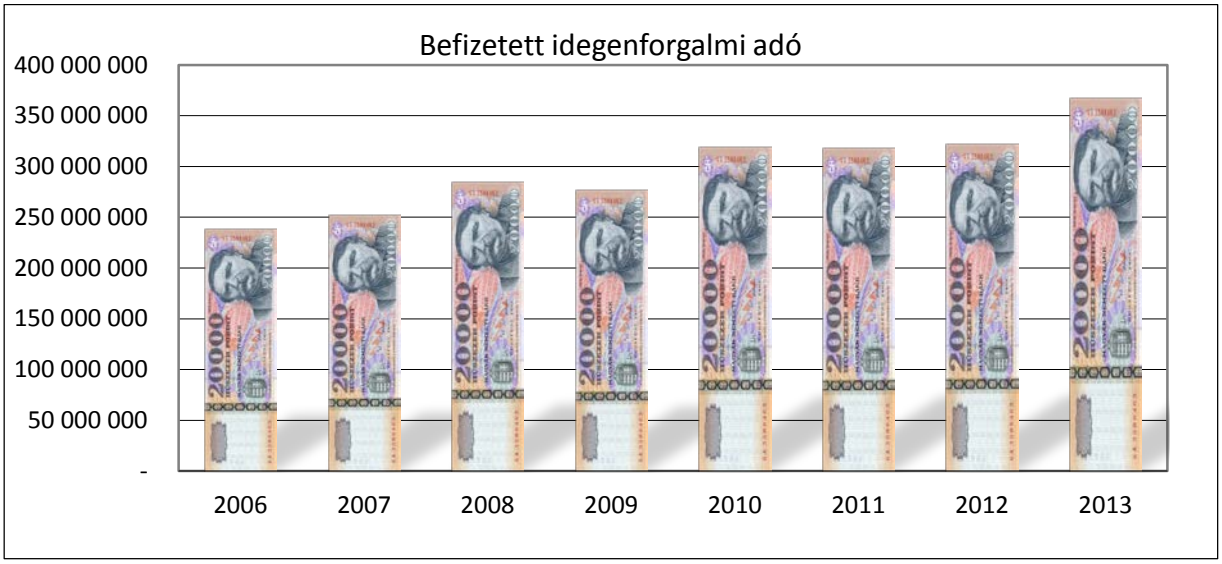

Megjegyzés:

Az idegenforgalmi adó mértéke:

2006	**300 Ft/fő/vendégéjszaka**	**2010**	**230 és 410 Ft/fő/vendégéjszaka**
2007	**230 és 410 Ft/fő/vendégéjszaka**	**2011**	**230 és 410 Ft/fő/vendégéjszaka**
2008	**230 és 410 Ft/fő/vendégéjszaka**	**2012**	**230 és 410 Ft/fő/vendégéjszaka**
2009	**410 Ft/fő/vendégéjszaka**	**2013**	**450Ft/fő/vendégéjszaka**

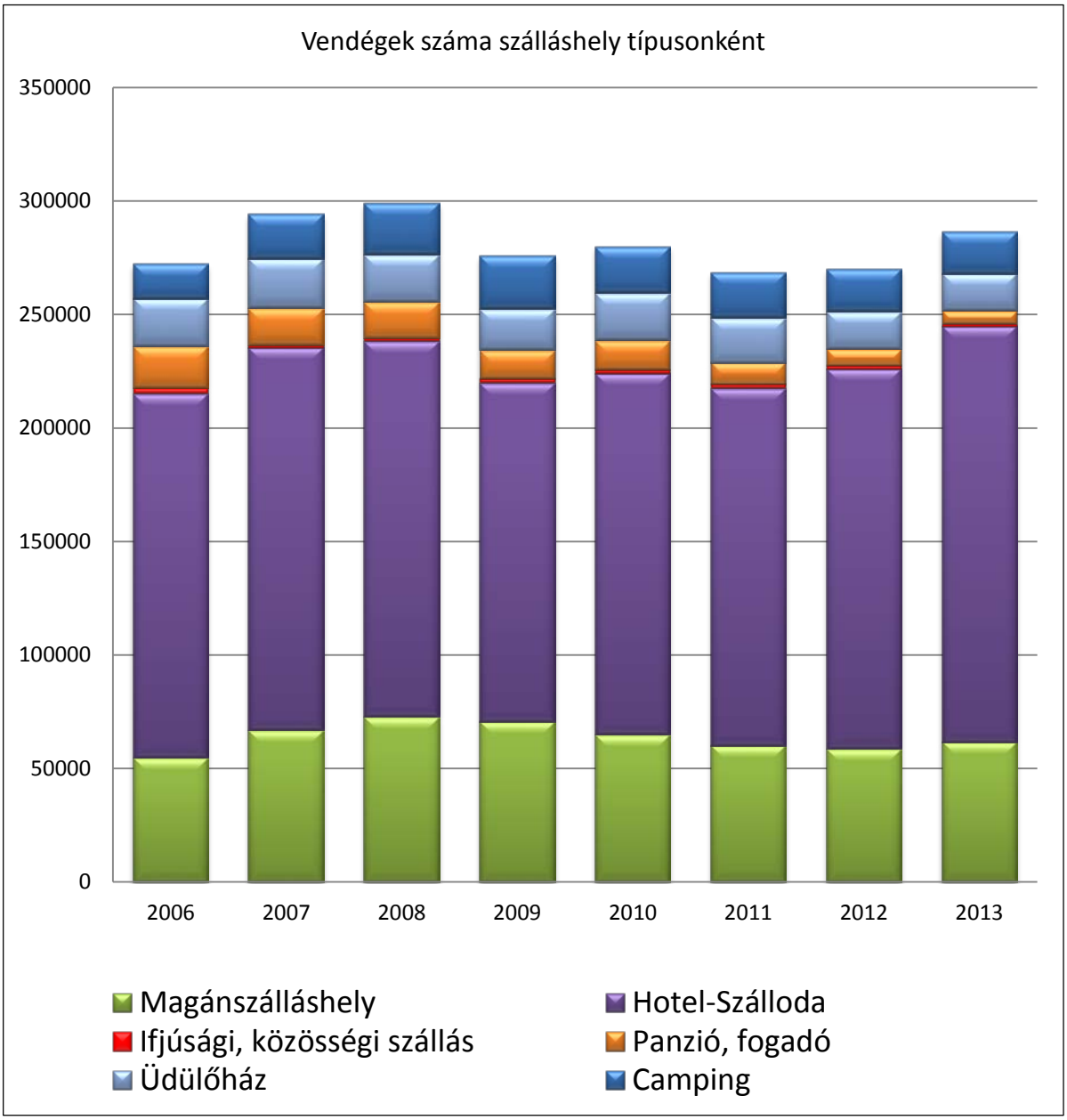

48. ábra:A vendégek számának alakulása típusonként

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Összes vendég	***272293***	***294141***	***299029***	***275874***	***279904***	***268549***	***269844***	***286394***
Magánszálláshely	54740	66849	72741	70490	65062	59916	58707	61617
Hotel, szálloda	160461	168430	165600	149467	158875	157614	167338	183262
Ifjúsági, közösségi szállás	2322	1184	1209	1812	1605	1805	1642	1000
Panzió, fogadó	18425	16470	16081	12674	13159	9415	7113	5689
Üdülőház	21018	21737	20734	18078	20872	19727	16572	16475
Camping	15327	19471	22664	23353	20331	20072	18472	18351

49. ábra: a vendégéjszakák számának alakulásáról a szálláshely típusának megoszlásában 2006-2013

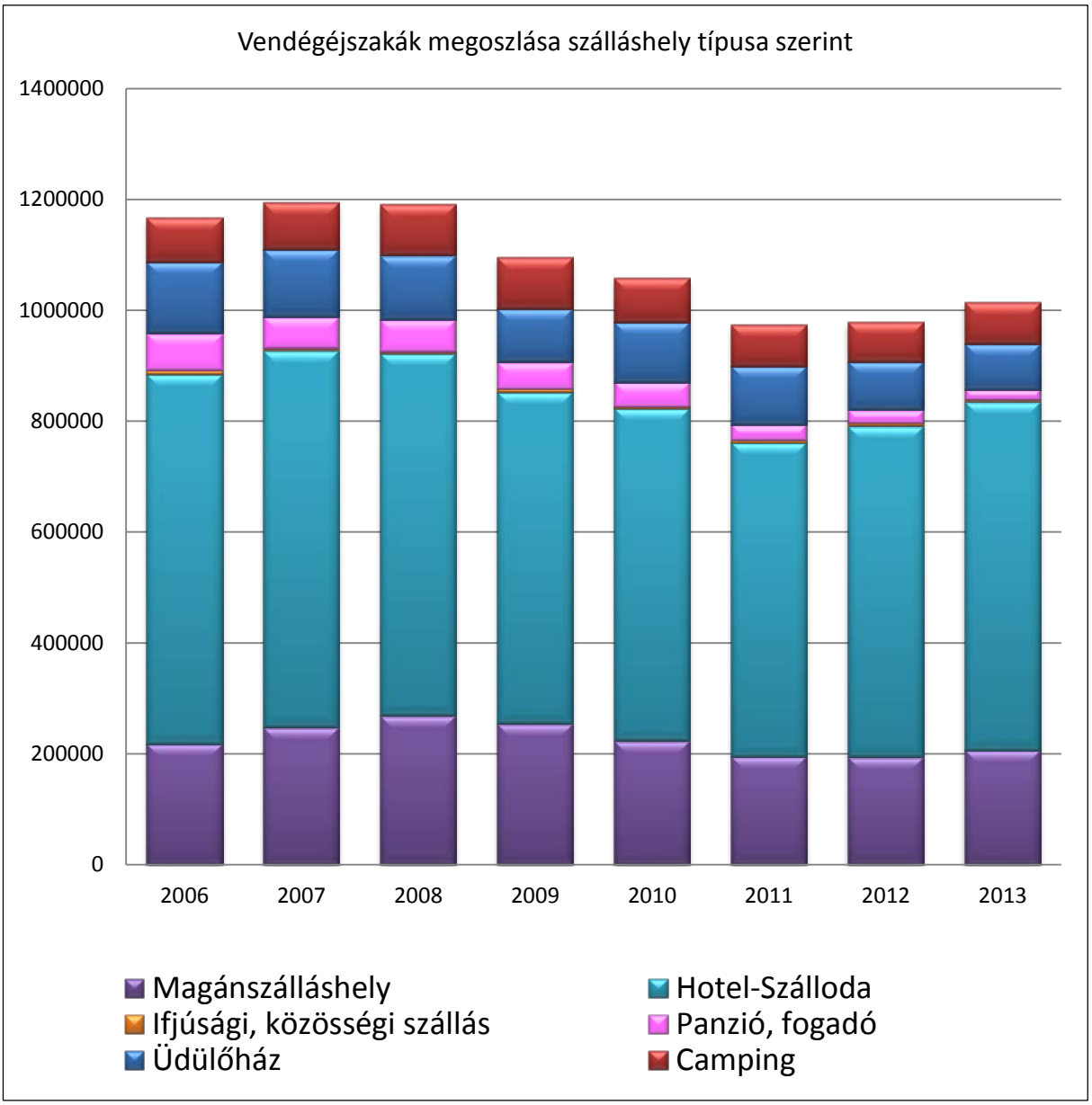

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Összes vendégéjszaka	***1166343***	***1194488***	***1190647***	***1094594***	***1058430***	***973922***	***978816***	***1013809***
Magánszálláshely	217128	247813	268655	254278	222730	195060	193989	206178
Hotel, szálloda	667567	679514	652698	597765	599716	565744	596908	628351
Ifjúsági, közösségi szállás	6654	3073	3554	6452	4111	4220	5387	3865
Panzió, fogadó	66865	57715	58936	47713	42942	28278	23969	18452
Üdülőház	128939	121916	115433	95923	108820	105533	86994	82858
Camping	79190	84457	91371	92463	80111	75087	71569	74105

1.10. Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

Hajdúszoboszló intézményhálózata a város középfokú szerepköréhez és fürdővárosi jellegéhez igazodik. Megtaláljuk mindazokat az intézményeket, amelyek a város alapfokú és középfokú funkcióit kiszolgálják (oktatási, kulturális, egészségügyi, kereskedelmi, igazgatási, igazságszolgáltatási, pénz, és biztosításügyi intézményeket).

A város szerepköréből és fürdőváros jellegéből adódóan intézményhálózatának egy része a vonzáskörzetébe tartozó települések népességét, más része a városba érkező üdülő és gyógyulni vágyó vendégek igényeit elégíti ki.

Lakásgazdálkodás:

Lakással való ellátottság (2012. év önkormányzati adatok)

Lakásszám:	11371 db
Épített lakás:	254 db
Épített üdülőegység:	19 db

2001 és 2012 között a város lakásállománya 21%-kal nőtt. Az épületek korösszetétele kedvező, jóllehet az országos átlagnál valamivel idősebb – főként a nagykiterjedésű lakótelepek hiánya miatt.

Az elmúlt időszakban a lakásállomány a város egyes részein jelentős megújuláson ment keresztül. 2001-ben még a lakások csaknem 60%-a 1970 előtt épült, arányuk azóta az építési boomnak és a város idegenforgalmi adottságainak köszönhetően jelentős mértékben csökkent. Az épített lakások száma főként a központi lakástámogatási rendszernek köszönhetően 2000 után megemelkedett, 2004-ben érte el csúcspontját.

50. ábra: A lakásállomány mutatóinak változása 2001 és 2012 között

Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis, Hajdúszoboszló Város Önkormányzata

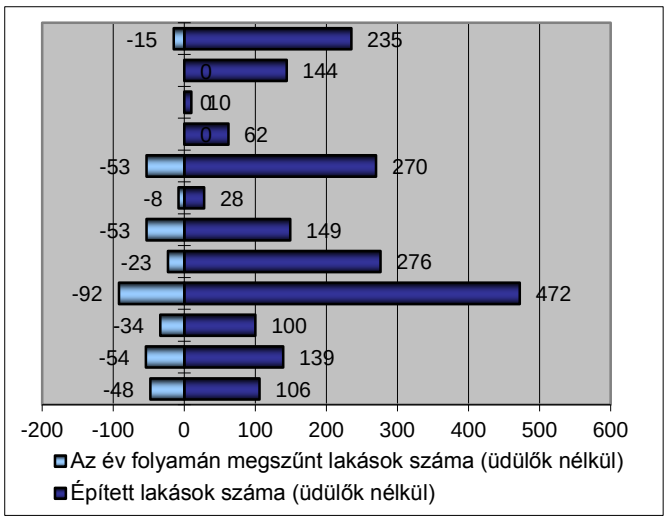

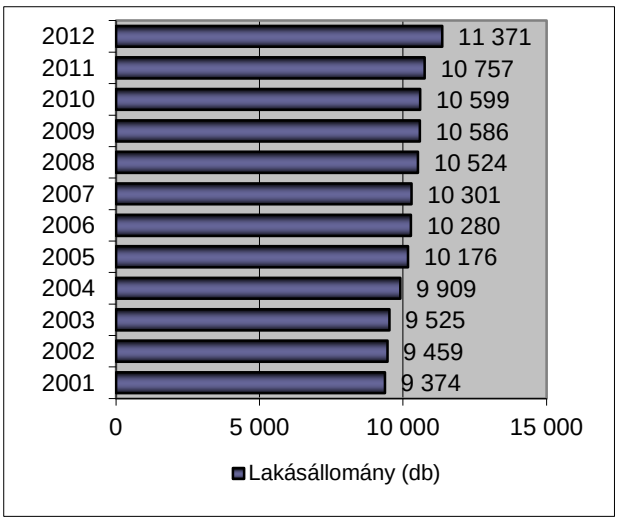

A 2011. évi népszámlálási adatok alapján a lakásokra általában jellemző komfortosság jónak mondható. Míg az összkomfortos (6 308 db) és komfortos (4 009 db) lakások száma magasnak, addig a félkomfortos (226 db), komfort nélküli (476 db), szükség és egyéb lakások száma (28 db) viszonylag alacsonynak mondható. Ezek egyfelől a város belterületi peremterületén

elszórtan helyezkednek el, másrészt jelentős részét a bánomkerti üdülő- és hétvégi házak alkotják, harmadrészt a vasúttól délre elhelyezkedő ún. 1. és 2. dűlőn találhatóak. Utóbbiak esetében a hiányosságokat az okozza, hogy a közművek átvitele a vasútvonalon műszakilag nehezen kivitelezhető és rendkívül költséges lenne. Ezért a közművesítést a város a 100. számú vasúti fővonal 160 km/óra sebességűre fejlesztésével egy időben tervezi elvégeztetni, amit a belterületbe vonás követhet.

. A bérlakások száma fokozatos csökkenést mutat, ennek az az oka, hogy az önkormányzat folyamatosan felszámolta a szükség- és életveszélyes állapotú lakásokat. Ennek köszönhetően 2012-ben a lakásoknak már mintegy 2/3-a komfortos.

Az önkormányzat és szervei eddig is kiemelt figyelmet fordítottak arra, hogy telepszerű lakókörnyezet ne alakuljon a városban. Az okokhoz a viszonylag stabil munkaerő-piaci kereslet is hozzátartozik, ami legalább a nyári időszakban állandó bevételt jelent a családok számára. A viszonylag kedvező lakókörnyezetnek megfelelően **telep rehabilitációs programok indítására nem volt és** – a kedvező társadalmi és infrastrukturális folyamatok miatt – **nincs szükség**.

51. ábra: Az önkormányzati bérlakások komfort szerinti megoszlása

Forrás: Hajdúszoboszló Város Önkormányzata

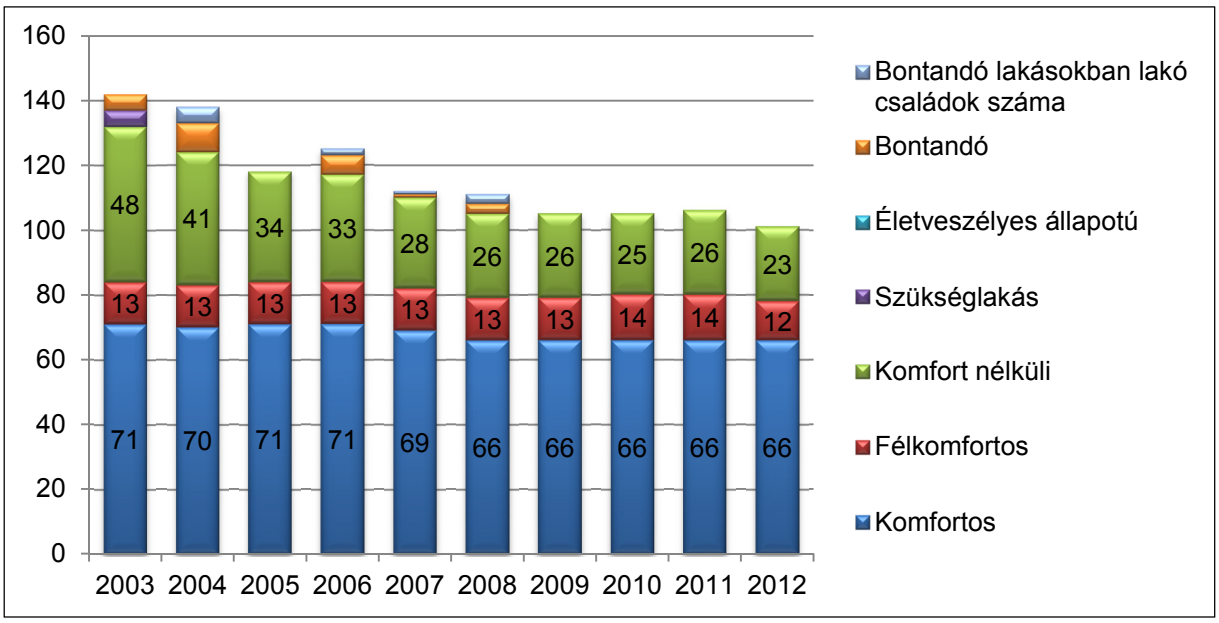

<u>Államigazgatás:</u>

A korábban önkormányzati hatáskörébe tartozó szakigazgatási szervek jelentős része a **Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Hajdúszoboszlói Járási Hivatalának illetékességi körébe kerültek.**

A hivatal hatáskörébe tartozó szakigazgatási szervek osztályai:

- Gyámhivatal,
- Munkaügyi Kirendeltség,
- Népegészségügyi osztály,
- Építésügyi Hivatal,
- Földhivatali osztály,
- Okmányiroda.

A járási hivatal területi illetékessége kiterjed Hajdúszoboszló, Nádudvar, Ebes, Hajdúszovát, Nagyhegyes településekre.

A városban több évtizede **igazságszolgáltatási** (bíróság, ügyészség)**, államigazgatási és közigazgatási szervek** működnek, amelyek ellátják nemcsak a város, hanem a térség jogszolgáltatási és igazgatási funkcióit. A városban működő államigazgatási szervek működési feltételei megfelelőek, a rendőrség és a határőrség integrációjával jelentős mértékben javultak a közrend-közbiztonság ellátásának feltételei.

Művelődési, kulturális sportlétesítmények:

Egy település esetében a tradíciók meghatározása azokon az értékeken alapul, amivel az adott település rendelkezik. Ezek lehetnek kulturális, történelmi, szakmai, természeti, művészeti, stb. értékek, illetve egyéb a város különlegességére utaló jegyek.
A helyi lakóközösség összetartozását, a „Hajdúszoboszlóiság" ápolását minden évben több, meghatározó esemény alakítja.

A kulturális és szabadidős szolgáltatások intézményi, szervezeti feltételrendszerét tekintve Hajdúszoboszló helyzete kedvezőbb, mint a hasonló méretű vidéki magyar városok többsége, ennek hátterében részben az idényszerűen jelentkező nagyobb kereslet, részben pedig a viszonylag magas életszínvonal áll.

A három telephelyen működő **Kovács Máté Művelődési Központ és Könyvtár** jelentős közösségformáló szerepet tölt be a város életében:

- különböző kulturális lehetőségeket biztosít többek között klubok (reiki klub, nyugdíjas klub, pedagógus klub, ezoterikus klub), szakkörök formájában (hímzés, rajz, csipkeverés, matematika, tűzzománc gyerekeknek-felnőtteknek, művészeti csoportok, foltvarrás, mazsorett, bélyeggyűjtés);
- helyet biztosít a különböző egyesületek összejöveteleihez, találkozóihoz, ingyenesen vagy minimális áron (Vendéglátók Egyesülete, Kulturális Közösség, Méhészek Egyesülete, Gazdakör, véradás, lakógyűlések, pártgyűlések).

52. ábra: Hajdúszoboszló kulturális, sport- és közösségi szereplői

Forrás: www.hajduszoboszlo.eu

	Kultúra	Sport	Egyéb
Önkormányzat	▪ Bocskai István Múzeum ▪ Bocskai Rendezvény-központ ▪ Kovács Máté Művelődési Központ és Könyvtár		▪ Hajdúszoboszlói Lapkiadó Intézmény ▪ Hajdúszoboszlói Városi Televízió
Civilszervezet	▪ Szoboszlói Kulturális Közösség ▪ Bocskai István Hagyományőrző Egyesület ▪ Kovács Máté Városi Könyvtárért Alapítvány ▪ Hajdúszoboszló Bárdos Lajos Városi és Pedagógus Énekkar Egyesület ▪ Hajdúszoboszló Városi Pedagógus Énekkarért Alapítvány ▪ Hajdúszoboszló Múzeumáért Alapítvány	▪ Hajdúszoboszlói Árpád SE ▪ Hajdúszoboszlói Domino Diáksport Közhasznú Egyesület ▪ Hajdúszoboszlói Szabadidő Sportegyesület (HAJSZA SE) ▪ Ten-Shin Karate SE ▪ AERO KLUB ▪ Gázláng Súlyemelő Egyesület ▪ Hajdúszoboszlói Asztalitenisz Klub ▪ Hajdúszoboszlói Sakk Sportegyesület ▪ Hajdúszoboszlói Thermál Sportegyesület	▪ Hajdúszoboszlói Magyar-Német Baráti Kör ▪ Hajdúszoboszlói Nyugdíjas Pedagógusokért Alapítvány ▪ Hajdúszoboszlói Kör ▪ V-181. sz Magyar Galambtenyésztők Egyesülete ▪ Életerő Egyesület ▪ Hajdúszoboszló Jövőjéért Egyesület ▪ Hajdúszoboszlói Városszépítő Egyesület ▪ Polgárőr Közhasznú Egyesület Hajdúszoboszló
	▪ Hajdúszoboszló Kézilabda Sportjáért, Kultúrájáért Közhasznú Egyesület		
Vállalkozás		▪ HungaroSpa Hajdúszoboszlói Gyógyfürdő és Egészségturisztikai Zrt.	

Hajdúszoboszló civil szerveződéseinek tevékenysége kiegészíti, sok esetben helyettesíti a város közösségi, kulturális és sport intézményrendszerét és szolgáltatásait. A város programkínálata nemcsak a turisztikai idényben, hanem azon kívül is viszonylag magas. Rendezvények szervezésében a művelődési központ mellett nagy szerepet játszik a Hungarospa is, míg azonban az előbbi nagyobbrészt ingyenes programokat kínál, addig utóbbi nagymértékben épít a fizetőképes keresletre. A kulturális civil szervezetek, azon belül is kiemelten a Szoboszlói Kulturális Közösség jelentős szerepet tölt be a város közösségi életében.

A helyi identitás ápolása szempontjából a legjelentősebb városi rendezvények az alábbiak:

- Szoboszlói Tavaszi Művészeti napok
- Szoboszlói Húsvéti Fesztivál
- Hungarosparty strandnyitó rendezvény
- Hajdúszoboszlói grillétel- és sörfesztivál
- Gyermeknap
- Múzeumok éjszakája
- Hajdúvárosok találkozója
- Szoboszlói Várjátékok
- Szoboszlói Folkhétvége
- Kösely-kupa díjugrató lóverseny
- Szoboszlói Dixieland Napok
- Birka- és slambucfőző Örömnap
- Hajdúszoboszlói Bioétel- és Borfesztivál
- Hajdúszoboszlói országos régiségvásár
- Márton-napi Libalakoma
- Karácsonyi hangverseny
- Óévbúcsúztató szilveszteri csergetés

Ezen események közül komoly identitás értékkel bíró esemény a Birka- és slambucfőző örömnap.
Az országos köztudatban pozitív értéket képvisel elsősorban a város gyógyvize, és arra épülő szolgáltatások, rendezvények.

A lakosok becsben tartják épített és természeti kincseiket, hagyományőrzésük évről évre erősödik, ami azt tükrözi, hogy a városi értékek nagyban hozzájárulnak a polgárok identitástudatának és lokálpatrióta érzésének a kiterjesztésében.
A város nagy gondot fordít a Bocskai István Múzeum fejlesztésére, aminek látványos eredményeit a Bocskai utcában sorakozó kiállítóhelyeken magunk is megtapasztalhatjuk. A Bocskai u. 12. sz. alatt látható a Hajdúszoboszló története a kezdetektől napjainkig című, 1995-ben újrarendezett várostörténeti gyűjtemény.

A Bocskai u. 21. sz. alatt 1993 óta fogadja a látogatókat a Hajdú-Bihar megye népművészete és a Szoboszló élő népművészete című kiállítás. A Nemzetközi Modern Múzeum (Bocskai u. 14.) 1996-tól fogadja a látogatókat, akik ízelítőt kaphatnak itt a kortárs művészet remekeiből.
Cseh Gusztáv és Szombati László művészi örökségét tárja elénk a Művészeti Galéria (Bocskai u. 11.).

1.11. Településüzemelési szolgáltatások

Településüzemeltetés, ellátottság

A település közüzemi szolgáltatásokkal való ellátottsága országos és regionális összehasonlításban is kedvező. Az Áttekintő infrastrukturális adatok címszó alatt már részben előzőekben bemutattuk ezt.

A településüzemeltetési feladatok jelentős részét a Hajdúszoboszlói Városgazdálkodási Nonprofit Zrt. látja el. A tevékenységi körbe tartozik: ingatlankezelés, köztisztasági szolgáltatás, szilárd hulladékkezelés, teljes körű temetkezési szolgáltatás, piacok-, parkolók üzemeltetése, közterületek hasznosítása, belvízrendezés, utak-, járdák-, zöldfelületek fenntartása, állategészségügyi-, gyepmesteri szolgáltatás, közvilágítás üzemeltetése, távhőszolgáltatás üzemeltetése. A városgazda nevéhez fűződik a zöldségpiac átépítése, új ravatalozó-, parkolók-, sétányok, térkő burkolatok építése, a régi "szeméttelep"rekultivációja, új komplex telep (átrakó állomás, hulladékudvar, komposztáló telep) inert hulladéklerakó, állati hulladéktároló és gyepmesteri telep építése, új, korszerű hulladékgyűjtő és köztisztasági járművek be-szerzése, valamint a szelektív hulladékgyűjtés elindítása.

A fentebb megadott adatokból az is leszűrhető, hogy a jelentősebb fejlődés 2005. utánra datálható és a 2012-e évre majdnem elérte maximumát. Különösen kedvező, hogy jó ellátottság alakult ki vezetékes víz, gáz, szennyvízelvezetés vonatkozásában. Az un. „közműolló" minimálisra szűkült. Ennek környezetvédelmi hatása a jövő talaj-, és vízminősége alakulásában kiemelt jelentőségű.

A közművekkel ellátatlan, hiányos infrastruktúrájú utcák leginkább a külterületen, illetve azokon a részeken rajzolódnak ki, ahol jelenleg is folyamatban van a város térbeli terjeszkedése, de az infrastruktúra kiépítése ezt nem tudja még követni.

Figyelemre méltó, hogy jelen időszakra csökkent a lakossági gázfogyasztás, ezzel szemben növekedett az elektromos energia felhasználás. Ennek környezetvédelmi vonatkozása abban pozitív, hogy ez energiastratégiában a takarékosságra, emisszió-csökkenésre is utalhat, negatív ellenben abban, hogy a csökkenő gázigényt más energiafelhasználásból (mint fa, szén) oldják meg, amely viszont fajlagosan magasabb emissziókat jelent. Ennek jelei kimutathatók a város emissziós állapotának fűtési/nem fűtési időszakokra vonatkozó emissziós adataiból. (Gyakorlatilag a mértékadó nitrózus gázok /NO_2, NOx/ elmúlt évekre vonatkozó adatai a fűtési félévben növekedést (cca. 10 %), a nem fűtési félévben csökkenést (40 %) mutatnak.)

A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma elérte a 6000 db-ot, ahonnan legalább hetente egyszer történik a kommunális hulladék elszállítás. Ez a szám a nyári három hónapban eléri a 6300-6400-at. A nemrég elindított szelektív gyűjtést részben gyűjtőszigetek révén, 2015. évtől lakásonként kihelyezett zsákos módszerrel végzik.

A járatszerű hulladékgyűjtést kiterjesztették a Keleti-főcsatorna melletti övezetre és egyes zártkertekre is.

A köztisztasági feladatokat egy önálló üzemegység végzi. Ebben egyik fontos feladat a köztéri szemétgyűjtő edények ürítése, kezelése. Az üdülési időszakban növelik a kihelyezett edények számát. Az utcák, járdák tisztítását seprőgéppel és kézi eszközökkel oldják meg.

A zöldfelület-gazdálkodási feladatok körében a fűfelületek, útszegélyek, árkok, fák, cserjék gondozása, a zöldhulladék összegyűjtése, komposztálása, illetve a parkfelújítások

elvégzése tartozik. Ez évente 228200 m^2 fűfelület, 7530 m^2 virágágy, takarócserje, 9500 m^2 gyöngykavicsos felület kezelését, 4000 fm sövény nyírását és 20000 fa gallyazását jelenti.

A város közlekedési hálózatának kiépítettsége megfelelő. Az állami belterületi közutak hossza 12,7 km, míg az önkormányzati utak hossza összesen csaknem 100 km, ennek mindössze 2,5%-a burkolatlan. Hasonló arányú a kiépítetlen járdák hossza is (4,25%). Azonban a kerékpárutak hossza (7,01 km) az igényekhez mérten nem elegendő. Az utak karbantartását (kátyuzás, útjelek felfestése, jelzőtáblák karbantartása, síktalanítás) városi igények alapján a Zrt. végzi. Az alkalmazott anyag só/homok 1:4, 1:5 keveréke. A só kiváltása más, kevésbé környezetkárosító anyagra (pld.: CaCl oldat) részben jelentősen nagyobb költsége és jelentősen kisebb hatékonysága miatt nem került alkalmazásra.

A belterületi járdák építésének, felújításának és fejlesztésének hatásköre választókörzetenként képviselői feladat. A Városgazdálkodás csak kivitelez.

A parkolási trendben jelentős különbséget mutat a nyári üdülési és a szezonon kívüli állapot. Az állandó fizetős parkolók száma 952 db, az időszakosan fizetős parkolóké 600 db és van 1000-1200 nem fizetős parkolóhely.

A piac és temető üzemeltetés kialakult rend és szabályozás alapján történik. A korábban ún. vegyespiac (volt lengyel piac) felszámolásra kerül. Helyén sport célú területhasználatot terveznek.

A belvízrendezés a város 25-30 km hosszúságú belvíz hálózat és a két átemelő karbantartását jelenti. A fő átemelő (temető mellett) 500 l/sec. teljesítménye megfelel a város belvízelvezetéséhez.

A településüzemeltetési feladatokkal szorosabb kapcsolatban lévő, környezetvédelmi vonatkozású adatokat és leírást ez egyes környezeti elemek vizsgálatában adjuk meg a következő pontokban.

1.12. A Természeti-táji adottságok vizsgálata

TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA

Hajdúszoboszló város tájrendezési vizsgálata az önkormányzat által megrendelt új településrendezési eszköz kidolgozása miatt válik szükségessé.
A rendezési terv belterületet, és külterületet érint.

Természeti adottságok

53. ábra: Hajdú_Bihar megye Tájegységei (Forrás:Megyei TrT)

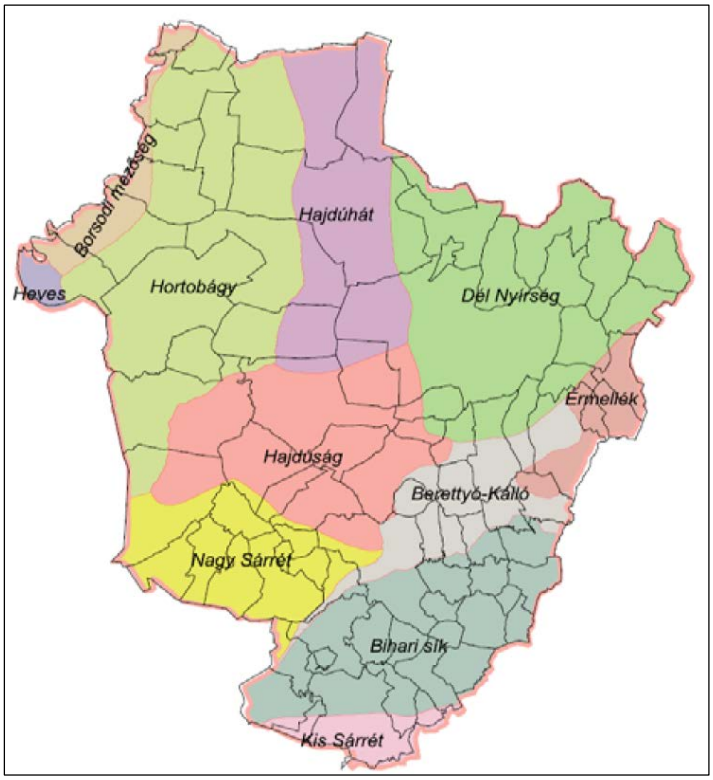

Hajdúszoboszló környékén három jellegzetes táj találkozik: a Hortobágy, a Hajdúhát, valamint Sárrét-Berettyó vidéke. A város földrajzi elhelyezkedése minden korszak népét vonzotta. Régészeti leletek, tudományos kutatások bizonyítják, hogy a város területe az újkőkor óta lakott hely, mai helyén már az i.e. III. évezred közepén is léteztek állandó emberi települések.

Hajdúszoboszló városa a Dél-Hajdúság kistáj területén fekszik. Ez a kistáj 88 és 110 méter tengerszint feletti magasságú, löszös iszappal fedett hordalékkúp-síkság. A felszín vertikálisan gyengén szabdalt, legnagyobb részt az alacsony, ármentes síkság foglalja el, az északi területek az enyhén hullámos síkság kategóriájába sorolható. A város külterületén csak az 1-3 méter magas folyóhátak, a 2-3 méter magas, löszös homokkal fedett homokbuckák, valamint a kunhalmok jelentenek egy kis változatosságot. A terület déli részénél sok, a feltöltődés előrehaladott stádiumában lévő egykori folyómeder található.

A kistáj éghajlata mérsékelten meleg és száraz. Évente kb. 2000 órányi napsütés várható (ebből nyáron 810 óra, télen pedig 185 óra a napfénytartam). Az éves csapadékösszeg 530-570 milliméter. A leggyakoribb szélirányok az ÉK-i, az É-i és D-i. Az átlagos szélsebesség 2,5-3 m/s (9-10,8 km/h). Meglehetősen száraz éghajlatú terület a kevésbé vízigényes növénykultúráknak kedvező. A mezőgazdasági területhasznosítás jellemzőbb kultúrái a búza, a kukorica és a cukorrépa.

A Dél-Hajdúság kistáj északi részén fekvő Hajdúszoboszló területe 238,7 négyzetkilométer (ebből belterület 11,12 négyzetkilométer, külterület 227,57 négyzetkilométer). Hajdúszoboszló a fővárostól 203 kilométerre keleti, Debrecentől a megyeszékhelytől pedig 19 kilométerre délnyugati irányban fekszik. Határában három tájegység találkozik: észak-északnyugatról a Hortobágy (a "dicső rónaság"), észak-északkeletről a Hajdúhát, délről pedig a Berettyó, illetve a Nagy-Sárrét határolják. A tájban domborzati színező elemként jelennek meg az egykoron erre járt Tisza elhagyott medrei, illetve a síkság egyhangúságában 48 kunhalom jelent némi változatosságot. A város határa enyhén lejt a nyugati irányba.

Hajdúszoboszló klimatikus adottságai kedvezőek, éghajlatára jellemző a bőséges napfény, hazánk egyik legnaposabb vidéke. A 0 °C-nál alacsonyabb napi középhőmérsékletű téli napok száma évente mindössze 30-35, míg a 25 °C napi középhőmérsékletű nyári napok száma évente 80-85. Az uralkodó szélirány keleti. A várost átszeli a Kösely-patak, amely a Pece-érrel, és a város határát érintő Kadarcs folyócskával egyesülve a Hortobágy folyóba ömlik (ezen erek, patakok mind a valamikor erre járt ősi Tisza-meder maradványai). A város nyugati határában található az észak-déli irányú Keleti-főcsatorna 12-14 kilométeres szakasza, amely mezőgazdasági (öntözés) és rekreációs-pihenési funkciókat egyaránt szolgál.

A közigazgatási terület többi részét alapvetően kiváló termőképességű mezőségi lösz talajok borítják, melyeken nagyon jó hatékonysággal folytatható mezőgazdasági termesztés, állattartás.

A közigazgatási területen természetes, ill. mesterségesen létrehozott, nagyobb és kisebb vízhozamú vízfolyások egyaránt megtalálhatók. Állóvizek tekintetében a külterületen a várostól Ny-ra fekvő halastó rendszer, a város D-i határában található bányatavak, valamint a gyógyfürdő csónakázó tava és a város É-i részén fekvő horgásztó említhető meg.

Hajdúszoboszló közigazgatási területe kifejezetten gyengén erdősült. A külterületen a város É-i, DNy-i és K-i határához közel található néhány kisebb erdőfolt.

Tájhasználat, tájszerkezet

Tájtörténeti vizsgálat

Hajdúszoboszló területének egy része a Hortobágyi pusztasághoz, másik része a Hajdúsági löszháthoz tartozik, a közigazgatási terület D-DNy-i része a Bihari síksághoz csatlakozik. A hortobágyi puszta Hortobágy folyó menti része évszázadokig mély fekvésű adottságai miatt „mocsárvilág” volt, melyek nyaranta kiszáradva szikes gyepeket alkottak. Tőle K-re, a magasabban fekvő területeket népesítette be a lakosság.
Hajdúszoboszló a Hajdúság jellegzetes és fontos települése. Településszerkezetén kis mértékben a mai napig látható nyomot hagytak a hajdúsági városok kialakulásának jellegzetes nyomai.

A kisváros életében a **20-as évek közepén történt a nagy fordulat**, mely Hajdúszoboszlót fölemelte és néhány évtized múltán világszerte ismertté tette. Szénhidrogén-kutatás kezdődött a városban, melyet dr. Pávai Vajna Ferenc geológus irányított. Az első mélyfúrást a város bánomkerti részén végezték el.
Gyökeres változást a XX. század közepének-végének társadalmi, gazdasági átalakulása, a gyógyvíz, a földgáz megtalálása eredményezett a helyiek életében. A gyógyfürdőhely kialakítása, a földgáz bányászat, majd tárolás virágzása mind a polgárosodás folyamatát jelzik. A várostól É-ra fekvő terület tájképét nagymértékben, a Ny-ra eső területeket kismértékben átalakította a földgázkutak, kútfejek néhol tömeges megjelenése. A közigazgatás átszervezése révén Hajdúszoboszló lett a hajdúszoboszlói járás székhelye.
A XIX. század végi tagosítás megváltoztatta a határ korábbi szerkezetét. A korábbi girbegurba dűlőhatárokat kiegyenesítették. Minden dűlőt most már utak választottak el egymástól, s szükség szerint összekötő utakat is hagytak. A közben elkészült csatornarendszer most már a határ minden részét vízmentesítette.

Tájhasználat értékelése

A település tájképi megjelenésének legfontosabb eleme a környező hortobágyi és hajdúsági természeti környezet, az ősi, szikes pusztákkal megjelenő Hortobágyi pusztaság, a gazdagon termő Hajdúsági löszhát, valamint a kiszáradt vízfolyás medrekkel – morotvákkal - tarkított Bihari síkság. A felszín sík. Az itt-ott kanyargó meder-mélyedéseket a település DNy-i határában kísérik kertségek. A települést körülvevő táj alapvetően mezőgazdasági kultúrtáj, túlnyomórészt szántóföldi és gyepgazdálkodással.
A közigazgatási terület erdősültsége rendkívül gyenge, a belterülettől É-ra, DNy-ra és K-re található egy-egy kisebb terület, néhány kisebb erdőfolt, melyek nem jelentősek. A táj funkcionális megsegítéséből nagyon hiányoznak a mezővédő erdősávok, melyeket az elmúlt néhány évtizedben fokozatosan felszámoltak. Mindössze a Nagyhegyes felé vezető országos közút egy része, ill. a településtől ÉK-re, ill. DNy-ra néhány fontos É-D és K-Ny irányú mezőgazdasági földút egy része, valamint a K-i főcsatorna mentén segíti a minkroklímát néhány erdősáv. Ezen kívül néhány út mentén (pl. Angyalházi út) fasorok találhatók. Egyes tájrendezési szakemberek véleménye szerint a Hortobágy és a Hajdúság lapos, messzire áttekinthető tájképi megjelenését zavarhatja az erdősávok jelenléte.
A település zártkerti területei közül a Csatornakert állapota erősen kritizálható. A kertek rendezetlenek, részben lakottak 8 a körülmények elégtelensége ellenére), valósi használatuk sok esetben nem felel meg a zártkerti funkcióknak – inkább szántóföldi használat jellegű. A többi zártkert valós használata inkább kertségi jellegű, alapvetően zöldség-gyümölcs termesztéssel hasznosított
.

Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

A közigazgatási területen 27 kunhalom található.

Blokkazonosító	Blokktelepülés	Kunhalom azonosító	EOV Koordináta X	EOV Koordináta Y	Felülvizsgált sugár (m)	Blokkba eső terület (ha)
L75LYP11	Hajdúszoboszló	2012	823311,84	239541,04	22	0,15
LC816K11	Hajdúszoboszló	2015	832260,61	232098,68	46	0,67
L6QE6911	Hajdúszoboszló	2021	834202,85	234167,87	50	0,77
LA4DYK11	Hajdúszoboszló	2022	824259,00	242284,00	41	0,53
L1V0L711	Hajdúszoboszló	2023	808859,00	242499,00	29	0,26
L9CM5611	Hajdúszoboszló	2024	827652,28	231701,44	28	0,25
L6TU6R11	Hajdúszoboszló	2026	832271,00	232962,00	74	1,71
L9CM6711	Hajdúszoboszló	2027	831701,87	235499,69	29	0,13
L5DU6A11	Hajdúszoboszló	2027	831701,87	235499,69	29	0,00
L9DU6F11	Hajdúszoboszló	2027	831701,87	235499,69	29	0,07
L4TU6P11	Hajdúszoboszló	2030	830224,89	236351,63	50	0,77
L6CM6411	Hajdúszoboszló	2032	834436,53	234490,31	54	0,92
L5CM5211	Hajdúszoboszló	2034	819822,72	236372,99	68	1,43
LCCM5811	Hajdúszoboszló	2035	819673,00	235608,00	33	0,34
L0KM5311	Hajdúszoboszló	2036	818214,00	238573,00	34	0,37
L76U5511	Hajdúszoboszló	2040	821399,00	234328,00	28	0,24
L2KM5511	Hajdúszoboszló	2042	821180,00	237203,00	36	0,40
L2YM5K11	Hajdúszoboszló	2042	821180,00	237203,00	36	0,00
L1V0L711	Hajdúszoboszló	2044	807257,00	243117,00	33	0,34
L95M6111	Hajdúszoboszló	2046	831109,00	237065,00	50	0,78
L0P75T11	Hajdúszoboszló	2047	820139,00	238985,00	28	0,01
L1AE5N11	Hajdúszoboszló	2047	820139,00	238985,00	28	0,23
L8CM6611	Hajdúszoboszló	2050	829440,72	232478,11	45	0,20
L0XDLN11	Hajdúszoboszló	2076	810612,00	243481,00	26	0,21
L10TL511	Hajdúszoboszló	2122	805381,46	240965,34	36	0,11
L0TTLX11	Hajdúszoboszló	2162	812364,00	245893,00	28	0,20
L6QE6911	Hajdúszoboszló	8238	834210,83	233893,86	48	0,71

A kunhalmok ex-lege védettséget élveznek, rajtuk csak gyepgazdálkodás folytatható.

A település külterületének ÉNy-i része (mely morfológiai szempontból kifejezetten a Hortobágyi pusztaság részeként értelmezendő) Natura 2000 madárvédelmi területként van jelölve. Ez a rész egybeesik a Nádudvar közigazgatási területébe beékelődött, különálló területtel. Ezen a részen tisztán nyomon követhetőek a szikes medrek, melyek alapvetően meghatározzák a természetes élővilág alakulását. Ezek a részek a mai napig nem fogadták be teljesen a szántóföldi gazdálkodást, a foltszerű területhasználat jelentős része gyepgazdálkodás, amely segíti jelentős madárfajok (pl. túzok) fészkelését. A régi mocsárvilág részét képezték a

ligetesen fásodott, bozótos kiemelkedések. Ezek hiánya manapság szemléletesen érzékelhető, jelentős számú apróvad nem talál búvó-, élőhelyet magának az erdősávok felszámolása után.
A külterület ezen különálló darabjának egésze országos tájképvédelmi területhez, Natura 2000 madárvédelmi területhez, Ny-i része pedig a Hortobágyi Nemzeti Parkhoz valamint az Országos ökológiai hálózathoz csatlakozik.

Természetvédelmi szempontból értékes vízfolyások találhatók: a Hortobágy-Berettyó a terület Ny-i határát képezi. A vízfolyások nyílt vízfelületén a kis vöcsköket, a nádasban pedig a törpegémet figyelhetjük meg. A nádirigó és a cserregő nádi poszáta művészi fészkét a nádszálakra építi. A Hortobágy szikes pusztáin többfelé él a homoki kikerics, a kamilla (orvosi székfű), pusztai cickafark, magyar sóvirág, a sziki kocsord, a kisfészkű acat és jellemző a sziki kerep, stb. Már inkább a rétekre jellemző szépséges nyár végi virág a réti őszirózsa. A Hortobágy-Berettyó árterében zsombéksás, mocsári gólyahír, mocsári nőszirom, a mélyebb vizekben rence, kolokán, stb. él.

Akik egy kicsit is ismerik a hortobágyi puszták és mocsarak természeti értékeit, elsőként említenék a gémet, de ragadozó madarak, parlagi sas, kék vércse, kerecsensólyom is megél. Más védett madárfaj is megtalálható: szikipacsirta, csíkosfejű nádiposzáta, fürj, fogoly, de még túzok is. Az emlősök közül megemlítendők az ürge, menyét, hermelin, valamint a háziállatok közül a szürkemarha, a rackajuh, a bivaly. A szikes gyepek kezelésének legfontosabb módszere a legeltetés, így az itt látható ménes, szürkemarha- és bivalygulya, illetve rackanyáj nemcsak a fajtamegőrzés és az idegenforgalom, de a természetvédelem szempontjából is igen fontos szerepet tölt be.

Élővilága miatt különleges érték a szikes pusztai síkságon elhelyezkedő több száz hektáros sziki gyep, mely többek között a túzok egyik utolsó természetes élőhelye.
A város É-i és Ny-i határán található ősgyep (melynek egy részét képezi a repülőtér területe) Natura 2000 természetmegőrző terület gyanánt védelmet élvez.

Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

A korábban említett 27 kunhalom ex-lege védett területnek számít.
A település külterületének önálló testben megjelenő ÉNy-i része Natura 2000 madárvédelmi területként, az ökológiai hálózat és a Hortobágyi Nemzeti Park részeként van kijelölve. A külterület város határ melletti gyepes élőhelyei Natura 2000 természetmegőrző terület szerinti védelmet élveznek.

Ökológiai hálózat

A település külterületének ÉNy-i szikes talajú része nagyobbrészt gyepgazdálkodásra alkalmas. A talaj csökkent termőképességű, és a lecsapolások után kialakult szikes foltokkal tarkított. itt a terep hullámzása, de a talajszerkezet megváltozása is nyomon követhető. Ez a terület az egész madárvédelmi területként is óvott terület puffer területként működik.
Az ökológiai hálózat része még a város melletti gyepek területe, valamint az ős-Kösély morotváiban kialakult holt ág környezete is. Ezek a területek a város határától kezdődően egyre kiterjedtebben húzódnak ÉNy felé, egészen a közigazgatási terület határáig.

Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése

A település egész közigazgatási területén gyenge az erdősültség, kevés a mezővédő erdősávok területe. Ugyanakkor a kevés számban megjelenő faállomány nem zavarja a sík alföldi táj beláthatóságát. Adott esetben a beláthatóság hiánya az alföldi tájban furcsaságot eredményezhet.
A jelentősebb faállomány hiánya gátolja az apróvadak megtelepedését, búóv- és pihenőhelyek hiányában jelentősen csökkennek élet lehetőségeik.
Az erdők, erdősávok hiánya mindazonáltal növeli a talajfelszín száradását, növeli a deflációs erózió megvalósulását, a felszíni légmozgásokat nem tudja gátolni, csökkenti a páratartalmat. Ezek a folyamatok semmiképpen nem előnyösek a mezőgazdasági termelés számára. Arról se feledkezzünk meg, hogy a puszta jelenléte csak az utóbbi néhány száz évben része a valóságnak, korábban a természetes növénytakaró kiterjedt erdőket és mocsarakat foglalt magába, tehát az erdősültség nem állna ellentétben az alföldi táj megjelenésével.

Nagy problémát jelent a város határához közeli ipari és mezőgazdasági telephelyek tájba illesztésének hiánya.
A település K-i szélén a Kösely Zrt nagy felületű állattartó telepe rendkívül közel helyezkedik el a belterülethez, ráadásul a település turisztikailag legfontosabb részéhez, majdhogynem takarás nélkül. Semmilyen takarás nincs viszont a Debrecen felől a településre vezető országút irányában.
A településtől ÉNy-ra, az Angyalházi és Balmazújvárosi utak háromszögében két állattartó telep (HAGE sertéstelep, ….) is található, melyek tájba illesztése érdekében csak egy-egy rövid és keskeny erdősáv telepítése történt meg. Rengeteg panasz fogalmazódik meg a nyár végén minden évben ismétlődő trágya használat miatt, melynek bűzös szaghatásai elárasztják a turisztikai szezon közepén lévő várost.
Ugyancsak ebben az irányban található a MOL Nyrt földgáz-elosztó üzeme, melynek tájba illesztése szintén egyáltalán nincs megoldva, sem a város, sem a Nagyhegyes felé vezető országút irányában. Az üzem állandó zúgással és vibrációval jelenik meg a tájban, ráadásul kifejezetten közel helyezkedik el a repülőtér környékének Natura 2000 védettségű gyep területéhez, állatvilága számára nyilvánvaló zavaró hatásokat produkálva.
A település D-i szélén húzódó vasúttal szomszédos ipari telephelyek tájba illesztésének hiánya rendkívül rossz tájképi környezetet eredményez. A téglagyáron és más, kisebb telephelyek együttes, sivár megjelenése egyáltalán nem illik egy európai szintű turisztikai város képébe.

Települési klíma

A település klímája az Alföldre jellemzően az országos átlagtól melegebb és szárazabb nyáron, télen pedig hidegebb. A tenyészidőszakra eső csapadék 250-300mm körüli, a téli csapadék azonban segíti a növényzet tavaszi megindulását.
Az időjárási szélsőségek a globális felmelegedés hatására erősödnek: hosszabbak az aszályos időszakok, erősebbek a viharok idején a szelek, intenzívebbek a zivatarok és a jégesők.

Mint minden település klímája melegebb és szárazabb, mint a környező táj, ez elsősorban a település épített elemeinek sűrűségének következménye, ugyanis ezek jobban magukba zárják, majd intenzíven kisugározzák a környezetükbe a hőt. Dinamikus hőegyensúly van jelen mindenütt, mely a beérkező és kisugárzódó valamint a felhasznált energiák pillanatnyi eredője. Ez a hőegyensúly magasabbra tolódott, így emelkedik a település hőmérséklete is.

A hőegyensúly viszont megváltoztatható. A paraméterek közül a beérkező energiákon nem tudunk módosítani. Változtatni lehet viszont a beérkező energiák elnyelődésén, ezen keresztül a környezetbe való kisugárzáson, az energiák felhasználásán, valamint a kisugárzott hő településről való eltávolítása is segíti a települési klíma javulását.

Az energia elnyelődés csökkentésének alapvetően három eszköze van:

- az épített felületeket minél világosabb színűre kell színezni, miáltal a fényben lévő energia kisebb mértékben nyelődik el a felületek anyagába
- optimalizálni, csökkenteni kell a szilárd, épített felületeket, részben a szükségtelen felületek megszüntetésével, részben növényzeti fedéssel
- Növelni kell a zöldfelületek mennyiségét, parkok,kertek létesítésével, de akár tetőkertek,zöldfalak építésével

Kifejezetten fontos még a csapadékvizek szilárd felületekről, a településről való elfolyásának lassítása és csökkentése. Ebben a munkában is fontos eszköz a tetőkert, de nagyon fontos a burkolatok víz áteresztő képességének javítása, vagyis a teljesen zárt burkolatok fokozatos cseréje hézagos, áteresztő burkolatra.

Fontos még a településszámára, hogy vízfelületek jelenjenek meg, ugyanis a természetes vízfelület emeli a talajvízszintet, párolgásával emeli a levegő páratartalmát és hűti a levegőt. Ezen felül a vízi növényvilág rengeteg oxigént termel, és por- valamint pollen megkötő szerepe is jelentős.

1.13. Zöldfelületi rendszer vizsgálata

A települési zöldfelületi rendszer elemei

Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

A belterület zöldfelületi elemei sokszínűek, alapvetően pontszerű és vonalas elemekből állnak. összességében ezek az elemek nem állnak össze valódi zöldfelületi rendszerré. A pontszerű elemek elszórtak, közöttük nem alakult ki szerves zöldfelületi kapcsolat.
Legjelentősebbnek a magánterületeken lévő kertek tekinthetők, bár a kertek zöldfelületei nem alkotnak összefüggő foltot, ugyanakkor természetesen ezekre jellemző a koncepció hiánya miatt az összhang nélküliség.

A közterületek legjelentősebb zöldfelületei a turisztikai funkcióval kitöltött K-i, ill. központi városrészre koncentrálódnak. Ide sorolhatók a strandfürdő előtti közpark, a tömbös társasházas lakóterületek lakó kertjei. A város más részein elvétve találni közterületi zöldfelületet, azok is kifejezetten kis területűek. A Kösely ér mentén, a város DNY-i részén, valamint a város K-i szélén egy-egy jelentősebb erdő felület is található.

Kifejezetten jelentősek a korlátozottan használható, vagy zárt zöldfelületi elemek, az intézmény-kertek. Ide sorolható a Hungarospa strand területe, de az oktatási intézmények kertjei is számottevőek. A sport területek a város K-i részein találhatóak.

A zöldfelületi rendszer szempontjából kapcsolati jelentőségűként értékelhető zöldsáv, fasor a következő utcákban található:

Szilfákalja út – Debreceni út
Damjanich u.
Hőforrás u.
Luther u.
Kossuth u.
Bocskai u.
Rákóczi u.
Nádudvari út
Hunyadi u.
Semmelweis u. (Kösely ér környezete)
Radó u.
Fehér u.
Újvárosi u.
Álmos u.
József Attila u.
Vadas u.
Nap u.

Fertő u.
József A. u.
Bányász u.
Attila u.
Arany J. u.
Bethlen u.
Kádár u.
a csónakázó tó vizét elvezető vízfolyás környezete

A zöldfelületi ellátottság értékelése

A település 2015. január 1-én 24.005 lakost számlált.

A városban a bejelentett vendégéjszakák száma alapján átlagosan 2.914 fő, valamint mintegy 3.000 fő nappali szolgáltatásokat igénybe vevő turista tartózkodik, mely a csúcs szezonban egyidejűleg 10-12.000 főre is felduzzadhat.

A lakosság és az átlagos turisztikai létszám együttesen 30-36.000 fő.

A belterületen a következő zöldfelületek találhatók:

Intézményi zöldterület	604.400 m2	16,79-20,15 m2 / fő
Belterületi erdő	185.800 m2	5,16 - 6,19 m2 / fő
Belterületi gyep, legelő	212.800 m2	5,91 - 7,09 m2 / fő
Belterületi árkok, csatornák	144.100 m2	4,00 – 4,80 m2 / fő
Halastó	139.000 m2	3,86 – 4,63 m2 / fő
Fürdő tó	49.400 m2	1,37 – 1,65 m2 / fő
Összesen	1.335.500 m2	37,10-44,52 m2 / fő

Az egy főre jutó bruttó növényzettel fedett terület (28-33 m^2) elég alacsony értéket mutat, az - intenzív, rekreációs céllal létrehozott zöldfelület egy főre számítható mutatója (17-20 m^2) még gyengébb.
A lakosság tiszta levegővel való kiszolgálása kielégítő, az aktív rekreáció infrastruktúrája viszont nagyon gyenge.

Védett, védendő településképi és természeti értékek

Településképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő objektumok, területek

A Hősök terén, a református templom mellett 1895-ban ültetett tölgyfa áll. Ebben az évben országszerte, de az Alföldi településeken különösen, sok ezernyi millenniumi emlékfát ültettek. Számos településen (pl. Kisújszállás) helyi védettséget élveznek ezek a telepítések.

A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A zöldfelületi elemek közül az összekötő elemek, fasorok-zöldsávok legalább annyira hiányoznak, mint a közhasználatú pontszerű zöldfelületi elemek. A város utcáin gyakran találunk többé-kevésbé vagy egyáltalán nem összefüggő fasorokat, néhány esetben jó szintű fasorokat, elvétve pedig példaszerű zöldsávokat, ezek azonban nem állnak össze rendszerré, mely a pontszerű zöldfelületi elemeket egymáshoz tudná kapcsolni, zöld folyosókat képezve, melyek akár a település légcseréjének erősítésében is részt tudnának venni.
A település közcélú zöldfelületei kis felületűek, eloszlásuk rendkívül egyenetlen, és nem alkotnak hálózatot, elérési lehetőségük elsősorban hiányuk miatt nagyon rossz.
A város magja és a turisztikai K-i városrész közötti gyalogos és zöldfelületi kapcsolat is esetleges, hiányos, csak a Szilfákalja út mentén észrevehető.

Debrecen, 2015. 03. 03.

Zsila László
Okl. táj- és kertépítész mérnök
Tk-09-0583/16

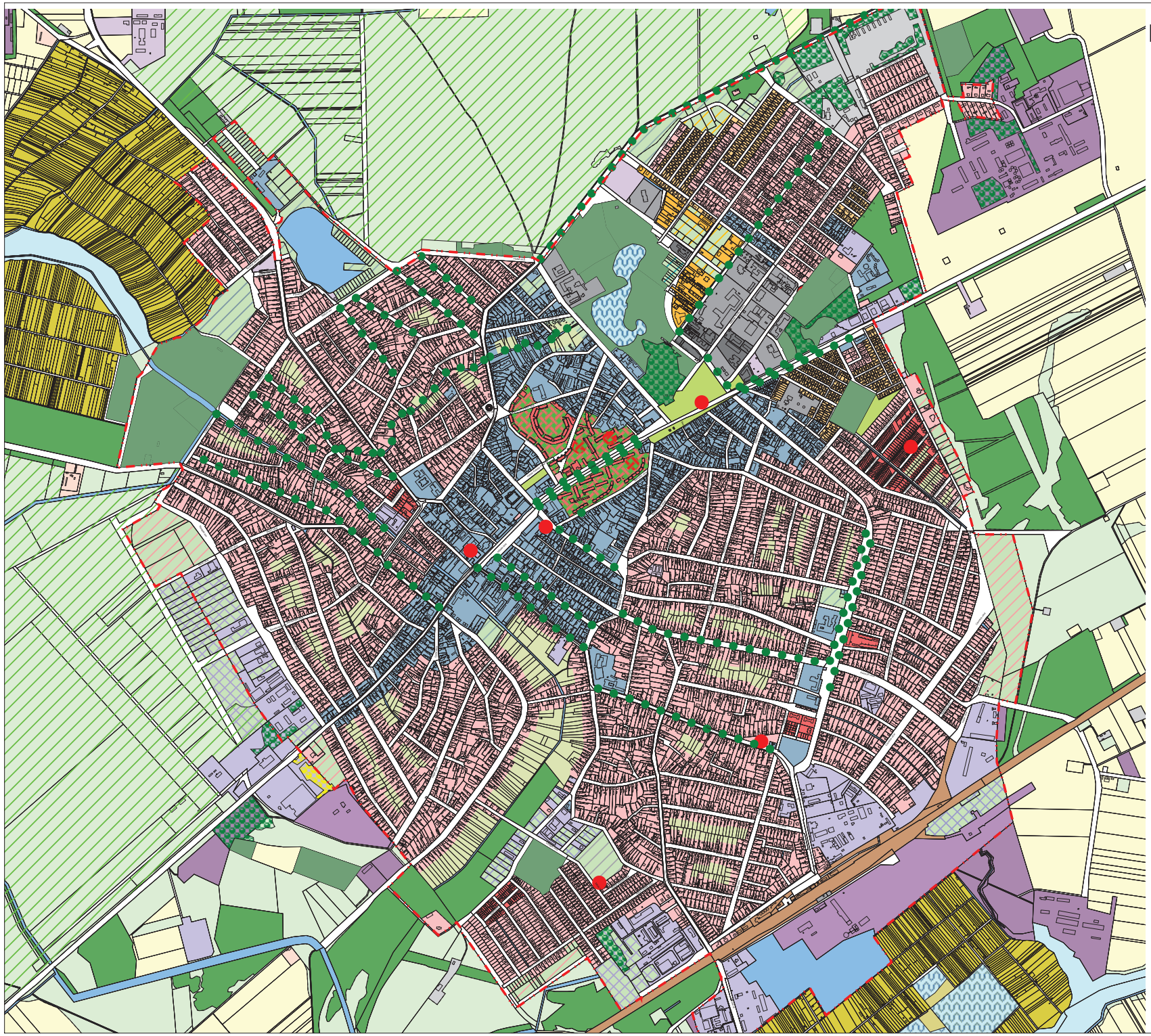

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV
ZÖLDTERÜLETI VIZSGÁLAT
2015

Belterülethatár
Jelentősebb meglévő utcafásítás
Vizes, fás élőhelyek
fás terület
tó
Zöldterület jellegű intézményterület
Parkosított terület-lakóterületen belül
Natura2000 ktt
Natura2000 kmt
Fitnesz, kondipark
Játszótér
Lakókert

Területhasználat - vizsgálat

- Ee Erdőterület - turisztikai, egészségügyi erdő
- Eg Erdőterület - gazdasági erdő
- Ev Erdőterület - védőerdő
- Má-gy általános mezőgazdasági terület - gyümölcsös
- Mk kertes mezőgazdasági terület
- Tk természetközeli terület
- Má-r általános mezőgazdasági terület – gyep
- Mák-r korlátozott mezőgazdasági terület - gyep
- Má-sz általános mezőgazdasági terület – szántó
- Mák-sz korlátozott mezőgazdasági terület – szántó
- V Vízgazdálkodási terület – gát, töltés
- V Vízgazdálkodási terület
- KÖu Közúti Közlekedési terület – településszerkezeti jelentőségű
- KÖk Közlekedési terület - kötöttpályás (vasúti)
- Kkö Különleges terület - nagykiterjedésű közmű területe
- Kp Közpark
- Vk központi vegyes terület
- Vt településközpont vegyes terület
- Lk kisvárosias lakóterület
- Lke kertvárosias lakóterület
- Lf falusias lakóterület
- Üü üdülőházas üdülőterület
- Üh hétvégiházas üdülőterület
- Gip ipari gazdasági övezet
- Gksz kereskedelmi szolgáltató gazdasági övezet
- Mák-gazd korlátozott mezőgazdasági terület - állatartás
- Ke Különleges terület - egészségügyi központ
- Kh Különleges terület - hulladékezelő terület
- Kid Különleges terület - idegenforgalmi hasznosítású
- Klo Különleges terület - településüzemeltetés területe
- Kökt Különleges terület - ökoturisztika
- Ksp Különleges terület - sport és rekreációs terület
- Kst Különleges terület - gyógy- és strandfürdő
- Kb Különleges terület - bánya
- Kt Különleges terület - temető terület
- Kv Különleges terület - vásártér, piac
- Kmü Különleges terület - mezőgazdasági üzemi
- Nádas
- Vízállásos terület
- Agyaggödör
- Tanya
- mk nemzetvédelmi terület
- üdülő- szálló- gyógyszálló terület
- üdülő- szálló- gyógyszálló intenzív terület
- mk-üres Vt fejlesztésre szánt terület
- mk üres Vi fejlesztésre szánt terület
- mk-üres Lke fejlesztésre szánt terület
- mk üres Üü fejlesztésre szánt terület
- mk üres Üh fejlesztésre szánt terület
- mk-üres Gksz fejlesztésre szánt terület
- mk üres Gip fejlesztés
- mk üres Ksp fejlesztés
- mk üres rekultivált (megszünt szeméttelep)
- mk egyéb (udvar)

Tervező:	CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Széchenyi u. 8.sz., Tel:(52) 531-732, (30) 981-8-172	CIVIS TERV
Munka:	HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE	Dátum: 2015. 03. Léptékt.:
Munkarész:	ZÖLDTERÜLETI VIZSGÁLAT	
KÉPVISELŐ:	ZSEMBERI ISTVÁN ÜGYVEZETŐ	

1.14. Az épített környezet vizsgálata

1.14.1. Területfelhasználás vizsgálata

A mintegy 900 éves múltú település szerkezetében annak ellenére őrzi a **hajdúváros jellegzetességei**t, hogy az elmúlt évszázadok népességnövekedése következtében a külső kertek fokozatosan beépültek, a területek tovább osztódtak, és új kertségek jelentek meg.

54. ábra: Hajdúszoboszló történelmi városmagja 1783-ban

Forrás: Rácz István (1975): Hajdúszoboszló Monográfiája, Szoboszló Hajdúváros

A város jelenlegi arculatát a XX. század második felében nyerte el – a jelentős változásokat a gyógyvíz felfedezése és a szocialista időszak építkezései idézték elő. A város településszerkezetében meghatározó a **kétpólusú felépítés**. A városközpont a középkori település belső lakóterületét foglalja magában, ezt veszi körül a külső kertségből kialakult lakóterületek gyűrűje, amit észak-északkeleti irányban „megtör” az idegenforgalmi övezet.

Hajdúszoboszló történelmi városmagja az írásos feljegyzések alapján már a XVII. században is létezett, ez alkotta az ún. belső vár településrészt, azaz a város belső lakóterületét. Az épületállomány többször átépült, de az utcahálózat még a középkori utcák vonalát őrzi. A fenti 1783-ban készült térképen jól kivehető három, a Kösély-érrel párhuzamosan futó utca, megközelítőleg a mai Rákóczi, Bocskai és Kossuth Lajos utcák vonalában. Ezekre merőlegesen elhelyezkedő szélesebb utca a Hősök tere előzményének tekinthető, valamint látható a református templom is, körülötte a mai Kálvin térrel.

Sajátos településszerkezeti övezetet jelent a fürdőtől keletre elhelyezkedő üdülőházas városrész (sok eredetileg üdülőházként épült ingatlan ma lakófunkciót szolgál). A meglévő – viszonylag csekély számú és kiterjedésű – iparterületek a várost délről elkerülő vasútvonal építését követően, főleg a vasútvonal mellé települtek.

A város gyors ütemű fejlődése megmutatkozik a belterület, illetve a lakófunkciójú terület folyamatos (napjainkban is tartó), intenzív növekedésében is. A területi terjeszkedés a területrendezési terveknek és a helyi építési szabályzatnak megfelelően az északi és keleti irányban indult meg. A beépítésre alkalmassá tett nyugati és délnyugati peremek beépülése a zöldmezős lakossági és vállalati beruházásoknak köszönhetően megkezdődött.

A termálvíz korán meginduló hasznosítása a település városképére rányomta bélyegét. Kialakult az a jellegzetesség, hogy két városközpont is létezik: a régi, a mai Hősök tere környékén, és az új, középpontjában a gyógyfürdővel. Az első, 1941-es kimutatás szerint a fürdő 200 méteres sugarában, mintegy zárványként a fürdőövezetben, négy szálloda, nyolc üdülő, 15 panzió és 66 magánlakás szolgálta a vendégek kényelmét. A történelmi városközpontban a Bika fogadó (ma Nelson) 1871-es átépítése, az 1910-es évek elején a városháza és a református templom közötti terület kövezése nyomán kialakult a város főtere.

A városközpont nemcsak a közigazgatási, kereskedelmi, közéleti és szakrális élet központja, de mutatója a közösségi térhasználatnak.

A településközpont a város főútjára felfűződve, vonalas jellegűen jelenik meg, az innen nyíló utcák, teresedések eleje hordozza az intézményi funkciókat. Határai nem jelölhetők ki egyértelműen, lényegében az egész városon végighúzódik.

A város régi és új intézményei, legszebb kereskedő- és polgárházai a régi központ területein találhatók. A polgármesteri hivatal, a templom, a Nelson panzió őrzi a régi Hajdúszoboszló hangulatát.

A kereskedelmi ellátás szintén a főútra koncentrálódik, újabb eleme a fürdő előtti terület vendéglátásra koncentrált intézményei. Olyan nagyméretű létesítmények is ide kerültek, mint az autóbusz állomás. A vendéglátás így a településen biztosított, színvonalában azonban különbségek vannak az egyes városrészek között.

A központ tereinek környezeti minősége, kiépítettsége, zöldfelületei valódi városi terekre vall, amelyeket a széles utak sajátos tér együttessé fűznek fel.

A főúthoz kapcsolódó, döntően intézményi területekhez átmeneti zónák is tartoznak, a településközpont tágul. A csatlakozó tömbök kistelkes lakóépületei fokozatosan alakulnak át intézményi területekké.

Lakóterületek

A település lakóterületei a településszerkezetben betöltött szerepükhöz igazodva jelennek meg. A település központi részén is jelennek meg intézményi funkciók, egyes telkek, telekcsoportok esetében önálló lakóterületi funkcióval vegyesen. Kialakulóban van az idegenforgalmi jellegű hasznosítás is, ami üdülőterületi funkciókkal bővíti a belváros terület-felhasználását. Ezen területek a településen belül a legsűrűbbek, többféle karakterrel is bírnak. A szűkebb településközpontot peremező utcák beépítése még idézi a mezővárosi karakter elemeit kertvárosias jellegű beépítéssel, de jóval nagyobb méretű telekstruktúrával.

Üdülőterületek

Hajdúszoboszló rendelkezik külön önálló üdülőterülettel a település É-K-i részén, a gyógyfürdő vonzáskörzetében, ún. Bánom kerti településrészen. A terület nagysága ¼ városrésznyi területet foglal, ami a jelentős idegenforgalomnak köszönhető.

A gyógyfürdőtől és a szállodasortól keleti, északkeleti irányban vegyes, üdülő-lakó funkciójú tömbök alakult ki, amelyek egy részére, a „-fa” végződésű utcákra (Diófa, Hársfa, Akácfa stb.) az 1960-as években épült sakktáblás, üdülőházas beépítés jellemző. Míg a város többi részén – a belváros kivételével – a nagyobb telkek intenzívebb hasznosítása és a tömbfeltárás a cél, ezen

a területen célszerű háttérbe szorítani a telekstruktúra további szétaprózódását, az alacsony intenzitású kistelkes üdülőterület további terjedését.

A gyógyfürdő közvetlen környezetében a Mátyás király sétányra, valamint a József A. utcára fűződnek fal a három, négy csillagos többszintes szállodaépületek, amelyek a magasabb igényszintű turisztikai igényeket szolgálják ki.

Ezen terület folytatásaként találkozhatunk vegyes üdülő-lakó terület-felhasználással, valamint a 60-as években épült sakktáblás kis üdülőházas beépítésekkel. Vegyes területhasználat a Damjanich, Bánom kert, utcákra jellemző, míg sakktáblás elrendezésű üdülőépületeket a fa nevű utcákra (Diófa, Hársfa, Akácfa stb. utcákra) jellemzőek.

A város keleti részén a volt 4.sz. főút déli oldala és a Hőforrás u. keleti oldala mellett szintén kialakult egy üdülőterület, amelynek utcái virágneveket kaptak (rózsa, Tulipán, Margaréta, stb.). Itt kaptak helyet a panzió jellegű üdülőépületek a magánüdülőkkel együtt.

Az üdülő és hétvégi házas területfelhasználás elkülönül. Az óriás telkektől az igen apró telkekig minden típus megtalálható. A korábbi rendezési tervek alapján megkezdődtek a fejlesztések, új panzió és üdülőépületek épültek.

Keleti-főcsatorna menti üdülőterületek

Ezen üdülőépületek a Keleti-főcsatorna mentén vízgazdálkodási terület-felhasználású területre épültek. Nem rendelkeznek építési telekkel. Hajdúszoboszló belterületétől nyugatra, valamint a nádudvari úttól északi irányban mindkét oldal beépített.

Tömbszerkezet, telekhasználat

A központ legnagyobb részén a kis méretű, többé-kevésbé szabályos telekosztás a jellemző. A tömbök kétsoros mélységűek, beépítettségük szabályosnak tekinthető. A telekhasználatban ennek megfelelően nem alakulhatott ki funkcionális tagozódás a lakó- és gazdasági épületek, esetenként műhelyek mindig a telek nagyságának, alakjának és a szomszédos telkek beépítésének függvényében helyezkednek el, a használhatóság szempontjából legracionálisabb elrendezésben.

A településmagból kifelé haladva, a történelmileg később beépült területen is két teleksor a jellemző, de a telkek mérete (hossza) sokkal nagyobb. Az egysoros mélységű tömbök az egykori patak medre mentén rajzolódnak ki. Itt már kialakulhatott a telekfelhasználás funkcionális tagolódása: az utca felé a lakóház néz a tulajdonosa anyagi helyzetének megfelelő méretben és díszítettségben. A lakóház után rendszerint azzal egybeépítve következnek a gazdaság épületei, a kertrészek pedig növényzettel fedettek. A kisállattartásra és egyéb gazdasági tevékenységekre a telek utca felőli része szolgált.

A várost a peremrészeken déli, délkeleti és részben nyugati irányból szabályos téglalap alakú tömbök határolják, amik zárt beépítésűek, csak a legkülső, külterülettel csatlakozó telkek tömbjei nyitottak (egyoldalas beépítésűek).

A hagyományostól eltérő tömb- és telekszerkezetet képvisel a fürdő és a vasút melletti ipartelepek területe: a köz- és magánterületek határa fellazul, elmosódik, a jellemzően nagy méretű épületek a tömbök belsejében, elszórtan helyezkednek el. Kisméretű sűrűn beépített tömbök a város keleti részén, a hétvégi házas beépítésű területen találhatóak.

Térformák, térstruktúra

A települések terei általában az elsődleges települési hálózatok csomópontjaiban alakulnak ki. Minden tértípusnak, térformának jellemzője azonban a térhez kapcsolódó környezeti minőség, az épített környezet, valamint a funkcionális tartalom is.

Hajdúszoboszló településformája a kertes település jellemzőit hordozza magán. Az úthálózat a régi településrészeken is őrzi a zegzugos eredeti településszerkezetet. Az utcák és térformái egymással szoros kapcsolatban állnak, egymást kölcsönösen feltételezik, a város terei valójában nem választhatóak el az utcahálózattól, azok elágazásainál, néha egy-egy eltérően beépített házhely mellett alakulnak ki. A városban rendkívül kevés a „klasszikus" térszituáció. Sokkal jellemzőbbek a rendkívül széles, önmagukban is térszerű, nagy zöldfelülettel bíró utcák, melyek legszebb példája a Szilfák alja gondosan parkosított, sétányszerűen kihelyezett szakasza, mely hosszú térsorrá fűzi fel a belváros Hősök tere és a fürdő előtti tér közötti szakaszt.

A beépítések jellemzői

Hajdúszoboszlón alapvetően 3-4 féle beépítési mód figyelhető meg.

Zártsorú, hézagosan zártsorú beépítés

Az alföldi mezővárosok polgárosodásával párhuzamosan megjelenő, hagyományossá váló beépítési forma jellemzően földszintes, a város főutcáján és főterén emeletessé váló, utcával párhuzamos gerincű beépítés. A telkekhez gazdasági funkció nem kapcsolódik, annak nyomai azonban fennmaradtak. A beépítés minősége változó, elhanyagolt és gondosan karbantartott épületek is jellemzőek.

Halmazos beépítés

A sík terepen épült Hajdúszoboszló tipikus alföldi település, ami az ólas kertes településforma jellemzőit hordozza magán. Egy-egy háztartásnak két részből állt a telke, ahol a lakófunkció és a gazdasági funkció szerepköre vált ketté. A kisebb telek (lakótelek) a település belsejében, míg a másik (az ólaskertek, ahol a gazdasági épületek kaptak helyet) a peremterületeken helyezkedett el. A központi részen a beépítés ezáltal sűrű, az egységes letelepedésből adódóan azonban szabályos szerkezetűvé alakult, amit nagyrészt a telkek kis mérete jellemez. Az eredetileg tízes, tizedes rendszerben épült, később a helyzet adta lehetőségek figyelembevételével besűrűsödve épült lakóházak szórtan helyezkednek el, néhol lazán, másutt szorosabb beépüléssel. Az épületek két vagy háromosztatúak, a magyar hosszúház típusnak megfelelően, földszintesek és magas tetővel rendelkeznek. Az udvarukról hiányoznak a gazdasági épültek, az ólak, istállók, mivel azok az ólas kertekben helyezkedtek el.

Szalagtelkes fésűs beépítés

A város központjából kifelé haladva a beépítés átvált szalagtelkekre jellemző, oldalhatáron álló fésűs beépítésre. A szalagtelkes tömbök, amik már kívül esnek a település központi magján, hajdan ólaskertek voltak. Az itt kialakult nagyméretű telkeken telepedtek meg később a jobb módú, földműveléssel és állattartással foglalkozó családok.

A hatvanas években és a hetvenes évek elején a négyszög alaprajzú, sátortetős építési forma volt a divatos. A 70-es évek második felétől az épülő házak egyre nagyobb alapterületűek és egyre magasabbak lettek. A 90-e években az új lakások átlagos alapterülete csökkent, általánossá váltak a jobb helykihasználású tetőtér beépítések, és megjelentek a változatosabb formájú, színes homlokzatú családi házak. A hagyományos beépítési módhoz igazodó, többlakásos társasházak is megjelentek a városban.

Telepszerű többszintes beépítés

A városon belül több részen találkozhatunk egy-egy tömbben kis- vagy nagyvárosi karaktert tükröző többszintes társasházakkal. Beépítésük szabadon álló, tervszerűen kialakított. A lakótelepek többlakásos épületeinek is több fajtáját találhatjuk meg a 10 szintes kockaházaktól a kétszintes sorházakon át a legfiatalabb magas tetős, színes homlokzatú, többszintes épületekig. Sajátos formáit képezik a fürdő és a szállodasor épületei, valamint a kisméretű üdülőházak.

Külön említést érdemelnek az intézmények épületei, amik nagyobb tömegűek és a belváros közepén helyezkednek el, a Mátyás király útra szervezett többszintes kialakításúak. Szabadon álló vagy zártsorú beépítési móddal kapcsolódnak egymáshoz vagy más épületcsoporthoz. A nyolcvanas évek közepe előtt épült középületek szinte kivétel nélkül lapos tetővel készültek, majd később áttértek a hosszú távon gazdaságosabb magas tetős megoldáshoz.

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV
TERÜLETFELHASZNÁLÁS VIZSGÁLATA
2015

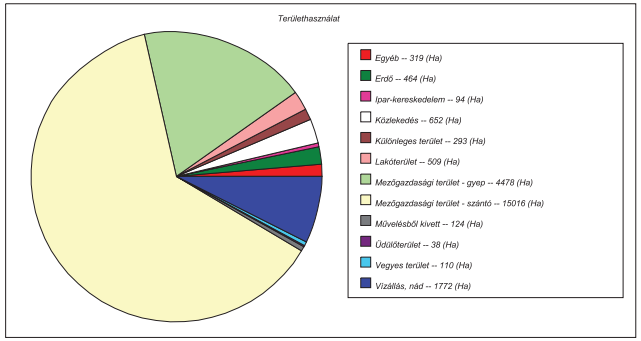

Területhasználat - vizsgálat

- Ee Erdőterület - turisztikai, egészségügyi erdő
- Eg Erdőterület - gazdasági erdő
- Ev Erdőterület - védőerdő
- Má-gy általános mezőgazdasági terület - gyümölcsös
- Mk kertes mezőgazdasági terület
- Tk természetközeli terület
- Má-r általános mezőgazdasági terület – gyep
- Mák-r korlátozott mezőgazdasági terület - gyep
- Má-sz általános mezőgazdasági terület – szántó
- Mák-sz korlátozott mezőgazdasági terület – szántó
- V Vízgazdálkodási terület – gát, töltés
- V Vízgazdálkodási terület
- KÖu Közúti Közlekedési terület – településszerkezeti jelentőségű
- KÖk Közlekedési terület - kötöttpályás (vasúti)
- Kkö Különleges terület - nagykiterjedésű közmű területe
- Kp Közpark
- Vk központi vegyes terület
- Vt településközpont vegyes terület
- Lk kisvárosias lakóterület
- Lke kertvárosias lakóterület
- Lf falusias lakóterület
- Üü üdülőházas üdülőterület
- Üh hétvégiházas üdülőterület
- Gip ipari gazdasági övezet
- Gksz kereskedelmi szolgáltató gazdasági övezet
- Mák-gazd korlátozott mezőgazdasági terület - állatartás
- Ke Különleges terület - egészségügyi központ
- Kh Különleges terület - hulladékkezelő terület
- Kid Különleges terület - idegenforgalmi hasznosítású
- Klo Különleges terület - településüzemeltetés területe
- Kökt Különleges terület - ökoturisztika
- Ksp Különleges terület - sport és rekreációs terület
- Kst Különleges terület - gyógy- és strandfürdő
- Kb Különleges terület - bánya
- Kt Különleges terület - temető terület
- Kv Különleges terület - vásártér, piac
- Kmü Különleges terület - mezőgazdasági üzemi
- Nádas
- Vízállásos terület
- Agyaggödör
- Tanya
- mk nemzetvédelmi terület
- üdülő- szálló- gyógyszálló terület
- üdülő- szálló- gyógyszálló intenzív terület
- mk-üres Vt fejlesztésre szánt terület
- mk üres Vi fejlesztésre szánt terület
- mk-üres Lke fejlesztésre szánt terület
- mk üres Üh fejlesztésre szánt terület
- mk üres Üü fejlesztésre szánt terület
- mk-üres Gksz fejlesztésre szánt terület
- mk üres Gip fejlesztés
- mk üres Ksp fejlesztés
- mk üres rekultivált (megszünt szeméttelep)
- mk egyéb (udvar)

Tervező:	CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Széchenyi u. 8.sz., Tel:(52) 531-732, (30) 981-8-172	CIVIS TERV
Munka:	HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE	Dátum: 2015. 03. Léptékt.:
Munkarész:	TERÜLETFELHASZNÁLÁS VIZSGÁLATA KÜLTERÜLET	
KÉPVISELI:	ZSEMBERI ISTVÁN ÜGYVEZETŐ	

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV
TERÜLETFELHASZNÁLÁS VIZSGÁLATA
2015

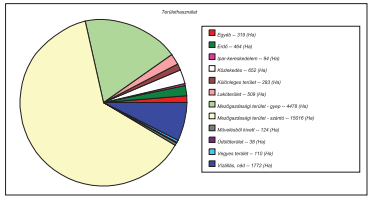

Belterülethatár

Vizes, fás élőhelyek

- fás terület
- tó
- Parkosított terület-lakóterületen belül

Épületek

- üdülő, szálloda, szálláshely célját szolgáló épület
- Épületek

Területhasználat - vizsgálat

- Ee Erdőterület - turisztikai, egészségügyi erdő
- Eg Erdőterület - gazdasági erdő
- Ev Erdőterület - védőerdő
- Má-gy általános mezőgazdasági terület - gyümölcsös
- Mk kertes mezőgazdasági terület
- Tk természetközeli terület
- Má-r általános mezőgazdasági terület – gyep
- Mák-r korlátozott mezőgazdasági terület - gyep
- Má-sz általános mezőgazdasági terület – szántó
- Mák-sz korlátozott mezőgazdasági terület – szántó
- V Vízgazdálkodási terület – gát, töltés
- V Vízgazdálkodási terület
- KÖu Közúti Közlekedési terület – településszerkezeti jelentőségű
- KÖk Közlekedési terület - kötöttpályás (vasúti)
- Kkö Különleges terület - nagykiterjedésű közmű területe
- Kp Központ
- Vk központi vegyes terület
- Vt településközpont vegyes terület
- Lk kisvárosias lakóterület
- Lke kertvárosias lakóterület
- Lf falusias lakóterület
- Üü üdülőházas üdülőterület
- Üh hétvégiházas üdülőterület
- Gip ipari gazdasági övezet
- Gksz kereskedelmi szolgáltató gazdasági övezet
- Mák-gazd korlátozott mezőgazdasági terület - állatartás
- Ke Különleges terület - egészségügyi központ
- Kh Különleges terület - hulladékkezelő terület
- Kid Különleges terület - idegenforgalmi hasznosítású
- Klo Különleges terület - településüzemeltetés területe
- Kökt Különleges terület - ökoturisztika
- Ksp Különleges terület - sport és rekreációs terület
- Kst Különleges terület - gyógy- és strandfürdő
- Kb Különleges terület - bánya
- Kt Különleges terület - temető terület
- Kv Különleges terület - vásártér, piac
- Kmü Különleges terület - mezőgazdasági üzemi
- Nádas
- Vízállásos terület
- Agyaggödör
- Tanya
- mk nemzetvédelmi terület
- üdülő- szálló- gyógyszálló terület
- üdülő- szálló- gyógyszálló intenzív terület
- mk-üres Vt fejlesztésre szánt terület
- mk üres Vi fejlesztésre szánt terület
- mk-üres Lke fejlesztésre szánt terület
- mk üres Üü fejlesztésre szánt terület
- mk üres Üh fejlesztésre szánt terület
- mk-üres Gksz fejlesztésre szánt terület
- mk üres Gip fejlesztés
- mk üres Ksp fejlesztés
- mk üres rekultivált (megszünt szeméttelep)
- mk egyéb (udvar)

Tervező:	CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Széchenyi u. 8.sz., Tel:(52) 531-732, (30) 981-172	CIVIS TERV
Munka:	HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE	Dátum: 2015. 03. Lépték:
Munkarész:	TERÜLETFELHASZNÁLÁS VIZSGÁLATA BELTERÜLET ÉS KÖRNYEZETE	
KÉPVISELŐ:	ZSEMBERI ISTVÁN ÜGYVEZETŐ	

1.14.2. 14.2-5. a telekstruktúra, épületállomány és építmények vizsgálata, önkormányzati ingatlankataszter,

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV
ÉPÍTMÉNYEK VIZSGÁLATA
2015

Belterülethatár

Épületek

- középület
- lakóépület
- üdülő épület
- gazdasági épület
- üzemi épület
- vegyes rendeltetésű épület
- egyéb épület

Épületmagasságok

- Fsz
- Fsz+1 em
- Fsz+2 em
- Fsz+3 em
- Fsz+4 em
- Fsz+5 em
- Fsz+6 em
- Fsz+10 em

Tervező:	CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Széchenyi u. 8.sz.. Tel:(52) 531-732, (30) 98 18-172	CIVIS TERV
Munka:	HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE	Dátum: 2015. 03. Léptékl.:
Munkarész:	ÉPÍTMÉNYEK VIZSGÁLATA	
KÉPVISELŐ:	ZSEMBERI ISTVÁN ÜGYVEZETŐ	

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV
INTÉZMÉNYEK VIZSGÁLATA
2015

Belterülethatár

Intézményerület lellege

- Egészségügyi, szociális
- Kereskedelmi
- Igazgatás
- Egyházi
- Oktatás, művelődés
- Strand, Gyógyfürdő, Kemping
- Temető, kegyeletipark
- egyéb

Intézményterület sorszáma és elnevezése

1- 1.számú óvoda
2- 3.számú óvoda
3- 5.számú óvoda
4- 6.sz. Aranykapu óvoda
5- Ált. és Spec.Szakisk, kollégium és gyermekotthon
6- Ált. és Spec.Szakisk, kollégium és gyermekotthon
7- ÁNTSZ
8- Apróném óvoda
9- Apróném óvoda
10- Arany Patika
11- Bárdos Lajos Ált. iskola
12- Bocskai István Múzeum
13- Bocskai István Múzeum
14- Bocskai István Múzeum
15- Bocskai István Múzeum
16- Bocskai István Szakképző isk.
17- Bocskai Mozi
18- E-ON
19- Egyesített óvodai intézmény
20- Földhivatal
21- Fürdő patika
22- Gondozási központ
23- Gönczy Pál ált.isk.
24- Gönczy Pál ált.isk.
25- Gyermek- és Ifjúsági Ház
26- TESCO áruház
27- Hőgyes Endre Gimnázium és Sza
28- Hőgyes Endre Szakközépiskola
29- Idősek otthona
30- Iskolafogászat, iskola egészségügy
31- Járóbeteg-Ellátó Centrum
32- Kamilla patika
33- Kemping
34- Közgazdasági Szakközép isk.
35- Manókert óvoda
36- Mesevár óvoda
37- Mukaügyi kirendeltség
38- Művelődési Központ és könyvtár
39- Nevelési Tanácsadó
40- Pávay Vajna F. ált.isk.
41- Polgármesteri hivatal
42- Református templom
43- Rendőrség
44- Római katolikus egyház
45- SPAR
46- Strand, Gyógyfürdő, Kemping
47- Szociális Szolgáltató Központ
48- Temető
49- Temető
50- Temető
51- Temető
52- Temető
53- Temető
54- Temető
55- Temető
56- Thököly Imre Ált. Isk.
57- Tigaz Zrt
58- TIVIZIG
59- Tűzoltóság
60- Városi Bíróság és Ügyészség
61- Városi Bíróság és Ügyészség
62- Városi Bölcsőde
63- Forrás Áruház
64- Piac
65- Zichy Géza zeneiskola

Tervező:	CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Szécheny u. 8.sz.. Tel:(52) 531-732, (30) 981-172	CIVIS TERV
Munka:	HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE	Dátum: 2015. 03. Léptékt.:
Munkarész:	INTÉZMÉNYEK VIZSGÁLATA	
KÉPVISELŐ:	ZSEMBERI ISTVÁN ÜGYVEZETŐ	

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV
ÖNKORMÁNYZATI INGATLAN KATASZTER
2015

Belterülethatár

Önkormányzati ingatlan kataszter

- forgalomképes
- korl. forgalomképes helyi döntés alapján
- korl. forgalomképes törvény alapján
- forgalomképtelen törvény alapján
- Nem önkormányzati ingatlan

Tervező:	CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Szécheryi u. 8.sz., Tel:(52) 551-732, (30) 9818-172	CIVIS TERV
Munka:	HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE	Dátum: 2015. 03. Lépték:
Munkarész:	ÖNKORMÁNYZATI INGATLANKATASZTER	
KÉPVISELI:	ZSEMBERI ISTVÁN ÜGYVEZETŐ	

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS

Zártkertek beépítettségének vizsgálata 1.

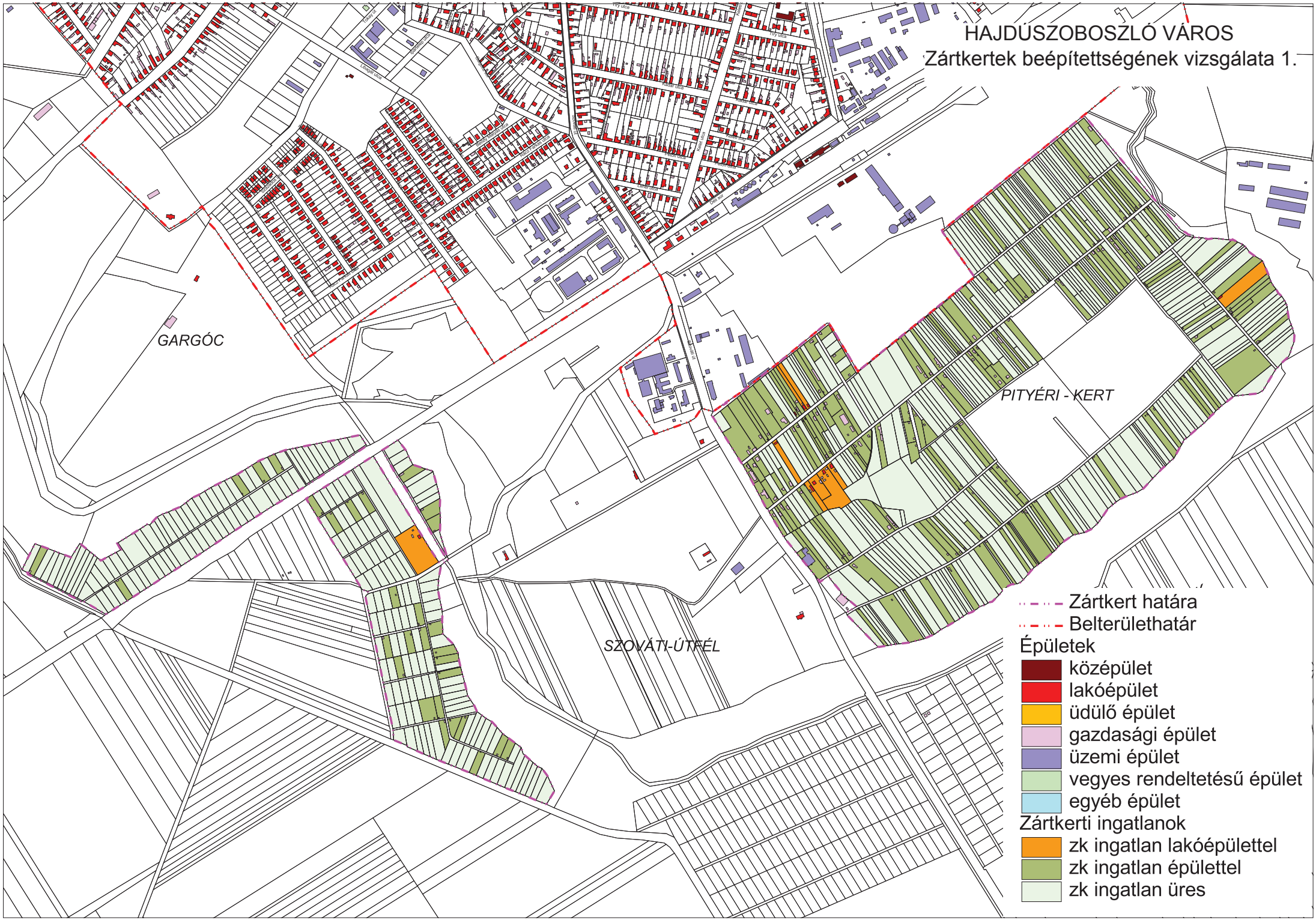

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS
Zártkertek beépítettségének vizsgálata 2.

1.14.6. Az épített környezet értékei

A.) Településtörténeti összefoglalás

Hajdúszoboszló városneve két tagból tevődik össze. A Szoboszló név szláv személynévből ered. A Váradi Regestrumban megtalálható ugyan a Zoboslo névalak, a város neve azonban már I. Géza király 1075-ben kelt adománylevelében a szabolcsi Zobuzlou Wasar néven szerepel, ami arra utal, hogy a település vásáros hely lehetett. A helység neve több századon át Szoboszló formában szerepelt, s a Hajdú-előtagot csak jóval később vette fel, mégpedig a XIX. század utolsó negyedében, a többi hajdúváros névalkotásának mintájára. A hivatalos helységnevek végleges rögzítését az Országos Községi Törzskönyvbizottság végezte el 1901-ben, s ekkor véglegesítődött az egybeírt Hajdúszoboszló alak. A Hajdú- előtagnak az volt a szerepe, hogy emlékeztessen a történelmi múltra, vagyis arra, hogy a város szabad hajdúváros volt, és a Hajdúkerülethez tartozott.

Régészeti leletek, tudományos kutatások bizonyítják, hogy a város területe az újkőkor óta lakott hely volt.
A király adományozta a garamszentbenedeki apátságnak az itteni vásárvám felét. 1214-ben szoboszlói várjobbágyok a kolozsi várispánság tisztjei voltak. A falu a tatárjárás előtt kikerült a kolozsi vár alól. Éltek itt ebben az időben szabad kisbirtokosok is. Valószínű, hogy a XII-XIII. századi lakosai között voltak izmaelita böszörmények. Századvégi birtoklástörténete homályos, az az időpont is, amikor a debreceni uradalomba került. Feltehetően Debreceni Rofoin vagy Dózsa idején. Szűz Mária tiszteletére szentelt templomának papját megtaláljuk a pápai tizedjegyzékekben (1332-37). A néphagyomány szerint volt másik, Szent György tiszteletére emelt egyháza is. 1783. évi térkép a település déli részét Szent György-nek jelzi.
1405-ben, amikor Debreceni László két leányának elhalt apjuk után a leánynegyedet kiadták, Szoboszló egész birtoka a vámjövedelemmel is fel van sorolva. 1411-től a debreceni uradalommal a rác despotáké, Lazarevicsé, majd Brankovicsé, de részeik vannak a Debreceniek leányágán a Domoszlói, Rozgonyi, ónodi Cudar, Tornai, Telegdi és Csaholyi családoknak. A Brankovics részbirtok 1450 előtt Hunyadi Jánosé lett. 1472-ben Mátyás király, majd 1476-ban Szilágyi Erzsébet váltotta vissza a különböző családok részeit, csak a Szakolyiak őriztek meg kisebb birtokot. A század végén a falu egy része Corvin János öröksége. Majd a Szapolyaiaké, 1517-től a tokaji vár uradalma falujaként szerepel. 1526 után az Ártándiaké, utána az enyingi Törököké. 1549-ben 172 jobbágyportájából Török Jánosé 59, Dobó Ferencé 38, Serédi Gáspáré 28, Maghi Péteré 31 és Tarsolyos Lászlóé 16. 1556-ban 126 gabona- és bárányдézsma-fizetőt írtak össze a faluban, mely 1554-től fizette a töröknek is az adót. Az 1580-as években újabb családok szereztek részeket Szoboszlón. 1594-1599 között sok csapás érte a falut, népességének nagy része elmenekült.

Szoboszlót Bocskai István erdélyi fejedelem külön adománylevélben Kassán, 1606. szeptember 2-án adományozta Halasi Fekete Péter parancsnoksága alatt álló hét megnevezett százados lovas hajdúinak. A tokaji uradalomhoz tartozó Szoboszló esetében részbirtok-adományozásról van szó, s ez magyarázza, hogy nagyjából a Szejdi-járásig (1660) a hajdúváros Szoboszló mellett létezett egy másik település, a jobbágyfalu Kisszoboszló, amelyet aztán a szoboszlói hajdúk megvásároltak. Szoboszló, akárcsak a többi szabolcsi hajdúváros, felváltva tartozott a Parium részeként a magyar királysághoz és az erdélyi fejedelemséghez, maga a város a XVII. század első felében számottevő katonai erőt képviselt.

Bocskai István

Bocskai pénze

A város önkormányzati szervezetének kezdeti szakaszáról keveset tudunk ugyan, de alapjait bizonyosan Forgách Zsigmond felső-magyarországi főkapitány 1613-ban kelt utasítása szabta meg. Fellebbviteli fóruma a magyar királysághoz való tartozás esetén a kassai főkapitány, az erdélyi fejedelemséghez való tartozás esetén a kállói kapitány. A XVII. század végén jött létre a Hajdúkerület, a hét hajdúváros egységes szervezete, amely középső szintet jelentett a mindenkori országos kormányszékek és a hajdúvárosok között.
A szoboszlói városi vezetés különösen a nagy pusztulással és a katonai szerepkör jelentős hanyatlásával járó Szejdi-dúlás (1660) óta nagy gondot fordított a gazdálkodás kereteinek biztosítására, határ bővítésére, számos feszültséget teremtve a debreceniekkel.
A Rákóczi-szabadságharc idején a szoboszlóiak a hajdúvárosok által kiállított regimentben szolgáltak.

A XVII. század végén kiváltságaikon tetemes csorba esett, állami adózás alá vetették őket, egyéb kiváltságaik azonban megmaradtak. A XVIII. század közepétől a népesség felduzzadásával párhuzamosan elsősorban a földhasználat és az adófizetés mikéntje terén éleződtek ki a belső ellentétek, mert a hajdúszármazású és belső telekkel rendelkező kiváltságolt városi vezető réteg a terhek mind nagyobb hányadát kívánta áthárítani a beköltözöttekre. Az ebből fakadó feszültségeket csak a polgári átalakulás tudta megoldani.
Annak ellenére, hogy a Hajdúkerület székhelye formálisan Böszörmény volt, a XVIII. századi főkapitányok többsége – az egymást követő három Csanády Sámuel és Jabloczay Petes János – Szoboszlón lakott, ezért a város egyfajta központi szerepe vitathatatlan.
Az ország polgári átalakulása a hajdúkiváltságokat is megszüntette, s ez a város kiváltságolt vezető rétegében zavart okozott, a nemzet önvédelmi harcában azonban az országosnál is nagyobb arányban vették ki részüket. Az 1848-ban tartott helyhatósági választás során az addigi vezető rétegnek sikerült hatalmát megőrizni. Az új törvények értelmében a Hajdúkerület három választókörzetének egyike Szoboszló lett. A nemzetőrség mellett a hajdúkerület által kiállított katonai alakulatokban teljesítettek szolgálatot.

A kiegyezés után a hatályos törvények értelmében átalakult a város közigazgatása, majd 1876-ban megszűnt a Hajdúkerület, s létrejött Hajdú megye, s ezzel lényegesen változott a város politikai vonzásrendszere is. Városi rangját természetesen megőrizve 1872 óta rendezett tanácsú város. Politikai életét a negyvennyolcasság határozta meg, s ennek vonzásában alakultak meg a különböző egyletek, társadalmi szervezetek, olvasókörök. Kiemelkedik közülük a Kossuth Kör (1903), amely 160 taggal kezdte meg működését.

A két világháború között Pávai Vajna Ferenc kutatásai alapozták meg a világhírű hajdúszoboszlói hőforrásokat és fürdőkultúrát, s ezzel összefüggésben az országos jelentőségű gázipart. Számos kiválósága (Szívos Béla, Szép Ernő, Fehér Gábor, Hőgyes Endre és testvére, Hőgyes Ferenc, Kenézy Gyula, Gönczy Pál) maradandóan gyarapította a magyar művészeti, tudományos és pedagógiai életet.

B.) A település címere

Hajdúszoboszlónak teljesen más eredetű címere van, mint a korponai kiváltságlevélben említett többi nagyhajdú városnak. Ez természetes is, hiszen a szoboszlói lovashajdúk Bocskai Istvántól külön adománylevelet, s így külön címert is kaptak, amelyet a Halasi Fekete Péter alatt katonáskodó hajdúvitézek 1606. szeptember másodikán Kassán vehettek át. A kiváltságlevél címerleírása a következő:
Égszínkék vágott pajzs, amelynek pajzstalpa zöld színű. A zöld mezőn állva egy természetes színekkel lefestett tigris látható, amely jobb első mancsában kivont szablyát forgat, s egy erősen felfegyverzett páncélos lovassal küzd. A lovasvitéz jobb kezében egy vágásra kész kivont kardot tart, bal kezében pedig egy kerekded pajzs van, amelyen egy lánggal égő alak látható. A címerpajzson vitézi nyílt sisak látható, felette „gyöngyökkel és drágakövekkel díszített királyi korona” van elhelyezve, amelynek közepéből a címerpajzs tigrise emelkedik ki, immár győzelmesen, bal mancsában a lovas legyőzése jeleként a tőle elvett, s a lángoló alakkal díszített pajzsot, jobb mancsában pedig egy vörös színű, fecskefarkas hadizászlót tartva. A zászlón egy természetes színű, felemelt csőrű, kiterjesztett szárnyú, aranylábakon álló sas látható. A sisaktakaró jobbról sárga és kék, balról pedig fehér és vörös színű. A korponai kiváltságlevél címeréhez az első pillanatban csak külsőségekben (sisak, sisaktartó) hasonlít. A címer szimbolikáját vizsgálva azonban rájöhetünk, hogy a két adománylevél mondanivalója nagyon is hasonlatos. Bocskai címerfestője ugyanis a kardot forgató lovasban Basta császári tábornokcímerére utalva a legyőzött császáriakat jeleníti meg. Basta családi címerében ugyanis egy kardot forgató, vörös színű, kétfejű sassal díszített hadizászlót tartó lovas látható. A lovas pajzsán látható égő alak összefüggésben állhat a korponai kiváltságlevélben egyértelműen megmagyarázott tűzzel, amely a győztes álmosdi csatára utal.
A sisakdísz látszólagos különbözősége ellenére nyomatékkal ismétli meg a címerpajzs jelentését, illetve befejezi az ott elkezdett történetet, a hajdúvitézek győzelmét Basta serege felett.
A XIX. század utolsó harmadában készült, fára festett, ovális alakú városcímer érdekessége, hogy nem a letelepítő oklevélben szereplő tigris, nem is a Bocskai-zászló párduca, hanem egy oroszlán látható rajta.

a mai cimer

fára festett ovális címer a XIX. sz. végéről

A szoboszlói címer legszebb alkalmazása az ún. Bocskai-zászlón látható, amelyet a hagyomány Bocskai István adományának tekint.
A szoboszlói címer legközelebbi párhuzama egyébként Nagyszalonta címere, amely település hajdújoga ugyancsak Bocskai Istvántól származik. Itt egy oroszlán tép szét egy félig kiterjesztett szárnyú sasmadarat, s maga az oklevél világosan megmondja, hogy az oroszlán a hajdúvitézeket, a sas pedig a császáriakat jelenti.

C.) A gyógyfürdő története

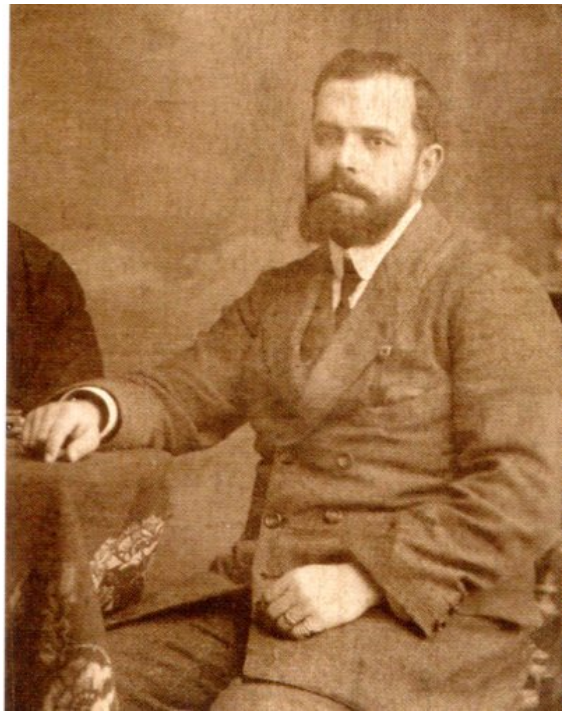

Pávai Vajna Ferenc geológus

1925. október 25-én csodálatos esemény történt Hajdúszoboszlón. Szénhidrogén kutatások nyomán 1091 méter mélységből földgáz társaságában felszínre tört az a különleges 73 C^o–os víz, amelynek gyógyhatása rövidesen cáfolhatatlanul bebizonyosodott. Pávai Vajna Ferenc volt az a tudós geológus, akit a hévíz atyjának neveznek Hajdúszoboszlón. Neki köszönhető, hogy a természet e csodálatos ajándéka immáron több mint hét évtizede az emberiséget szolgálhatja. A föld mélyének bársonyos barna, forró kincse elárasztotta a környékbeli mélyedéseket, s az emberek az első meglepődéseiken hamar túlesve fürdőzni, mosni kezdtek benne. Hamar észrevették, hogy a víz csodát tud. Gyorsabban gyógyultak a sebek, enyhültek a reumatikus fájdalmak.

E szenzációs hír felkeltette a szakemberek érdeklődését. Megvizsgálták, vegyelemezték a folyékony forró arany összetételét, és páratlan megállapítások születtek. Dr. Dalmady Zoltán balneológus, egyetemi tanár szerint: „…a fizikai chemia szempontjából rendkívül érdekes vonása a hajdúszoboszlói vizeknek, hogy töménységükben és összetételükben aránylag igen közel állnak az emberi szövetnedvek összetételéhez. Különösen figyelmet érdemel a tengeri fürdőkkel való összehasonlítása, hiszen a hajdúszoboszlói víz maga sem más, mint trias-kori tengerek felidézett szelleme…..”

Hajdúszoboszló városa megismerve a tudósok elemzéseit, elhatározta, hogy fürdőt épít, és másfél év múlva 1927. július 26-án megnyitotta a fürdő kapuit.
A vártnál jóval több vendég érkezett, és ez úgy fellelkesítette a városatyákat, hogy még ez év őszén kijelöltek 20 hektárnyi területet a felépítendő gyógyfürdő részére. 1928-ban elkészült az első két medence, egy a strandolóknak, egy pedig a betegeknek. Száz kabint és 600 férőhelyes öltözőt is építettek. A látogatottság rohamosan nőtt. Később újabb mélyfúrást végeztek, ezúttal 2032 méter mélyre hatoltak le. A második kutat 1931-ben tárták fel, ami percenként 1200 liter 78 C^0 –os hévizet adott. Még ebben az évben új medencét is építettek.

1934-ben hivatalosan is gyógyfürdővé nyilvánították. További termálmedencék épültek, orvosi rendelővel, inhalatóriummal, hűtőtoronnyal és ivócsarnokkal, hullám-, pezsgő-, verseny- és gyermekmedencével, csónakázótóval bővült a választék.
1939-ben az elfolyó meleg vizet felfogó mélyedésből csónakázótavat létesítettek, mintegy 4000 m^2 es vízfelülettel. A II. világháború után egészen 1960-ig nem történt fejlesztés, a fürdőt csupán súlyfürdővel bővítették. Ebben az időszakban épült viszont a Béke Gyógyüdülő, a ekkor nyilvánították a város üdülő negyedét és a fürdőt országos gyógyhellyé.
1960 után viszont nagyságrendi változás történt: jelentősen bővült a fürdő területe, az Országos Vízügyi Hivatal, a Megyei Tanács és a Városi Tanács több mint 100 millió forintos hozzájárulásával a fürdőt teljesen felújították, tovább bővítették, s így lett hazánk máig legnagyobb fürdője.
Napjainkban 30 hektárnyi területet ölel fel 18 medencével, és 6,5 hektár vízfelülettel. Magyarországon elsőként itt létesült Aquapark, ahol különböző csúszdák várják az érdeklődőket, valamint a fürdő területén kialakítottak egy mediterrán hangulatú tengerpartot is. A szoboszlói világhíres gyógyfürdő állandóan növekvő látogatottsága az egész város számára olyan bevételi lehetőséget jelent, amely a település általános fejlődését minden területen felgyorsítja. A város önkormányzata újabb és újabb fejlesztéseket tud megvalósítani, és hosszabb távra is tervezni tud. A fejlődés lendülete pedig átragad a város egészére. Az üzletek, szállodák, vendéglátóhelyek, a közlekedés, a turizmus növekedése által, a panziók, apartmanok és kiadó szobák révén a lakosság is jelentős pénzbevételhez jut.

D.) A temetőkert művészete

„A magyarság síremléket alkotó művészete sohasem volt pompás, díszes, mint a tőlünk nyugatra élő népeké. Mégis, van olyan speciális síremlékcsoport, ahol a magyar népi művészet világviszonylatban is nagyszerűt produkált: ezek a fejfák.” Írta Seléndy Szabolcs, a halotti kultusz és a fejfaállítás szokásáról.
A nem kereszttel való sírjelölés szabadsága a XVI. században, a reformációval vált lehetővé. A protestánsok közül a magyar reformátusok körében fejlődött ki az a szokás, hogy olyan sírjelet állítanak, amit általában fejfának nevezünk.

Hajdúszoboszló Köztemetője a nádudvari út mentén, a régi Csepűs temetőből alakult. Ennek végében a Kösely száraz medrén túl van a Vénkerti temető. Debrecen felé volt az Ótemető, kintebb a Csontoskert. Kaba felé kint a határban körülszántott temető, a Kárászháti sírkert, délre a vasútig a Soproni temető maradványai találhatók. A fejfák jellegzetes kerek állású fák. Lapos ívük van, és a fej elöl-hátul erősen élezett, széles „hólozású”. Így az arc előreáll. A derékig érő fák feje is rövid. Néhány „kétfejű fa” is található, melyen a kerek rész mögött háromszög alakban másik fej van.
Neves faragó ember volt itt Lajtos István kerékgyártó a szováti úton, ahol kitett mintákból lehetett rendelni. A város díszsírhelyén nyugszik Pávai-Vajna Ferenc geológus, akinek a hőforrás feltárása köszönhető és Tóth Sándor, akitől az újraöntött nagyharangot kapta a város.

Fejfák a Művészeti Galéria udvarán

E.) A településszerkezet történeti kialakulása

Hajdúszoboszló az egykoron erre járt Tisza elhagyott medrei és a Kösely-patak, Pece ér, Kadarcs és Hortobágy folyók által öntözött területen alakultak ki A város mai határában több falu feküdt egykoron, határaik a mai dűlőnek és régészeti kutatások alapján rekonstruálhatók. Hajdúszoboszló jelentőségét a falvak közül a rajta áthaladó sóhordó út emelte ki, nagyságrendileg azonban nem sokban különbözött tőlük.

Kornyó, Köteles, Szoboszló, Korpát, Sziget és Szomajom (ma Angyalháza-puszta) a tatár- és törökdúlás, a földesúri önkényeskedések és örökös határperek következtében többször is elpusztult, majd újjászületett.

Maga Szoboszló soha nem néptelenedett el egészen, településszerkezetében koraközépkorig visszavezethető folytonosságot feltételezünk, azonban nem célszerű.

Szoboszló fejlődése új lendületet vett, amikor Bocskai István fejedelem Kassán, 1606. szeptember 2-án kelt oklevelében Halasi Fekete Péter kapitány és hét százados lovas hajdúnak adományozta a szoboszlói részbirtokait. A letelepültek katonai érdemeikért földet, nemesi rangot, adómentességet és külön címert kaptak azzal a feltétellel, hogy a „hazát hűségesen szolgálni minden vonakodás nélkül tartozzanak és köteleztessenek”. A kiváltságlevél címeréből városcímer lett. A megyei levéltárban őrzött eredeti oklevél másolatát Deák Varga József készítette.

A város első ránk maradt Beck Pál-féle térképén Hajdúszoboszló egy tipikus alföldi kétbeltelkes település képét mutatja, az 1608-ban letelepített hajdúság katona-paraszt életmódja által megkövetelt sajátosságokkal: a belsőséget körülölelő vizesárok és hajdúpalánk, valamint a templom külön erődítése a városon belül az állandó védekezésre való felkészülést szolgálták, míg az ólas kertek nagy száma és csekély beépítettsége a lovas katonasággal együtt folytatható, félnomád eredetű rideg állattartás dominanciájára utal.

55. ábra: Hajdúszoboszló Beck Pál által 1783-ban készített térképének részlete

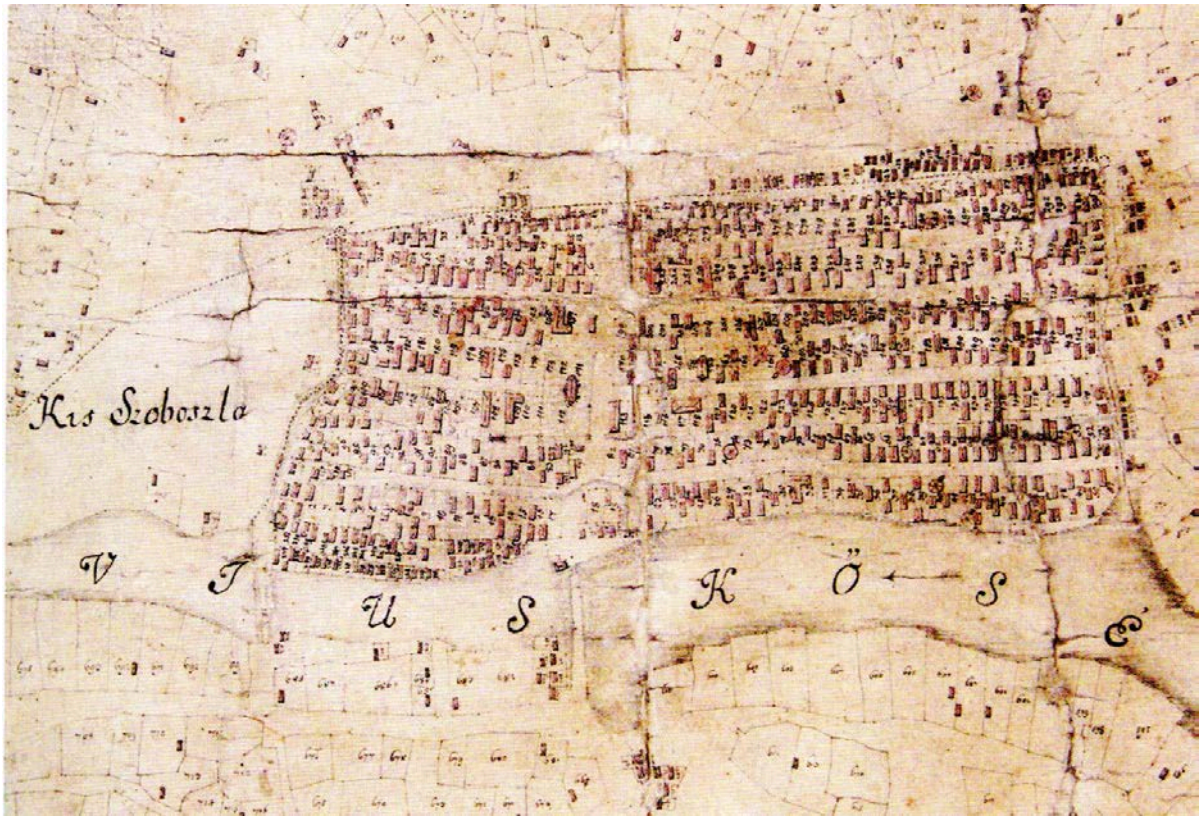

A belsőség szabályos utcahálózata tervszerű beépítésre utal. Nem tudjuk pontosan, hogy a város történetének melyik időszakából származik, az azonban bizonyos, hogy ha korábbi is a XV. századinál, a hajdúk „tizedekre” osztott hadiszervezete számára is megfelelt. A beltelkek egyenlő nagyságúak voltak.

Valószínűbb azonban, hogy az ő letelepítésük történt szabályos rendben, a „régi” Szoboszlótól délre: a térképen Kis-Szoboszlóként ábrázolt terület így eltérő jogállású földesúri függés alatt álló település lehetett, melynek lakói a hajdúkiváltságok miatt hamar beköltöztek az új alapítású városba. 1783-ban Kis-Szoboszló már beépítetlen terület, itt alakult ki és a mai napig itt található a nagy területigényű vásártér.

56. ábra: Hajdúszoboszló város első ismert térképe

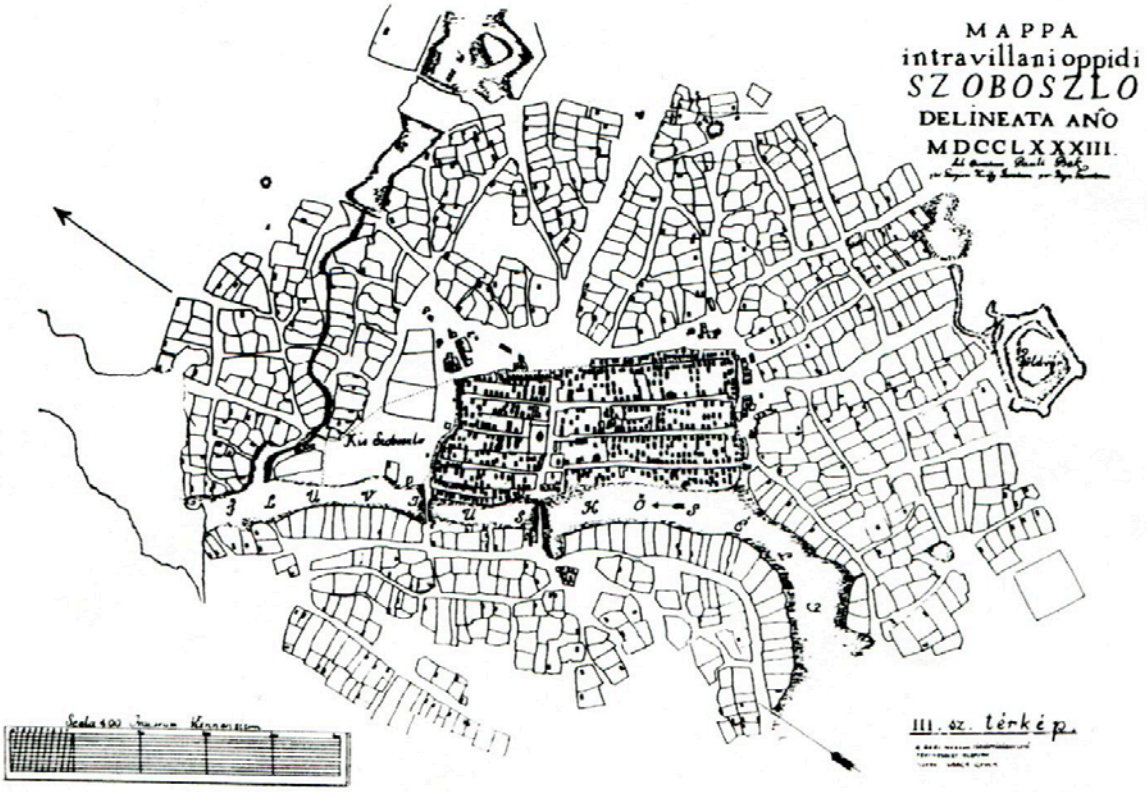

A város első ismert térképe (1783.)

Szintén ősi eredetre vezethető vissza a Kösely túlsó partján álló Pusztafalu városrész, amely egy korán elnéptelenedett Árpád-kori település neve is volt: 1783-ban még mindig nem integráns része a városnak.

Győrffy István kutatása szerint Hajdúszoboszló belső magja rendkívül zsúfolt volt. A Kösellyel párhuzamosan három utca alakult ki. Közvetlenül a Kösely mellett húzódott a Nagy utca, majd a Középsor és a Félsor, amelyek nyilvánvalóan utcát jelentettek. A Félsor vagy Félszer feltehetően a település szélső utcáját jelölte. A város északkeleti oldalán a házak utca nélkül álltak, kerítéssel nem voltak körülvéve és a járás telekről telekre történt. Az ún. Óvárosban rendkívül zsúfoltan lakott és élt a lakosság egészen a XVII. század közepéig. Mivel az állattenyésztés a zsúfolt beltelkeken nem volt lehetséges, a lakosság is szaporodott, így a XVIII. század kezdetétől fokozatosan a külsőségekbe, a kertekbe irányult a település. Kezdetben a kertségekbe való települést a hatóság szigorúan tilalmazta, mert a külsőségekben lakók a város közterheiben nem vettek részt.

57. ábra: A Habsburg birodalom katonai felmérései (Forrás: mapire.eu/hu)

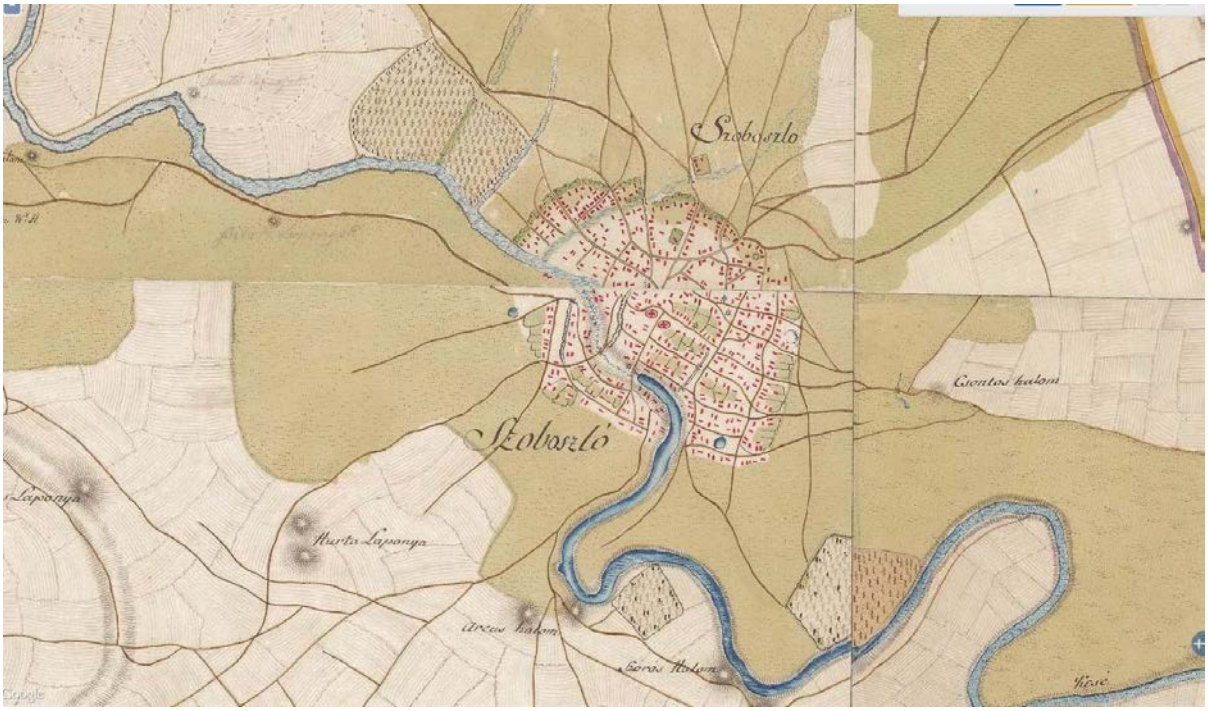

I. Katonai felmérés (1763-1787)- részlet

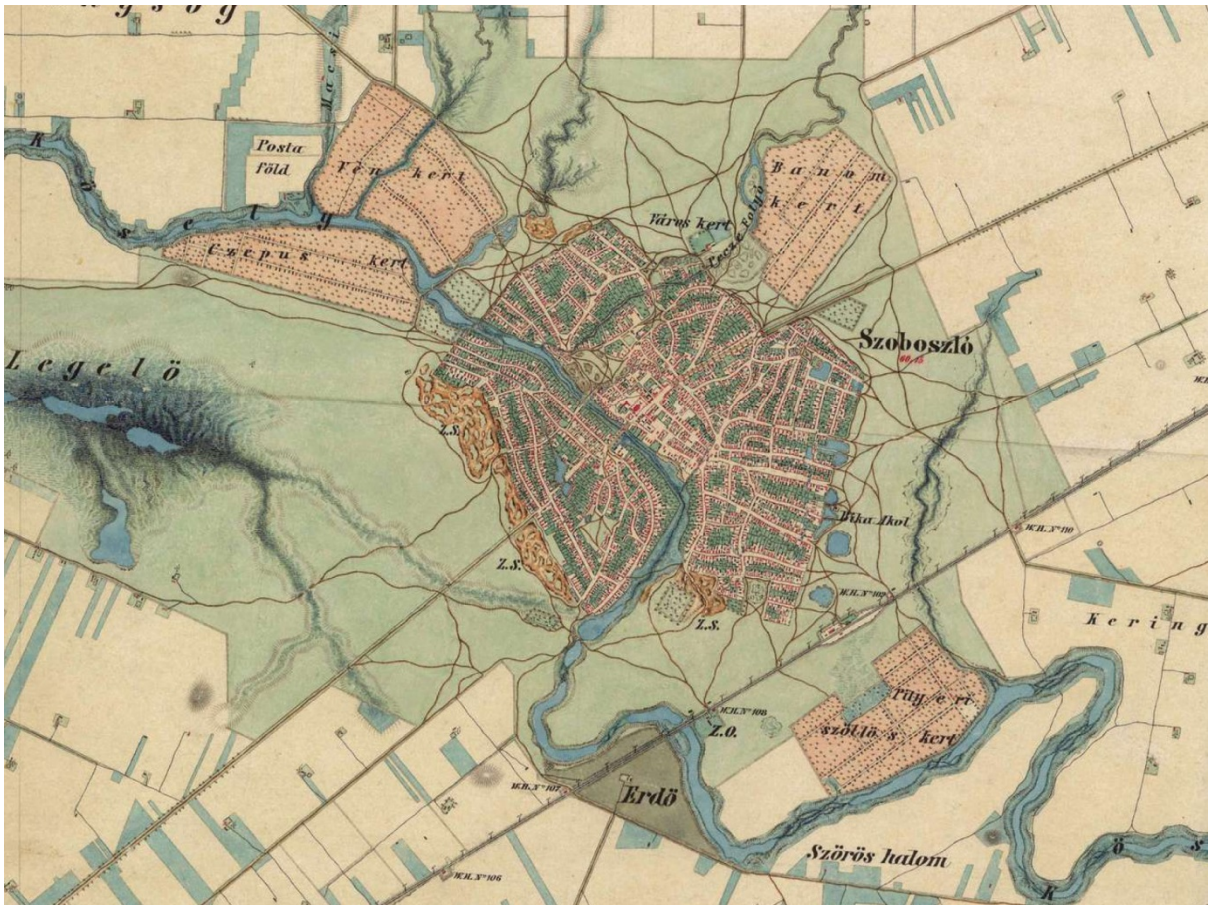

II. Katonai felmérés (1806-1869)- részlet

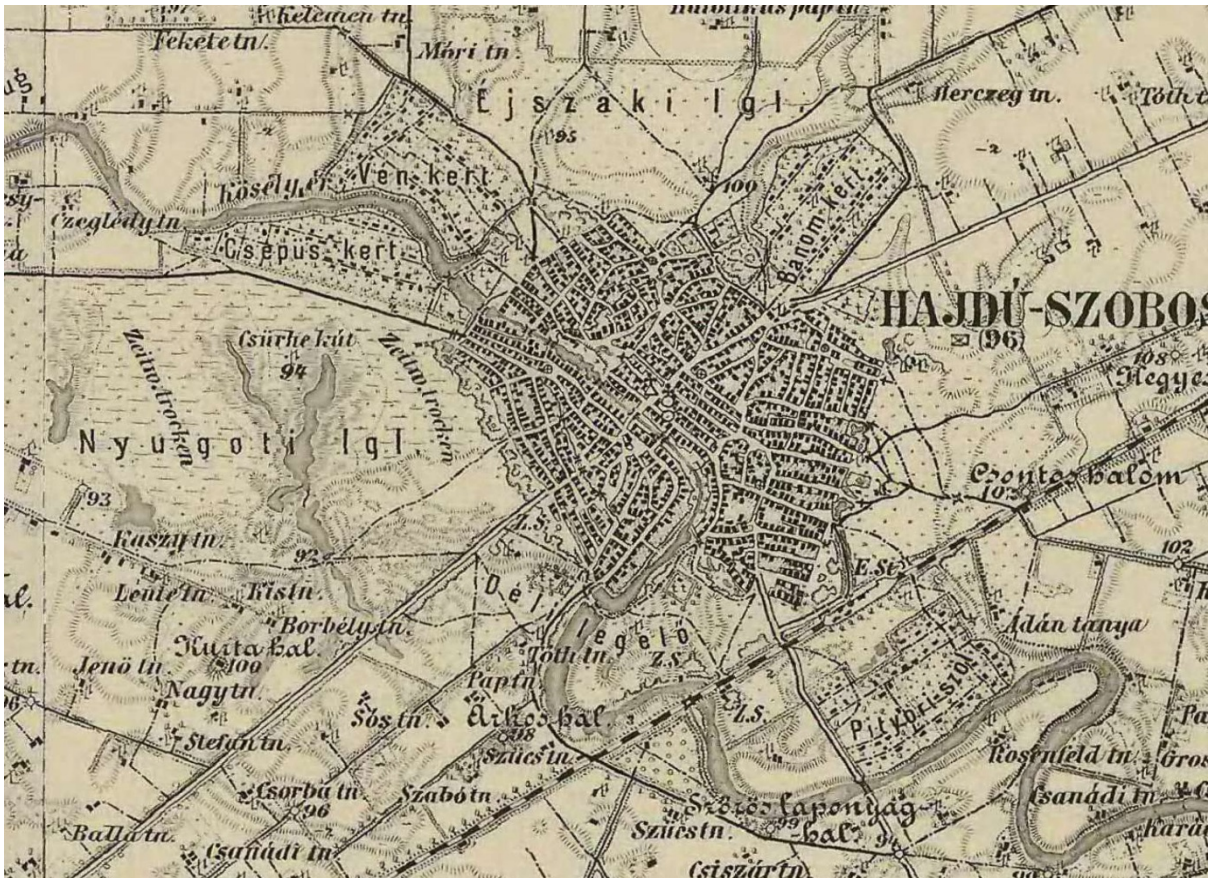

III. Katonai felmérés (1806-1869) - részlet

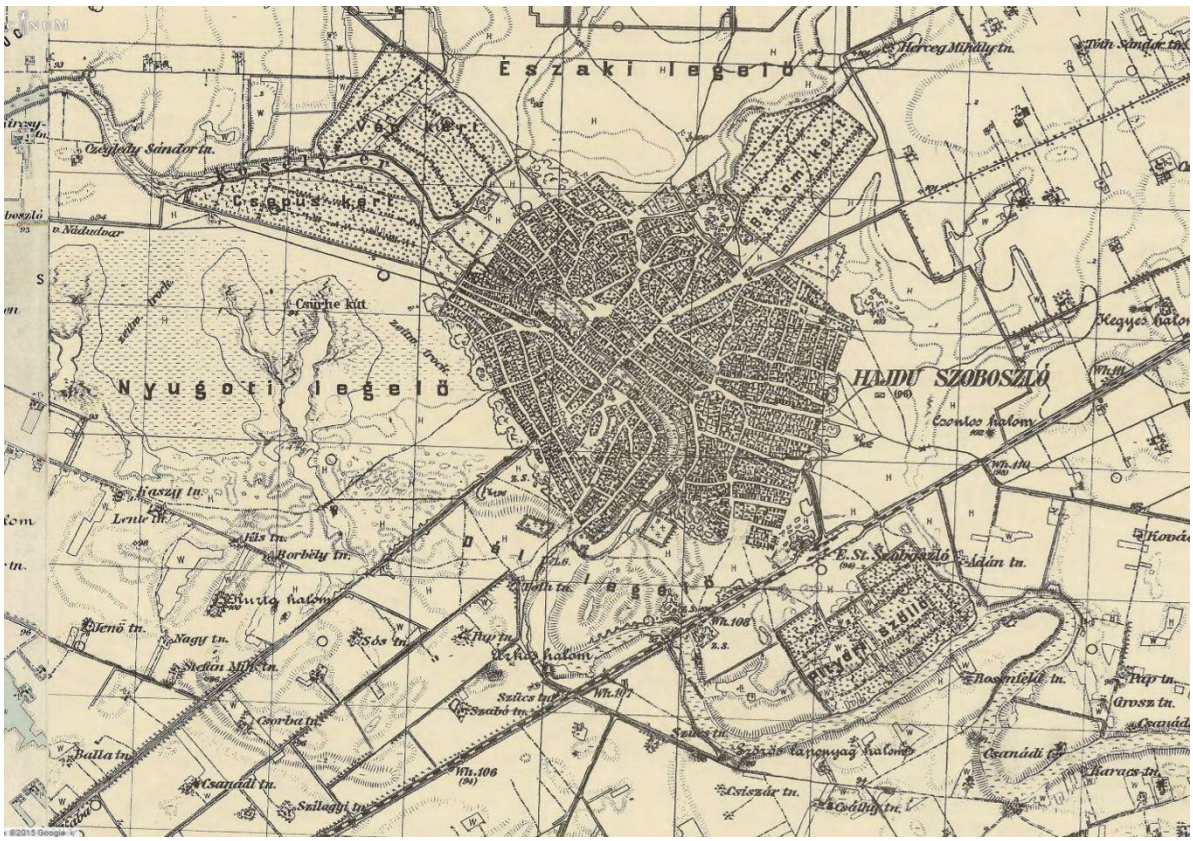

Magyar Királyság (1869-1887) - részlet

A beltelkeken lakókat tizedenként írták össze, Szoboszló 1702-ben 15 tizedből állt. Egy-egy tized egy-egy katonai majd közigazgatási egységet jelölt. Később a tizedekbe bekapcsolták a kertségeket is.

A XIX. századi, fából készült házszámtáblákon is jelezték a tized sorszámát a házszám mellett, ugyanis a városirányítás szempontjából mindig fontos volt a tized feltüntetése. Az utcanév az 1800-as évek végétől lett általánosan elterjedt. A tizedek élén a hajdútizedesek álltak. A tizedesség a letelepedést követően katonai, a XIX. században már közigazgatási funkciót jelentett. Ebből az időszakból származik a bambusznádból képszült hajdútizedesi bot, melynek felső végén ólomgömb található díszített rézfoglalattal.

A XIX. század mezőgazdasági fellendülése elsősorban a határművelésben hozott változást: az akkorra végleg elnéptelenedett környező falvak határát magába olvasztva a szántóterületeket terjesztették ki, és megindult a mocsarak lecsapolása.

Ezzel a folyamattal párhuzamosan beindult az ólaskertek beépítése, a régi csapások, ösvények helyén a jórészt máig fennmaradt szabálytalan utcahálózat és a későbbi városrészek kialakulása, ezek neveikben máig őrzik eredetüket.

A XX. század elejéig a város beépített területe sokat nőtt, inkább sűrűsödött, tagolódott. 1876-ban döntő jelentőségű közigazgatási rendezés történt. Megszüntették a Hajdúkerületet és beolvasztották Hajdú vármegyébe. A település lakosságszáma a XIX. század végén már 16000 főt tett ki, de még ekkor is jellegzetes mezőgazdasági arculattal bírt.

Hajdúszoboszló életében döntő változást hozott az első nagy világégés után hazánkban meginduló szénhidrogén-kutatási program. A geológusok előzetes kutatásai után 1924. nyarán dr. Pávai Vajna Ferenc kitűzte az első fúrás helyét a város Bánomkert elnevezésű részén. 1925. október 26-án 1091 méter mélyről nagy erővel tört fel a nagy fűtőértékű földgáz, magával hozva egy nem kevésbé értékes természeti kincset a 73 C^0-os hőmérsékletű hévizet. A kútból naponta 2300 köbméter víz jött a felszínre és folyt el a környék mélyedéseibe, árkaiba. A kezdeti szerény lehetőségeknek megfelelően először úgynevezett fövenyfürdőt létesítettek, amely 1927. július 26-án nyitotta meg kapuit az első gyógyulni vágyó fürdőzők előtt. Ezután a vártnál jóval több vendég érkezett, s ez úgy fellelkesítette a városatyákat, hogy még ez év őszén kijelöltek 20 hektárnyi területet a felépítendő gyógyfürdő részére. Ekkor kezdődött a Bánomkert beépítése, amely keleti irányba jelentős rekreációs üdülő célú területtel bővítette a várost. A Budapest – Debrecen országút kiépítésével – amely részben belevágott a kialakult városszerkezetbe – a fürdőterület előkelő helyet foglalt el a város szerkezetében.

1935-ben elkezdődött a gyógyintézeti rész kiépítése, két évre rá pedig az elfolyó meleg vizet felfogó mélyedésből – az egykori Pece-patakon kialakult tómeder helyén – csónakázótavat létesítettek, mintegy 40.000 négyzetméteres vízfelülettel. Ebben az időszakban épült ki a város későbbi keleti terjeszkedését lehetővé tevő Hőforrás utca az egykor mocsaras terület feltöltésével, amely az egyre nagyobb forgalmú vasútállomást kötötte össze a fürdő területével.

A város szerkezetét érintő legjelentősebb változások 1960 után történtek: az Országos Vízügyi Hivatal, a megyei és városi tanács több mint 100 millió forintos hozzájárulásával a fürdő területét jelentősen bővítették. Ezzel párhuzamosan megindult a szállodasor és a fürdőhöz kapcsolódó hétvégi házas terület kiépülése is.

Az időszak iparfejlesztési törekvései a vasút mindkét oldalán jelentős kiterjedésű ipari területek létrehozását eredményezték. A város folyamatosan növekvő lakossága számára először a

Hőforrás úton túli, immár mérnöki tervezés eredményeként létrejött területen osztottak telkeket, majd a régi városközpont és a fürdő közötti területen megépült a lakótelep.

A korszak településrendezési elképzeléseinek megfelelően szétrombolta a város e területének korábban kialakult szerkezetét. A korszak rendezési terveinek szabályozása következtében lassan megszűntek az eredeti úthálózat esetlegességei, szabályos utcaszélességek és többé-kevésbé szabályos telekosztás kezdett kialakulni, mely szerkezetének lényegét tekintve megőrzött ugyan valamit annak lényegéből, de elsősorban normatív módon szabályozta azt.

A termálvíz korán meginduló hasznosítása a település városképére rányomta bélyegét. Kialakult az a jellegzetesség, hogy két városközpont is létezi: a régi, a mai Hősök tere környékén, és az új, középpontjában a gyógyfürdővel. Az első, 1941-es kimutatás szerint a fürdő 200 méteres sugarában, mintegy zárványként a fürdőövezetben, négy szálloda, nyolc üdülő, 15 panzió és 66 magánlakás szolgálta a vendégek kényelmét. A történelmi városközpontban a Bika fogadó (ma Nelson), 1871-es átépítése, az 1910-es évek elején a városháza és a református templom közötti terület kövezése nyomán kialakult a város főtere.

F.) Hagyományok, épületjellemzők, utcahálózat

Egyházi építészetünk a legősibb, egészen a XI-XII. századig nyúlik vissza. Középkori templomaink egy része eredeti állapotában vagy kis átépítésekkel látható.
A középkortól napjainkig ívelődő építészetben a folytonosságot, az állandó átalakulást és megújulást a református egyháznál figyelhetjük meg. Hajdú-Bihar megye jellemzően református hagyományokkal rendelkezik.
Műemlékileg védett katolikus templomaink majd egyharmada görög szertartású. Ez az arány azt a különleges földrajzi helyzetet hangsúlyozza, amelyet hazánk keleti pereme elfoglal. Ez a vidék egyúttal a nyugati és keleti keresztyénség határterületébe esik immár másfél évezrede. Jóllehet a magyar államiság ezer éve nyugat felé kötelezte el magát, azért a görög-bizánci kultúra és a keleti hagyományok kismértékben mindig átszűrődtek. A XVII. században megalakult görög katolikus egyház csatlakozott a katolicizmushoz, de görög jellegét megőrizte. Az utóbbi évtizedek latinizálási törekvéseit a hívek tovább fokozták. Így a mai templomokban szószék, padsorok, szobrok is láthatók, sőt helyenként az ikonosztáz szerep is lecsökkent.
Míg az egyházi építészetben a nagy történelmi változások lenyomata vizsgálható, addig a népi épületek, a parasztházak a társadalom nagy részét alkotó egyszerű emberek életét tükrözik. Műemléki értéküket nem a szegénységgel való hivalkodás szándéka adja, hanem az ebből adódó természetesség, alázatosság, arányérzék és találékonyság, egyes vidékeken a büszkeség öntudatos megnyilvánulása. A templomok mellett ezek az emlékek állnak még legnagyobb számban, s ezek általánosan ismertek.
A falvak régi kis házai a középső konyhából és a szobából álltak, a másik oldalon csak egy keskeny kamra volt. Az utcára csak egy ablakuk nézett. Általánosan elterjedt a háromosztatú alaprajz, ahol a konyha két oldalán egy-egy szoba kapott helyet, a konyhából fűthető kemencével. Külön hangsúlyozni érdemes a tornác kialakítását. Pillérei általában fából, vályogból vagy téglából épültek.

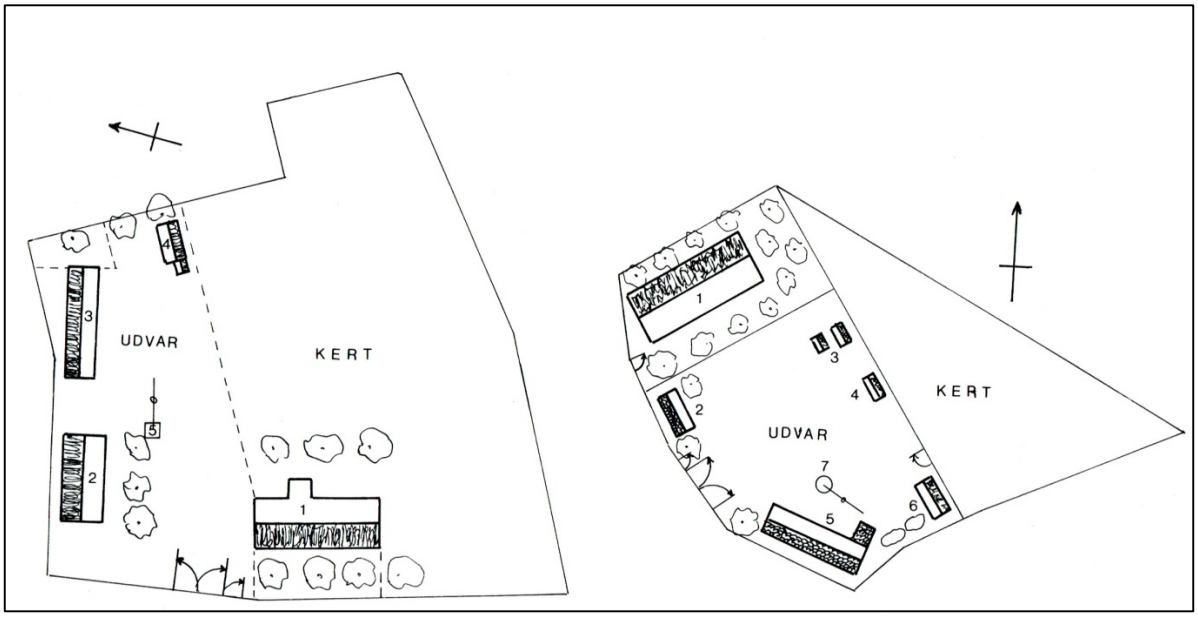

58. ábra: Csoportos elrendezésű telkek vázlatrajza

Kutatások mutattak rá a magyar parasztházak térbeli gazdagságára. Meglepő, hogy ilyen kicsi és egyszerű épületeknél ez a fogalom szóba kerülhet. Pedig a tornác, a pitvar és a szoba térsora valóban változatos és tartalmas. A tornác félkülső tere lakás és az udvar között egy átmenti teret alkot. Félig még nyitott, de félig már zárt. Az eső már nem veri, de a szél még fújja. A nap nem égeti, mégis a szabadban van. Az épület befogad; nem elhatárol, hanem kapcsol a külvilághoz. A tornácokkal megjelenő külső téri gazdagodás jellegzetes elemévé vált a magyar népi építészetnek.
A tornác „félkülső" terét a pitvar, vagy konyha „félbelső" tere követi. Ez a ház közepe, bár még egy lépés jön utána: a szoba és a kamra, ezért csak félig belső. Itt a tűz helye, az élelemkészítés és az estebéd szentélye. Nem véletlen, hogy egyesek ezzel a szóval magasztalják, hiszen ez az élet forrása a családban, s az esti közös étkezéshez az imádság is hozzátartozott.

Figyelmet kell szentelni a lakóház mellett a porta egyéb gazdasági épületeire, kapujára, kerítésére is, hiszen ezek együttese alkotta a paraszti élet színterét. Ezek a nádfedeles, vályogtéglából vagy vert fallal készült házak a XVIII. század végétől maradtak fenn, de némileg korszerűsített változataik még a két világháború között is épültek, egy helyen még csoportos telepítésben is.
Azok, akik már tehenet vagy lovat is tarthattak, istállóval toldották meg a házat, mely a házzal mindig egy fedél alatt van. A módosabbaknál már szobát, konyhát, néhol kamrát és istállót találunk és különösen azoknál az oláhoknál, akik magyarok között, vagy magyarabb vidékeken laktak, az istálló már különállóan volt építve. A ház fedele rendesen gúla alakú. A szegényebbek csépelt szalmával fedték házaikat. A szalmát jó vastagon a tetővázra hányták és rudakkal szorították le, vagy sodrott szalmával kötötték ki. A tehetősebbek már zsúpszalmát használtak vagy deszkát. A háztető rendszerint meredek és magasabb magánál a háznál.

A lakóházak mellett minden bizonnyal legfontosabb épületek az istállók, ólak. A nagyjószágok számára készült istállók a lakóházak mintájára épültek. A Sárréten, a Hajdúságba és a Tisza mellékén a XIX. század közepéig éltek a tüzelős ólak. A bihari síkságon a faragókamrával és éléstárral bővített, többrészes, olykor arcaljászollal ellátott istállók jelentették a rangot.

A baromfiak részére régen nem építettek ólat: azok a disznóól padlásán, olykor az eperfákon éjszakáztak. Főleg a bihari faluk nagyon szép díszei a többszintes galambdúcok, melyeket Bojton, Bakonszegen gyakran vesszőből fontak, majd betapasztották, bemeszelték.

Megyénk igen szép épületei a kukoricagórék. Ezeket a bihari Érmelléken régebben vesszőből fonták. Más helyeken falábakon álló lécgórékat találunk. Újabban a górékhoz fehérre meszelt kőlábakat építettek, s ezzel egy időben (főleg 1920 után) az utcafrontra állították.

A bihari parasztporta jellegzetes épületei lehettek egykor a sütőháza, melyekben nemcsak sütöttek, hanem itt történt disznóöléskor a hús, szalonna feldolgozása majd a szappanfőzés.
Egész tájegységünk karakterének fontos meghatározói a kerítések és a kapuk. Mindkettő az utóbbi 100 év alatt igen nagy átalakuláson ment át. A XIX. század végéig a Sárréten a nád, a bihari síkságon és a Tisza mellékén a fonott sövény, a Nyírségben a husángfából készült kerítések voltak jellemzőek. A XIX. század folyamán a gazdaporták előtt mindenütt a deszkakerítések terjednek el. Biharban ez főleg zsaluzásos technikával készült. Az utcai kerítésekkel együtt változtak a kapuk is. Biharban a XIX. század elejétől hatalmas, faragott kapubálványok közé építették a szépen formált deszka nagykapukat, s a bélelt kiskapukat. A XX. században a gazdák tekintélyét leginkább a hatalmas kőoszlopok közé épített vaskerítések, kőkerítések jelzik. Ezek legszebb példái a bihari síkság, a Kis- és a Nagy-Sárrét falvaiban láthatjuk.

A lakóházak a tetőfedésére legnagyobb százalékban nádat használtak, gyakori volt a nádgerinc néhány sor cseréppel történő megerősítése. A XX. században lakóházakat szalmával már nem fedtek, de ólakon, melléképületeken gyakori még ez a megoldás.

A tipikus lakóház kemencével fűthető háromosztatú épület, tornác csaknem minden esetben járult hozzá. A tornácok, hasonlóképpen a többi sárréti faluban megfigyelhetőekhez, a technikai megoldásukat, és a díszítésüket tekintve igen változatosak.
A Sárrét talaja nyáron poros volt, télvíz idején pedig sáros. Ebből következett, hogy az utcán való közlekedés ősztől tavaszig nagyon nehéz, majdnem lehetetlen volt.

Az építkezés időszaka a nyár volt, kapálás és aratás között, illetve aratás után. Egyrészt azért volt alkalmas ez az idő, mert csak száraz, meleg időben lehet megfelelő minőségű földmunkát végezni, másrészt pedig azért mert ilyenkor szünet van a határbeli növényápolás és –betakarítás között.

Az alapot először kipécézték, kijelölték, utána egy kifeszített madzag segítségével kijelölték a főfalak, a hosszanti falak, a vég- és válaszfalak vonalát. Azután kezdték a padmaly, más néven a fundamentum ásását.

A településszerkezet fejlődésének legmegbízhatóbb forrásai a térképek. Ezek elemzése, s más történeti forrásokkal való összevetése alapján a településtörténeti kutatás megállapította, hogy középkori falvaink, egészen a 15-16. századig utcás-soros elrendezésűek voltak. Elhalmozódásuk csak a 17-18. században ment végbe különféle tényezők hatására. A soros-utcás elrendezés alól nem voltak kivételek a Sárrét falvai sem.
A 18. századi katonai térképeken a legtöbb még ezt a települési formát mutatja. A 19. században a falvak szinte robbanásszerű fejlődésen mentek keresztül, s egy jó száz év alatt a településszerkezet annyira megváltozott, hogy a 18. és 19. századi térképek összehasonlításakor az utcák és a telektömbök azonosítása csak igen bonyolult elemzés révén lehetséges.
Ennek oka, hogy a lakosság 1785-1860 között átlagosan három-négyszeresére nőtt, addig a települések a vízrajzi viszonyok miatt térben alig tudtak terjeszkedni, s így az új házakat és

telkeket a korábban meglévő hézagokba vagy a telek felaprózódásával kellett kialakítani. A település így egyre inkább besűrűsödik, s mivel semmiféle tervszerű településfejlesztés nem volt, a beépítés teljesen szabálytalanul történt. Az egyetlen elv az volt, hogy a lakóház és a melléképületek lehetőleg a magasabb helyre kerüljenek, s elegendő hely maradjon a telek gazdasági funkcióinak ellátására is. Így aztán az épületek nem meghatározott rendben, hanem szinte tetszőleges összevisszaságban helyezkedtek el. A 19. század közepének térképei már egy tipikus halmaztelepülést tárnak elénk, ahol a zegzugos, kanyargós utcák szeszélyes formájú telektömböket fognak közre.

A kétszárnyú utcai nagykapu és a szín közötti részen csinálták meg mindig a szérűt. Itt nyomtattak, s ha az esőtől féltek, a színbe tolták be a garmadát, a kinyomtatott búzát. Nagyon vigyáztak erre a területre, lehetőleg esős időben szekérrel nem mentek rá, nehogy felvágják.

Az istállókkal szemben volt a téglával kirakott kút, a kútágas az udvar hossztengelyében volt. Mögötte helyezkedtek el a rakományok, boglyák, kazlak. A lakóudvaron, az öreg házzal szemben egy kis kétosztatú ház állott, körülötte a búzásvermek, s itt volt a két kis különálló kamra is.

G.) Műemlékek, műemléki terület, egyedi értékek

Meghatározó településképi együttesek, épületek:

A város épületeit helyi hagyományos építészeti értékük alapján három kategóriában.

1.) Műemlékek

2.) Helyi védelemre érdemes épületek

3.) Helyi értéket képviselő épületek

1. Országosan védett műemlékek:

A településen az Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Műemlékfelügyeleti Igazgatósága által kiadott állásfoglalás szerint az alábbi épületek állnak országos műemléki védettség alatt:

- Református templom – Kálvin tér 9. (901 hrsz.)
- Templomerőd - középkori templomok maradványa – Kálvin tér 9. (900/2 hrsz.)
- Hajdú kapitányház – Csanády tér 8. (1594/2 hrsz.)
- Népi lakóház – Vasvári P. u. 40. (6468)

2. Országosan védett műemlékek műemléki környezetei helyrajzi szám szerint:

MŰEMLÉKEK:

1.) Református templom, Kálvin tér 9.

Műemléki környezet, mely a református templom, és a középkori templomok maradványainak, mint országosan védett épületek műemléki környezete.

(898, 899, 900/1, 902, 903, 2291, 2292, 2294, 5806, 6009/1-2, 6101, valamint a 2247/1 és 2294 hrsz.-ú közterületek szabályozási terven jelölt része.)

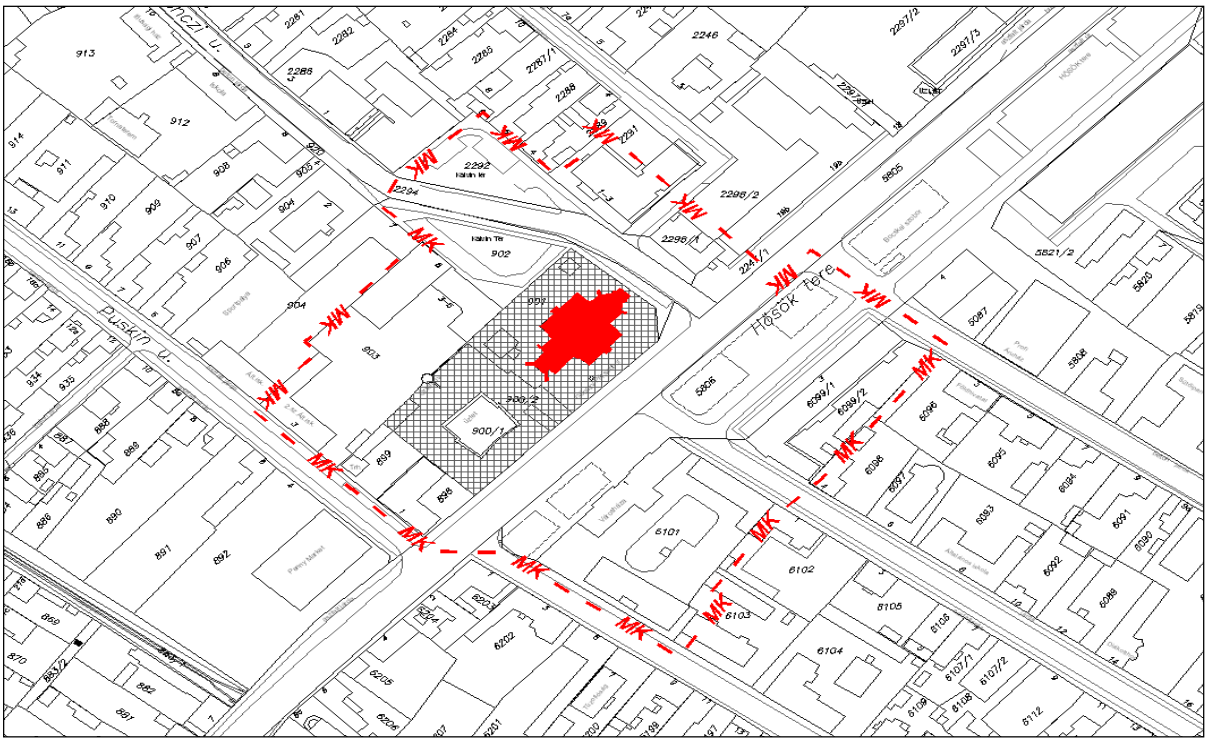

59. ábra: 1. számú műemléki környezet elhelyezkedése a műemlék körül

A Hősök terével átellenes oldalon, a Kálvin téren áll a város legértékesebb műemlék együttese, a református templom és a hozzá tartozó erődfal. A város meghatározó többségének istentiszteleti helye középkori alapok felhasználásával mai formájában 1711-1717 között épült barokk stílusban. A templomot egy évszázad múltán, 1818-ban klasszicista elemek felhasználásával bővítették, és copf toronysisakkal látták el. Belseje a református templomok hangulatához illően egyszerűségében is emelkedett. Talán a legszebb berendezési tárgy a szószék mögötti Mózesszék 1816-os évszámmal, valamint tojásdad alakú csillag- és virágdíszes motívummal. A templombelső egésze klasszicista ihletettségű. A szószék terítője 1937-ből való, gyönyörű városcímerrel díszítve. Úrasztali felszerelései a református egyházművészet remekei. Különösen szép darab az 1639-es évszámot viselő kenyérosztó tál, aminek közepét a város Bocskaitól kapott címere díszíti. Említést érdemel az a fedeles ónedény is, amelyet 1714-ben Csanády Sámuel hajdúkerületi főkapitány adományozott az egyháznak.

A templom körül látható a védőfal egy szakasza a megmaradt sarokbástyával. Maga a fal a régészeti kutatások szerint XV. századi eredetű, de azt a hajdúvitézek a saját igényeik szerint tovább erősítették. A mintegy húsz méter hosszú falon láthatók a hajdúk által annak idején nyitott körte alakú lőrések, maga a sarokbástya kör alakú. 1961-es helyreállítás során a kifagyott, elporladt, sérült téglákat pótolták, a sarokbástya tetőzetét pedig zsindelyfedéllel látták el. Valamennyi hajdúváros temploma erődített volt, a szoboszlói azonban különbözött a többitől: vizesárokkal vették körbe, a vizet az akkor még vízimalmok hajtására is alkalmas Köselyből vezették ide. A hely szomorú nevezetessége, hogy 1660-ban itt az erődített templom területén védekezett a hajdúváros elszánt lakossága a török ellen. Szejdi budai basa rettenetes bosszút állt, csapatai lemészárolták az ottrekedteket. Az eseményt az erődfalon elhelyezett emléktábla örökíti meg, a sarokbástyában pedig erődtörténeti kiállítást láthatunk.

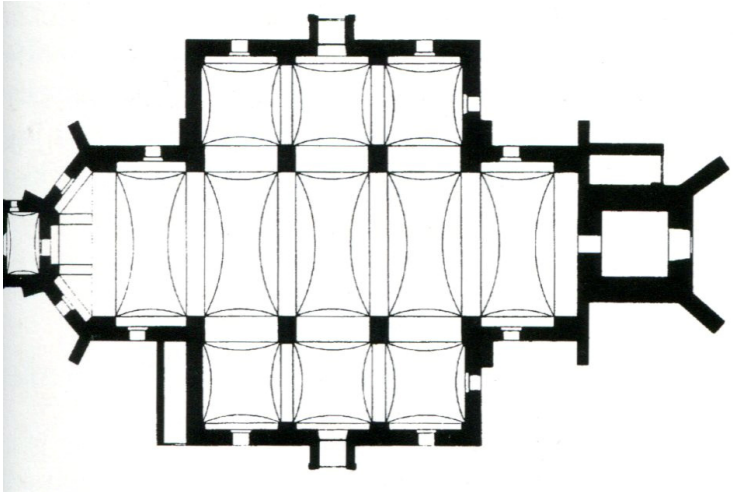

A templom erődfala a sarokbástyákkal már a XV. század végén állt, és középkori templom köré épült. Mivel tornyát „vigyázó” toronyként említik, a hajó alighanem használhatatlanná vált, talán éppen a török hadjárat eredményeképpen. 1569-től ismerjük református papját, aki még a középkori falak között szolgálhatott.

A református templom és alaprajza

1711-17-ben azonban már barokk stílusú templom épült a toronyhoz. 1811-18 között egy kereszthajóval bővítette Rabl Kornéliusz kőművesmester. 1827-29-ben megemelték a torony falait, majd 1878-ban a hajó falait is, és új tetőt ácsoltak rá. Ezzel együtt alakíthatták ki romantikus homlokzatát a fogsoríves párkánnyal. A templomon ma négy építési periódus stíluselemei ötvöződnek: alaprajza XV. századi, keletelt gótikus teremtemplom, nyolcszögű záródással, mely a támpillérek rendszerével jól kivehető: tornyának felső része barokk; impozáns, csehsüveg-boltozatos belső tere és portikusza klasszicizáló; homlokzati díszítése romantikus. Neobarokk kompozíciójú orgonáját Angster József építette 1906-ban, s 1971-ben felújították.

2.) Református templom erődfala, Kálvin tér (műemlék)

A református templom elődje, a gótikus teremtemplom a XV. század második felében erődítést kapott. A téglalap alaprajzú falak déli vonalát az útépítésnél megtalálták. Fennmaradt északnyugati sarokbástyája és húszméternyi falszakasz, kulcslyuk alakú lőrésekkel. Valószínűleg a török ellen készült, a nánási, böszörményi, dorogi erődítésekhez hasonlóan négy saroktoronnyal. Más feltételezések szerint XVI. századi, s a reformáció harcai során vált szükségessé, hiszen az erődfalak, itt és Erdélyben is, főként református templomokhoz készültek. A régészeti leletek inkább a XVI. századi datálást támasztják alá.

A református templom erődfala

3.) Hajdúkapitány háza, Csanády tér 8. (műemlék)

A Hajdúkapitányház országosan védett épület műemléki környezete.

1592, 1594/1, 1595, 1596, 1597, 1598, 1599/1, 1599/2, 1620, 1621, 1622, 1623, 2042/1, 2044, 2047 Hrsz. ingatlanok

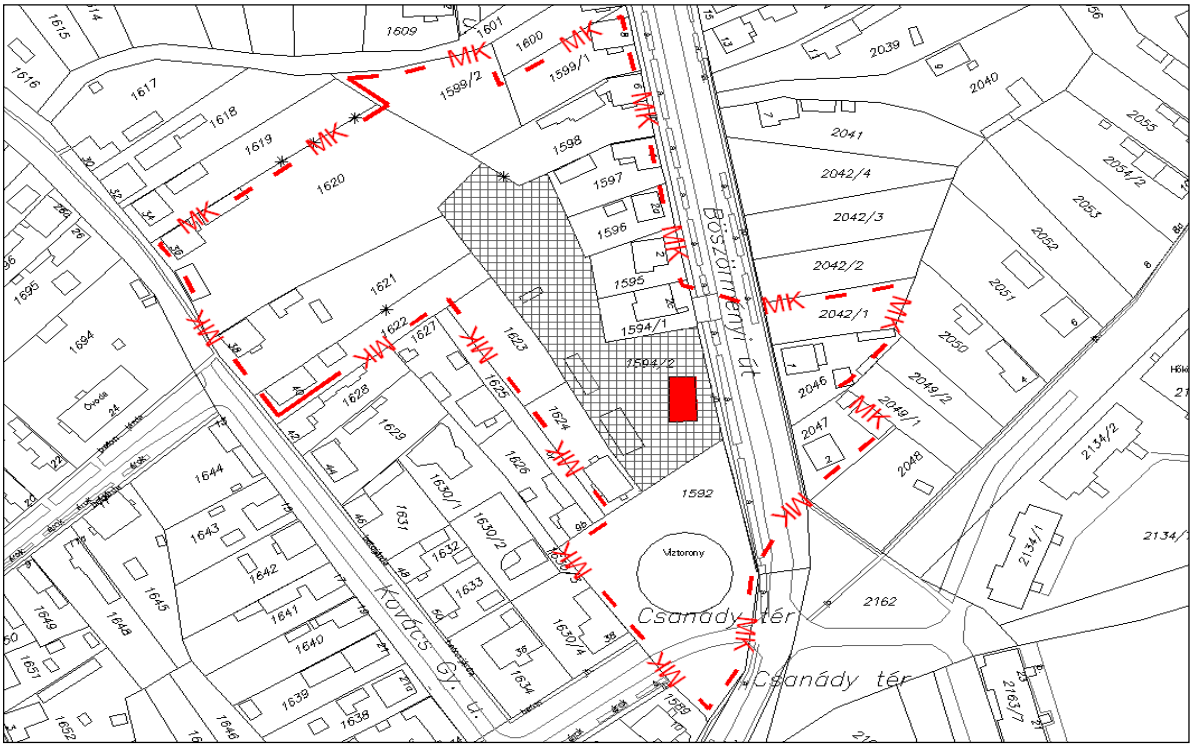

60. ábra: 3. számú műemléki környezet elhelyezkedése a műemlék körül

1803-ban építette a boltíves tornácos gazdaházat a Csanády család. A ház vert fallal készült, a háromosztatú lakás végén kamrával, amely a tornácot zárja le. Alatta boltozott borospince húzódik.

A szobákban egykor kemence volt, amelyet a konyhából fűtöttek. Helyükön ma cserépkályha áll. A fafödémet a jobb oldali szobában alulról bevakolták. Kiskontyos, ún. kanfaros nádfedele alatt az oromzatot fűrészelt díszítésű deszkapárkány osztja meg. A ház elhelyezkedése a környékre jellemző: hosszanti fala néz az utca felé, még sincs rajta egyetlen ablak sem.

A Csanádyak Bocskai Istvánnal álltak rokonságban. 1711-90 között a három szoboszlói Csanády Sámuel – nagyapa, fiú, unoka – töltötte be a hajdúkerületi főkapitányi tisztet, akik sikerrel védelmezték a hajdúk kiváltságait mind a bécsi udvarral, mind a Szabolcs vármegyei nemességgel szemben. A remek diplomáciai érzékű, jó taktikus Csanádyak szerint: „nem gördül a kerék, ha nem kenik”.

4.) Czeglédy ház, Vasvári Pál u. 40. (műemlék)

3. számú műemléki környezet, mely a 6468 hrsz-ú népi lakóház műemlék műemlékek műemléki környezete.

A 3. sz. műemléki környezetbe tartozó telkek helyrajzi számai:
6461/1, 6461/2, 6467/2, 6469, 6470/2, 6623, 6624/1

61. ábra: 4. számú műemléki környezet elhelyezkedése a műemlék körül

A módos paraszti házat 1828-ban építhette a Czeglédy család, melynek egyes tagjai a helyi közéletben is részt vettek. Boltíves lopott tornáca mögött hagyományos, háromosztatú lakás található, de hátulról egy alápincézett kamra is csatlakozik hozzá. A konyha eredetileg szabad kéményes volt. Az épület szerkezeti vázát a tégla lábazati falra emelt téglapillérek alkotják, melyek a sarkokon és az ablakok között állnak.

Czeglédy ház

Kitöltő falazatuk vályogtégla. Az ablakokra rozettával díszített vastáblák hajthatók. Az épületet tulajdonosai példásan helyreállították és gondozzák, s így tájházként látogatható.

Hajdúszoboszló Épített környezetének egyéb értékei:

A gyógyfürdőhöz csatlakozó harminchektáros parkban az ország egyik legszebb strandját alakították ki, gyógy-, strand- és gyermekmedencékkel, hullám- és pezsgőfürdővel, nyitott és fedett versenyuszodával, és természetesen strandolást szolgáló megannyi szolgáltatással. A park része a csónakázótó, 2000 nyarán pedig megnyitott Aquapark, ahol korábban csak a távoli, híres tengerparti üdülőhelyeken elérhető élményekhez juthatnak a vendégek. A fürdő szomszédságában, a Mátyás király útján egymást érik az üdülőszállók, amelyek többsége saját gyógyfürdővel és szakorvossal, szakápolóval is rendelkezik. A nyári szezonban esténként benépesül az utca, a sétáló, vagy éppen a kávézók, éttermek teraszain üldögélő vendégek sokasága hamisíthatatlan fürdővárosi hangulatot kölcsönöz a környéknek.

A központi épület bejárata előtt áll a domborművekkel díszített, négy méter magas emlékoszlop, amely a település első írásos említésének 900. évfordulójára készült, 1975-ben. A gyógyfürdő bejáratával szemben lévő parkban találjuk Pávai Vajna Ferencnek, a gyógyvíz megtalálójának mellszobrát.

A strand főbejáratánál áll Szabó László modern szoborkompozíciója, A növekedés szimbóluma, vele szemben pedig Matl Péter mészkő-bronz ivókútjából enyhíthetik szomjukat a fürdőbe igyekvők. Már a strand területén pillanthatjuk meg Pátzay Pál Törülköző nő című, másfélszeres életnagyságú bronzszobrát, amely a szigligeti alkotóházban lévő eredeti alkotás másodpéldánya. Itt említjük meg, hogy szoboszlói sétáink során mind a közterületeken, a parkokban, mind a szállodák, intézmények belső tereiben számos képzőművészeti alkotással találkozhatunk.

Szabó László: Növekedés szimbóluma

A fürdő előtti park különleges látványossága a millenniumi esztendőben felavatott Harangház (Rácz Zoltán építész munkája), amely látványos építészeti alkotásként ad keretet a különleges alumíniumötvözetből készült harangoknak.

A harangöntés e sajátos eljárására világszabadalmat szerzett az Oborzil Edit – Jeney Tibor művészházaspár – a haranggyűjtemény a szoboszlói származású Oborzil Edit adományaként került a városba.

Harangház

A Szilfákalja út mentén jobbra találjuk az alig néhány száz lelkes görög katolikus közösség által 1994-ben építtetett, a korszerű anyagokat a bizánci stílus jegyeivel ötvöző templomot, amelynek tervezője Lengyel István, az ikonok alkotója Latorcainé Újházi Aranka.

Görög katolikus templom

A Hősök terénél érjük el a Kovács Máté Városi Művelődési Központ és Könyvtár modern épületét.

A Hősök tere Hajdúszoboszló nyüzsgő központja, üzletekkel, szórakozóhelyekkel., gondozott parkkal, és számos látnivalóval. A tér közepén áll Bocskai István lovas szobra (Marton László alkotása), amely a fejedelem alakjának szokatlan megformálásával hívja fel magára a figyelmünket.

Bocskai István lovas szobra *Harsányi Bálint emlékmű*

Ugyancsak itt, a főtéren áll a második világháborús emlékmű, valamint a polgármesteri hivatal egyemeletes épülete, a XIX-XX. század fordulóját idéző kisvárosi építészet szép példája.

Második világháborús emlékmű

Első világháborús emlékmű

Római katolikus templom

A református templommal szemben a főtérből nyílik a Bocskai utca, elején a barokk stílusú római katolikus templommal, amelynek freskóit a katolikus egyházi művészet jeles képviselője, Takács István készítette az 1930-as években.

A város nagy gondot fordít a Bocskai István Múzeum fejlesztésére, aminek látványos eredményeit a Bocskai utcában sorakozó kiállítóhelyeken magunk is megtapasztalhatjuk. A Bocskai u. 12. sz. alatt látható a Hajdúszoboszló története a kezdetektől napjainkig című, 1995-ben újrarendezett várostörténeti gyűjtemény.

A Bocskai u. 21. sz. alatt 1993 óta fogadja a látogatókat a Hajdú-Bihar megye népművészete és a Szoboszló élő népművészete című kiállítás. A Nemzetközi Modern Múzeum (Bocskai u. 14.) 1996-tól fogadja a látogatókat, akik ízelítőt kaphatnak itt a kortárs művészet remekeiből.

Bocskai István Múzeum udvara

Cseh Gusztáv és Szombati László művészi örökségét tárja elénk a Művészeti Galéria (Bocskai u. 11.). az udvaron szabadtéri fejfakiállítás enged bepillantást a környékbeli református temetők világába. A kiállított anyag Hajdúszoboszló mellett Földesről, Kabáról, Hajdúszovátról és Nádudvarról származik.
A Csanády téren találjuk a hajdúváros különösen értékes építészeti emlékét, a Csanády-házat, a Vasvári Pál utca 40. sz. alatt pedig a Czeglédy-házat.

Városháza, Hősök tere 1.

A múlt század végének eklektikus stílusában épült emeletes városháza szimmetrikus kompozíciója csehüveg-boltozatos udvari folyosóra felfűzött helyiségekből áll.

Középen található a lépcsőház, az emeleti kiugró rizalitban a nagyterem.
A hagyomány szerint ez volt a város első emeletes épülete. A régebbi szárny 1818-20 között épült, Kürthy János főhadnagysága idején. Az újabb szárnyat 1896-97-ben kapcsolták hozzá Berger Jenő építész tervei szerint, s ekkor kapta mai alakját. A földszint íves nagykapuját Stahler Dávid kereskedő készíttette.

A városháza épülete egy régi képeslapon

Rendőrség épülete, Rákóczi u. 4.

Az eklektikus épület alsó és felső szintje karakteresen eltér egymástól. Az alsó zártabb, a vakolatsávok között egyszerű ablaknyílásokkal. Az osztópárkány fölött viszont gazdagon díszített ablakok sorakoznak a tagolt főpárkány alatt.

Eredetileg a Hajdú Megyei Takarékpénztár székházaként épült, s 1900 júliusában adták át rendeltetésének. A takarékpénztár élén ekkor Adler Samu igazgató állt. A városban működő három nagyobb pénzintézet közül a tőkeerő, a kezdeményezőkészség szempontjából évtizedeken át ez volt a legerősebb. Az 1930-as évek derekától – miután megszűnt a takarékpénztár – az épület a rendőrség használatába került.
Rendőrkapitányság

Kis bika épülete, Hősök tere 4.

A kora eklektikus ház architektúráját az egyszerű tömeget tagoló párkány és az ablakok keretezése adja, amely a szerény hátsó oldalhoz képest a tér felől, az emeleten jobban kidolgozott. Középfolyosós elrendezését a nyugati oldalon egy nagyobb terem zárja le. Eredetileg vendéglő volt. Rendeltetése, neve az évek folyamán többször változott. Egy ideig a város politikai, kulturális életének is egyik színtere volt.

Kis bika (ma Nelson Panzió) épülete régen

H.) Helyi értékvédelmi kataszter

Helyi védelemre érdemes épületek:

- Gönczy Pál Kéttannyelvű Általános Iskola, Kálvin tér 8. hrsz: 903
- Gönczy Pál Kéttannyelvű Általános Iskola, Kálvin tér 7. hrsz: 904
- Napközi Otthon, Gönczi u. 7. hrsz: 2276
- Strandfürdő fogadó épület, József Attila u. hrsz: 2475/16
- Egészségügyi intézmény, Szilfákalja út 1-3. hrsz: 5793/34
- (volt) Szabadság hotel, Szilfákalja út 49. hrsz: 5796
- R.k. templom, Bocskai u. 6. hrsz: 6097
- Lakóház, Bocskai u. 25. hrsz: 6131/2
- Lakóház, Bocskai u. 28. hrsz: 6069
- Városháza, Hősök tere 1. hrsz: 6101
- Református egyház gyülekezeti terem, Rákóczi u. 1. hrsz: 6203
- Rendőrkapitányság, Rákóczi u. hrsz: 6104
- Csernyi ház, Dózsa Gy. u. hrsz: 6523
- Művészeti Galéria, Bocskai u. 11.
- Nelson Panzió (régen Kis bika vendéglő), Hősök tere 4. hrsz: 5807
- Volt pénzügyőr laktanya, Dózsa Gy. u. hrsz: 6211
- Kemencés Csárda, Szilfákalja u. hrsz: 2446
- Lakóház, Puskin u. 6. hrsz: 891
- Fazekas ház, Ady E. u. 2. hrsz: 1025

Helyi értéket képviselő épületek:

- Lakóház, Puskin u. 7. hrsz:907
- Lakóház, Bocskai u. 17. hrsz: 6119

Helyi értékvédelmi terület (javaslat):
A városközpont eredeti állapotban fennmaradt szerkezete, melynek a területi határai:
- Északon: Erzsébet u., Gönczy Pál u., Kenézi u.
- Keleten: Bethlen u., Luther u.
- Délen: Új u., Rákóczi u., Bocskai u., Hőgyes u.
- Nyugaton: Nádudvari u., Bajcsy-Zsilinszky u.

Helyi védelemre érdemes épületek

5. Kálvin tér 8. Gönczy Pál Általános Iskola

6. Kálvin tér 7. Gönczy Pál Általános Iskola

7. Napközi otthon, Gönczy P. u. 7.

8. Strandfürdő fogadó épület, József A. u.

9. Egészségügyi intézmény, Szilfákalja út 1-3.

10.(volt) Szabadság hotel, Szilfákalja út 49.

11. Római katolikus templom, Bocskai u. 6.

12. Lakóház, Bocskai u. 25.

13. Lakóház, Bocskai u. 28.

14. Városháza, Hősök tere 1.

15. Református egyház gyülekezeti terem, Rákóczi u. 1.

16. Rendőrkapitányság, Rákóczi u.

17. Csernyi ház, Dózsa Gy. u. – Bajcsy u. sarok

18. Művészeti galéria, Bocskai u. 11.

19. Nelson Panzió (régen Kis Bika vendéglő) Hősök tere 4.

20. volt pénzügyőr laktanya, Dózsa Gy. u. – Bajcsy u. sarok

21. Kemencés csárda, Szilfákalja út

22. Lakóház, Puskin u. 6.

23.Fazekas ház, Ady E. u. 2.

Helyi értéket képviselő épületek

24.Lakóház, Puskin u. 7.

25. Bocskai u. 17.

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV
ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT
2015

Belterülethatár
Középkori földvár helye
Épületek
Műemlék
Helyi védelmre érdemes
Helyi értéket képviselő
nem védett
A település területi növekedése a katonai felmérések alapján
1. katonai felmérés
2. katonai felmérés
Hajdúpalánkkal védett egykori erődített településrész
Műemléki környezet
Régészeti nyilvántartásba vett terület

ORSZÁGOSAN VÉDETT MŰEMLÉKEK
1-2 - Református templom
3 - Hajdúkapitány háza
4 - Czeglédy-ház
HELYI VÉDELEMRE ÉRDEMES ÉPÜLETEK
5 - Gönczy P. Ált.Isk.
6 - Gönczy P. Ált.Isk.
7 - Napközi otthon
8 - Strandfürdő foadó épület
9 - Volt városi bíróság
10 - Volt Szabadság szálló
11 - Római kat. templom
12 - Lakóház
13 - Lakóház
14 - Városháza
15 - Református gyülekezeti te
16 - Rendőrkapitányság
17 - Csernyi- ház
18 - Művészeti Galéria
19 - Nelson Panzió (Bika vendé
20 - Volt pénzügyőr laktanya
21 - Kemencés csárda és panzió
22 - Lakóház
23 - Fazekas ház
HELYI ÉRTÉKET KÉPVISELŐ ÉPÜLETEK
24 - Lakóház
25 - Lakóház
26 - Lakóház

Tervező:	CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Széchenyi u. 8.sz.. Tel:(52) 531-732, (30) 9818-172	CIVIS TERV
Munka:	HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE	Dátum: 2015. 03. Léptékt.:
Munkatérsc:	ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT	
KÉPVISELI:	ZSEMBERI ISTVÁN ÜGYVEZETŐ	

1.15. Közlekedés

Földrajzi helyzet, térségi kapcsolat:

Hajdúszoboszló Hajdú-Bihar Megye harmadik legnépesebb városa. Településszerkezeti adottságaiból adódóan közigazgatási vonzáskörzete kicsi, településhálózat tekintetében közepes központ.

A település országos jelentőségű fürdő- és üdülőváros, célforgalmának több mint 42 %-a üdülőforgalomból adódik. A 4. sz. főút elkerülő szakaszának megépültével a városon áthaladó forgalom átstrukturálódott. (A reggeli és délutáni órákban a Debrecenbe ingázó munkavállalók miatti forgalom továbbra is számottevő, de napközben jelentősen kisebb forgalom tapasztalható.)

Az országos közúthálózati kapcsolatát a 4. sz. I. rendű főút, a 3406. számú Nádudvar-Hajdúszoboszló, a 3321. számú Balmazújváros-Hajdúszoboszló, a 3319. számú Hajdúböszörmény-Hajdúszoboszló és a 4804. számú Hajdúszoboszló-Hajdúszovát összekötő út biztosítja.

A vasúti kapcsolatot a 100.-as számú Budapest-Záhony vasútvonal biztosítja.

Vízi és közforgalmú légi közlekedés nem érinti a települést.

Közúti közlekedés:

A város közúti közlekedését és szerkezetét alapvetően határozza meg a délnyugat-északkelet irányában átszelő volt 4. számú főút (jelenleg már a 34121. számú bekötőút), amihez sugárirányban csatlakoznak az országos összekötő utak belterületi szakaszai, valamint a gyűjtő-utak és lakóutcák.

Az átmenő forgalom a 4. sz. főút települést elkerülő szakaszának megépültével nagyrészt elkerüli a várost. Átmenő forgalmat a nádudvari, balmazújvárosi és a hajdúszováti út generál észak-nyugat – délkelet irányban.
Nincsenek – vagy csak nyomokban fedezhetőek fel – gyűrűs szerkezetű gyűjtő-utak, ezért minden helyi forgalom a városközpontot terheli, mivel először a Debreceni, Kabai utat kell elérni, azon haladni délnyugat vagy északkeleti irányban és úgy lehet a következő sugaras országos mellékutakon, vagy települési gyűjtő-utakon eljutni a kívánt célig.

A város közlekedési kapcsolatai:

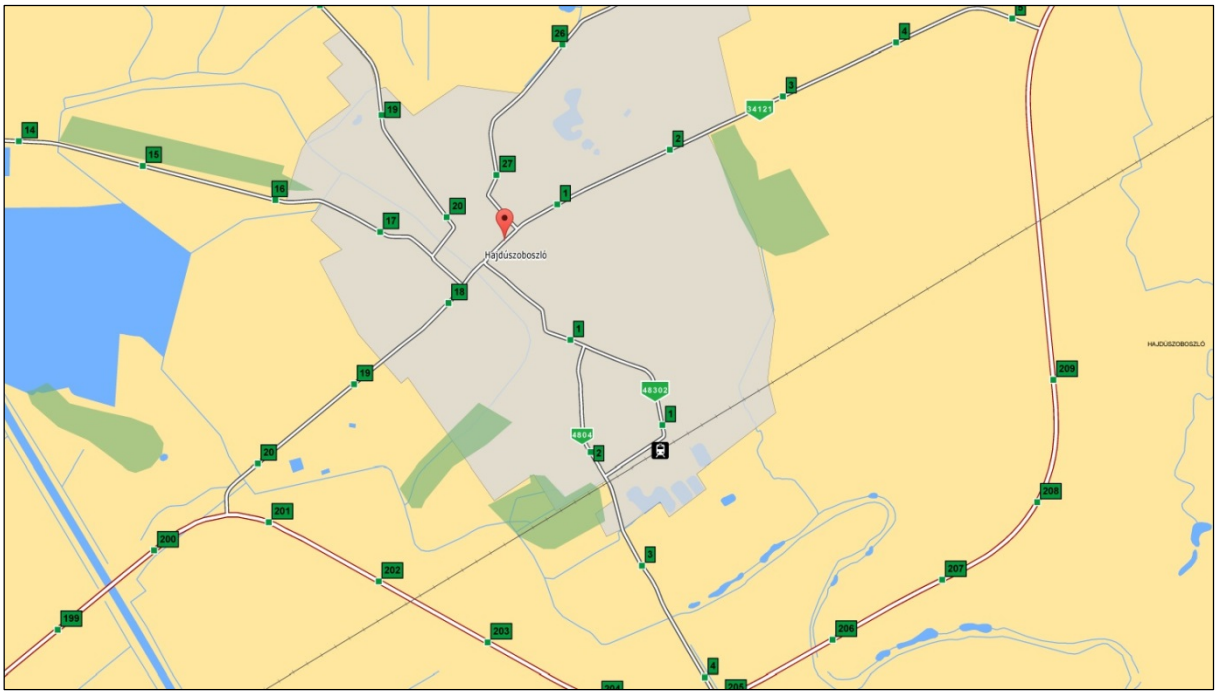

62. ábra: Hajdúszoboszló város közlekedési kapcsolatai (Forrás:www.utadat.hu)

Országos úthálózat:

A várost az országos közúthálózatba a délnyugat-északkelet irányú Budapest-Záhony nyomvonalú 4. számú elsőrendű országos főút (E573 jelű nemzetközi útvonal kapcsolja be a délkeleti oldalú elkerülő szakaszával, az azon létesített három csomóponttal, nyugatról a 200+653, délről a 204+977 és keletről a 209+281 km szelvénynél. Nyomvonalvezetése, burkolata, csomópontjai megfelelőek a forgalmi igényeket kielégíti.
A Kabai és Debreceni utak 34121. számmal a régi 4. számú főút szerepét veszik át a belterületi forgalom levezetésére. Az út vonalvezetése megfelelő, a 3406. számú ök. úttól Debrecen irányába 2x2 forgalmi sávval rendelkezik. Csomópontjaiban csak alternatív sávok biztosítják a kanyarodó mozgást, kivéve a Hőforrás utcai csomópontot ahol külön balra-kanyarodó sáv is található. A négy forgalmi sáv kapacitástartalékkal rendelkezik a felmerülő forgalomnagysággal szemben.
Az országos közúthálózathoz tartozik a 3406. számú Hajdúszoboszló- Nádudvar összekötő út (16+490-17+821 km sz.), melynek vonalvezetését helyenként korrigálni kellene. Burkolata közepes állagú, 6.0 m széles, kétoldali járdával. Átlagos napi forgalma 3400 E/nap, kapacitás kihasználtság 27 %, erőteljes (756 j/nap) kerékpáros terheléssel.
Országos mellékút a 3321. számú összekötőút Balmazújváros-Hajdúszoboszló iránnyal (Erzsébet út, Ady Endre út) (18+510-20+706 km sz.), mely a 3406. számú összekötő úthoz csatlakozik a 17+480 km szelvényben. A 7.50 m széles útburkolat közepes állapotú, mellette kétoldali járda található. Forgalma 5067 E/nap, kapacitás kihasználtság 48 %, erőteljes (756 j/nap).

A 3319. számú Hajdúböszörmény-Hajdúszoboszló összekötő út (Bethlen u., Kenézi u., Böszörményi út) (24+405 – 27+533 km sz.) burkolattal csak a belterületi szakaszon van ellátva, így szerepe csak a helyi forgalom gyűjtése, elosztása és bekapcsolása a főúthálózatba. Ennek megfelelően forgalma is csekély (1529 E/nap). Burkolata 5.30-5.90 m között változik, állapota elfogadható.
A 4804. számú Hajdúszoboszló-Hajdúszovát összekötő út a Rákóczi – Szováti út vonalán halad, belterületi szakasza a 0+000 – 2+665 km szelvények között található. A Rákóczi utca a Hősök tere felől egyirányú, ellentétes irányú párja a Bocskai utca. ezen utcapár a forgalmat le tudja bonyolítani. (2962 E/nap, 25 %-os kapacitáskihasználtság, erőteljes 588 j/nap kerékpáros forgalommal). A Rákóczi utca Bocskai utca és Szováti út közötti szakaszán a vonalvezetésben törés van. A Rákóczi utca – Szováti út találkozásánál lévő törés csak elvi jelentőségű, ez csak az út számozása miatti. A forgalmi főirány a Rákóczi utca vonalán halad, a Szováti út ehhez alárendelten csatlakozik az 1+122 km szelvényben. Az összekötő út burkolata 6.00 m széles, állapota kívánnivalót hagy maga után.
A Rákóczi utca Szováti út és a vasútállomás közötti szakasza, valamint a Déli sor a 48302. számú vasútállomási bekötőút 0+000 – 1+661 km szelvények közötti elemei. Vonalvezetése megfelelő, burkolatszélessége helyenként nem éri el a 6.00 m-t.

<u>Gyűjtőút hálózat:</u>

A város gyűjtőút hálózata hiányos, általában szűk keresztmetszetű és így – többek között – az ezeken bonyolódó tömegközlekedés kedvezőtlenül befolyásolja.

A gyűjtőút hálózat elemei:

Hőforrás utca a Debreceni úttól a Rákóczi utcáig. Fő feladata az üdülő terület és a vasútállomás közötti forgalom lebonyolítása. Vonalvezetése, burkolatszélessége (6.50 m) megfelelő, kétoldali járdával rendelkezik.
A Bajcsy Zs. utca és Új utca szerepe a 3406. számú és a 4804. számú összekötő utak közötti forgalom lebonyolítása, melyet a 7.50 m széles burkolatával kielégít, valamint a Bajcsy Zs. utca nyugati szakasza feltárja a lakóterületet, burkolatszélessége nem megfelelő, de a kialakult telekhatárok lehetővé teszik azok bővítését.
Az üdülőterületi gyűjtő-utak (Fürdő u., Mátyás király sétány, Bánomkert u., Pávai Vajna u., Damjanich
A Hőgyes, Arany J. utcák a 34121.számú bekötő út és a 4804. számú összekötőút közötti kapcsolatot adják 6.00 – 6.50 m széles burkolattal, kétoldali járdával.
A Luther, Árpád, Gorkij utcák nyomvonala a Hősök tere és a dél-keleti lakóterület között teremt kapcsolatot.
A Kossuth Lajos utca a Hősök terétől vezet a város dél-keleti lakóterületeihez a Csontos utcáig 7.00 m széles burkolattal, kétoldali járdával.
A Wesselényi utca az Arany János utca és a Hőforrás utca közötti további forgalmi kapcsolat nyomvonala.

A Baross, Attila utcák 6.00 m széles burkolata, kétoldali gyalogjárdája a Rákóczi utcát köti össze a Hőforrás utcával.
A Gönczy Pál és Kenézy utcák a belvárosból kivezető országos mellékutak forgalmát csökkentik, felfűzik a belvárosi lakóutcákat 8.00 m, illetve 6.00 m széles burkolatokkal, kétoldali járdákkal.
A József Attila utca közvetlen kapcsolatot jelent a Debreceni út és a 3319. számú összekötő út között.
A Vásártér sor és a Csontos utca a délkeleti lakóterület bekötését szolgálja, burkolatszélességük nem megfelelő, de a kialakult telekhatárok lehetővé teszik azok bővítését.
Az üdülőterületi gyűjtő-utak (Fürdő u., Mátyás király sétány, Bánomkert u., Pávai Vajna u., Damjanich utca) részbeni egyirányúsításával, 6.00 – 7.50 m burkolataival szolgálja ki az üdülőforgalmat.
A lakóutcák közül nem mindegyik van ellátva burkolattal, valamint a burkolatszélességek is keskenyek, vízelvezetésük nem megoldott.

Közúti forgalmi csomópontok:

A város összes csomópontja szintbeni, a forgalmilag indokolt helyeken általában jelzőlámpa szabályozása mellett.

A 4. sz. elsőrendű főút elkerülő szakaszán létesített három csomópont nyugatról a 200+653 km szelvénynél külön balra-kanyarodósávos, délről a 204+977 km szelvénynél körforgalmú és keletről a 209+281 km szelvénynél külön kanyarodósávos, jelzőlámpával szabályozott.
Jelzőlámpás forgalomirányítás található
a Debreceni út – Hőforrás utca - Fürdő utcai csomópontban,
a Szilfákalja u. – Bethlen - Luther utcai csomópontban,
a Hősök tere – Kossuth lajos utcai csomópontban,
a Dózsa György út – Rákóczi u. – Puskin utcai csomópontban.
Általánosságban megállapítható, hogy a jelzőlámpás szabályozás és a szabályozott csomópontok helyszíni elemei (felálló sávok, önálló kanyarodó sávok) kialakítása, valamint a forgalmi igények nincsenek teljesen összhangban.

Út-vasút keresztezések:

A 4. sz. főút elkerülő szakasza a 100. sz.-ú vasúti fővonalat két helyen keresztezi külön-szinten. A település belső úthálózatát szintben két helyen keresztezi a vasút, a 4804. számú összekötő utat ás az Ádám utcát, minkét helyen a biztosító berendezés a vonat által vezérelt fény- és félsorompó. A keresztezéseknél a közúti forgalom nem jelentős, így a biztosítás módja megfelelő.

Parkolás:

A parkolás kérdésével a városközpontban, intézményközpontokban és az üdülő területeken érdemes foglalkozni. A város egyéb térségeiben a parkolás kisebb, lokális aránytalanságoktól eltekintve nem okoz gondot.
A közcélú-, lakótelepi- és intézményi parkolókat vizsgálva azt látjuk, hogy az intézményi parkolókból nagy hiány mutatkozik, úgy az oktatási intézmények és a kereskedelmi egységek tekintetében. Az újonnan épült bevásárlóközpontok parkoló-ellátása megfelelő. Az ilyen céllal fellehető parkolók száma cca. 2400 db, melyből mozgáskorlátozott 20 db.
Az üdülőhelyi parkolási igényeket és a fürdő lökésszerű igényét a gyógyfürdő övezetében jelenleg kialakított 1350 db parkoló biztosítja, ami az elmúlt évek jelentős fejlesztéseit figyelembe véve, jelenleg elegendőnek bizonyul.
A közlekedési létesítmények – autóbusz pályaudvar, vasútállomás – környezetében található parkolók darabszáma elegendő az igények kielégítésére.

Kerékpárút-hálózat:

Az alföldi településekre jellemző a viszonylag nagy kerékpáros forgalom, ez igaz Hajdúszoboszlóra is. A kerékpárhasználatot a városközpontba (kereskedelem, intézmények) jutás, munkába menet, iskola megközelítése és a városszéli kertségekbe való eljutás miatt alkalmazzák.
Jelenleg a településen az Ady Endre úton, Hősök tere – Szilfákalja u., József A. – Böszörményi út, Szent Erzsébet úton található gyalog- és kerékpárút.
Önálló kerékpárút a Kabai útfélen található a jobboldalon a Keleti főcsatornáig, baloldalon a Tesco áruházig. A jelentős kerékpáros közlekedés miatt a fejlesztés szükséges hálózati szempontok előtérbe helyezésével.

Közösségi közlekedés:

A város helyi és helyközi autóbusz-pályaudvara a Fürdő utca és a Sport utca kereszteződésénél található az üdülőterület közelségében. Az autóbusz-állomás középperonos rendszerű négy indító- két leszállóállással, 10 db tároló-állással.
Jelenlegi területén tovább nem bővíthető, amennyiben kapacitásnövekedés várható, úgy új helyen kell pályaudvart létesíteni.
A helyközi autóbusz közlekedés az autóbusz-pályaudvar érintésével az országos közúthálózaton történik az alábbi viszonylatokban: Hajdúszoboszló – Balmazújváros, Debrecen, Elep, Nagyhegyes, Nádudvar, Derecske, Püspökladány, Hajdúszovát, Miskolc, Berettyóújfalu, Szeged, Csökmő, Kazincbarcika, Ózd, Gyöngyös, Kecskemét, Eger, Jászberény, Kassa.
A városon belül helyi járatok is vannak, melyek az autóbusz állomásról indulnak célpontjuk pedig: 1. jelű Vasútállomás, 1/A jelű Vasútállomás, 3. jelű Temető, Tesco. A vasútállomás és a Kösely Zrt. között a 6. jelű viszonylat közlekedik. A napi járatok száma munkanapokon 100 db, ennek utasforgalma 5-6 ezer fő, melynek legnagyobb részét az ingázók adják.

Közlekedésüzemi létesítmények:

A Hajdúszoboszlói üzemanyagtöltő állomásoknak a város lakosságának és az üdülő forgalomnak az igényeit kell kielégíteni, melyeknek a település keleti határán található MOL és OMV kutak, valamint a Kabai út melletti SHELL kút eleget tesznek.

Vasúti közlekedés:

A várost a 100. számú Budapest-Záhony villamosított vasúti fővonal érinti. A vízszintes és a magassági vonalvezetése megfelelő, a várható 160 km/ó-s fejlesztés magasabb színvonalat fog biztosítani.
A Hajdúszoboszlói vasútállomás jellegében azonosul környezetével, erősen kisvárosias, a felvételi épület kicsi, nem megfelelően szolgálja a nemzetközi gyógyfürdő forgalmát.
Vasútüzemi szempontból az állomás hosszirányú befogadóképessége megfelelő, keresztirányú bővítésére van lehetőség. a nyolc sínpár közül a 3-as és a 4-es vágány az átmenő fővágány, ezek egyben a személyvonati fogadóvágányok. Közöttük magas-peron van kialakítva a fel- és leszállások megkönnyítése érdekében.

Egyéb közlekedés:

Vízi-közlekedés a települést nem érinti.
A város északi részén, a Huba utca és a Böszörményi út keresztezésénél a füves kifutópályával rendelkező – sportrepülőgépek fogadására „alkalmas” – repülőtér.

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV
KÖZLEKEDÉS VIZSGÁLAT I.
2015

Tervező:	CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Széchenyi u. 8.sz.. Tel:(52) 531-722, (30) 9818-172	CIVIS TERV
Munka:	HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE	Dátum: 2015. 03. Léptéke:
Munkarész:	KÖZLEKEDÉS VIZSGÁLAT I.	
KÉPVISELI:	ZSEMBERI ISTVÁN ÜGYVEZETŐ	

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV
KÖZLEKEDÉS VIZSGÁLAT II.
2015

Belterülethatár
Kerékpárút - meglévő

Közúti csomópontok
- szintbeni közúti csomópont
- szintbeni vasúti átjáró
- vasúti felüljáró

Közlekedési tengelyek
- országos főút
- országos mellékút
- települési gyűjtőút
- kiemelt külterületi kiszolgáló út
- vasút

Tervező:	CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Szécheny u. 8.sz., Tel.:(52) 531-732, (30) 9818-172	CIVIS TERV
Munka:	HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE	Dátum: 2015. 03. Lépték:
Munkarész:	KÖZLEKEDÉS VIZSGÁLAT II.	
KÉPVISELI:	ZSEMBERI ISTVÁN ÜGYVEZETŐ	

1.16. Közművesítés

1.16.1. Vízgazdálkodás vizsgálata

A.) Ivóvízellátás

Hajdúszoboszló Város Önkormányzatának tulajdonában lévő ivó-, ipari-, és tűzi vízellátását biztosító vízmű és vízhálózat üzemeltetésére a Hajdúkerületi és Bihari Víziközmű Szolgáltató Zrt. - Hajdúböszörmény Radnóti u. 1. – 2115/06/2013 iktatószámon, - Vizikönyvi száma: Kösely VIII/832 - kapott vízjogi üzemeltetési engedélyt.

A vízjogi üzemeltetési engedély érvényességi ideje: 2022. március 31.
A település vízellátását 19 db. vízmű kút biztosítja, mely kutakból egy üzemen kívül van.

A kutak a várostól keletre, illetve délkeletre helyezkednek el 500-3500 m távolságra.
A kutakból búvárszivattyúk termelik ki a vizet, és nyomóvezetékeken juttatják a vízmű telepre.
A kutakból kitermelt víz határérték felett tartalmaz vasat és mangánt, - vas: 0,33 mg/l, mangán: 0,120 mg/l - metán tarmalmuk 3,608 l/m^3 - „ B” fokozatú.
A gáztartalom miatt a kutak és a kútaknák szellőztetése biztosított.
Minden kútnál vízmérőórával mérik a kitermelt víz mennyiségét.

A vízmű telepen a kutakból kitermelt nyersvíz vas - mangántalanítására 8db ZEL 3150 típusú kétrétegű, kvarc töltetű, szűrőtartály került beépítésre, melyből 6db szűrőtartály üzemel.
A szűrők előtt került elhelyezésre a gáztalanító. Szűrést követő fertőtlenítés után a tisztított ivóvíz térszíni tárolókba kerül.
Két 1500 m3 – es, és egy 600 m3 –es térszíni tároló épült, a 600 m^3 – es térszíni tároló tartalékként szerepel.

A tisztavíztároló medencék természetes és mesterséges szellőzéssel ellátottak.
A tárolókból a vizet, hálózati szivattyúk továbbítják a közüzemi hálózatba és az 1000 m^3 magas tárolóba.

A kiépített vízmű kapacitása:

Kútkapacitás :	17.625 m^3/d
Búvárszivattyú kapacitás:	19.950 m^3/d
Szűrő kapacitás:	8.000 m^3/d
Hálózati szivattyú kapacitás:	23.800 m^3/d
Csőhálózat kapacitása:	23.072 m^3/d

Mértékadó kapacitás: 8.000 m^3/d
Csőhálózatban, a szivattyúk által biztosított állandó nyomás értéke: 4,2 bar
A kiépített közüzemi ivóvízhálózat hossza: 106.900 m

A kiépített hálózat 54 % - a azbesztcement nyomócső és acélcső. Koruk meghaladja az 50 évet. Az azbesztcement és acél csövek kötései elöregedtek, növelik a vízmű veszteségét, az üzemelés költségét.
A közüzemi ivóvízhálózaton 197 db közkifolyó, 398 db tűzcsap és 479 db tolózár létesült.
Hajdúszoboszló városban a közüzemi vízellátás a vasúttól délre fekvő zártkerti rész kivételével 100 % - ban biztosított.
A zártkerti részen meglévő utcahálózat szélessége miatt a közműellátás nem építhető ki, mert az egyes közmű vezetékek elhelyezésére vonatkozó szabályok nem tarthatók be.
A közművesítéshez megfelelő szélességű úthálózatot kell kialakítani.

A vízmű kutak sérülékeny vízbázison helyezkednek el.
A Tiszántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség 1243/28/2007 ikt. számú határozatával kijelölte a Hajdúszoboszló Városi Vízmű üzemelő vízbázis védőterületét.
A kijelölő határozat 5187/02/2013 ikt. számú határozattal a Hajdúkerületi és Bihari Víziközmű Szolgáltató Zrt. nevére került átírásra.

A vízbázison monitoring rendszer került kiépítésre, melyet a kijelölő határozatnak megfelelően kell üzemeltetni.

A kijelölő határozat érvényességi ideje 2020. december 31.

B.) Termálvíz ellátás

A Hajdúszoboszlói Gyógyfürdő és Strandfürdő a gyógymedencéihez, valamint az élmény medencéihez saját hévíz és hidegvíz kutakkal rendelkezik.
A termálvíz ellátását biztosító hévíz kutak 5 telephelyen, a hidegvíz kutak 6 telephelyen létesültek.

<u>Az egyes kút telepek:</u>

I.sz. kúttelep Sport utcán található

A telepen létesített kutak:

I.sz. hévízkút figyelő kútként üzemel, létesítés éve 1925
Talpmélysége 1019,3 m – vízhőfok 70 ºC
I/A sz.hévízkút – gyógyvíz – , létesítés éve 1991
Talpmélysége 990,0 m - vízhőfok 65 ºC
IV. sz. hévízkút üzemen kívül van , létesítés éve 1936
Talpmélysége 412,90 m – vízhőfok 36 ºC
V/a sz. hidegvíz kút, létesítés éve 1996, felújítva 2008
Talpmélysége 106 m – vízhőfok 21 ºC

A telepen két gázleválasztó (I/A kút és IV kút) 1 db. 30 m^3-es tározó és 2 db konténer gépház, és egy gáztároló tartály került elhelyezésre.

II.sz. kúttelep Rózsa utcán található

II/A sz. hévízkút – gyógyvíz – , létesítés éve 1986
Talpmélysége 900,0 m - vízhőfok 58 ºC
V sz. hévízkút – gyógyvíz – , létesítés éve 1967
Talpmélysége 1602,50 m - vízhőfok 70 ºC
XIV. sz. hévízkút létesítés éve 2002
Talpmélysége 604 m - vízhőfok 48 ºC

A telepen három gázleválasztó (II/A., V., és XIV kutak) egy 1000 m^3 -es magas tároló (langyos víz) egy 720 m^3-es és egy 450 m^3-es térszint alatti tároló valamint egy gépház került elhelyezésre.

III.sz. kúttelep Rákóczi utcán található

III sz. hévízkút – gyógyvíz – , létesítés éve 1941
Talpmélysége 1054,70 m - vízhőfok 70 ºC

A telepen egy gázleválasztó, egy 30 m^3 –es acéltartály tároló, és egy gépház került elhelyezésre

IV.sz. kúttelep Böszörményi úton található

VIII sz. hévízkút fürdési célú minősített ásványvíz - létesítés éve 1976
Talpmélysége 440 m - vízhőfok 36 ºC
X sz. hévízkút fürdési célú minősített ásványvíz - létesítés éve 1977
Talpmélysége 695,50 m - vízhőfok 48 ºC
XIII sz. hévízkút – gyógyvíz – , létesítés éve 1994
Talpmélysége 1009,92 m - vízhőfok 67 ºC
XV. sz. hévízkút – gyógyvíz – , létesítés éve 2007
Talpmélysége 901 m - vízhőfok 54 ºC

11/a. sz. hidegvíz kút - létesítés éve 1998
Talpmélysége 72 m - vízhőfok 17 ºC

9. sz. hidegvíz kút - palackozási célú ásványvíz - létesítés éve 1976
(Pávai Vajna ásványvíz)
Talpmélysége 124 m - vízhőfok 18 ºC

A telepen egy 1000 m^3-es térszíni langyos hévíztározó, egy 15 m^3-es térszíni hévíztározó négy gázleválasztó került elhelyezésre

V.sz. kúttelep (belső telep) a fürdő területén belül, a Csónakázó tó és a Mediterán tengerpart közelében található

VII. sz. hévízkút - létesítés éve 1969
Talpmélysége 411 m - vízhőfok 34 ºC

6/a. sz. hidegvíz kút - létesítés éve 1996
Talpmélysége 116,60 m - vízhőfok 19 ºC
12. sz. hidegvíz kút - létesítés éve 1983
Talpmélysége 72,50 m - vízhőfok 20 ºC

A telepen 70 m^3-es langyos hévíztároló és egy 350 m^3-es hidegvíztároló létesült, két gázleválasztóval.

VI.sz. kúttelep (belső telep) a fürdő területén belül, a Gyermek medence mellett található. Ezen a telepen csak hidegvíz kutak létesültek

3. sz. hidegvíz kút - üzemen kívül van, létesítés éve 1960
Talpmélysége 138 m - vízhőfok 19 ºC

3/a. sz. hidegvíz kút - létesítés éve 2002
Talpmélysége 131 m - vízhőfok 16,5 ºC

4. sz. hidegvíz kút - üzemen kívül van, létesítés éve 1960
Talpmélysége 290 m - vízhőfok 26 ºC

4/a. sz. hidegvíz kút - létesítés éve 2002
Talpmélysége 71,30 m - vízhőfok 15,9 ºC

A telepen működő gépházban – Gábor Áron utcai gépház- három tároló medence létesült:
120 m^3- es hidegvíztároló, gázmentesítővel
60 m^3 –es forróvíztároló
30 m^3 –es langyosvíztároló

A medencékből nyomásfokozó szivattyúk és hidroforok juttatják a vizeket a felhasználási helyekre.

A keleti legelőn létesített XI. sz. hévíz kút üzemen kívül van.
Létesítés éve 1977
Talpmélysége 1099,0 m - vízhőfok 77 ºC

A vízjogi üzemeltetési engedély szerint engedélyezett gyógy és termálvíz felhasználás mennyisége:

Gyógyvíz	1.644.800 m^3/év
Termálvíz	300.000 m^3/év

A hévízkutakat üzemeltető HUNGAROSPA Zrt. 389.410 m3/év gyógyvizet átenged több szálloda részére. A hévízkutak sérülékeny vízbázison helyezkednek el. A Tiszántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség 595/32/2007 ikt. számú határozatával kijelölte a Hajdúszoboszló területén létesített hévízkutak hidrogeológiai védőidomát. Elkészült a hidrogeológiai védőidom felülvizsgálata, hatósági jóváhagyása folyamatban van.

C.) Szennyvízelvezetés és tisztítás

Hajdúszoboszló város szennyvíztisztító-telepe és szennyvíz-hálózata 1837/12/2012 iktatószámon - vizikönyvi száma: Kösely VIII/794 - kapott vízjogi üzemeltetési engedélyt, a 2011 évben befejeződött hálózat és tisztítótelep bővítést követően.
A kiépült rendszer teljes egészében Hajdúszoboszló Város Önkormányzatának tulajdona.
A szennyvíztisztító telep és szennyvízhálózat üzemeltetési engedélye 2174/6/2013 iktatószámon került átírásra a Hajdúkerületi és Bihari Víziközmű Szolgáltató Zrt. nevére.

Az üzemeltetési engedély érvényességi ideje 2017. november. 30.

A településen elválasztott rendszerű gravitációs szennyvíz hálózat létesült.

A kiépített gravitációs szennyvíz csatorna: 97.858,43 m,
nyomóvezeték: 5.680,38 m
átemelők száma: 20 db

A kiépített szennyvíztisztító telep kapacitása: 5.400 m3/d (Leé: 35.783)

A tisztítótelepen a szippantott szennyvíz fogadó és előkezelő kiépített kapacitása:
310 m3/d – max. 113.500 m3/év .

Az előkezelt szippantott szennyvíz, valamint a szennyvízcsatornákon összegyűjtött szennyvíz rácsműtárgyba, onnan a homokfogó műtárgyba majd a biológiai tisztítóegység anoxikus medencéibe kerül, innen denitrifikációt követően, gravitációsan kerül bevezetésre az iker kialakítású levegőztető medencékbe.
A levegőztető medencékből – nitrikációt követően – ülepítőn, mérőműtárgyon és a fertőtlenítő medencén való átvezetés után gravitációsan kerül bevezetésre a Kösely főcsatornába.

A tisztítótelepen keletkezett szennyvíziszapot, mezőgazdasági felhasználás céljára előkezelés után komposztálják. Az iszap sűrítés és víztelenítés során keletkező iszapvíz a szennyvíztisztító rendszer elejére, a nyers szennyvíz átemelő aknába kerül gravitációsan bevezetésre. A tisztított

szennyvizeket befogadó Kösely - főcsatorna a 2011 évben készített vízminőségi vizsgálatok szerint gyenge vízminőségűnek tekinthető.

A Felügyelőség a rendelkezésre álló adatok alapján a területi határértékeknél szigorúbb kibocsátási határértékeket írt elő

A TIKTVF a tisztított szennyvízre vonatkozó csapadékman előírt határértékei:

Szennyezőanyag	Kibocsátási határérték:		Határérték típusa
	V.1-től XI.15. ig	XI.16-tól IV.31-ig	
Dikromátos oxigénfogyasztás	125	125	technológiai
Biokémiai oxigén igény	25	25	technológiai
Összes lebegő anyag	35	35	technológiai
Összes foszfor	5	5	egyedi
Összes nitrogén	15	25	technológiai
Ammónia-ammónium-nitrogén	5	10	egyedi
Összes szervetlen nitrogén	14	24	egyedi

A vízügyi szakvélemény adatai szerint 2014 évben 593.230 m3/év illegálisan bevezetett csapadékvíz terhelte a szennyvíztisztító telepet.

Az illegális csapadékvíz bekötések felszámolását szigorú intézkedés – birság – meghozatalával fel kell számolni.

D.) Felszíni- és csapadékvíz elvezetés:

Hajdúszoboszló város felszínvíz és csapadékvíz elvezető rendszere több évtizedes fejlesztés eredményeként napjainkra kialakult.

A felszíni- és csapadékvizek befogadója a Kösely - főcsartorna.

A belterület közel 2/3 részének csapadékvizeit a Kösely főcsatorna holtága, a Belső – Kösely belvízcsatorna vezeti el.

A Belső-Kösely, a Kösely - főcsatorna múlt században történt térségi vízrendezése után vissza maradt holtág, mely két részre osztott:

- felső belterületi szakasz a Belső – Kösely belvízcsatorna, melynek belterületi nyugati határa kereszttöltéssel lezárásra került.
- holtág alsó – Keleti főcsatornáig húzódó szakasza tározóként üzemel – Sósvíz tározó -.

A Sósvíz tározó két részből áll:

- Keleti medence, 2.321 m hosszú, 120 m átlagos szélességű V_{max} = 163.414 m^3
- Nyugati medence 1.370 m hosszú, 120 m átlagos szélesség V_{max} = 127.298 m^3

A két medence részt a Kelet-Nyugati felfogó csatorna töltésezett szelvénye választja ketté, ez alatt Ø 80 m bujtató került beépítésre a vízátvezetés, valamint egy tiltós áteresz a leürítés biztosítására. A Sósvíz tározó leürítése a Kelet-Nyugati felfogó csatornába történik.

A Sósvíz tározó meglévő kapacitása nem elegendő az öntözési idényben keletkező használtvizek tározására.
Öntözési idény alatt többször kell üríteni a tározót, hígító víz hozzáadásával.
A Belső – Kösely a befogadója, a Gyógyfürdő területén lévő Csónakázó - tói lecsapoló csatornának – Csónakázó tói főgyűjtő - mely a Belső – Kösely 0+965 km szelvényébe csatlakozik.
A Csónakázó tói főgyűjtő többnyire nyílt, burkolt medrű viszonylag nagy eséssel rendelkezik, nagy biztonsággal vezeti el a csapadék és használtvizeket.

A Belső – Kösely kereszttöltésénél kiépített szivattyúállás nyomja a belvizeket és a Csónakázó tóból elfolyó használt termál- és csapadékvizeket, a Sósvíz tározóba.

A kiépített szivattyúállás kapacitása nem elégséges a nagy csapadékok elvezetésére, ilyen alkalommal hordozható szivattyúval kell kiegészíteni a beépített kapacitást.

A megépült a Csónakázó tó vizeinek elvezetésére egy átemelő nyomóvezetékkel.
A megépült nyomóvezeték nyílt árokba csatlakozik, mely nyílt árok gravitációsan vezetné be a használt termálvizeket a Sósvíz tározóba.

A nyomóvezeték és a nyilt árok csatakozási problémái miatt elöntések keletkeznek a Malom – soron, valamint a Surányi J. utcán, ezért a Csónakázó tó leürítése változatlanul gravitációsan, a Csónakázó tói főgyűjtő csatornán történik.

A Belső-Kösely leürítése gravitációsan a Csepű sori csatorna 0+ 432 szelvényébe csatlakozással biztosított abban az esetben, ha a Csepü - sori csatorna 1+030 szelvényben lévő zsilip nyitott állapotban van. A zsilip zárt állapotában a Belső – Köselyt a 0+000 szelvénybe épített átemelők a Sósvíz tározó keleti medencéjébe ürítik le. A Belső-Kösely - a korábbi ősmeder - jobbára telkek között halad, egy szakasza a Semmelweis utcán és egy kis szakasza a temető területén. A Belső – Kösely 2+414 km szelvényében esésnövelő szivattyúállás épült – Új utcai átemelő

A belterületi további gyűjtőcsatornák:

- Kelet-nyugati felfogó csatorna, a Kösely 27+950 km szelvényébe csatlakozik
- Csepű sori csatorna a Kösely 29+210 km szelvényébe csatlakozik
- Szennyvíztisztító telep tisztított szennyvíz lecsapoló csatorna a Kösely 31+220 km szelvényébe csatlakozik
- Déli sori főgyűjtő csatorna a Kösely 34+140 km szelvényébe csatlakozik
- Ádám dűlői csatorna a Kösely 37+420 km szelvényébe csatlakozik

Hajdúszoboszló város belvízrendszerének felülvizsgálatát és üzemeltetési engedéllyel nem rendelkező létesítmények állapot-felvételi tervét az ÖTLET LÁNC Kft. 2008 évben készítette el. A megépült csapadékvíz elvezető rendszer egységei, külön – külön vízjogi üzemeltetési engedéllyel rendelkeznek. A belterületen kiépített belvízelvezető rendszernek nincs egységes üzemeltetési engedélye, nincs egységes kezelési szabályzata.

A belterületi vízrendezésre több tanulmányterv készült. A MARAG Kft által 2000 – ben készített tanulmányterv részletesen elemzi a város területén kiépített főgyűjtőknél jelentkező üzemeltetési problémákat. A problémák elhárítására a terv több javaslatot tartalmaz. Az elkészített javaslatok között a legjelentősebb, a Bánom kert csapadékvizeinek leválasztása a Gyógyfürdő területén lévő Csónakázó tóról. A tanulmány készítése óta 15 év telt el, mely idő alatt nagyon sok fejlesztés történt a Gyógyfürdő és Strandfürdő területén, több szálloda épült a Bánomkert területén. A Bánomkert területén kiépített zárt csapadékcsatornák, használt termálvíz elvezető csatornák, mind a Csónakázó tóba kerülnek bevezetésre. A szétválasztás ellen szól a megvalósítás nagyon nagy költsége, a hosszú, megvalósítási idő, és a csatornaépítéssel érintett területen az üdülő vendégek pihenését nem lehet garantálni.
Ellene szól még, hogy a területről összegyűjtött csapadékvíz hígítja a sósvizet.

Hajdúszoboszló város VÍZKÁR-ELHÁRÍTÁSI TERVE 2013 júliusában készült el.
A tervet a HYDRASTADT Mérnöki Iroda Kft Dr. Karvaly Elemér okl. építőmérnök készítette el.
A tervben meghatározásra kerültek azok a feladatok, melyek betartásával megelőzhetők a jelentkező vízkárok.

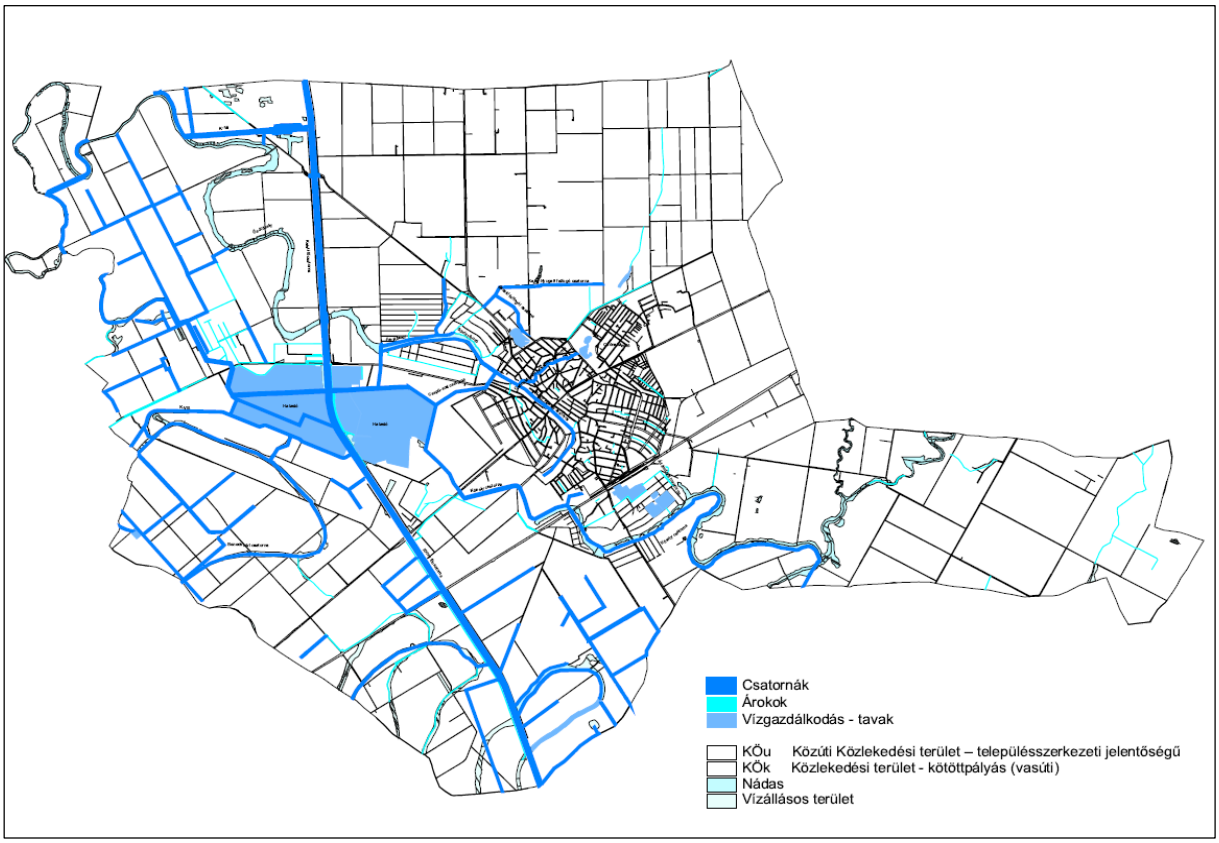

63. ábra: Felszíni vízrendszer térképi bemutatása

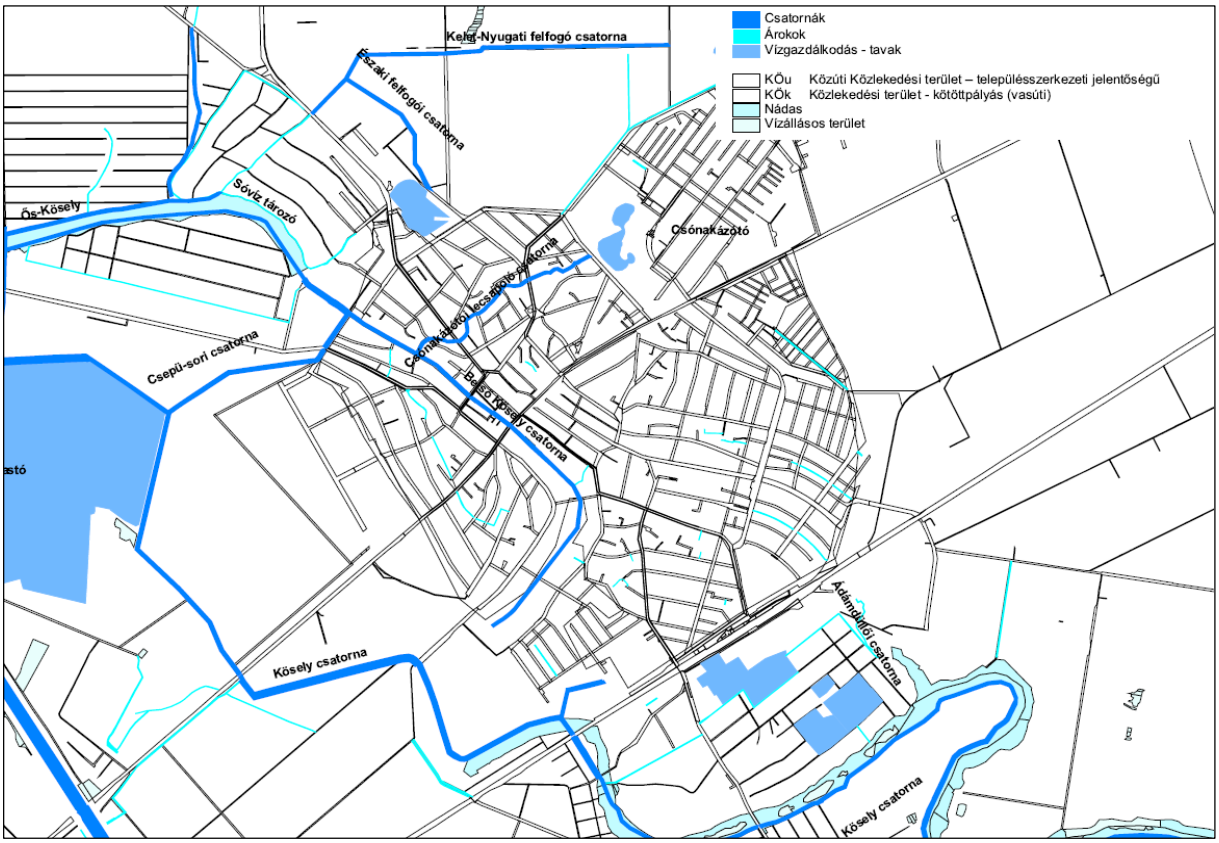

1.16.2. Energia ellátás vizsgálata

A.) Fürdő energia hasznosítása

A gyógyfürdő már a 90-es évek végén tudatos, komplex energiahasznosításba kezdett.
Először az Árpád uszoda fűtését oldották meg termálvízzel hőcserélőkön keresztül. A forgatott medencék hőntartása jelenleg is termálvízzel van megoldva szintén hőcserélővel. Miután a kitermelt termálvizek hőmérséklete lényegesen magasabb, mint a gyógymedencékhez szükséges hőmérséklet, a kitermelt termálvíz hőenergiáját kinyerik hőcserélőkkel, (a termálvíz így megőrzi eredeti állapotát), csak a hőmérséklete csökken, de hőmérséklete miatt így is alkalmas a medencék töltésére (gyógymedencék), illetve a hőntartásra (egyéb medencék).
A kitermelt termálvíz mennyisége 4300 m^3/nap, a termálvíz erősen gázos, kb. 350 m^3/h gáz nyerhető ki.

A fürdő rendelkezik 400 m^3 + 750 m^3 termálvíz tárolókkal, és egy 1000 m^3 hűtött víz tárolóval. 2009-ben a 3 csoportban lévő 8 db termálkútnál gázleválasztót építettek, a kinyert gázt (metán) helyi tárolókkal és kompresszorokkal a kiépített saját vezetékrendszeren keresztül az Aqua Palace épületében üzemelő gázmotorhoz továbbítják. A gázmotor 1169 kW névleges villamos teljesítményű, 1100 kW hőteljesítmény mellett.
A gázmotor által termelt villamos energia téli időszakban fedezi a teljes fürdő villamos energia igényét. A gázmotor termelt hőenergiája, és a termálvízből hőcserélőkkel kinyert hőenergia kb. – 8 C^o külső hőmérsékletig fedezi a fürdő hőenergia (fűtés, HMV, medencék hőntartása) szükségletét. Ha az időjárás szeles, akkor a medencék hőntartása több energiát igényel, akkor is be kell üzemelni a gázkazánokat.

Harmadik eleme a termálvíz hőenergia hasznosításának a medencékből elfolyó, szennyezett termálvízre telepített hőszivattyú, amellyel további hőenergia nyerhető ki az egyébként már nem használható termálvízből, teljesítménye 2 x 650 kW.
Összefoglalva:

1. kitermelt magas hőmérsékletű termálvíz hőenergia kinyerés (45 C^o-ig hűtik le).
2. termálvíz gáztartalmának kinyerése és gázmotorral történő hasznosítása.
3. medencékből elfolyó szennyezett termálvíz további hűtése, és hőszivattyúval történő energia hasznosítás.

A fürdő villamos és hőenergia igényének jelentős részét (gáznál 80-85 %-át, villamos energiánál télen 100 %-át) saját forrásból fedezi a termálvíz hőenergiájának több lépcsőben történő hasznosításával, valamint a termálvíz gáztartalmának hasznosításával.

B.) Távhőellátás

A városban a Szurmai utcában üzemel egy 2 x 8 MW teljesítményű gázüzemű fűtőmű. A Bányász utcai korábban kazánház jelenleg HMV készítő és elosztó hőközpontként üzemel.
A HMV készítés tömbönként történik. A Szurmai utcában egy 1,5 MW teljesítményű, idegen tulajdonú gázmotor van telepítve, de mióta a KÁT megszűnt, üzemeltetése nem gazdaságos, nem üzemel. Az energiaracionalizálást jelenleg egy füstgáz hőhasznosító képviseli, a füstgázból kinyert energiával a visszatérő hőmérsékletet emelik.
Tervezik nagyobb méretű (30 m^3) használati melegvíz tároló építését, ezzel gazdaságosabbá válhat a melegvíz ellátás.
A távfűtéssel ellátott lakások száma 1182 db, közületek nagy része is távfűtött, összes fogyasztók száma 1283 db.
A felhasznált hőenergia mérése épületenként történik, de van kb. 270 db lakás, ahol lakásonkénti hőmennyiségmérés van kiépítve.
Épületszigetelés kevés van, 3-4 épületben.

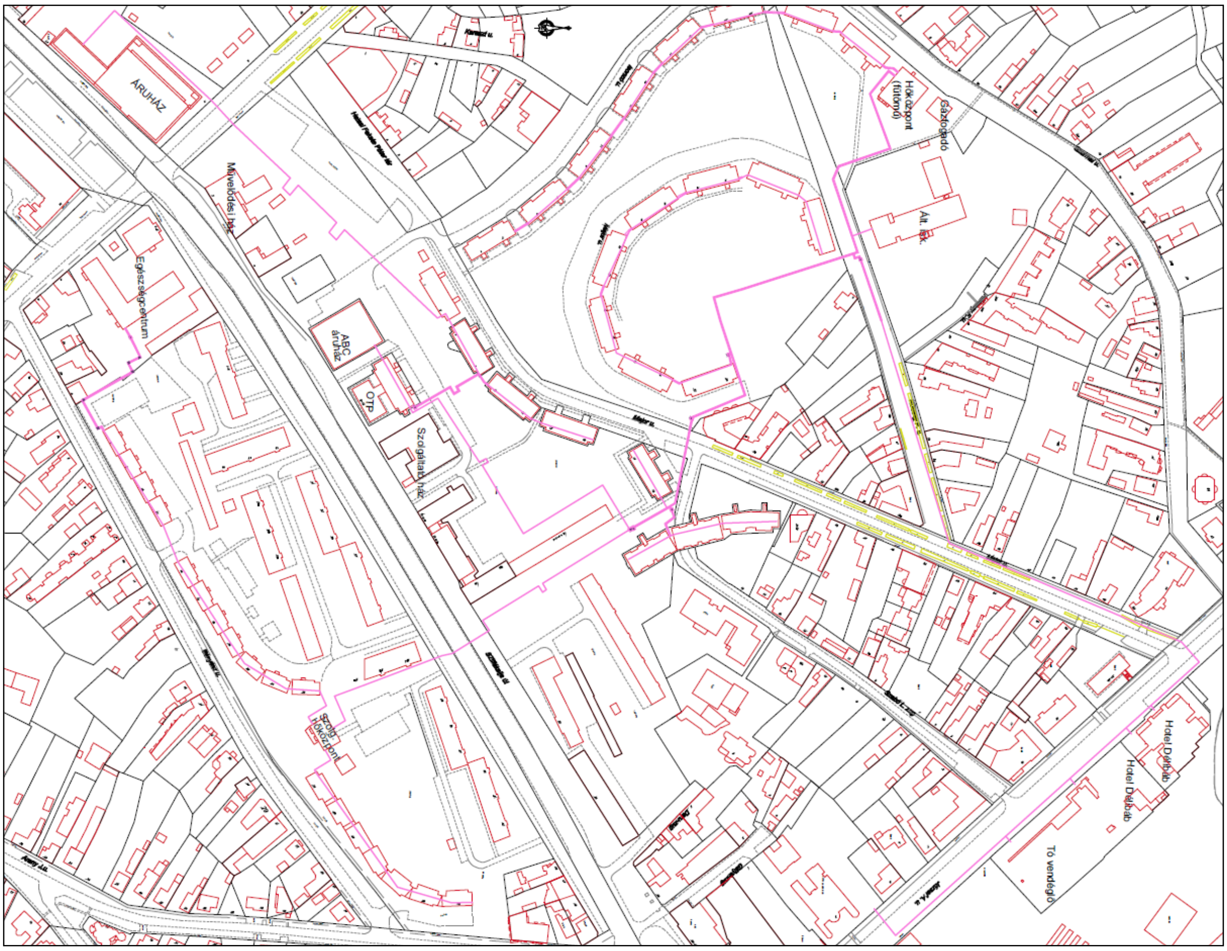

64. ábra: Távhőellátás átnézetes helyszínrajza

C.) Földgázellátás

A város földgázzal 100 %-ban ellátott. A nagyközép nyomású távvezetékre csatlakozó gázfogadó a város K-i szélén épült meg. A város DK-i és DNy-i részén középnyomású gázelosztó hálózat létesült, a város többi részén kisnyomású ellátó hálózat üzemel körzeti nyomásszabályozó állomásokkal.

A település külterületén több, a MOL tulajdonában lévő földgázkút és földgáz távvezeték létesült. A földgázkutak beton térburkolattal ellátott és körbekerített létesítmények, a város É-i külterületén találhatóak.

A külterületen halad több, az országos távvezeték hálózat részét képező nagynyomású földgáz vezeték: Középmagyar, Endrőd I. II., Debreceni, Füzesgyarmati, Összefogás, Délbihari, Összekötő vezeték. Védőtávolságuk 50 barig 2x28 m, felette 2x50 m. A város gázfelhasználási adatai:

	Hajdúszoboszló (2008)
Lakások száma (db)	10 524
Az összes szolgáltatott vezetékes gáz mennyisége (átszámítás nélkül) (1000 m^3)	23 466.0
Összes gázfogyasztók száma (db)	10 657
Háztartási gázfogyasztók száma (db)	9 936
Távfűtésbe bekapcsolt lakások száma (db)	1250
Szolgáltatott összes villamos energia mennyisége (1000 kWh)	94 389

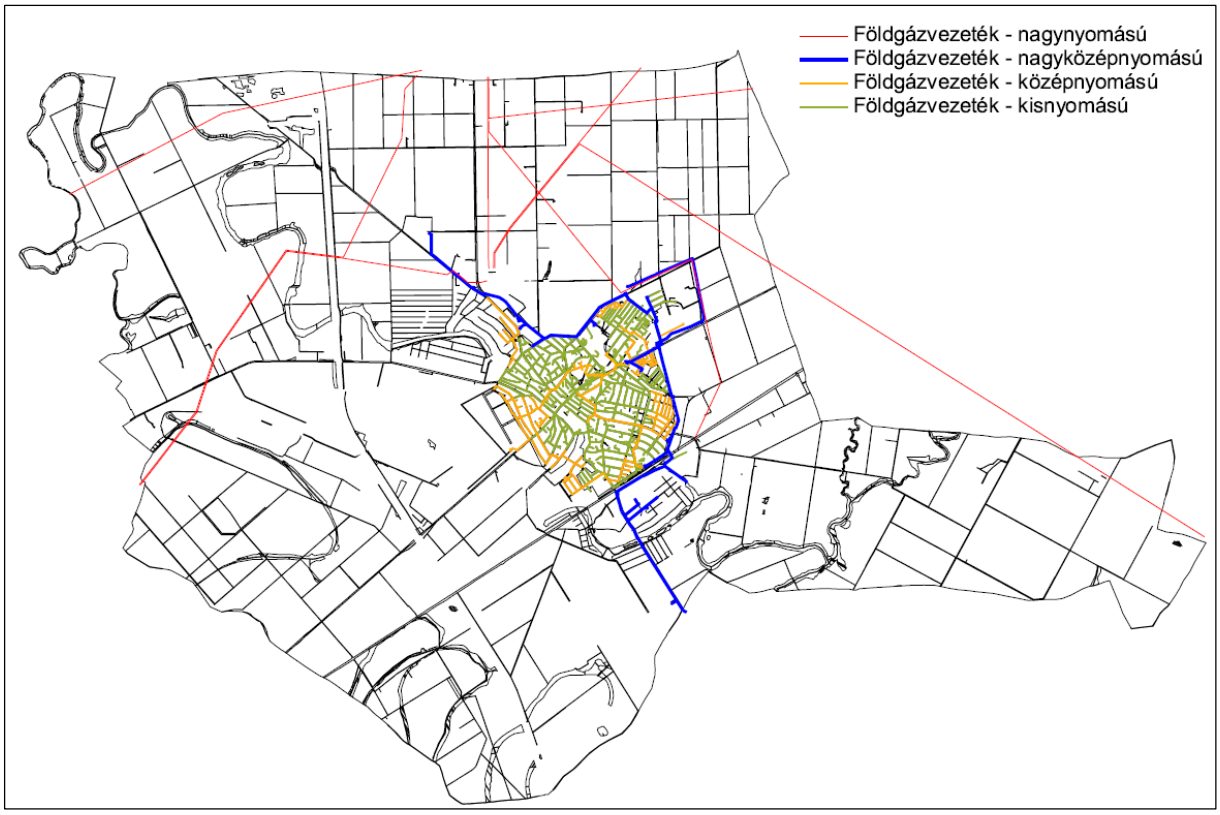

65. ábra: A földgázellátás hálózatának térképi bemutatása

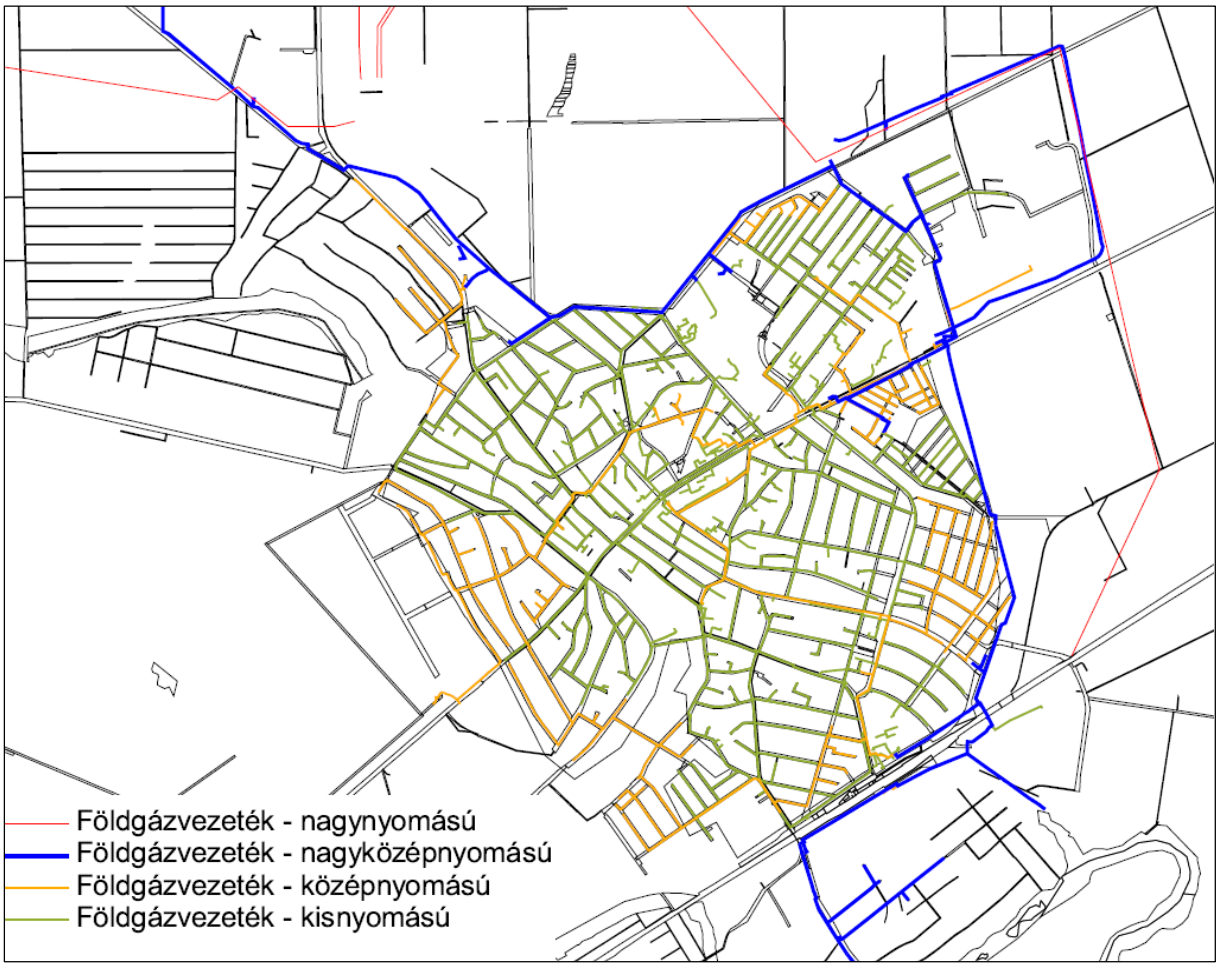

D.) Elektromos energia ellátás

A város 132 kV-os szabadvezetékes főelosztó hálózati ellátása az OVIT vezetékrendszeren keresztül biztosított, amely a város K-i szélén található 132/22 kV-os transzformátor állomásba csatlakozik. E trafóállomásból indulnak a várost ellátó középfeszültségű vezetékek légvezetékes és földkábeles kialakítással. A belvárosban földkábel, a város D-i és Ny-i részén szabadvezeték épült meg.
A 22 kV-os hálózatra csatlakoznak a kisfeszültségű ellátást biztosító 22/0,4 kV-os trafóállomások

- FOTR, BOTR, VOTR kivitelben
- VHTR, EHTR kivitelben.

A trafók kapacitásai nagyrészt 400 kVA és 630 kVA, illetve 250, 160, 125 kVA, összes kapacitásuk 28-30 MVA.
A trafók döntő hányada 90 %-ban kiterhelt, az igények növekedése esetén gépcserével, vagy a trafó átépítésével lehet kapacitást növelni.
A kisfeszültségű hálózat a belvárosban földkábeles, a város külső területein légvezetékes, légkábeles kialakítású.

A közvilágítás kialakítás igazodva a kisfeszültségű hálózat kialakításához szabadvezetékes helyeken a vezeték oszlopokon elhelyezett lámpatestekkel, a belvárosban földkábeles megtáplálással oszlopkaros lámpatestekkel van megoldva, nátrium, kompakt fénycsöves fényforrásokkal. A belvárosban, a gyógyfürdő és a városháza közötti útszakaszon célszerű lenne egyedi, hangulatos, korszerű közvilágítást kiépíteni, növelve ezzel a város vonzerejét az idelátogató vendégek számára.

A város elektromos energiával 100 %-ban ellátott. Napjaink csökkenő villamos energia felhasználást mutatnak, ezért nem valószínű a fogyasztás jelentős növekedése. Amennyiben mégis, a trafóknál gépcserével lehet növelni a kapacitásokat.
Napelemes egyedi elektromos energia ellátás csak kis mennyiségben van jelen a városban.

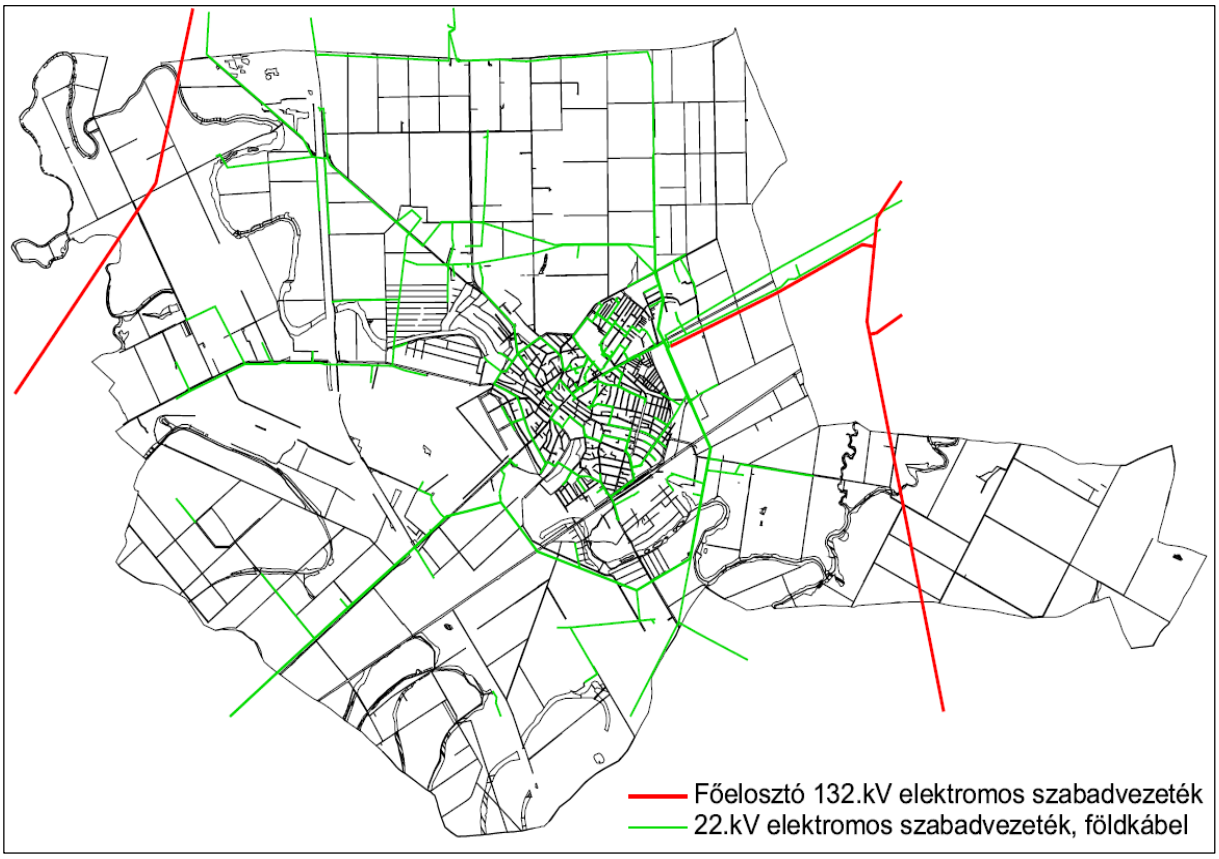

66. ábra: Az elektromos energiaellátás hálózatának térképi bemutatása

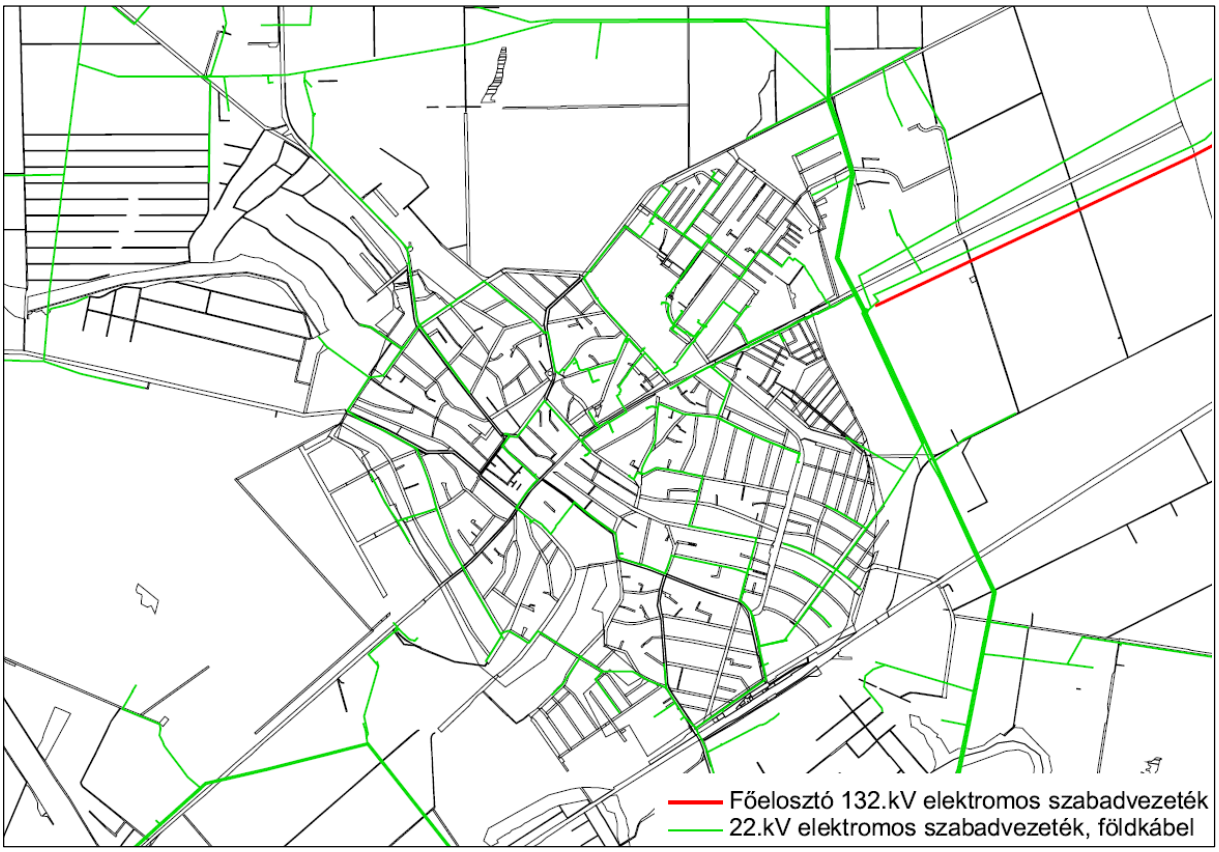

E.) Megújuló energiák

A városban a megújuló energia felhasználásában a gyógyfürdő kiemelkedő szerepet vállalt. A termálvízből - gyógyászati felhasználás előtt és után is – a lehető legtöbb hőenergiát nyeri ki és hasznosítja, kiváltva ezzel földgázfelhasználásának jelentős részét. A termálvízzel együtt jelentkező gázokat (metán) gázmotorral hasznosítják jelentősen csökkentve a vételezendő villamos energia mennyiségét.

A városban több napkollektoros használati melegvíz termelő rendszer működik, elsősorban a nagyszámú, fizetővendéglátással foglakozó ingatlanokon.
Napelemes rendszerek száma kevés, pontos kimutatás nincs.
A napkollektoros és napelemes rendszerek telepítését a HÉSZ-ben szabályozni kell, elsősorban a belváros területén.

1.16.3. Elektronikus hírközlés vizsgálata

I. Előzmények

A vállalkozások ellátottságai

1. A telekommunikációs infrastruktúra ellátottsági arányai pozitív képet mutatnak, hiszen a vezetékes- és mobiltelefonnal való ellátottság szinte teljes körű, és a faxok továbbítására alkalmas eszközök használata is közel 100%-os. Ugyanakkor a modernebb, WAP-os mobilok céges használata csupán 5,3%-os
2. A számítógéppel rendelkező cégek hálózati összeköttetéseiben a maga 88,4%-ával az Internet vezet. A helyi hálózatok közül mindössze a LAN-t említették, de azt is csak a számítógéppel rendelkező vállalkozások 3,5%-a.
3. Az Internet-kapcsolattal rendelkező KKV-k kereken 2/3-a xDSL-el kapcsolódik a világhálóhoz, amely a kisvállalkozások mai igényét általában megfelelő sávszélességgel és költségszinten biztosítja.
4. A kisvállalkozásokat nem sújtja érdemben az a gyakori jelenség, hogy a vezetékestelefon-szolgáltató műszaki/kapacitásbeli okokból nem tud valamennyi igénylőnek xDSL - kapcsolatot biztosítani.
5. A hagyományos analóg modemes kapcsolódási forma mindössze 6%-os súlyt képvisel.
6. A szélessávú kapcsolatok gyakoribbak az Internet-penetrációval, ami azt jelzi, hogy ezen a téren van igény és van lehetőség is, a további felzárkózás remélhetőleg gyors lesz.
7. Mind a szélessávú-, mind a keskenysávú Internet-elérésben növekvő szerepe van a vezeték nélküli technológiáknak. Szintén a vezeték nélküli hozzáférések számát gyarapítja a mobiltelefon társaságok GPRS szolgáltatása.
8. Valószínűsíthető, hogy magasabb lenne az Internet-penetráció a megyei kis- és közepes vállalkozások körében, ha nőne a szélessávú kapcsolatteremtés lehetősége, illetve csökkenne a költsége.
9. A lassú és drága analóg modemes kapcsolat nem attraktív az e körbe tartozó vállalkozások számára.
10. Megállapítható, hogy az adatátviteli szolgáltatások piaci súlya ma még elmarad a mobilszolgáltatásokétól, növekedési ütemük viszont felülmúlja a mobilét.
11. Az xDSL az átlagnál kedveltebb a kilenc főnél kevesebbet foglalkoztató cégek körében, míg a GPRS szolgáltatást kizárólag a közepes létszám kategóriájú cégek veszik igénybe. A nagyobb cégek esetében az átlagnál magasabb a bérelt vonalak száma, e vállalkozási körben az átlagot meghaladó az analóg modemes alkalmazások aránya is.
12. Elmondható, hogy a város vállalkozói szinte nem is tudják, mit jelenthet számukra a szélessávú összeköttetés. Sőt, az Internet jelentőségével sem sokan vannak tisztában.
13. Az Internet-kapcsolattal nem rendelkező cégek töredéke, mindössze 6,2%-a tervezte az egy éven belüli rákapcsolódást a világhálóra.

A lakosság ellátottságai

1. A mobiltelefon esetenként a vezetékes telefon hiányát ellensúlyozza, vagy éppen már kiszorította a használatból a vezetékes telefonokat. A megyében a mobiltelefonok használata mindezen tényezőktől függetlenül általános.
2. A vezetékes telefon esetében 64,5%-os penetráció.
3. Debrecenben a vezetékes telefonnal való ellátottság alulmarad az egyéb városokban tapasztalt értékeknél és a megyei átlagnál.
4. A megye lakosságának 68% analóg vonallal rendelkezik. Az ISDN penetráció a megyében 12%, az ADSL összeköttetések aránya 20%.
5. Az ADSL Debrecenben, az ISDN az egyéb városokban, az analóg vonal a községekben a legelterjedtebb.
6. A lakosság birtokában lévő mobilkészülékek WAP-olásra, vagy internetezésre is használható.
7. A szélessávú megoldások egyelőre még csak egy kisebb réteg kiváltságának számítanak. A város internetezőinek csaknem fele analóg modemes kapcsolattal rendelkezik. Az ADSL kapcsolatok aránya 23%.

II. Összegzés

1. Távközlési infrastruktúra jó, de vannak hiányok, rosszul ellátott területek, városrészek.
2. Az infokommunikáció fejlesztése enyhíthetné a városon belüli különbségeket is.
3. A szélessávú hálózat kiépítése gyorsítaná a város fejlődését, de önmagában nem oldja meg az infrastruktúra gazdasági fejlődést is gátló gondjait. .
4. A szélessávú hálózat esetleges hiánya viszont lehet egy másik, mint beruházási helyszín kiválasztásának az oka.
5. Az Internet megkönnyítheti az álláskeresést.

III. A megvalósítás műszaki jellemzői

1. A hálózat gerinciránya a város ezen részét kell, hogy érintse. A hálózat olyan elemeket és technológiát tartalmaz, amely alkalmassá teszi, hogy a területen működő távközlési szolgáltatók a szabad kapacitást elérjék.
2. Hajdú-Bihar megyei és a város hálózat ismerve megvalósítására az optikai kábeles technológiát javasoljuk.
3. A nyomvonal kijelölésénél fontos követelmény, hogy a kábel nyomvonala – lehetőség szerint – a járda nyomvonalát kövesse.
4. A hálózat a nyomvonal teljes hosszában földalatti kábel építését tartalmazza. A kábelek védelmét földbe fektetett 110-es cső, megszakító létesítmények, és a 110-es csőbe behúzott 3db LPE32-es cső biztosítja, melyek közül az egyikbe az optikai kábel kerülne, míg a másik cső tartalék a harmadik szabad kapacitásként más vezetékes szolgáltató részére bérbe adható.
5. Az optikai hálózat kiépítéséhez monomódusú optikai kábelt kell felhasználni.
6. A tervezésnél az alábbi névleges adatokat kell figyelembe venni:
   - névleges üzemi hullámhossz: 1310 nm

- csillapítás: 0,36 dB/km (max. 0,38 dB/km)
- kábelátmérő: max. 20 mm
- kábelhajlítási sugár: min. 300mm
- rövid idejű húzó igénybevétel: max. 3000 N
- hosszú idejű húzó igénybevétel: max. 600 N
- telepítési hőmérséklet tartomány: 0 ºC - +40 ºC

7. A fényvezető kábeleket az erre a célra kialakított zárt fűthető, szellőztethető kültéri szekrényekben, illetve a tervezett létesítménynek erre a célra kijelölt helyiségében kell végződtetni

IV./ A távközlési hálózat építésénél javasolt technológiák

1. Optikai kábel építése

Távolság, szakaszok

Az Optikai kábel technológia jellemzője, hogy segítségével akár 100 km-t meghaladó hosszúság is áthidalható erősítés nélkül, ugyanakkor kisebb távolságra is kitűnően használható.

Létesítés

Kültéri körülmények között a kábelt földbe fektetett védőcsőben célszerű vezetni. A védőcső nyomvonalát célszerű járdák mentén, olyan módon kijelölni, hogy a kábel közterületen legyen vezethető, ezzel az esetleges tulajdonjogi és felelősségi problémák elkerülhetők. A védőcső átmérőjét célszerű úgy megválasztani, hogy abba későbbi bővítés esetén további kábelek legyenek behúzhatók.
Lényeges jellemzője ennek a technológiának, hogy a védőcsövet kb. 0.6 m mély árokba kell fektetni.

Rendelkezésre állás és megbízhatóság

Az üvegszálas technológia igen megbízható, a tapasztalati értékek szerint az ilyen hálózatok rendelkezésre állása 99,85% fölötti. A technológia érzéketlen a környezeti viszonyok iránt, egyetlen gyakorlati veszély a kábel tévedésből való kiásása a nyomvonalon végzett földmunka során. Ez a veszély jelentősen csökkenthető a nyomvonal megfelelő megválasztásával. Az optikai kábel igen ritkán romlik el, a hibás kábel javítása azonban, ha ez egyszer bekövetkezik, jelentős időt igénybe vehet.

Megoszthatóság

Egy üvegkábel-alapú gerinchálózat kábele nagy számú elemi üvegszálból áll. Ezek a csatlakozási pontokon a kábelből kibontva, egyedi csatlakozókkal kapcsolódnak a megfelelő optikai eszközökhöz, vagy a következő kábelszakasz megfelelő száljához. Ebből adódik, hogy a rendelkezésre álló sávszélesség az egyes szálak fizikai hozzárendelésével és csatlakoztatásával, jól látható módon megosztható a gerinchálózat felhasználói között, a megosztás a hardware szintjén elvégezhető. Ehhez kapcsolódó előny, hogy egy szál vagy optikai eszköz meghibásodása nem hat ki a többire, nem vonja magával a teljes hálózat kiesését.

Bővíthetőség

Ha az optika kábel valamennyi elemi szálját felhasználtuk, a kapacitás bővítése újabb kábelnek a meglevő csőbe való behúzásával érhető el.

Költségek

Az üvegszálas hálózat létesítési költségei nagyjából lineárisan függnek a hálózat hosszától. A csatlakozási pontok száma a költségeket csak kismértékben befolyásolja. Lakott területen vezetett üvegkábel létesítési költségei valamivel magasabbak, mert ott a kábelárok kiásása mellett a járda, útburkolat, stb. kijavítása, valamint a közműkeresztezések megvalósítása is költségként jelentkezik.

2. Mikrohullámú átviteli lánc

Távolság, szakaszok

A mikrohullámú átvitel kb. 30 km hosszúságú szakaszokban létesíthető, egy-egy szakasz természetesen ennél rövidebb is lehet. Az átviteli szakaszokból akár sok száz km-es lánc is kialakítható.

Csatlakozások, ki- és becsatolás

A mikrohullámú átvitel minden költsége az átjátszási/ becsatlakozási pontokon jelentkezik, egy új csatlakozási pont létesítése költséges. Általában nem gazdaságos, ha ezek távolsága 10 km-nél kisebb.

Létesítés

Egy mikrohullámú hálózat létesítése a csatlakozási, erősítési pontok, reléállomások létesítését jelenti. Egy-egy ilyen állomás legalább két parabola-antennából és az erősítőket tartalmazó épületből vagy konténerből áll, az antennák elegendő magasságban kell legyenek ahhoz, hogy „lássák” a szomszédos állomások antennáját.

Rendelkezésre állás és megbízhatóság

A mikrohullámú technológia igen megbízható, egy-egy szakaszra vonatkoztatott rendelkezésre állása 99,95% fölötti. Többnyire heves esőzések következtében lépnek fel üzemzavarok, mivel a mikrohullámú átvitelt az eső jelentősen zavarja. Ez azonban általában csak rövid idejű üzemkiesést okoz, amely magától elmúlik. Az átviteli berendezések hosszú élettartamú, nagy megbízhatóságú eszközök.

Megoszthatóság

Egy mikrohullámú gerinchálózat minden információt egyetlen becsatlakozási ponton keresztül, egyetlen fizikai csatornán továbbít. A sávszélesség megosztása csak a hálózat menedzselésével, a gerinchálózat kezelőjének aktiv beavatkozásával oldható meg és nem transzparens a felhasználók számára. A mikrohullámú lánc egy reléállomásának hibája esetén a teljes szolgáltatás, a teljes sávszélességre megbénul a lánc érintett pontján és „elszakad” az információs lánc.

Bővíthetőség

Egy mikrohullámú gerinchálózat kapacitásának növeléséhez a reléállomásokban alkalmazott eszközöket kell bővíteni, ami többnyire az eszközök nagyobb sávszélességűre való cseréjét teszi szükségessé.

Költségek

Egy mikrohullámú lánc költsége a hálózat hosszától csak közvetve függ, mert az épített reléállomások, erősítők számától függ, és azok költségeiből adódik össze. A költségek ugyanakkor alig függnek a földrajzi és környezeti viszonyoktól.

V./ A javasolt technológia

Az előző pontokban értékeltük a gerinchálózat szóbejövő technológiáit, majd összefoglaltuk a gerinchálózattal szemben megfogalmazható speciális szempontokat, az alábbi pontok alapján:

- Távolság, szakaszok
- Csatlakozások, ki- és becsatolás
- Létesítés
- Rendelkezésre állás, megbízhatóság
- Megoszthatóság
- Bővíthetőség

Pontról-pontra összevetve a három vázolt technológia jellemzőit, valamint a megfogalmazott igényeket, a város gerinchálózat megvalósítására az optikai kábel technológiát javasoljuk. Ez a technológia csaknem minden vizsgált szempont alapján kedvezőbbnek mutatkozik a mikrohullámú megoldásnál.

VI. Hálózatok jelenlegi állapota

1. Helyi és gerinc hálózat

A város területén a halad keresztül Debrecen-Karcag optikai gerinchálózat, két irányban pedig körzeti optika, az egyik a Hajdúszoboszló-Hajdúszovát, a másik irányban pedig a Hajdúszoboszló- Balmazújváros optika kábel biztosítja ott épülő létesítmények távközlési ellátását. A Város helyi hálózata teljes lefedettséget biztosít. A hálózat topológiája vegyes, a belvárosi részen földalatti hálózat, az ezen kívüli részeken pedig földfeletti légvezetékes hálózat. A városban alternatív szolgáltató az Invitel Zrt, aki jelen pillanatban kb. 40%os kiépítettséggel rendelkezik. Az Invitel hálózata többségében közös nyomvonalas, ami azt jelenti, hogy az E-On hálózatán az UPC-vel közösen építi ki az ellátást biztosító optikai és réz hálózatát.

2. Vezetékes műsorelosztó rendszer

A vezetékes műsorelosztó rendszer teljes kiépítésű. Az Invitel Zrt. mindhárom szolgáltatást (telefon, internet és kábel tv) tudja biztosítani. Szükség és igény esetén az ellátatlan területekre optikai szálat bérlésére a társszolgáltatótól, amelyen mind a szélessávú szolgáltatás és a műsorelosztás megoldható.

3. Mobil Távközlés:

A mobil szolgáltatók, T-Mobil, Vodafone és a Telenor GSM 100% lefedettséggel rendelkezik mind a telefon, mind pedig a szélessávú internet szolgáltatás nyújtásához.

4. Műholdas rendszerek

A Műholdas és mobil távközlési rendszerek bővítésére nincs szükség. Valamennyi műhold elérhető.

5.Mikrohullámú rendszerek

A szélessávú internet szolgáltatás elérésére, alternatív megoldásként van jelen a vezetékes távközlési szolgáltatók mellett. A szoláltatásuk csak a város bizonyos részein érhető el.

1.17. Környezetvédelem

Előzmények

Hajdúszoboszló város az érvényben lévő településrendezési terv felülvizsgálatát, ezzel együtt módosítását határozta el. A vizsgálat, a koncepció és a program (terv) részét képezi a környezetvédelmi munkarész is.
A város számára – gyógy-, termál- és fürdőturizmus miatt- nagy jelentőséggel bír a jó környezeti állapot biztosítása, illetve elérése.
A településrendezési terv e tekintetben meghatározhatja azokat a fő irányokat, szabályozási elemeket, amelyekre építeni lehet a fejlesztési, beruházási és cselekvési programokat.
A településrendezési terv az IVS-el (Integrált Városfejlesztési Stratégia), a Települési Környezetvédelmi Programmal, valamint több más gazdasági programmal kívánja ezeket elérni.

A vizsgálat során (figyelembe véve a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 1. sz. melléklet „Megalapozó vizsgálat tartalmi követelményei”-t, az alábbi fontosabb (a követelményektől kissé eltérő, de azt kielégítő) szempontokat vettük alapul, megcélozva a 2009/2014. vizsgált éveket:

1.17.0. A települési környezet

Hajdúszoboszló az Észak-alföldi régió 6. legnépesebb városa, az ország keleti részén, három jellegzetes alföldi táj – a Hortobágy, a Hajdúhát, valamint a Sárrét-Berettyó vidéke – találkozásánál, Hajdú-Bihar megyében található.
GPS koordináták : 47.44324; 21.3888 ; EOV koordináták : 826561; 235895
Település területe (km^2): 238,7 ; Település belterülete (ha): 1154; külterülete (ha): 22434
Zártkert (ha): 281,7
Lakónépesség 2009/2013 (lakos): 23893/23968→3,1 %-os növekedés
Lakások száma 2009/2012 (db):10586/11394→7,5 %-os **növekedés**

Hajdúszoboszló kedvező térszerkezeti pozíciója a megyeszékhely és a fő közlekedési útvonalak közelségének tudható be: Debrecentől 21 km-re helyezkedik el, közvetlenül érinti a 100. számú vasúti fővonal és a 4. számú főút, amely közeli M35 autópálya meglévő és továbbépülő szakasza révén közvetlen kapcsolatot jelent az M3-as, M4-es nemzetközi közlekedési hálózathoz.

A 23 870 hektár kiterjedésű Hajdúszoboszló az azonos nevű kistérség és járás központja is, amely Hajdú-Bihar megye egyik közepes kiterjedésű és közepes lakónépességű statisztikai körzete, amely a régión belül az egyik legfejlettebb térségnek számít.
A város infrastruktúrája 2005. óta jelentősen növekedett, így 2009-2010-es évekre elérte a majdnem kívánatos szintet. 2010. után a fejlesztések ebből fakadóan már mérsékeltebb üteműek voltak, de nem álltak meg.

1. **Áttekintő infrastrukturális adatok**

Közüzemi ivóvízvezeték hálózatba bekapcsolt lakások száma 2009/2012 (db): 10585/10 523 →3 %-os csökkenés
Közüzemi ivóvízhálózat hossza 2009/2012 (km): 108,9/109→<1 %-os növekedés
Összes szolgáltatott víz mennyisége 2009/2012 (1000 m^3): 378,2/1378→<1 %-os csökkenés
Közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások száma 2009/2012 (db): 8899/10052→**13 %-os növekedés**
Közüzemi szennyvízcsatorna hálózat hossza 2009/2012 (km): 82/82→nem változott
Háztartásokból elvezetett szennyvíz mennyisége 2009/2012 (1000 m^3): 727/798→**9,8 %-os növekedés**
Gázfűtéses lakások száma 2009/2012 (db): 9476/9936→4,8 %-os növekedés
Háztartások gázfogyasztása 2009/2012 (1000 m^3): 11232/9664→**16 %-os csökkenés**
Távfűtésbe bekapcsolt lakások száma 2009/2012 (db): 1215/1250→2,9 %-os növekedés
Szolgáltatott összes villamos energia mennyisége 2009/2012 (1000 kWh): 87403/ 94 389→**8,0 %-os növekedés**
Állami belterületi közút 2009/2010 (km): 12,6/12,7→1,0 %-os növekedés
Önkormányzati belterületi burkolatlan út 2009/2010 (km): 2,5/2,5→nem változott
Önkormányzati belterületi burkolt út 2009/2010 (km): 97,37/97,37→nem változott
Külterületi kiépítetlen út 2009/2010 (km): 196,5/196,5→nem változott
Külterületi kiépített út 2009/2010 (km): 19,8/19,8→nem változott
Összes zöldterületi 2008/2010 (m^2): 219893/240095→**9,1 %-os növekedés**
Összes erdőterület: 413,9 ha

(Vastagbetűvel kijelöltük a figyelemre méltó pozitív, vagy negatív változásokat!)

Kiegészítésként adhatók meg az alábbi adatok, melyek az ellátatlan területeket jelölik:
Nincs kiépített ellátó hálózat:

- vezetékes ivóvíz: 25 külterületi utcában (többnyire a kertségek)
- elektromos áram: 19 külterületi utcában „
- közvilágítás: 25 külterületi utcában „
- vezetékes gáz: 24 külterületi utcában „
- szennyvízhálózat: 1-1 belvárosi és belváros lakógyűrű utcájában; 5 üdülőövezeti utcában; a DK-i vegyes hasznosítású övezet 13 utcájában; az un. Lakógyűrű 27 utcájában; 49 külterületi (döntően kertségi) utcában
- nincs pormentes út: 2 üdülőövezeti utcában; 3 Lakógyűrű övezeti utcában; 24 külterületi (döntően kertségi) utcában.

1.17.1. Talaj

A Dél-Hajdúság kistáj északi részén fekvő Hajdúszoboszló területe 238,7 km^2 (ebből belterület 11,12 km^2, külterület 227,57 km^2). Határában három tájegység találkozik: É-ÉNY-ról a Hortobágy, ÉK-ről a Hajdúhát, D-ről pedig a Berettyó, illetve a Nagy-Sárrét határolják. A tájban domborzati színező elemként jelennek meg az egykoron erre járt Tisza elhagyott medrei, illetve a síkság egyhangúságában 27 védett (egyes források alapján összesen 48) kunhalom jelent némi változatosságot.

A város határa enyhén lejt a nyugati irányba. Területének zöme a Hajdúságon helyezkedik el, csak az északnyugati és keleti szöglete nyúlik át a Hajdúhátra. A Hortobágy tájegység területére az összefüggő területtől különálló nyugati rész húzódik át. A területen előforduló talajok döntően csernozjom, mely löszön, illetve homokos vagy agyagos löszön alakult ki, a mélyebb területek réti illetve szikes talajok. A termőföld kiváló minőségű, átlagos aranykorona értéke 32. Összességében a terület átlagos minősége kedvező, amely a mezőgazdaság (ezen belül a szántóművelés, ehhez kapcsolódóan a gyepgazdálkodás és állattartás) évszázados hagyományait megteremtve a megélhetés fő forrása.
A talajadottságok (mint a kialakult használati mód is jelzi) nem kedveztek a zöldség-, gyümölcstermesztésnek, valamint a erdőgazdálkodásnak. Az is igaz, hogy a jó szántók miatt az erdősítés már csak a gyengébb minőségű talajokon kaphatott teret, ahol a megmaradás esélye is kisebb.
A kötött, agyagos talajok lehetőséget adtak építőanyag (mint vályog, majd tégla) gyártás anyagnyerő helyek létesítésére. Ennek eredményeként öt lefektetett bányatelek van nyilvántartva. Négy bányaterület a város déli peremén helyezkedik el, a kitermelés helye bányatóként maradt vissza. A bányászat intenzitása erőteljesen csökkent az utóbbi évtizedben. Egy bányatelek (a H.szoboszló-V.) az elkerülő és a nyugati bejárat találkozásánál van, de itt is a bezárást tervezik. Ezzel szemben nagytávon hiba lenne leírni ezen területek ásványvagyon adottságait, hiszen a megkutatottság egy időben nem korlátozott, kitermelhető készlet rendelkezésre állását rögzíti.

Az agráriumban jelenlévő talajterheléseket a kemizálás mellett a szerves-, és hígtrágya keletkezését produkáló állattartó telepek okozzák.
Az távlatban is elfogadható, hogy a szerves-, és hígtrágya az egyik legfontosabb, leghatékonyabb és legolcsóbb talajerő-pótló forrás, az átmeneti tárolás, a termőterületre való kihelyezés módja, időszaka a város üdülési időszakának csúcsán sok konfliktust eredményez. Ezért megfontolandó a trágya kihelyezés városhoz, fürdőövezethez közeli területeken való korlátozása időben és technológiában.
A gyengébb talajadottságú területeken kialakult un. zártkert hasznosítás csak közvetve kapcsolódik a talajhoz, mint termelőeszközhöz. Itt inkább a területhasználat spontaneitása, kevésbé szabályozott jellege szociális, városrendezési, városképi problémák forrása.

Az elmúlt évtizedben számos, a talajterhelést csökkentő, vagy kizáró fejlesztés valósult meg. Ezek között a közműfejlesztés (szennyvízhálózat, szennyvíztelep), a hulladéklerakó és dögkút felszámolása, hulladékátrakó a legjelentősebbek.

Egyébként a várostest alatti talajréteg gyakorlatilag az urbánus közeg részeként fokozatosan elveszti eredeti funkcióját. Hogy ez minél lassabban, vagy ne is következzen be, a még fellelhető aktív talajfelületeket (mint közparkok, zöldfelületek, lakóterületi kertek) lehetőség szerint meg kellene őrizni.

1.17.2. Felszíni és felszín alatti vizek

A város és területének szennyeződés érzékenységi besorolása felszín alatti víz vonatkozásában a 7/2005. (III. 1.) KvVM r. 1. sz. melléklete szerint fokozottan érzékeny vízminőségi kategóriájú.

Ezt is figyelembe véve a talaj-, a földtani közeg, a felszíni és felszín alatti vizek védelmét a többször módosított 123/1997. (VII.18.) Korm. r., a mód. 220/2004. (VII.21.) Korm. és 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendeletek, a 6/2009. (IV. 14.) KvVM-EüM-FVM e.r. és a 28/2004. (XII.25.) KvVM rendeletekben megadott minőségi és eljárási követelmények szerint kell biztosítani a város területén.

Felszíni vizek

A város közigazgatási területe a 48. számú KFCS menti belvízrendszer 481b számú Kösely belvízöblözetben helyezkedik el.

A város természetes vízfolyásai a Kadarcs, a Kösely, valamint a Pece-ér, melyek nyugatra folynak és a várostól északra egyesülve a Hortobágy folyóba ömlenek.

A város és térségének legjelentősebb vízadója a Keleti-főcsatorna (KFCS), amely 12-14 km hosszú szakasszal érinti a közigazgatási területet. A KFCS elsősorban öntözőcsatornaként funkcionál, azonban évtizedek alatt (a vízügyi érdekeken túli, közösségi célú érdekeknek is helyt adva) az üdülés, a szabadidős, rekreációs és turisztikai célpontok területévé is fejlődött, főleg a szabad vizet, ökoturizmust kedvelők számára. (Csak megjegyezzük, hogy ezek a területek egy teljesen sajátos, egyedi értéket képviselnek, ugyanakkor perifériális területei a település-struktúrának. A sajátos helyzetet a főcsatorna más települési szakaszain sem sikerült oly módon szabályozni, hogy az a területhasználat, beépítés, településszerkezet vonatkozásában is egyenlő értékű lehessen a településtesthez jobban kötődő övezetekéhez. Figyelembe véve a főcsatorna kezelő döntését (amely 99 éves bérleti jogviszonyban tulajdonlást adott a parti sávra!), ez az övezet felértékelődik, így előbb-utóbb infrastrukturálisan hozzá kell fejleszteni a települési színvonalhoz.

A Kösely-főcsatorna egy szakasza rendezetlen, nádas ősmeder, amelynek belső szakasza a belvárost is átszeli. Ez a szakasz szinte elvesztette ökológiai jellegét. bizonyos szintű helyreállítása javítaná a belváros zöldfelületi, klimatikus és városképi adottságait.

A Keleti-főcsatorna és a kiépített öntöző csatornák a mezőgazdasági területek nagy részének öntözhetőségét biztosítják a város nyugati területrészein. Ez a keleti részen hiányzik, amely érzékelhetően csökkenti a területek termőképességének hatékonyságát. Az öntözhetőség lehetőségét távlatban szükséges lenne megoldani, különös tekintettel az egyre szélsőségesebb és szárazabb klimatikus változásokra.

Keleti-főcsatorna és Kösely keresztezésénél halastavak üzemelnek, amely a halászati ágazatot erősíti.

Összességében megállapítható, hogy a városi klíma javítása érdekében a belvárosban sokkal erőteljesebben kellene érvényesülnie a víznek, mint klímajavító elemnek. Ehhez kellenének dísztavak, szökőkutak, csobogók, vízpermetek, vízfolyás. A város körül kialakult vízfelületek (sósvíztározó, bányatavak, stb.) területileg aránytalan eloszlásban helyezkednek el.

A vízgazdálkodási szempontból kedvezőtlen talajadottságok és domborzati viszonyok következtében korábban a belterület egyes részei belvíz miatt veszélyeztetettek voltak. A

folyamatosan megvalósított belvízvédelmi fejlesztések eredményeként ma már legfeljebb rendkívüli nagy csapadék esetén, rövid ideig állhat elő ilyen állapot. A veszélyeztetettség mértéke ezáltal belterületen elhanyagolható.
A külterületen a belvízveszély (a kora tavaszi nagyvizek időszakától eltekintve) nem jellemző, sőt a szélsőséges időjárásnak köszönhetően inkább vízhiány mutatkozik. Ezért lenne nagy jelentősége az öntözött területek növelésének.

Problémát jelent időszakosan az, hogy az állattartásból jelentős hígtrágyalé kerül a holt-Köselybe a város ÉNY-i részén. Ez nem csupán talaj-, vízszennyezést okoz, hanem a nyári időszakban bűzforrás is. Ezért a holt-Kösely ősmeder hígtrágyatárolóként való igénybevételét, terhelését meg kell szüntetni.

Felszín alatti vizek

A felszín alatti vizek legfelső rétege a talajvíz. A talajvíz általában kevés, a kitermelhető mennyiség évente legfeljebb 1,6 l/sec.km^2. A korábbi, közművesítetlen várostest alatti talajvíz fokozatosan elszennyeződött. Ezt a folyamatot állította meg a megvalósult teljes közművesítettség. A talajvízminőség változás kimutatására nincs adat.

Ivóvíz

A város belterülete közüzemi vezetékes ivóvízzel teljesen ellátott. Az elosztó hálózat hossza 109000 fm. A belterületen kívüli lakott helyek (mint a kertségek) részben ellátottak, mindössze 25 utcában nincs vezetékes ivóvíz. Így a bekapcsolt lakások száma 10523, a szolgáltatott víz mennyisége 1378000 m^3.
A vízadó kutak és a vízhálózat érvényes vízjogi engedéllyel rendelkezik A kutak száma 20 db (1 üzemen kívül). A víz levegőztetés-klórozás-gáztalanítás, vas-, mangántalanítás és fertőtlenítés kezelés után jut a 4 db összesen 3100 m^3 kapacitású tározóba, majd a hálózatba. A lekötött éves vízmennyiség 2200000 m^3, amely távlatban is biztosítja az igényeket.

A vízműves kutak védelme érdekében meghatározásra került a vízbázis védőidoma. A belső védőövezet (20 napos elérési idő) kijelölése nem szükséges, elég a kutak körüli 10 m sugarú védőövezet. A külső védőövezet (6 hónapos elérési idő) kijelölése sem szükséges. A hidrogeológiai védőövezet „A” zónája (5 éves elérési idő) és „B” zónája (50 éves elérési idő) kijelölésre került (Hajdúszoboszló vízmű 8027 10), a védőterület mérete 22,9 km^2.

A mélyfúrású kutak vize vas és mangántartalom tekintetében haladják meg a határértéket, kis mennyiségben kimutatható TPH tartalom is (szénhidrogén-származék), amely feltehetően a felszínhez közelebb lévő, nem műrevaló szénhidrogéntárolóból származhat.

A vízbázis védelme érdekében 8 db vízszintészlelő kút és 10 db szennyeződés-feltáró kút létesült.

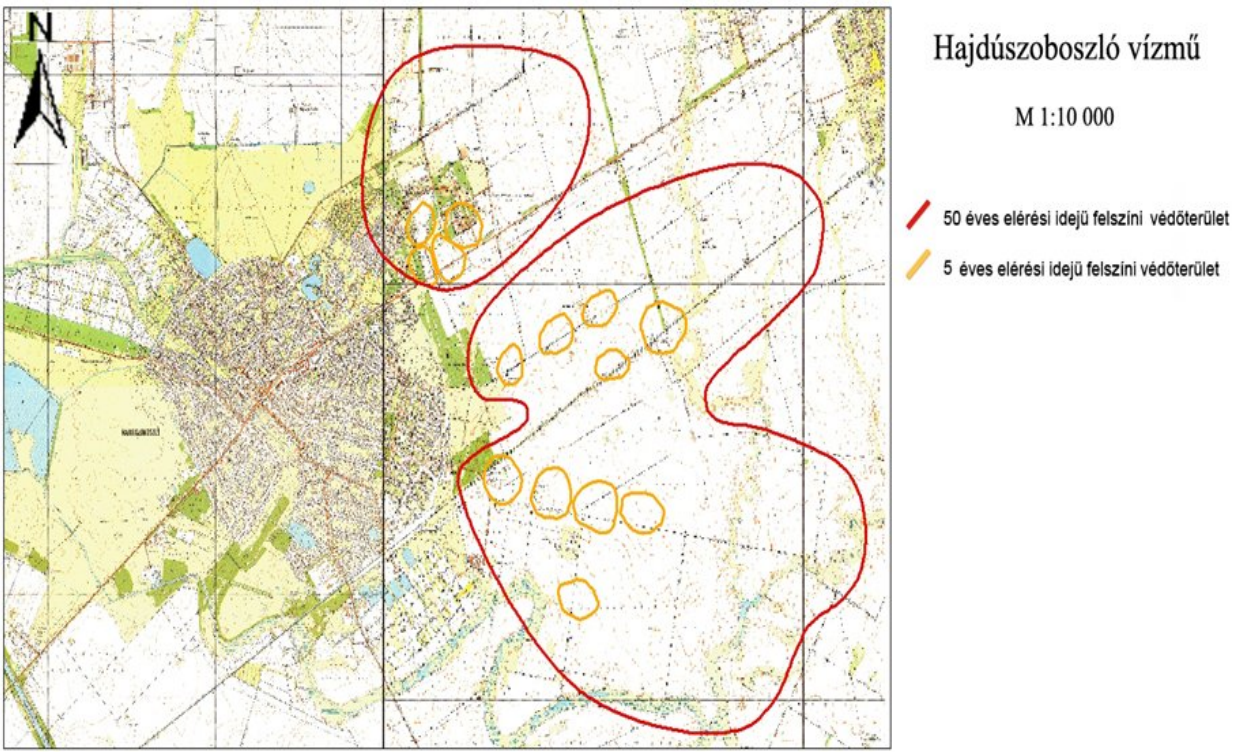

67. ábra:A vízbázis védőterületei

Szennyvíz

A városban a közüzemi szennyvízhálózat jó lefedettséggel kiépült. A hálózat hossza: gravitációs vezeték 97858,43 fm, a nyomott vezeték 5680,38 fm. A hálózatra kapcsolt lakások száma 10052, a háztartásokból elvezetett szennyvíz mennyisége 798000 m^3.

Nincs kiépített hálózat 1-1 belvárosi és belváros lakógyűrű utcában; 5 üdülőövezeti utcában; a DK-i vegyes hasznosítású övezet 13 utcájában; illetve az un. lakógyűrű 27 utcájában és 49 külterületi (döntően kertségi) utcában. A település nyugati határán lévő szennyíztisztító telep és a hálózat érvényes vízjogi engedély alapján működik. A szennyvíztelepre 18 körzeti és 2 végátemelő révén, valamint a szippantott szennyvíz tengelyen érkezik. Kapacitása 5400 m^3/d + 310 m^3/d tengelyen szállított. A tisztított szennyvizek befogadója a Kösely 33+000 kmsz.-ben lévő betáplálással. Továbbra is problémát jelent a sósvizek kezelésének, sótalanításának a kérdése. Ebben konkrét vizsgálatok vezethetnek eredményre.

Csapadékvíz

Hajdúszoboszló belterületi csapadékvíz-elvezető rendszere vízjogi engedéllyel rendelkezik.

A főgyűjtő rendszer 30 km hosszú, az összegyűjtött és átemelt víz 100 l/sec. mennyisége megfelelően tudja biztosítani a város víztelenítését. A belterület felszíni vizeinek nagyobb hányada (cca. 80 %-a) a sósvíztározóba kerül. Az átemelt víz 70-80 %-ban a fürdő által elengedett felszíni, vagy túlfolyó víz. A közvetett befogadó a Kösely, melynek ágai a település belteriiletére is benyúlnak. A sósvíz leválasztás és elvezetés városi kezdeményezésre is újból visszaáll a gravitációs nyomvonalú megoldásra.

Thermálvíz

Kiemelkedő jelentőségű azonban a város területe alatt húzódó rétegvíz: 1925-ben egy sikertelen olajfúrás eredménye volt a termálvízkutatás. Először 1091 m mélyről 73°C hőmérsékletű vizet találtak, majd 1926-ban, újabb sikeres fúrást kezdeményezve, 78°C hőmérsékletű, 2032 m talpmélységű kutat fúrtak. A víz nagy mennyiségű metánt és földgázt is tartalmaz.

A város egyik legdinamikusabban fejlődő ágazata a thermál-, és gyógyvízre épülő turizmus, idegenfogalom.

1.17.3. Levegőtisztaság és védelme

Hajdúszoboszló jelenlegi levegőkörnyezeti állapota

A levegőkörnyezeti állapotot a vizsgálati térség feletti atmoszféra meteorológiai, klimatológia és minőségi jellemzőivel és folyamataival jellemezzük.

Vizsgálati térségként Hajdúszoboszló 2013. évi levegőterhelő forrásainak közvetlen hatásterületét választottuk. Általánosságban elmondható, hogy a levegőben terjednek legmesszebb a kibocsátások, így a teljes hatásterület kialakulásánál a levegős hatásterület többnyire meghatározó.

Területi besorolás, határértékek

A vizsgált terület a többszörösen módosított 4/2002. (X.7.) KvVM rendelet alapján a 10. levegőterheltségi zónához tartozik.

légszennyező anyag	zónacsoport jele
kén-dioxid (SO_2)	F
nitrogén-dioxid (NO_2)	F
szén-monoxid (CO)	F
szilárd (PM_{10})	E
benzol (B)	F
talajközeli ózon (O_3)	O-I
arzén (As)*	F
kadmium (Cd)*	F
nikkel (Ni)*	F
ólom (Pb)*	F
benz(a)-pirén (BaP)*	D

E csoport: azon terület, ahol a levegőterheltség egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a felső és az alsó vizsgálati küszöb között van. F csoport: azon terület, ahol a levegőterheltség az alsó vizsgálati küszöböt nem haladja meg. O-I csoport: azon terület, ahol a talaj-közeli ózon koncentrációja meghaladja a cél értéket. *: PM_{10} légszennyező anyagban.

A zónák típusait a 4/2011. (I. 14.) VM rendelet 5. melléklete azonosítja.

A levegőterheltség egészségügyi határértékeit a 4/2011. (I. 14.) VM rendelet 1. számú melléklete; az alsó és felső vizsgálati küszöbértékek a 6/2011. (I. 14.) VM rendelet 9. számú melléklete tartalmazza.

Az egészségügyi levegőterheltségi határértékek (µg/m^3):

µg/m^3	órás	24 órás	éves
SO_2	250 (24)	125 (3)	50
CO	10000	5000*	3000
NO_2	100 (18)	85	40
PM_{10}	--	50 (35)	40

(): túllépés db/év; *: napi 8 órás mozgó átlag. Zárójelben a túllépések megengedhető száma.

A levegőterheltség egészségügyi határértékei mellett külön kerülnek kijelölésre az ökológiailag sérülékeny területek Ezen területek kijelölése jelenleg még nem történt meg.

Hajdúszoboszló elhelyezkedése

Hajdúszoboszló Debrecentől 21 km-re fekvő város. A Dél-Hajdúság kistáj északi részén fekvő város területe 238,7 km^2 (ebből belterület 11,12 km^2, külterület 227,57 km^2). Három tájegység is érinti: a Hortobágy, a Hajdúhát és a Berettyó, illetve a Nagy-Sárrét.

A város területén levegőterhelő források (telephelyek, utak, kémények) találhatók. Ezek közül a jelentéskötelezett telepek összesített levegőterhelése állapítható meg a LAIR adatbázisból; a közlekedés és lakossági tüzelés levegőterhelése fajlagos értékek és lokális kapacitások ismeretében számítható.

A város belterületi levegőkörnyezetének minőségét az OLM immiszió-mérési adatainak, az OMSz, a TiKöTeFe éves jelentéseinek, valamint a Hajdúszoboszlón a Gyógyszertár mérőhelyen mért adatok figyelembe vételével számíthatjuk.

Éghajlat

Hajdúszoboszló az 1.11.12. jelű Dél-Hajdúság kistáj területén fekszik. Ez a kistáj 88 és 110 m tengerszint feletti magasságú, löszös iszappal fedett hordalékkúp-síkság.

A kistáj éghajlata mérsékelten meleg és száraz. Évente kb. 2000 órányi napsütés várható (ebből nyáron 810 óra, télen pedig 185 óra a napfénytartam). Az éves csapadékösszeg 530-570 milliméter. A leggyakoribb szélirányok az ÉK-i, É-i és DNY-i, D-i. Az átlagos szélsebesség 2,5-3 m/s (9-10,8 km/h). Meglehetősen száraz éghajlatú terület a kevésbé vízigényes növénykultúráknak kedvező.

Hajdúszoboszló klimatikus adottságai kedvezőek, éghajlatára jellemző a bőséges napfény, hazánk egyik legnaposabb vidéke. A 0 °C-nál alacsonyabb napi középhőmérsékletű téli napok száma évente mindössze 30-35, míg a 25 °C napi középhőmérsékletű nyári napok száma évente 80-85.

A sokévi átlagos meteorológiai jellemzők (Debrecen adatai alapján):

jellemző	egysége	téli félév	nyári félév
évi napsütéses órák száma:	óra	561	1484
borultság:	%	65,5	52,8
ködös napok aránya:	%	15,6	1,1
légnyomás:	mbar	998,7	996,2
évi középhőmérséklet:	K	275,8	290,2
csapadék évi összege:	mm	252	341
párolgás:	mm	255	333
globálsugárzás:	kJ/cm^2	107,9	330,6
relatív légnedvesség:	%	81	69,2
szélsebesség:	m/s	2,85	3

Mindegyik jellemzőnek napi, évszakos ciklusa van. Fűtési hőfokhíd 20/12 °C-nál 3000 h.

Az éghajlati jellemzők közül a széladatok döntően befolyásolják a kibocsátott levegőterhelő anyagok terjedését és felhígulását.

Átlagos széljellemzők (szélcsend nélkül) / Θ: szélirány; G: szélgyakoriság (%); u: sebesség (m/s)./*:*

Θ	**G (%)**	**u (m/s)**
N	11,72	3,31
NE	7,47	2,40
E	8,65	1,96
SE	5,19	3,51
S	11,43	3,12
SW	6,05	2,94
W	4,55	2,93
NW	3,60	2,18

Átszellőzési adottságok

A város intenzívebben igénybe vett területe jellegzetes belterületi környezet; ahol a levegőkörnyezet minőségét a lakossági környezet-igénybevétel, a közlekedés és a gazdasági (ipari) emissziók alakítják a háttérszennyezéssel együtt.

Hajdúszoboszló településszerkezete és éghajlati környezete adott: a kisebb területi fejlesztések csekély mértékben módosíthatják a vizsgálati terület átszellőzését. A területek levegőterheltsége, a beépítettség, a zöldfelületi adottságok, valamint a városrészek eltérő levegőterhelései valamelyest módosítják a terület átszellőzését. A terület átszellőzöttsége mindezekkel együtt kedvezőnek minősíthető, a levegőterhelések nem okozhatnak tartós lég-szennyezettséget, időleges feldúsulást, szmogot. Végeredményben a terület levegője rendszeresen frissülni képes a légáramlatok által.

Levegőminőség

A terület levegőminőségét, az alap-levegőterheltséget meghatározzák: meglévő/jelentéskötelezett források terhelése (lokális); a közutak forgalma (közlekedési); a település: a város tüzeléstechnikája (területi); a regionális háttér (térségi) levegőterheltségek.

Hajdúszoboszló domináns levegőterhelésére tekintettel az alap-levegőterheltséget az alábbi LA: légszennyező anyagokra célszerű vizsgálni:

- SO_2: kén-dioxid
- CO: szén-monoxid
- NO_2: nitrogén-dioxid
- PM_{10}: szilárd anyag
- CH: szénhidrogének (mint C).

A CH elsősorban közlekedési eredetű. Jellegzetes települési légszennyező anyag a bűz és a VOC (illékony szerves vegyület a 26/2014. (III. 25.) VM rendelet értelmében). Feltételezzük, hogy az NOx és PM terhelés NO_2 és PM_{10} levegőterheltséget okoz.

Ipari levegőterhelés

Hajdúszoboszlón jelenlegi adatok alapján 154 db nyilvántartott levegőterhelő telephely található. A LAIR adatbázis (http://okir.kvvm.hu/hu/lair) szerinti összesített átlagos levegőterhelésük (kg/év):

LA	E_I (kg/év)
SO_2	802
CO	18720
NO_x	27334
PM	2499
CH	1988

Állattartó telepekre (14 db) jelenleg nincs (diffúz jellegű) LAL és EPRT adatbevallás.

Közlekedési levegőterhelés

A közlekedési eredetű levegőterhelés elsősorban a közutak forgalmából származik. Járműkategóriánként átlagos sebesség esetén számítható a fajlagos terhelés, ill. forgalmi adatok alapján a közlekedési levegőterhelés. Megkülönböztethető a belterületi és külterületi levegőterhelés figyelembe véve az úthosszakat is. A számítások egyszerűsítése érdekében átlagos fajlagos értékekkel számolunk. (Lehetőség van lokális: útszakaszonkénti elemzésre és levegőterheltség becslésre is.)

ÁNF forgalomértékek (jm/db nap):

út\ÁNF	Q1	Q2	Q3
4. főút elkerülő	2854	400	420
régi 4. (34121-es)*	5776	633	273
3319**	22	4	14
3321	4207	199	260
3406	2585	172	284
4804	2486	148	48
József A. u.	1720	180	116
üdülési szezon	2137	221	143

Q: járműkategóriák; *: a forgalom 67 %-ban Debrecen felőli a 3406-os (nádudvari) útig, 33 % Pest felőli; **: az út a belterületig szilárd burkolatú, utána földút (szinte járhatatlan)

2004. évtől üzemel a várost elkerülő 4. sz. főút szakasza: 13,3 km. A közutak adott szakasza külterületen halad. Erre is tekintettel megkülönböztetendő a kül/bel-területei (közlekedési) levegőterhelés.

Közlekedési eredetű E_K: levegőterhelés (kg/év):

LA	b	k	összes
SO_2:	393	1475	1867
CO:	211883	913709	1125592
NO_x:	39064	164725	203790
PM:	11063	113399	124462
CH:	31007	135716	166723

b/k: bel/kül-területi

Tüzeléstechnikai levegőterhelés

A kommunális tüzeléstechnika elsősorban a tüzelés és hőtermelés (pl. főzés, távhő/melegvíz-ellátás) során felhasznált tüzelőanyagok égésekor keletkezik. A hagyományos tüzelés levegő-terhelésével számolunk, annak ellenére, hogy elterjedt az éghető hulladékok égetése is. Ez kommunális kazánokban és nyílt téren tilos!
Hajdúszoboszló lakásállománya: 11394 db; vezetékes gázt fogyasztó háztartás 85,0 %; egy háztartási fogyasztóra jutó gázfogyasztás: 967 m^3/év. Feltételezzük, hogy a többi lakás szilárd (szén/fa) fűtőanyagot használ kb. azonos energiaigénnyel. A fajlagos (g/kWh) emissziók alapján számítható a levegőterhelés. A külterületi népesség/lakásállományra tekintettel a tüzeléstechnikai levegőterhelés kb. belterületi.
Átlagos fajlagos terhelési értékek és a tüzelésszerkezet alapján becsülhető *az E_T: tüzeléstechnikai levegőterhelés (kg/év):*

LA	b
SO_2:	8544
CO:	17738
NO_2:	39745
PM_{10}:	17073
CH:	3439

b: belterületi. Elhanyagoljuk a külterületi tüzelések (pl. lakás, tarló) levegőterhelését.

Figyelemre méltó, hogy jelen időszakra csökkent a lakossági gázfogyasztás. Ennek levegővédelmi vonatkozása részben pozitív, részben negatív. Pozitív, ha ez energiafelhasználásban a takarékosságra, emisszió-csökkenésre is utal, negatív, ha a csökkenő gázfelhasználás helyébe magasabb emissziójú energiahordozó (mint fa, szén) lépett. Ennek jelei érzékelhetők a város emissziós állapotának fűtési/nem fűtési időszakokra vonatkozó emissziós adataiból. (Gyakorlatilag a mértékadó nitrózus gázok /NO_2, NOx/ elmúlt évekre vonatkozó adatai a fűtési félévben növekedést (cca. 10 %), a nem fűtési félévben csökkenést (40 %) mutatnak.)

A levegőminőség alakulása szempontjából kedvező, hogy a városban távhőszolgáltatás is működik. Ennek keretében 1182 lakás és 90-92 közület (intézmény, üzlet, egyéb) van ellátva távhővel. A direkt bővítésnek nincs realitása, esetleg egy-egy meglévő, vagy új intézmény dönthet úgy, hogy fűtéstechnikát vált.

Tekintve, hogy a térség igen jó geotermikus adottságokkal rendelkezik, a gáz felhasználás mértékét a jövőben mindenképp csökkenteni kellene. A geotermikus energia kihasználásában nagy lehetőségek rejlenek, igen jelentős a geotermikus energia potenciál ezen a területen

A város tervezi egy geotermikus erőmű megépítését, Hajdúszoboszlói Geotermia Zrt. néven alakulna meg az a cég, amely ezúttal a gazdag termálforrást nem a gyógyturizmus szolgálatába állítaná, hanem energiatermelésre használnák fel. Tervezik továbbá, hogy a geotermikus erőmű hulladék hőjét felhasználják a távfűtésben, a városházán, általános iskolában és a város társasházaiban.

A hévíz kutak leválasztott kísérőgázainak (metán) hasznosítását hő- és villamosenergia-előállítása fordítják, csökkentve ezzel a CO2 kibocsátást.
Cél lehet biogázüzem létesítése elsősorban az állati eredetű biomasszából (trágya, állati hulladék) nyerhető biogáz villamos energiatermelésre való kiaknázása.
A mezőgazdaság növényi eredetű (kukorica termés, csutka, szalma, egyéb gabonaféle maradék) biomassza felhasználásának (tekintettel a világ egyre erősödő élelmiszer igényére, hiányára, nem lehetne realitása.
A faipar, erdészet, vízgazdálkodás, építőipar melléktermékeire lehetne alapozni, de ez egy eléggé szűk forrás.
A kistérségben a megújuló energiaforrások alkalmazása közül leginkább így a geotermikus energia, a napenergia alkalmazására van reálisabb lehetőség.
A szélenergia hasznosításban is rejlenek lehetőségek, azonban ahhoz, hogy megfelelő hatásfokkal lehessen működtetni egy szélerőgépet (10-30 m-es magasságban működnek, „szigetekként"), ahhoz konkrét szélenergia mérésekre lenne szükség.

Az E_P: összesített (belterületi) levegőterhelések (kg/év):

LA	E_T	E_K	E_I	E_P
SO_2:	8544	393	642	9578
CO:	17738	211883	14976	244597
NO_2:	39745	39064	21867	100676
PM_{10}:	17073	11063	1999	30136
CH:	3439	31007	1590	36037
összes:	86540	293410	41074	421025

Mezőgazdasági eredetű légszennyezés

A mezőgazdasági telephelyek egyedi légszennyezéssel járulnak hozzá a levegőkörnyezet terheltségéhez. A telephelyeken, majorokban a terménykezelés, az állattartás és annak trágyakezelése a leginkább kifogásolt légszennyező pont-, vagy diffúz forrás.
A város külterületén működő állattartó telepek (mivel a jelenleg vonatkozó törvényi előírások előtt már működtek) előírt levegővédelmi övezettel nem kell, hogy rendelkezzenek.
A jelen állapotban a tartás, a trágyakezelés és elhelyezés okozza a zavaró hatást, különösen a prioritást élvező fürdő-gyógyturizmus-egészségturizmus övezetében, de a belterület légterében is időszakonként. Különösen a holt-Kösely meder átmeneti hígtrágyaterhelésekor.

A belterületi (járulékos) levegőterheltség

A belterületi levegőterheltséget elsősorban a belterületi levegőterhelés határozza meg különös tekintettel a kibocsátások jellemzőire. Az alacsony kibocsátási magasságok, a várható leáramlások ill. a beépítettségek miatt a (járulékos) belterületi levegőterheltségeket megnövelt turbulens szóródási együtthatókkal számítottuk.

Elsődleges megközelítés alapján területi diffúz forrásokra számítottuk a *ΔC: járulékos órás belterületi levegőterheltségek*et (μg/m^3):

LA	ΔC	HÉA
SO_2:	4,9	250
CO:	124,5	10000
NO_2:	51,2	100
PM_{10}:	15,3	50
CH:	18,3	--

HÉA: a 4/2011. (I. 14.) VM rendelet 1. melléklet 1.1.3.1. pontja szerint a levegőterheltségi szint *órás* egészségügyi határértékei (μg/m^3).

Látható, hogy a belterületi levegőkörnyezet jelentős terhelhetőségi tartalékkal rendelkezik, amelyet azonban nem kellene kényszerűen igénybe venni, kihasználni!
Ugyanakkor az előbbi átlagos: belterületi éves járulékos levegőterheltségek a terhelések időbeni/szezonális jellemzőitől függően területi és időbeni eltéréseket mutatnak. A lokális és időbeni terheltségek a meteorológiai és átszellőzési körülményektől is függnek. Belterületi környezetben (a házak által meghatározott) útkanyonban pl. fokozottan érvényesül a beépítettség és a szélárnyékolás hátrányos hatása.

A külterületi járulékos levegőterheltség elsősorban a külterületi utak forgalmából adódik. Az empirikus σ_z-tel számolva a terjedésképlet szállításkor, az útvonalakra (közel) merőleges szél esetén jelentősen egyszerűsödik: **C=1,228*E/(u*x)**, ahol E: a folytonosan működő vonal-forrás emissziója mg/(s*m), x (m) távolság a közúttól.
A külterületen fokozottan érvényesül a belterületi levegőterhelés hatása a széljellemzőktől és a hígulási adottságoktól függően. Ezt a levegőterhelést többféle transzmissziós modellel lehet számítani. Mi a diffúz felületi modellt használtuk átlagos (térségi) turbulens-együtthatókkal számolva.

A belterületi levegőterhelés okozta járulékos levegőterheltségek a külterületen (μg/m^3):

LA\X	1880	2000	3000	4000	5000	6000	7000	8000	9000	10000
SO_2	4,9	4,5	2,5	1,6	1,2	0,9	0,7	0,6	0,5	0,4
CO	124,5	113,9	63,5	42,0	30,5	23,4	18,8	15,5	13,1	11,2
NO_2	51,2	46,9	26,2	17,3	12,5	9,6	7,7	6,4	5,4	4,6
PM_{10}	15,3	14,0	7,8	5,2	3,8	2,9	2,3	1,9	1,6	1,4
CH	18,3	16,8	9,4	6,2	4,5	3,5	2,8	2,3	1,9	1,7

X: távolság a belterület centrumpontjától (m). Ezek az értékek adott/egy szélirány esetén érvényesek. Jellegzetes idealizált távolságok: a belterület pereme: **1880 m**, külterület pereme: **8720 m**.

Térségi levegőterheltség

Hajdúszoboszló levegőterhelése által okozott *lokális* járulékos levegőterheltség összegződik a térségi/országos levegőterheltségekkel. Bár a közeli települések ill. jelentős (magas) terhelő források hatása érvényesülhet a vizsgálati területen, a széliránytól függősége miatt (éves) levegőterheltségükkel nem számolunk.

A *térségi levegőterheltség*et országos (OLM) mérések alapján adhatjuk meg pl. a K-puszta regionális mérőállomás mérései alapján.

µg/m^3	**K-puszta**
SO_2	1,1
CO	262,2*
NO_2	11,3
PM_{10}	18,0
CH	4,6*

*: becsült/korrigált (órás) értékek

Alap levegőterheltség

Az előbbi táblázatok adatainak felhasználásával elméleti úton számítottuk *a belterületi éves ALT: alap-levegőterheltség*et (µg/m^3):

LA	**ALT (µg/m^3)**	**HÉ$_1$ (µg/m^3)**	**T (%)**
SO_2:	2,7	250	98,9
CO:	301,8	10000	97,0
NO_2:	19,9*	100	80,1
PM_{10}:	22,9	50	54,2
CH:	10,4*	--	--

*: gyors levegőkémiai reakciók miatt korrigált értékek. A korrekciót az OLM manuális RIV hálózata által mért (2013.) és közreadott NO_2 adatai alapján végeztük.

LA: légszennyező anyag; ALT: alap-terheltség (µg/m^3); HÉ$_1$: *órás* egészségügyi levegő-terheltségi határérték a 4/2011. (I. 14.) VM rendelet 1.1. melléklete szerint (µg/m^3). Terhelhetőség: T=(HÉ$_1$-ALT)/HÉ$_1$.

Az előbbi táblázat szerint a környezeti levegő T: terhelhetőségi tartalékkal rendelkezik. Ez nem korlátozza a műszaki/gazdasági fejlesztéseket és beruházásokat. Ezen fejlesztések egyedi/járulékos hatását a források engedélyezése során számítani/mérni kell. Olyan levegőterhelő tevékenység, forrás nem üzemeltethető, amelynek levegőterhelése és az általa okozott levegőterheltség a vonatkozó technológiai és egészségügyi levegőterheltségi határértéknél nagyobb, valamint tevékenysége zavaró a város számára, különösen a nyári üdülődömping időszakában.

1.17.4. Zaj-, és rezgésterhelés

Zajvédelmi vonatkozásban a város területének zajvédelmi besorolását a 27/2008. (XII. 3.) KvVM-EüM együttes rendelet (a környezeti zaj- és rezgésterhelési határértékek megállapításáról) alapján lehet meghatározni, illetve a rendezési terv zajvédelmi megalapozásában a 284/2007. (X. 29.) Korm. rendelet alkalmazandó.

Üzemi és szabadidős létesítményektől származó zaj terhelési határértékei a zajtól védendő területeken a 27/2008. (XII. 3.) KöM-EüM együttes rendelet 1. számú melléklet:

Zajtól védendő terület	**Határérték (L_{TH}) az L_{AM} megítélési szintre (dB)**	
	N	É
1.	45	35
2.	50	40
3.	55	45
4.	60	50

1. Üdülőterület, egészségügyi terület; **2.** Lakóterület (Lke); **3.** Lakóterület (nagyvárosias beépítésű), a vegyes terület; **4.** Gazdasági terület ; N: nappal 6-22 óra; É: éjjel 22-6 óra.

Építőipari kivitelezési tevékenységtől származó zaj terhelési határértékei zajtól védendő területeken a 27/2008. (XII. 3.) KöM-EüM együttes rendelet 2. számú melléklet:

Határérték (L_{TH}) az L_{AM} megítélési szintre (dB)						
építés időtartama	≤1 hónap		>1 hó		>1 év	
Zajtól védendő terület	N	É	N	É	N	É
1	60	45	55	40	50	35
2	65	50	60	45	55	40
3	70	55	65	50	60	45
4	70	55	70	55	65	50

A ***közlekedés***ből származó zaj terhelési határértékei zajtól védendő területeken:

	Határérték (L_{TH}) az L_{AM} megítélési szintre (dB)					
Zajtól védendő terület	**A**		**B**		**C**	
	N	É	N	É	N	É
1.	50	40	55	45	60	50
2.	55	45	60	50	65	55
3.	60	50	65	55	65	55
4.	65	55	65	55	65	55

A: kiszolgáló út, lakóút; **B**: mellékutak, gyűjtőutak, belterületi közutak stb.; **C:** gyorsforgalmi utak, főutak stb.

A zaj terhelési határértékeit az épületek zajtól védendő helyiségeiben a 27/2008. (XII. 3.) KvVM-EüM együttes rendelet 4. melléklete ill. az emberre ható rezgés vizsgálati küszöbértékeit és terhelési határértékeit az épületekben az 5. melléklete tartalmazza.

Üzemi zajterhelés helyzete

A bel-, és külterületen a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó üzemi zajok fordulnak elő. A környezetvédelmi hatóság által engedélyezett, vagy nyilvántartott tevékenységek, üzemek, telephelyek az előírt határértékek betartása mellett tudnak csak működni. Ezekről pontos információk nem állnak rendelkezésre. Zajvédelmi célzatú panasz, bejelentés sem ismert, így feltételezhető, hogy valamennyi kibocsátó a megengedett határértékek alatt zajterheléssel működik.

Közlekedési zaj

Hajdúszoboszló **belső közlekedési hálózat**át nagymértékben determinálta az átmenő forgalom, amely a régi 4-es főút révén áthaladt a belvároson, azt a környezetterhelései mellett gyakorlatilag geometriailag is megosztotta. A belvárost elkerülő szakasza megvalósításával a belváros (ha nem is olyan mértékben, mint azt várni lehetett volna) de érzékelhetően tehermentesítette. Ennek oka (egy nemrég elkészült forgalmi Szakértői Vizsgálat alapján), hogy a régi 4-es (mint 34121-es) út városba irányuló forgalma a keleti és nyugati bejáratok felől jelentősen eltér. A Debrecen felé és onnan áramló forgalom kétszer nagyobb, mint a Pest felé és onnan érkező. Ez nagyjából a 3406-os, nádudvari útnál oszlik meg.

A vizsgálat azt is kimutatta, hogy az üdülési szezon nem játszik jelentős forgalomnövelő szerepet az átmenő forgalom alakulásában.

Viszont mindenképpen számolni kell azzal, hogy a városban nyilvántartott járműállomány (szgk., mkp., tgk., vontató, lassú jármű) önmagában is jelentős, 9100-9200 közötti darabszámot képvisel. Ez az üdülési idényben akár 20 %-al is megnő.

A közlekedési zaj alakulása érdekében megvizsgáltuk azon számozott utak forgalmát és zajterhelését, amelyekhez az ÁKMI országos közúti forgalomszámlálási adata rendelkezésre állt 2013-ra vonatkozóan. Egyedi, reprezentatív adat alapján vizsgáltuk a József A. utca hasonló terheltségét is. Fő szempontként vettük alapul, hogy az általános városi helyi és átmenő forgalmakon túl nyilvánvalóan a fürdő, illetve létesítményei önállóan is generálnak bizonyos forgalmat. Ezt azonban csak konkrét keresztmetszeti számlálásokkal és az üdülési idényben/idényen kívüli helyzetben lehetne pontosan megadni.

A József A. utca, mint települési gyűjtőút funkcionál. Az utcára vonatkozó forgalomszámlálási adat nem áll rendelkezésre, azonban egyértelműen az idegenforgalom, vendégforgalom alakulásától függ forgalma. Az út részben célforgalmi, részben átmenő forgalmi jellegű. A járműösszetétel döntően az Q1 akusztikai járműkategória. A Q2 járműkategória az üdülési gazdasági kiszolgálást (árufeltöltés, karbantartás, esetleg szóló busz forgalom), a Q3 speciális járműmozgást, pl. hulladékszállítást, köztisztasági szolgáltatást jelent. A járműmozgások döntően a délelőtti és koradélutáni időszakra esnek, a napközbeni forgalom nem jelentős. Csúcsidőszakban a forgalom legalább 20 %-al növekszik, döntően a Q1 járműkategóriában.

A számozott utak helyzetének vizsgálata inkább a belterület általános közlekedési eredetű zajterheltségére ad választ.

A figyelembe vett közúti forgalom és zaj (korrekció nélkül)

Út száma	2012. év forgalmi adatai és zajterhelése				
	ÁNF j/nap	LAeq(7.5) nappal dB	LAeq(7.5) Éjjel dB	Határérték dB	Túllépés dB
4-es elkerülő	3679	73,2	65,6		-
34121-es (régi 4-es belterületi szakasz kelet)	6682	68,8	61,3	65/55	3,8/6,3
34121-es (régi 4-es belterületi szakasz nyugat)	3440	65,8	58,2	„	0,8/3,2
4804-es (Szováti)	2173	67,2	59,6	„	2,2/4,6
3406-os (Nádudvari)	3041	68,8	61,2	„	3,8/6,2
3321-es (Nagyhegyesi)	4666	70,1	62,5	„	5,1/7,5
3319-es (Böszörményi)	40	52,4	44,8	„	0/0
József A. u. (átlagos időszak)	2020	62,4	54,8	„	0/0
József A. u. (csúcsidőszak)	2495	63,3	55,7	„	0/0,7

A vizsgált zajterhelések alapján megállapítható, hogy:

- a József A. utca közlekedési zajterhelése a nappali időszakban megfelel, az üdülési csúcsszezonban kismértékű éjszakai határérték túllépés van
- legjelentősebb túllépés a 3321-es út mentén van, a Nádudvar felé ki/beáramló jelentős forgalom miatt
- túllépés van a Szováti út, valamint a Nagyhegyes felé (Ady E. utca) áramló forgalom miatt is,
- határérték felett van a 34121-es (Debreceni-Szilfákalja-Dózsa Gy. u.) nyomvonal mentén is a zajterhelés

A Szováti út forgalmában az elkerülő nem jelent számottevő forgalomelvonást, mivel az elkerülőn belül keletkező forgalom városon átmenő É-D-i irányultsága miatt csak itt tus elhaladni.

Sokkal nagyobb jelentősége lehetne egy, az északi kiáramlásokat egy északi elkerülőn levezető lehetőségnek, amely egyébként szerepel is az érvényben lévő szerkezeti tervben. Ugyanis egy északi irányú tehermentesítőnek számos pozitívuma lenne. Ezek közül a legfontosabbak:

- a belváros elkerülésével vezetné át az észak felé kiáramló átmenő forgalmakat,
- lehetőséget adna az üdülőövezet (pl. a Bánomkerti rész) belvárost elkerülő eléréséhez,
- a fürdő és létesítményei, illetve a repülőtér elérésének zavartalanabb útvonala lehetne, mentesítve valamelyest a József A. utcát,
- jelentősen hozzájárulna a városközpont nagy részének sétálóutcává alakításában.

A jelen vizsgálat alapján megerősítést nyer az az igény, hogy a város déli, vasúton túli része a gazdasági-ipari területfejlesztés helye lehet. Ehhez egy, a területet feltáró út nyomvonalának kijelölése, majd az út megvalósítása szükséges. Ez az övezet a város számára kedvezőtlen zajterhelő hatásokat ne okozna.

Ennek az alternatívának előzőeken túl az elkerülő közelsége jelent potenciális előnyöket.

A parkolási feltételek a városban alapvetően rendezettek, bár az idegenforgalmi főidényben kapacitáshiány mutatkozik.
A parkolási trendben jelentős különbség van a nyári üdülési és a szezonon kívüli állapot között. Az állandó fizetős parkolók száma 952 db, az időszakosan fizetős parkolóké (gyep, vagy zúzottkő borítású) 600 db és van 1000-1200 nem fizetős parkolóhely. A nyári időszakban zsúfoltság, helyhiány, szezonon kívül 20-30 %-os kihasználtság a jellemző. Ez fenntartó számára rendszeresen visszatérő probléma, de ebben érdemi változás nem várható.

1.17.5. Sugárvédelem

Hajdúszoboszló területére vonatkozó sugárterhelési adatokat az Országos Környezeti Sugárvédelmi Ellenőrző Rendszer (OKSER) évi jelentése alapján lehet összegezni.
A település jól beilleszthető abba a négyszögbe, amely tágabb térségben működő háttérsugárzást mérő állomások lefednek. Ilyen mérőhelyek vannak Kisújszállás-Gyomaendrőd-Berettyóújfalu-Hajdúszoboszló területén is.
A Magyarországon működő három nagy hatósági rendszerben, az egészségügyi, a földművelésügyi és a környezetvédelmi ágazatok rendszereiben mért mérési eredmények összesítésére jött létre – az Országos Atomenergia Hivatal koordinálása mellett – a Hatósági Környezeti Sugárvédelmi Ellenőrző Rendszer (HAKSER), amelynek mérési eredményei – értékelésükkel együtt – 1984 óta folyamatosan, éves jelentésekben olvashatóak.
A szakértők szerint kevesebb, mint 100 millisievertnyi sugárzás hatására semmilyen közvetlen károsodásra nem kell számítani.
A dózisteljesítmény mértékegysége a nanosievert/óra (nSv/h). A természetes háttérsugárzás mértéke Magyarországon 50-180 nSv/óra körül ingadozik. A figyelmeztető szint 250 nSv/óra. Ez a szint a valós veszélyt jelentő szint töredéke.
A lakosság mesterséges forrásokból származó sugárterhelése – az orvosi célú alkalmazásokon kívül – hazánkban az utóbbi években 3-6 μSv közöttire becsülhető, míg a természetes eredetű sugárterhelés ennél közel három nagyságrenddel nagyobb.
Az engedélyhez kötött tevékenységeknek a környezetre illetve lakosságra gyakorolt hatása elhanyagolható, a radioaktív izotópok koncentráció értékei több mintafajtánál is túlnyomórészt kimutatási határ alatt maradnak.

Az OKSER által közreadott adatok rövid ismertetése (2012.)

Országos dózisteljesítmény eredmények napi átlagainak jellemzői 2012-ben (N az üzemelő napok számát jelöli)

Állomáskód*	Település neve	Átlag nSv/h	Maximum nSv/h	Minimum nSv/h	Szórás nSv/h	N
HU0139	Hajdúszoboszló	90	101	75	6	288

Az országos TLD mérőhálózat 2012. évi mérési eredményei (dózisteljesítmény nSv/h) - Hajdúszoboszló

2011. 4. n. év + 2012. 1. n. év	2012. 2. negyedév	2012. 3. negyedév	*2012. 4. n. év + 2013. 1. n. év*
92,6	84,9	98,2	91,3

A levegőbe került, aeroszol formájú radionuklidok egy része kihullik, kiülepedik, illetve a csapadékkal kimosódik a talajra és növényzetre. Ez a folyamat jelenti a táplálékláncba való bekerülésük kiindulási pontját, emiatt a kihullás meghatározása a lakosság sugárterhelésének becslése, előrejelzése szempontjából nagy fontosságú.

Kihullás éves maximumainak országos eloszlása 2012-ben

(EüÁ, mBq/m2/nap, "-" jelzi, hogy a mérésből az adott megyében nem volt kimutatási határ feletti eredmény)

Talajterhelés

A talaj 137Cs aktivitáskoncentrációinak országos, éves átlaga 11 Bq/kg, a döntően természetes eredetű összes béta-aktivitásé pedig 640 Bq/kg volt 2012-ben.

Talaj mérési eredmények éves maximumainak országos eloszlása 2012-ben (EüÁ és FmÁ, Bq/kg, "-" jelzi, hogy a mérésből az adott megyében nem volt kimutatási határ feletti eredmény)

Takarmány

Ebben a kategóriában mindazon mintákra vonatkozó eredmények tartoznak, amelyeket közvetlenül a növényzetből – fű, takarmány, zöldség, gyümölcs – vettek, vagy az utóbbiak feldolgozott, emberi fogyasztásra kész formájából (pl. gabona, liszt).

A talajban és a takarmánynövényekben mért aktivitáskoncentrációkat összehasonlítva ki kell emelni, hogy amíg a talaj esetében a két mesterséges eredetű radionuklidból a 137Cs magasabb koncentrációjú, mint az 90Sr, addig a takarmánymintáknál ez éppen fordított. (Ennek két lehetséges oka van, egyrészt a 90Sr a legtöbb talajban mobilisabb, a növények számára könnyebben elérhető formában van jelen, másrészt a növények nagyobb mértékben igénylik a kalciumot, amelyet a stroncium képes helyettesíteni.)

A takarmánynövények 137Cs aktivitáskoncentrációinak országos, éves átlaga 0,63 Bq/kg, a döntően természetes eredetű összes béta-aktivitásé pedig 590 Bq/kg volt 2012-ben.

Növényi eredetű, nyers élelmiszer

A növényi eredetű, nyers élelmiszerben a 137Cs aktivitáskoncentrációk nagyrészt kimutatási határ alattiak (kivéve a vadon termő gombákat). A nyers növényi élelmiszerek 137Cs aktivitáskoncentrációinak országos, éves átlaga 3,0 Bq/kg, a döntően természetes eredetű összes béta-aktivitásé pedig 67 Bq/kg volt 2012-ben.

Feldolgozott, növényi eredetű élelmiszer
Itt elsősorban a gabonafélék terményei, illetve ezek feldolgozott formái (liszt, kenyér, pékáru) tartoznak
A gabonafélékben és termékekben mért aktivitáskoncentrációk éves, országos értékei az alábbi határok közt mozogtak: 0,030 - 0,67 Bq/kg (137Cs) és 17 - 130 Bq/kg (összes-béta). Kiemelendő, hogy ezen mintafajtákban a csernobili eredetű 137Cs az igen kis kimutatási határok ellenére általában – a minták több mint 90 %-ában – már nem volt kimutatható.

Állati eredetű termékek
Az állati eredetű élelmiszerek gyűjtőcsoportja a tej- és tejtermékeket, hús- és hústermékeket foglalja magában, azaz együttesen igen fontos táplálékcsoportot képvisel. A tej- és tejtermékmintákra vonatkozó mérési eredmények jellemzői: a 137Cs és 90Sr aktivitáskoncentrációk nagyobb részt kimutatási határ alattiak. (Megjegyezzük, hogy a magasabb koncentrációk tejporból származnak, amely mintegy tizedrészére hígul a felhasználás során.)

Felszíni vizek
A felszíni vizek radioaktív szennyeződése nem csak normál időszakban, hanem általában még balesetek idején sem jelentős.

Egyes felszíni vizek mérési eredményeinek éves jellemzői (EüÁ és KvVÁ)

Radionuklid	Víz neve	Átlag mBq/l	Minimum mBq/l	Maximum mBq/l	Szórás mBq/l	N	Kh alatti
Össz-béta	Keleti Főcsat.	130	84	280	55	11	0

Ásványvizek
Az ásványvizek a hatósági szabályozás szempontjából nem tartoznak az ivóvíz kategóriába – azaz kivételek pl. az utóbbi minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló 201/2001. (X.25.) Korm. rendelet előírásai alól is – hazánkban is erősen emelkedő mértékű fogyasztásuk indokolja radiológiai szempontból történő vizsgálatukat. A vizsgált ásványvizek összes béta-aktivitása gyakorlatilag nem haladja meg a vezetékes ivóvizek hasonló értékeit

Vegyes élelmiszer
A mérési eredményeinek éves jellemzői: a 137Cs a 90Sr koncentrációk többsége a kimutatási határ alatt volt. A lakosság által fogyasztott ételekben tehát a csernobili eredetű 137Cs és 90Sr aktivitáskoncentrációja mára gyakorlatilag nem haladja meg a 0,1 Bq/kg szintet.

Összefoglalva: Hajdúszoboszló területén és térségében az emberi egészséget veszélyeztető mértékű sugárzást okozó tevékenység, vagy területhasználat nincs!

1.17.6. Hulladékkezelés

A város területén a hulladékgazdálkodási feladatokat a 2012. évi CLXXXV. tv. a hulladékról és végrehajtási kormányrendeletei szerint kell megvalósítani.
A hulladékgazdálkodási feladatokat ellátó városgazda a lehető legszélesebb körű szolgáltatással biztosítja a város keletkező hulladékainak a gyűjtését és elhelyezését. Működése során alkalmazkodik a sajátos helyi viszonyokhoz, ahol az üdülési szezon miatt az év két eltérő időszakát kell kiszolgálni.
A kommunális hulladékok gyűjtése heti rendszerességű járattal történik. A város 5 körzetre van osztva, a hulladékgyűjtésbe bekapcsolt lakások száma éves szinten eléri a 6000-et, de ez a nyári (üdülőházak idényszerű belépésével) elérheti a 6300-6400-at is. Ezen kívül 300 körüli a közületi és 90 a városi intézmények száma. Az eltérő ingatlanhasználat miatt un. keresztféléves matricákat lehet váltani hulladékszállításra.
A kukás gyűjtőedényekből összegyűjtött kommunális hulladékot 2014 őszéig a nádudvari lerakóban helyezték el, de ezt követően a Debrecen AKSD telepére szállítanak. Az üdülési szezon nyári 3 hónapjában sűrített, heti 2-szeri gyűjtőjárat működik.
A begyűjtött kommunális hulladék mennyisége 2009-ben volt a legmagasabb tömeg, 10151 tonna volt. Azt követően napjainkig egy csökkenő tendencia mutatkozik, jelenleg (2014. évi adat) 7944 tonna. A csökkenést Városgazda szerint a fizetőképes vásárlói kör szűkülése okozhatta, amely ezáltal a csomagolási hulladékok csökkenésében tükröződik.
A lakossági hulladék-elhelyezés segítése és a szelektív gyűjtésre való áttérés érdekében szelektív hulladékgyűjtő szigeteken helyeztek el gyűjtőkonténereket. A kezdetben 32 sziget jelenleg 25, ahol üveg, papír és műanyag (Pet palack) elhelyezésére van lehetőség.
A gyűjtés hatékonyságának javítása érdekében 2014-ben kísérleti jelleggel bevezették a szelektív gyűjtés házhoz menő rendszerét zsákos módszerrel. Ezt 2015. évtől állandósították, tehát a hulladékgyűjtés részét képezi. Ebben a kommunális gyűjtésbe bekapcsolt lakóházak lettek bevonva. A szelektíven gyűjtött hulladékok 60 %-a a gyűjtőszigetekről, 40 %-a a zsákos házi begyűjtésből keletkezik. A begyűjtött mennyiségek 2014-ben Pet palackból közel 27 ezer db (127 t), papír 85,5 t, üveg 72 t.

A szervezett gyűjtés lefedi a belterületet. A kertségekben ahol burkolt út van, ott a gyűjtőjárat bemegy, másutt csak a megközelítési útig kihelyezett hulladékot veszik fel. A Szováti út melletti zártkerti rész azonban bekapcsolt a gyűjtőhálózatba.
A gyűjtés kiterjed továbbá a Keleti-főcsatorna melletti üdülőtelkekre is a nyári 3 hónapban, heti egyszeri begyűjtő járattal.

A lakosság részére évente legalább egy alkalommal szerveznek lomtalanítást és veszélyes hulladék begyűjtést. A veszélyes hulladékok között 60-70 %-ban az elhasznált étolaj, sütőolaj szerepel.
A külterületi telephelyek esetében egyedi szerződés, vagy eseti megrendelés alapján látják el a begyűjtést.

A begyűjtött hulladékok átmeneti elhelyezéséhez a VG Zrt. engedélyekkel rendelkezik. Ez egy un. komplex hulladékudvar üzemeltetését biztosítja, ahol a gyűjtés, átrakás (PET palack, üveg, papír, textil, elektronikai felszerelések, akkumulátorok) és komposztálás is megvalósul. A telep a Nádudvari útfél melletti 0350/18 hrsz.-ú területen van.
A komposztálás technológiailag csak rohasztás. Itt a mintegy 100-1500 m^3-nyi zöldhulladékot kezelik. A zöldhulladék a kommunális hulladékok 18-19 %-át teszik ki, 60 %-ban közterületi, 40 %-ban lakossági.
Ebben a körzetben van egy inert hulladéklerakó telep is (0374/10 hrsz., Nádudvari útfél, Zsoldos dűlő), amely 55375 m^3 kapacitású, 88600 tonna befogadó képességű.
Az állati hullák, hulladékok begyűjtése szintén ezen a területen van, lakossági igénybevételre tervezve.
A köztéri hulladékgyűjtő edények ürítése, kezelése, cseréje szintén a VG Zrt. hatásköre.

1.17.7. Vizuális környezetterhelés

A vizuális környezetterhelés témakörében a város meglehetősen „kétarcú”. Míg a fürdő és üdülőövezet törekszik jellegéhez és rangjához illő környezetet, városképet teremteni, addig a városkapuk és peremterületek ennek ellenkező képét mutatják.
Ez vonatkozik a keleti bejárat (Kösely Zrt.), a déli peremvidék (déli ipari övezet), a nyugati és északi bejáratok, peremterületek (gazdasági telephelyek, szennyvíztelep, HAGE állattartó telep, MOL telephely) által mutatott, sok esetben többnyire zavaró városképi adottságokra.
Ha a fürdő-, és üdülővároshoz illő környezetet akar biztosítani a város, ezen övezeteket jelentősen „el kell bújtatni, el kell fedni, zöldbe kell ágyazni”.
A városban (tekintettel a tágabb környezetben lévő védett területek élővilágára (főként madárvilágára) bizonyos szintig zavaró fényszennyezettséggel lehet számolni. Ezt elsősorban az üdülő övezet, a városközpont és egy-egy nagyüzem közvilágítása okozhatja.
A belterület és környezetében az elhanyagolt volt zártkerti részek jelentenek problémát. Külterületen az elektromos légvezetékek jelenthetnek környezetzavarást.
A fejlesztési célok között szerepel az ősi vár területének, valamint az ehhez kapcsolható építészeti, kulturális és idegenforgalmi értékek településrendezési eszközökkel való erőteljesebb megjelenítése. Továbbá a belterületet érintő ősi Kösely meder és partszakasz zöldfelületi jellegű sétáló övezetté való fejlesztése. Ez mind településképi, idegenforgalmi szempontból a vizuális környezeti adottságot javító törekvés.

1.17.8. Árvízvédelem

A megye vízrajzi adottságából adódóan egyes területek fokozottan árvízveszélyesnek minősíthetőek. Valamennyi terület a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság (a továbbiakban: TIVÍZIG) működési területére esik. Az ártéri öblözetekben a megye 32 településének teljes lakosságát, 2 települést részben veszélyezteti az árvíz. A veszélyeztetett lakosság száma 77.000 fő.
A város közigazgatási területe a 48. számú KFCS menti belvízrendszer 481b számú Kösely belvízöblözetben helyezkedik el, ennek területe 541,3 km^2.

Kösely-alsó belvízvédelmi szakasz általános adatai:
Fekvése: a 09.05. sz. védelmi szakasz a Keleti Védelmi Körzet középső részén helyezkedik el.
Határai: északon a 3316 út, a Nagyhegyes és a Hortobágy közigazgatási határa, keleten Debrecen közigazgatási határa, és a Sáránd-Derecske közötti műút szakasz, délen a Derecske-Kaba közötti földút, a Kaba-Aranyosi út, a Tilalmas csatorna balpartja közelében haladó határvonal, a Hajdúszoboszló- Nádudvari műút, valamint a Hortobágy- Berettyó balparti árvédelmi lokalizációs vonala, nyugaton a TIVIZIG működési határvonala.
Domborzata: A védelmi szakasz jellegzetes síkvidéki terület, a terep magassága 86,8-93,00 mBf. között változik.
Mélyártéri, fennsíki területek: ilyen terület **a** Tisza balparti árterületén fekszik, nagysága megközelítőleg 320 km^2.

Árvízvédelmi szempontból a Hortobágyi ártéri öblözet érinti. Ennek területe 1.578 km^2. Nyugati és északi határát a Tisza bal parti védtöltése, keleti határát a Keleti-főcsatorna jobb oldali töltése és a tiszántúli löszhát nyugati széle képezi. Az öblözetnek délről természetes vízrajzi határa nincs, a Hortobágy-Berettyó Ágotai hídjától nyugati irányban a Németéri főcsatorna baloldali depóniája adja a határt, keletre pedig a Holt-Kösely-főcsatorna baloldali depóniája zárja le az öblözetet a nádudvari magaspartig.

A város védettsége megfelelő, katasztrófa-jellegű zöldár, jeges-ár előfordulási gyakorisága száz években mérhető.
Tekintettel azonban a napjainkban fokozódó klimatikus változások és szélsőséges időjárási viszonyok gyakoribb előfordulására, a megelőzés érdekében indokolt lehet a vízügyi hatósággal e kérdésben egyeztetni.

1.17.9. Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A fennálló környezeti konfliktusokat, problémákat a vizsgálat egyes fejezeteiben megfogalmaztuk. Itt most csak rövid összefoglalás keretében összegezzük azokat az alábbiakban:

- A belváros és a turisztikai övezet közötti minőségi és térszerkezeti kapcsolat hiánya.
- Az un. városkapu funkciójú útkapcsolat, valamint a peremterületek környezetének (kiemelten a fürdő-, turisztikai övezet környezetét) városképi és vizuális szempontból zavaró megjelenése, a védelmi és takaró jellegű megoldások (mint zöldfelület, tájba illő építmény) hiánya.
- Egyes belterületi és üdülőövezeti területek közmű (szennyvíz) és burkolt út ellátottságának, valamint a lakógyűrű ellátottságának hiánya a közmű (szennyvíz) hiánya.
- A külterületi lakott övezetek (mint kertségek) távlati urbanizálódásának kérdése, ezzel szinkronban az infrastruktúra fejlesztés mértékének, jellegének eldöntése.
- Az üdülő és lakóövezetek terjeszkedése a külterületi gazdasági, mezőgazdasági területhasználatok, telephelyek (mint környezetet jobban terhelő övezetek) irányába.
- A peremterületek lakó/üdülő és gazdasági övezetei közötti védelmi célú övezet (védőerdő, zöldsáv) hiánya.
- Az állattartásra, trágyakezelésre, kihelyezésre és a mezőgazdasági területek talajerő-pótlásának „városi levegőkörnyezetet kímélő” szabályozás hiánya.

- Az ipar-jellegű gazdasági fejlesztési potenciál és területi lehetőségek hiánya, az ilyen irányú fejleszthetőség ösztönzése gazdasági, településrendezési és infrastrukturális eszközökkel.
- A gazdaság viszonylag egysíkú szerkezetének bővítése, a gazdasági több lábon állásának megteremtése az agrárium profilbővítése, a helyi szükségletekre alapozott termékkínálat és feldolgozóipar bővítése révén.
- Ehhez kapcsolódóan a zöldég-, gyümölcstermesztési ágazat fejlesztése akár speciális (termálvízzel fűtött üvegházas, fóliás, vagy védőhálós) technológiával.
- Ennek szabadföldi változatához az öntözött területek (elsősorban az e tekintetben elmaradottabb keleti részeken) arányának erőteljes növelése, különös tekintettel az egyre szélsőségesebb és szárazabb klimatikus változásokra.
- A zöldfelületek rendszert alkotó szerkezetének hiányossága, ezen belül az erdősültség kritikusan alacsony arányának javítása.
- A városi klíma javítása érdekében a belvárosban erőteljesebben kell érvényesülnie a víznek, mint klímajavító elemnek. Ehhez kellenének dísztavak, szökőkutak, csobogók, vízpermetek, vízfolyás kellenek.
- A város közlekedési eredetű környezetterhelése kétpólusú. Van főszezon és átlagos szezon. Ezért fontos lenne a belvároson részben a szükségszerűen átmenő, illetve a fürdő, üdülő övezet felé irányuló forgalmának kihelyezése egy keleti-északi elkerülő nyomvonal megvalósítására.

1.18. Katasztrófavédelem

Építésföldtani korlátok:

Az EU tagországaként Magyarországon is érvényben van az Unió egységes földrengés szabványa az Eurocode-8 (MSZ EN 1998-1). Ez a szabvány egységes tervezési metodikát ír elő az Unió egész területén. Röviden úgy lehetne a követelményeket összefoglalni, hogy minden építményt úgy kell tervezni, hogy az élettartama (általában 50 év) alatt 10% valószínűséggel előforduló földrengést komolyabb szerkezeti károsodás, összeomlás nélkül kibírjon. Az egyes országok eltérő földrengéses viszonyai miatt minden ország saját Nemzeti Mellékletében adja meg a helyi szeizmikus zónákat, a tervezéshez szükséges alapadatokat.

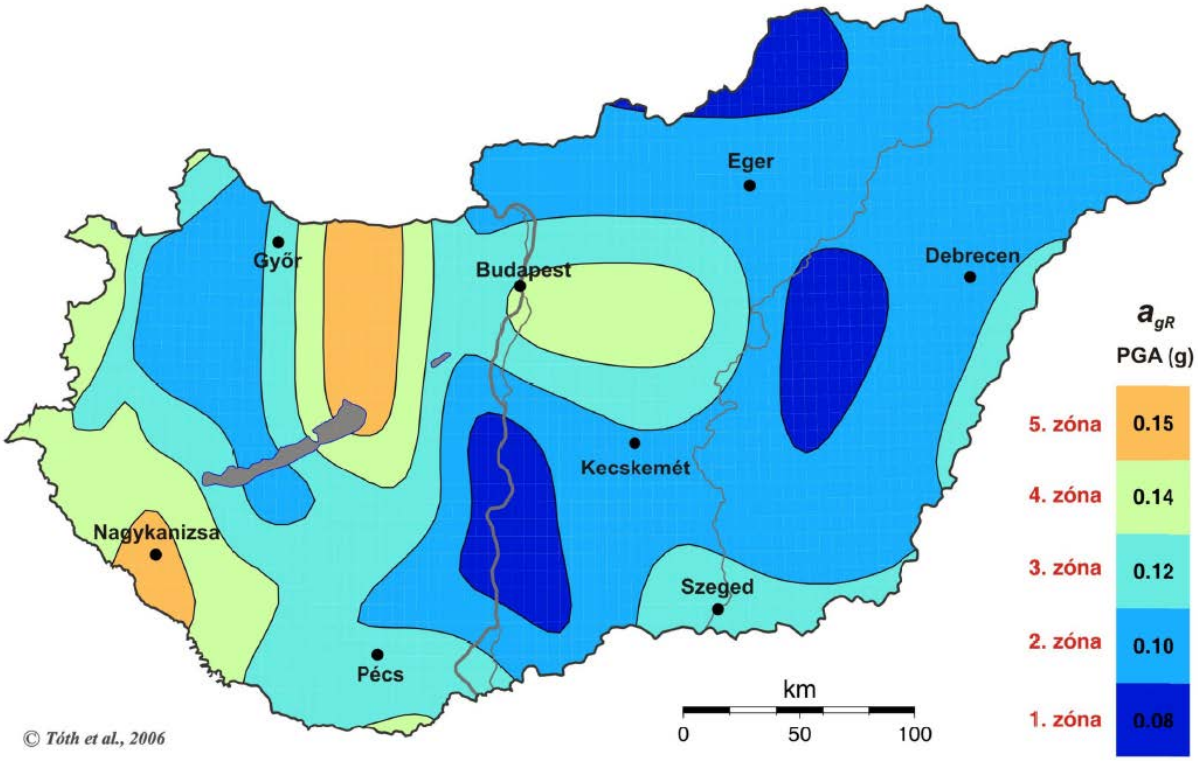

68. ábra: Magyarország szeizmikus zónatérképe (Forrás: www.foldrenges.hu)

Magyarország szeizmikus zónatérképe [8]. Földrengések következtében 50 év alatt, 10%-os meghaladási valószínűséggel, az alapkőzeten várható vízszintes gyorsulás g (gravitációs gyorsulás) egységben. Forrás: www.foldresges.hu

A Kárpát-medence a szeizmikusan aktív mediterrán térség és a gyakorlatilag földrengés-mentes Kelet-Európai-tábla között helyezkedik el. Ezen belül Hajdúszoboszló a szeizmikus rengések által legkevésbé érintett területek közé tartozik.

Vízrajzi veszélyeztetettség:

A belvíz veszélyeztetettséget feldolgozó térképen látható, hogy Hajdúszoboszló belterülete a délnyugati településszélt leszámítva belvíz problémákkal nem küzd. A Kösely-ér medervonalát kísérő mély fekvésű területek csak a külterületen fordulnak elő. Hajdúszoboszló különálló igazgatási területrésze, Angyalháza, mely nagyobbrészt a HNP világörökségi helyszín részét képezi, belvízzel erősen és közepesen veszélyeztetett.

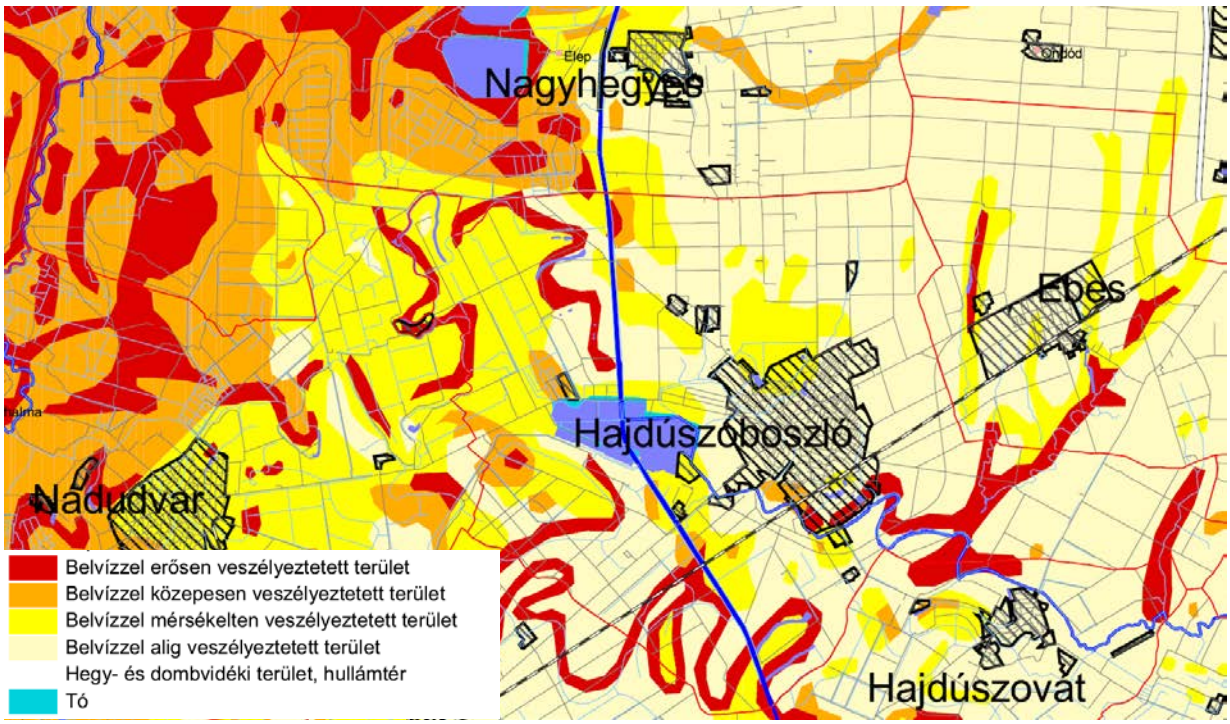

69. ábra: Hajdú-Bihar Megyei vízrajzi veszélyeztetettsége (Részlet) (Forrás: Megyei TrT vizsgálatok.)

Egyéb veszélyeztetettség:

Katasztrófa védelem szempontjából a hazai és nemzetközi szénhidrogén szállító vezetékek, a gázkutak, gáztárolók, és a MOL ehhez kapcsolódó üzemi tevékenysége, ami megfelelő védelmi intézkedéseket, védőtávolságok (védőterületek) biztosítását igényli. Ezek a vonatkozó jogszabályok alapján kijelölésre kerültek, illetve e védőzónákat a hatályos településrendezési terv is tartalmazza.

1.19. Ásványi nyersanyag lelőhely

Az 1925-ben, termálvíz-kutatás eredményeképpen felszínre tört földgázt kezdetben villamos áram termelésre és vasúti kocsik világítására hasznosították, 1931-től pedig 111 palackokba sűrítve értékesítették. A város környékén feltárt hatalmas szénhidrogén-előfordulás kitermelése 1959-ben kezdődött meg. Jelenleg a MOL Nyrt. a „Nagyhegyes IV.” és az „Ebes I.” védnevű bányatelkek területén földgázt termel. A földgáztermelés csúcsidőszakában, a hatvanas évek végétől, a hajdúszoboszlói mezőből évente 1,8 milliárd m3 földgázt hoztak felszínre. A gázmező kimerülésével, 1977-ben kezdték meg egy földalatti gáztároló kialakítását. 1981-ben a tároló 35, speciális homok-szűrővel ellátott kútja 400 millió m3 mobilgáz-mennyiség befogadására volt képes. 1981-ben, további két bővítési projekt során először 800, majd 1400 millió m3 -es kapacitásúra bővítették a hajdúszoboszlói tárolót. A jelenleg 1.440 millió névleges mobilgáz kapacitású tároló (Nagyhegyes III. és V. bányatelkek) napi kitárolási kapacitása 20,2 millió m3 , míg a betárolási kapacitás napi 10,3 millió m3 . A gáztárolót ma az EON Földgáz Storage Zrt. üzemelteti. A helyi téglagyár az 1950-es évektől működött. A téglagyári agyagbánya művelését a Leier Hungária Kft. 2006-ban szüntette meg. Jelenleg a Mineralex Kft. üzemeltet agyagbányát a város határában. Hajdúszovát A település területén a helyi Termelő Szövetkezet művelt

70. ábra: Részlet Hajdú-Bihar megye területén található szénhidrogén előfordulásokat bemutató térképből (Forrás. Hajdú Bihar megye TrT vizsgálatok c. dok.)

Nyersanyag lelőhelyként a agyag bányák, bejegyzett bányászati területek kerülnek számításba, Hajdúszoboszló belterületétől délre, ahová a Leier cserépgyár is települt. Jelenleg beton cserepet gyártanak, de korábbi tevékenysége során jelentős mennyiségű agyag került kitermelésre, és további bányaterületek vannak bejegyezve. A jelenlegi termékszerkezetet tekintve egyelőre nem várható további agyag kibányászása, de a jövőt illetően nem lehet biztosra venni, hogy az agyag kitermelése nem kerül-e ismét napirendre.

1.20. Városi klíma

A település klímájának jellemzése céljából a tágabb földrajzi tulajdonságokat célszerű vizsgálni. A várost magába foglaló kistáj bemutatásával lehet jellemezni az éghajlati sajátosságokat. Hajdúszoboszló az Észak-Alföldi régió három jellegzetes alföldi táj találkozásánál Hajdú-Bihar megyében található. A három jellegzetes táj: a Hortobágy, a Hajdúhát valamint a Sárrét-Berettyó vidéke ezen belül is a Dél-Hajdúság kistájon helyezkedik el. A kistáj 88-110 tszf-i magasságú löszös iszappal fedett hordalékkúp síkság. Felszíne gyengén szabdalt. A relatív relief mindenhol 10m/km2 alatti. A kistáj döntő része alacsony, ármentes síkság. Az északi területei inkább hullámos síkság kategóriájába sorolhatók. A város külterületén csak az 1-3 méter magas folyóhátak, a 2-3 méter magas, löszös homokkal fedett homokbuckák, valamint a kunhalmok jelentenek egy kis változatosságot.

A jelentős vastagságú pliocén rétegsorokra helyenként 200 m-es pleisztocén folyóvizi üledék települt. A würmtől kezdve ezekre a rétegre finomszemű üledék rakódott, a periglaciális területeken lösz alakult ki. Emellett ahol folyóvizek jártak ártéri, mocsári iszap, agyag, folyóvízi homok rakódott le, ezekre jellemző formák alakultak ki. Gazdasági szempontból a Hajdúszoboszló-Ebes-Nagyhegyes környéki földgázvagyon, valamint a hajdúszoboszlói és derecskei agyagelőfordulás jelentős.

Mérsékelten meleg és száraz éghajlatú kistáj, közel 2000 óra évi napsütéssel, melyből nyáron 800 óra, télen 185 óra jellemző. A hőmérséklet évi átlaga 9,9,-10 °C, a hőmérsékleti maximum 34,6 °C, a minimum -17 °C. Az évi csapadékösszeg 530-570 mm, délen több csapadék hull. A napi maximum 90 mm felett van. A hótakarós napok száma 38-40, átlagos vastagsága 16-18 cm. Az ariditási index értéke 1,24-1,33. A leggyakoribb szélirány az ÉK-i, É-i és D-i, a szél sebessége 2,5-3 m/s.

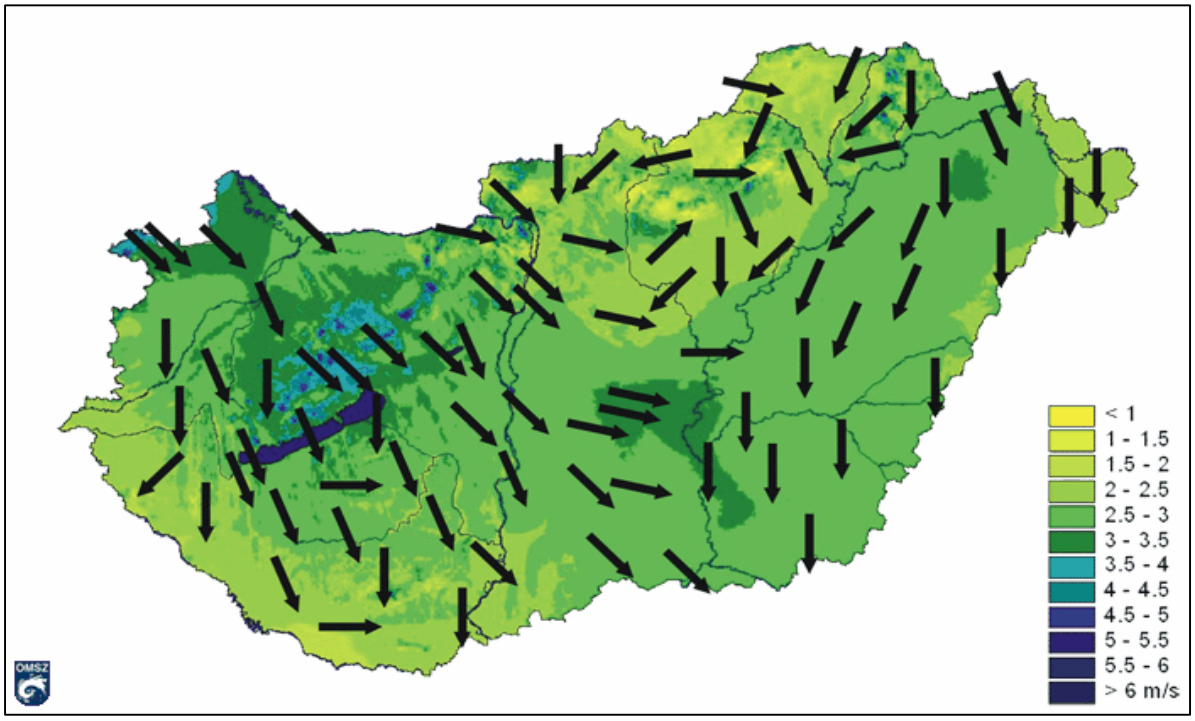

71. ábra: Az évi átlagos szélsebességek [m/s] és az uralkodó szélirányok Magyarországon (2000-2009) Forrás: www.met.hu

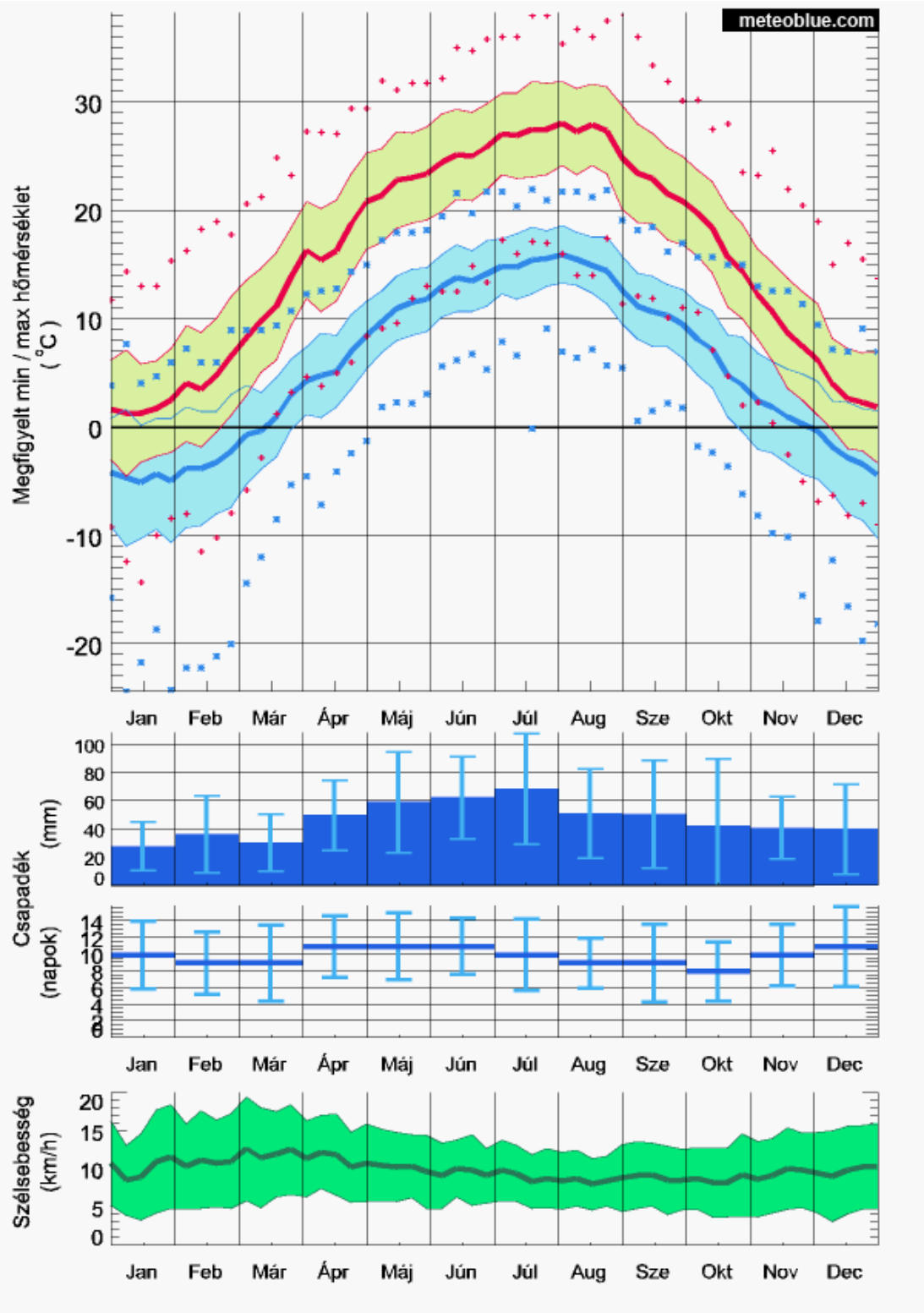

72. ábra: Hajdúszoboszló időjárásának historikus adatai (Forrás: Meteoblue, 2015)

A talajvíz sehol nincs 4 m-nél mélyebben. Mennyisége nem számottevő, kémiai jellege szerint nátriumos és kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos. A szulfáttartalom közepes. A rétegvíz mennyisége 1-1,5 l/s km2.

Hajdúszoboszló klimatikus adottságai kedvezőek, éghajlatára jellemző a bőséges napfény, hazánk egyik legnaposabb vidéke. A 0 °C-nál alacsonyabb napi középhőmérsékletű téli napok száma évente mindössze 30-35, míg a 25 °C napi középhőmérsékletű nyári napok száma évente 80-85. A várost átszeli a Kösely-patak, amely a Pece-érrel, és a város határát érintő Kadarcs folyócskával egyesülve a Hortobágy folyóba ömlik (ezen erek, patakok mind a valamikor erre járt ősi Tisza-meder maradványai). A város nyugati határában található az észak-déli irányú Keleti-főcsatorna 12-14 kilométeres szakasza, amely mezőgazdasági (öntözés) és rekreációs-pihenési funkciókat egyaránt szolgál.
A városiasodás klímamódosító hatásai tudományosan bizonyítottak. A városok mikor- és mezoklímája a globális változások nélkül is eltér a kevésbé urbanizált területek éghajlatától. A biológiailag aktív felületek zsugorodása és a térszínt mesterségesen lefedő anyagok használatával megváltozik a városok sugárzási és hőtárolási tulajdonsága, és egyfajta hő-csapda alakul ki. További hőtöbbletet okoz még az ipari tevékenység, a közlekedés, a fűtés és hűtés, a légszennyezettség, stb. Mindezek együttes hatásaként a városok felett „hősziget" keletkezik, amely hátrányosan változtatja meg a település klimatikus viszonyait.
A városközpont és a sűrű beépítésű területek negatív mikro-klimatikus jellemzőkkel bírnak. Becslések szerint e városrészekben a nyári többlet-felmelegedés 3-5 °C-ot is elérheti. A kedvezőtlen hatások – nyári túlmelegedés, lassú és nehezebb átszellőzés, drága klimatizálás és közterület öntözés, lassuló éjszakai lehűlés, egészségügyi kockázatok növekedése, stb. – mérséklése csak komplex, összehangolt intézkedések révén remélhető, ideális esetben is csak hosszútávon. Míg egyéb belterületek, melynek kertségek, falusias lakózónák, üdülő jellegű, tágas kertekkel mikro-klimatikus szempontból kedvező adottságokkal rendelkeznek.

A paraméterek közül a beérkező energiákon nem tudunk módosítani, a hőegyensúly viszont megváltoztatható. Változtatni lehet a beérkező energiák elnyelődésén, ezen keresztül a környezetbe való kisugárzáson, az energiák felhasználásán, valamint a kisugárzott hő településről való eltávolítása is segíti a települési klíma javulását.

Az energia elnyelődés csökkentésének alapvetően három eszköze van:

- az épített felületeket minél világosabb színűre kell színezni, miáltal a fényben lévő energia kisebb mértékben nyelődik el a felületek anyagába
- optimalizálni, csökkenteni kell a szilárd, épített felületeket, részben a szükségtelen felületek megszüntetésével, részben növényzeti fedéssel
- Növelni kell a zöldfelületek mennyiségét, parkok, kertek létesítésével, de akár tetőkertek, zöldfalak építésével

Kifejezetten fontos még a csapadékvizek szilárd felületekről, a településről való elfolyásának lassítása és csökkentése. Ebben a munkában is fontos eszköz a tetőkert, de nagyon fontos a burkolatok vízáteresztő képességének javítása, vagyis a teljesen zárt burkolatok fokozatos cseréje hézagos, áteresztő burkolatra.
Fontos még a településszámára, hogy vízfelületek jelenjenek meg, ugyanis a természetes vízfelület emeli a talajvízszintet, párolgásával emeli a levegő páratartalmát és hűti a levegőt. Ezen felül a vízi növényvilág rengeteg oxigént termel, és por- valamint pollen megkötő szerepe is jelentős.

2.) HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ

A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése. A vizsgálatok alapján a tényleges állapotok elemzése, egymásra hatásuk összevetése, folyamataik elemzése.
A helyzetfeltáró munkarészben kitér mindarra a körülményre, amely fontos ahhoz, hogy a jelenlegi helyzetről átfogó képet kaphassunk. Noha az egyes témakörökre való fókuszálás során egyfajta értelmező tevékenységet sem lehetett nélkülözni, e fejezetben fontos utólagosan is átfogó keretbe helyezni ezeket az egymástól élesen el nem különíthető témákat.

Regionális összefüggések, térszerkezeti helyzet

A település- és a településfejlesztés számára előnyhelyzetet jelent a gyógyító hatásáról világhírű hévízkincs, a jó minőségű talaj, és a földrajzi fekvéséből származó egyéb előnyök.
Hajdúszoboszló szerepkörét elsősorban a nemzetközileg is elismert gyógyfürdő határozza meg. A gyógyfürdő nemcsak Hajdúszoboszló, de az egész térség vonzerejét is képezi, a hortobágyi természeti tájjal együtt. Kiaknázásra váró lehetőségeket kínál a Hortobágy-Hajdúszoboszló-Debrecen idegenforgalmi „háromszög” vagy a Tisza menti térséggel kiegészülő „négyszög” országosan is kiemelt üdülőkörzetként való kezelése esetén az ökoturizmus, ill. a hortobágyi attraktív látványosságokhoz kapcsolódó komplex, gyógy- és rekreációs termálprogramokkal bővülő idegenforgalmi projektek megvalósítása. Hajdú-Bihar megye területfejlesztési koncepciójában egyik fő hangsúlyos pontként emlegetik a termálvizekre alapozott gyógyturizmust a falusi turizmus és a Hortobágy, valamint a Tisza menti területek mellett.
Hajdúszoboszló a 4 sz. országos főút mellett, egyben a megye térszerkezeti tengelye mentén helyezkedik el, ami kedvező az alközponti funkció ellátására.
Debrecen hatása Hajdúszoboszlóra mindazonáltal ellentmondásos. Egyfelől a megyeszékhely tágabban értelmezett agglomerációjába tartozó Hajdúszoboszló sok szempontból kötődik Debrecenhez, a lakosok ott veszik igénybe a közszolgáltatások egy részét, valamint munkaerő-piaci és oktatási vonzáskörzete is egyértelműen kiterjed a Hajdúszoboszlói kistérség területére. Másfelől Debrecen fejlesztő, dinamizáló hatása és együttműködési hajlandósága nem tekinthető igazán erősnek. Az idegenforgalom szempontjából – a gyógy-, a termál- és a fürdőturizmus hasonló adottságai miatt – egyfajta verseny is kialakult a két város között, amit kölcsönösen előnyös funkciómegosztással, intenzívebb együttműködéssel és közös arculatformálással lehetne ellensúlyozni.

Hajdúszoboszló 2013-tól járási központ, ami a város kiemelkedő idegenforgalmi szerepköre mellett, a kistérségben betöltött lakossági ellátási szerepének további erősödését is eredményezte. Mikroregionális szinten Hajdúszoboszló feladatai kiterjednek a gazdaság és a társadalom szinte minden területére (kereskedelmi ellátás, egészségügy, oktatás, közlekedés, munkahelyteremtés, közigazgatási feladatok, kommunális szolgáltatás, szabadidős tevékenység stb.), a felmerült szükségleteknek a város képes megfelelni. Azonban annak ellenére, hogy kistérségi székhelyként működik, és körzeti közigazgatási funkciókat is ellát, csak korlátozott mértékben tölt be valódi központi szerepkört, mert a kistérség másik három települése és annak lakosai részben más városokhoz, térségekhez kapcsolódnak (pl. Debrecenhez, Püspökladányhoz, Derecskéhez, Balmazújvároshoz).

A megyei területfejlesztési koncepció egyértelműen Debrecen kiemelten hangsúlyos, és a jövőben még inkább hangsúlyossá váló szerepével számol.
Némi hiányérzetet a Hajdúszoboszlói gyógyfürdő turizmus, és a Hortobágyi Nemzeti Park világörökségi terület és Debrecen, mint hármas idegenforgalmi (és ezzel együtt gazdasági) együttes kapcsolatrendszerének értékelésében, fejlesztési céljainak meghatározásában kelt az elkészült dokumentum. Az alárendeltségi viszony helyett partnerségi viszony kialakítása több fejlesztési igény megvalósulását segítené elő. (Hajdúszoboszló- Debrecen közlekedési kapcsolatának fejlesztése, mind a 4. sz. főúton, mind az elővárosi közlekedés megvalósításával. A gyógyfürdő turizmusban ne konkurencia harc, hanem kölcsönös előnyökön alapuló együttműködés legyen Hajdúszoboszló és Debrecen között. A Hortobágyi Nemzeti Park és az érintett települések együttműködési lehetőségeinek fejlesztése, a készítés alatt lévő HNP világörökségi kezelési tervben megfogalmazott javaslatokat is figyelembe véve.)

Társadalom, humán infrastruktúra

A megye legnagyobb részére a prognózisok további népesség elvándorlást valószínűsítenek, de Debrecen és szomszédsága, beleértve Hajdúszoboszlót is, ez alól kivételt képezhet.
A fiatalok megtartása a település jövőjének és fejlődésének fontos eleme. A település legfontosabb feladata a népességmegtartó képesség erősítése, az elvándorlás megakadályozása, mely alapot teremthet a jövőbeni fejlesztéseknek. A város népességmegtartó erejét meghatározó módon a munkahelyteremtés, a foglalkoztatás bővítése tudja növelni. A település lakhatósága, a lakosok identitásérzetének nélkülözhetetlen eleme a közbiztonság és a társadalmi stabilitás.
Az állandó népesség korcsoportok szerinti megoszlását tekintve elmondható, hogy az országos trendnek megfelelően a társadalom elöregedésére utaló folyamatok rajzolódnak ki. A születésszám országosan jellemző csökkenése megmutatkozik a gyerekek számának erőteljes fogyásában.
Hajdúszoboszló jelenlegi népességének magtartása, a megyei területfejlesztési koncepció megállapításával összhangban reális lehetőség.
A város egyik fontos munkaerő-piaci jellemzője a regisztrált munkanélküliek viszonylag alacsony aránya (munkaképes korú népesség 9,1%-a). A munkanélküliség alakulását nagymértékben befolyásolja az idegenforgalom, ami egyrészt szezonális ingadozást eredményez, másrészt csökkenti a tartós munkanélküliség mértékét.

Gazdaság

Hajdúszoboszló nemzetközi szerepköre mindenekelőtt az idegenforgalom területén mutatkozik meg. A külföldi turisták elsősorban európai szomszédos országokból érkeznek, de távolabbi országok is kezdik felfedezni.
Mindezekkel együtt elmondható, hogy Hajdúszoboszló szembesül bizonyos strukturális problémákkal, amelyek a gazdaság és a helyi munkaerőpiac egy lábon állására, a gazdasági szerkezet beszűkült szerkezetére vezethetők vissza.
Ahhoz, hogy Hajdúszoboszló olyan várossá fejlődjön, ahol hosszú távon ne csak az erősödő turisztikai vezető szerep domináljon, hanem a gazdasági több lábon állása mellett a természeti és épített környezet minősége is versenyképes piaci elem legyen, akkor szükségszerű az agráriumban bizonyos profilbővítés, a települési és természeti értékek megismertetése, bemutatása, vagyis „eladása”.

Ez elsősorban a helyi szükségletekre alapozott termékkínálat és feldolgozóipar bővítését jelenthetné (gyümölcs, zöldség, állati eredetű termékek, kozmetikumok, ruházati ipar, stb.), a várostörténeti emlékek helyreállítását, a természeti helyek elérését igényelné. Ezek az ágazatok alapvetően kis környezet-igénybevételű, kis emissziójú tevékenységeket sorakoztatnak fel.

A gazdasági szerkezetváltás Hajdúszoboszlót sajátos, szolgáltatás-alapú gazdasági struktúrájának köszönhetően kevésbé érintette érzékenyen, mint a régió más településeit. Hajdúszoboszló helyzete a szolgáltatások terén az idegenforgalom miatt egyedülálló, termálvízének köszönhetően a régió leglátogatottabb települései közé tartozik, ezt egészítik ki egyéb természeti, építészeti és kulturális értékekei.

A gazdaság húzó ágazatát a szolgáltatások, ezen belül a gyógyturizmus, idegenforgalom jelenti, mely a jövőben is megtartja meghatározó szerepét.

A város a kiváló termőhelyi adottságú szántóterületei és jelentős arányban öntözött területei révén, jelentős agrárpotenciállal rendelkezik. A szántóföldi növénytermesztés és állattartás szimbiózisára épülő mezőgazdaság, mely az ágazat országos átlagot meghaladó termelékenységi mutatóiban is visszatükröződik.

A mezőgazdaság a kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek, az öntözéses művelésnek köszönhetően jelentős bevételek forrása, azonban a mezőgazdasági termékek egy részének (búza, kukorica, napraforgó) csak tárolása történik itt, más részének (csemegekukorica, zöldborsó) feldolgozására pedig nem itt, hanem a környező városokban kerül sor.

Fontos, a településfejlesztési koncepciójában is megfogalmazandó feladat, a mezőgazdasági feldolgozó ipar bővítése, ide értve a belterülettől délre (vasútvonalon túl) lévő kertségek helyén, a geotermikus energiára is alapozottan megvalósítani javasolt intenzív kertészet, zöldség-gyümölcstermesztést, és a belterülettől nyugati irányban (részben védelmi funkció betöltésére is szánt) gyümölcsösök létesítésének lehetőségeit is. A zöldség, gyümölcstermelés számára jelentős piacot jelenthet a Hajdúszoboszló kiemelkedő idegenforgalmi látogatottsága.
A külterület keleti részének öntözése jelenleg megoldatlan, melynek megoldása a jövőben feltétlenül szükséges.

<u>Közlekedés,</u>

- A közlekedési és kommunikációs infrastruktúra fejlesztése terén az M35-ös autópálya tervezett kiépítése a 4-es főút Hajdúszoboszló Debrecen közötti szakaszának 2x2 sávosra történő szélesítésének igénye (mely utóbbi jelentőségét a megyei koncepció sajnos nem hangsúlyozza), valamint a 100. számú vasútvonal jelenleg is zajló rekonstrukciója, továbbá a debreceni repülő-tér, mint trimodális logisztikai központ fejlesztése a legfontosabb lépések.
- A megyei területfejlesztési koncepció Hajdúszoboszló és a Hortobágy, mint kiemelt nemzetközi turisztikai desztináció a debreceni turisztikai és logisztikai (repülőtér) kínálathoz kapcsolódó fejlesztését tartja szükségesnek, mely elképzelés Hajdúszoboszló szándékaival és fejlesztési elképzeléseivel is egyezik.
- A Debrecen felöli megközelítést javíthatja a 4. sz. számú főút Debrecen- Hajdúszoboszló közötti szakaszának 2x2 sávra történő bővítése, és a megyei TRT-ben tervezett belterülettől észak-keleti irányban kijelölt elkerülő út.

- Idegenforgalmi, turisztikai lehetőségeket is jelenthet, a Hajdúböszörmény- Hajdúszoboszló közötti 3319 j. országos mellékút kiépítése, amely középső szakaszán jelenleg csak földútként üzemel, tehát valódi szerepkörét nem tuja ellátni.
- A Tiszafüred- Hortobágy község- Nádudvar- Hajdúszoboszló- Debrecen között országos és térségi területrendezési tervben előirányzott országos jelentőségű kerékpárút további turisztikai lehetőséget jelenthet a város számára. Hajdúszoboszló város számára a nyomvonal abban a formában lenne kedvező, ha a 3405 j. Nagyhegyes- Nádudvar közötti mellékút mellett javasolt kerékpárút nyomvonal az Angyalházi utat elérve Hajdúszoboszlóra vezetne be közvetlenül, majd onnan az OTrT szerint vezetne tovább Hajdúszovát-Debrecen irányába. Ez Hajdúszoboszló számára a Hortobágyi Nemzeti Park Hajdúszoboszló város közigazgatási területének részét képező Angyalházi terület turisztika megközelítésének magasabb minőségét is jelentené.
- A 4. sz. főút belterületet elkerülő szakaszának megépítése, és közel 10 évvel ezelőtti átadása, kedvezően változtatta meg a város közlekedési helyzetét, hiszen jelentősen lecsökkent a városon átmenő forgalom.
  Ez egyúttal lehetőséget teremtett arra is, hogy a Szilfákalja út (korábbi városon keresztül vezető, a stand- és üdülőközpontot és városközpontot is összekötő) út turisztikai látványosságokat is tartalmazó, gyalogos sétány funkcióját meg lehessen valósítani. E kapcsolat teljessé tétele a városközpont turisztikai forgalomba való bevonásának is alapfeltétele, melynek megoldása a fejlesztések egyik hangsúlyos feladata.

<u>Közmű infrastruktúra</u>

- Kiemelten fontos feladatként megfogalmazott, vízbázisok biztonságba helyezése és biztonságban tartása Hajdúszoboszlón jelenleg is biztosított.
- A vízelosztó-továbbító művek folyamatos rekonstrukciójával – különösen a régi, korszerűtlen anyagból készült vízvezetékek esetében Hajdúszoboszlón is számítani kell.
- Az energiafüggőség csökkentése érdekében kiemelt cél a megújuló energiák széleskörű alkalmazásának elterjesztése, illetve az energiahatékonyság növelése. A gyógyfürdő termálvizének energetikai hasznosítása jelenleg is megoldott, ezen a területen a gyógyászati célú hasznosítás előnyt élvez, azonban a 2000-3000 méter mélységben rendelkezésre álló forró gőz energetikai lehetőségei még kihasználatlanok.
- A belterületen kiépített belvízelvezető rendszernek nincs egységes üzemeltetési engedélye, nincs egységes kezelési szabályzata.
- A belterületi vízrendezésre több tanulmányterv készült, ami részletesen elemzi a város területén kiépített főgyűjtőknél jelentkező üzemeltetési problémákat. A problémák elhárítására a terv több javaslatot tartalmaz. Az elkészített javaslatok között a legjelentősebb, a Bánom kert csapadékvizeinek leválasztása a Gyógyfürdő területén lévő Csónakázó tóról. A Bánomkert területén kiépített zárt csapadékcsatornák, használt termálvíz elvezető csatornák, mind a Csónakázó tóba kerülnek bevezetésre. A szétválasztás ellen szól a megvalósítás nagyon nagy költsége, a hosszú, megvalósítási idő, és a csatornaépítéssel érintett területen az üdülő vendégek pihenését nem lehet garantálni. Ellene szól még, hogy a területről összegyűjtött csapadékvíz hígítja a sósvizet. Hajdúszoboszló város vízkár-elhárítási terve 2013 júliusában készült el. A tervben meghatározásra kerültek azok a feladatok, melyek betartásával megelőzhetők a jelentkező vízkárok.

- Újra gondolandó a fürdő sósvíz elvezetését nemrégiben megváltoztató rendszer, melynek során megváltoztatták a fürdő területén lévő sósvizet tároló tóból levezetésre kerülő víz elvezetésének nyomvonalát. Az eredeti Csónakózó-tói csatorna (egykori Pecze-Folyó) helyett az Északi övcsatorna irányába került fürdő vize elvezetésre, de az északi övcsatorna meglévő természetes nyomvonalát sem követi végig az új rendszer, hanem a belterület északi szélét elérve, a belterületet határoló út menti csatorna és a nyugati temető szélén került elvezetésre a sós víz. A temető területét időnként feláztató, kiöntő csatorna és a folyamatosan szükséges átemelés megkérdőjelezhetővé teszi az új rendszert. A sósvíz elvezetés eredeti mederben történő elvezetése az üdülőközpont és a városközpont összeköttetésének új alternatíváját is segítene megvalósítani. A Csónakázó tói csatorna felduzzasztásával, egy részének csónakázhatóvá tételével, a meder partján gyalogos sétány, kerékpárút létesítésével új kapcsolat alakulhatna ki az idegenforgalmi központ és a városközpont között.

<u>Épített környezet és természeti adottságok,</u>

- A helyi jelentőségű természeti és épített értékek, műemlékek megőrzése és bemutatása, jelentősen hozzájárul a helyi identitás tudat fenntartásához, erősítéséhez. Hajdúszoboszló új településfejlesztési koncepciójában e cél megvalósítása a strand és gyógyfürdő- kiemelkedő egészségturisztikai, idegenforgalmi szerepének fontos kiegészítéseként is megfogalmazásra kell, hogy kerüljön.

  A Hajdú városi hagyományok erősítése, az egykori hajdú palánkkal védett településrész bemutatása, az egykori erődítés bemutatása, skanzen és új múzeum létesítése, a templom erdőd teljesebb bemutatása, az egykori földvár helyének bemutatása, az arra érdemes épületek helyi védelem alá helyezése, fontos elemei lehetnek ennek.
- Hajdúszoboszló külterületét (Angyalháza-puszta) is érinti az UNESCO világörökség listáján szereplő Hortobágyi Nemzeti Park területe, amely nem csak országosan, de nemzetközileg is jelentős természetvédelmi terület, kultúrtáj, ezen a területen tájfenntartással, génmegőrzéssel és létesítmények természetbarát átalakításával segíthető elő a védett környezet hasznosítása. A helyi jelentőségű természeti és épített értékek, műemlékek megőrzése és bemutatása jelentősen hozzájárul a helyi identitás tudat fenntartásához, erősítéséhez.
- A belváros és a turisztikai övezet kapcsolatát tudatosan és erőteljesebben szükséges javítani, kiépíteni a városrendezés eszközével, az idegenforgalmi és kulturális kínálatok bővítésével, az elérhetőség javításával.

<u>Települési funkciók helyzete</u>

A „települési funkciók keverhetősége” elvének megfelelően a városrészek többféle, de egymást funkcionálisan kiegészítő területekből állnak.

Ez alapján Hajdúszoboszlón 5 városrész került lehatárolásra.

- a belváros, mint központi szerepkörű városrész
- a turisztikai övezet, fürdővárosrész, szintén központi szerepkörű városrész
- a belváros és a turisztikai övezethez egyaránt kapcsolódó, DK-i vegyes hasznosítású, de zömében lakófunkciójú városrész
- a belvárost körbefogó, nagy kiterjedésű lakóövezetet, mint lakógyűrű
- és egyéb városrész, amely többnyire a város külterületi részeit foglalja magában

Ez a besorolás gyakorlatilag funkcionális elkülönülést eredményez földrajzi értelemben, eltérő célcsoportok igényeit elégíti ki, ráadásul eltérő időszakokban, azonban szükségszerűen mégis segíti a központi szerepkörű övezeteket. Segíti, vagy segítheti ellátottságban, környezeti adottságokban, és bizonyos fokú védelmet biztosít különösen az egyéb (peremterületen lévő) külterületi övezetek hatásaival szemben.
A belváros és a turisztikai övezet kapcsolatát ezért tudatosan és erőteljesebben szükséges javítani, kiépíteni a városrendezés eszközével, az idegenforgalmi és kulturális kínálatok bővítésével, az elérhetőség javításával.

A város viszonylagos gazdasági fejlettsége elsősorban az 1925-ben felfedezett termálvízzel és az arra épülő, sokrétű turisztikai kínálattal magyarázható. Ez több változást is eredményezett mind a gazdasági szférában, mind a település szerkezetének alakulásában.
A város gyors ütemű fejlődése megmutatkozik a belterület, illetve a lakófunkciójú terület folyamatos (napjainkban is tartó), intenzív növekedésében. A területi terjeszkedés a területrendezési terveknek és a helyi építési szabályzatnak megfelelően az északi és keleti irányban erősödött meg. Sajátos településszerkezeti övezetet jelent a fürdőtől keletre elhelyezkedő üdülőházas városrész (sok eredetileg üdülőházként épült ingatlan ma lakófunkciót szolgál), amely tendencia továbbra is megmutatkozik.

A város északi-északkeleti részén elhelyezkedő HungaroSpa Hajdúszoboszló Gyógyfürdő egy komplex, szolgáltatásokkal nagy mennyiségben és magas minőségben ellátott üdülőövezet kialakulását indukálta, de ez az „araszoló” terjeszkedés a külterületi gazdasági, mezőgazdasági területhasználattal való konfliktusok kialakulása árán tudott csak sok esetben megvalósulni. Bár sem városképi, sem környezetvédelmi szempontból nem előnyös, nem kedvező az, hogy a gazdasági telephelyek viszonylag közeli zónában veszik körbe a város (kiemelten az üdülőövezet) területét, azonban létük, fennmaradásuk a jelenlegi és jövőbeli gazdasági szükségletek mellett aligha kérdéses. Ezért a lakó, vagy üdülő övezeti területfelhasználás további (főként keleti irányú) növelését településrendezési és gyakorlati szinten is le kell állítani. A felszabaduló, vagy még be nem épített területrészeket védelmi célú övezetté (védőerdő, zöldsáv) kell fejleszteni.

A beépítésre alkalmassá tett nyugati és délnyugati peremek beépülése a zöldmezős lakossági és vállalati beruházásoknak köszönhetően megkezdődött.
A meglévő – viszonylag csekély számú és kiterjedésű – iparterületek a várost délről elkerülő vasútvonal építését követően, főleg a vasútvonal mellé települtek. A munkahelyteremtés színteréül is szolgáló ipari fejlesztési területek a város nyugati és déli részén való elhelyezése részben tudatos, és célirányos. Egyrészt az elkerülő úthoz közeli pozíció fontos, másrészt a turisztikai, fürdő övezettől így megfelelő távolságra kerülhetnek.
Ennek ellenére Hajdúszoboszlón az ipar szerepe alárendeltnek tekinthető.
A mezőgazdaság több szempontból is jelentős és fejlesztendő terület: egyrészt a település talajviszonyai kedvezőek, a Hajdúhát löszös talajainak átlagos arany-korona értéke 32, így a város legfontosabb mezőgazdasági tevékenysége a szántóföldi növénytermesztés és állattenyésztés. Ennek megvannak a maga előnyei és hátrányai is, amelyek környezeti konfliktust jelentenek az üdülő/fürdő övezet és a belterületi lakott övezetekkel szemben.

A talajadottságokból eredően sem a gyümölcstermesztés, sem az erdőgazdálkodás nem tudott húzóágazat lenni.

A terület-felhasználásban nem mutatható ki városi szinten a zöldfelületek növekedése, különösen azok rendszerszerű, biológiailag hatékony kialakulásának jelei. Ennek pedig mind a város turisztikai jellege, mind városképi és környezeti, városi klímát javító hatása kedvező lenne. Ez vonatkozik a városi területek erdősültségének alacsony arányára is.

A vasúttól délre kialakult, vagy kialakuló déli ipartelepet (mint a téglagyári és bányászati tevékenység nagytávon potenciális helyszíne) gazdasági céllal kellene fejleszteni. Ennek érdekében a bányatavak követlen közelségében lévő Csatornakert zártkerti rész fokozatos felszámolását kell elérni. A délebbre lévő, intenzívebb (lakott) kertség megmaradása az elvárható szintű fejlesztések kérése. A vízfelületek, tavak által egyre nagyobb teret foglaló övezetben egy fokozott intenzitású zöldfelületi adottságú gazdasági-szolgáltató zóna jöhetne létre.
Mérlegelendő, hogy célszerű-e a várostesttől meglehetősen elszigetelt területen a lakóövezeti elvárásokat biztosító és kielégítő fejlesztések megvalósítása. Ha erős lakossági ragaszkodás mutatkozik a terület ilyen célú használatához, akkor ott egyedi, a városi rendszertől független infrastruktúra megszervezése adhatna megoldást. Ennek viszont az lehet a következménye, hogy tovább gerjesztené az ilyen céllal megtelepedni szándékozók számát. Gyakorlatilag ez érvényes a többi zártkerti és a Keleti-főcsatorna melletti övezetekre is!

3.) HELYZETÉRTEKELŐ MUNKARÉSZ

3.1. A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis

A Város egészére vonatkozó SWOT elemzés

Hajdúszoboszló SWOT-elemzése

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
▪ Hajdúszoboszló a régióközpont vonzáskörzetében helyezkedik el. ▪ Jól kiépített vasúti és közúti összeköttetéssel rendelkezik az ország egyéb területei felé. ▪ A Debreceni repülőtérhez közel helyezkedik el. ▪ A város rendelkezik ipari fejlesztésre kijelölt és bővíthető területekkel. ▪ A település és a kistérség tőkevonzó képessége magas, az egy főre jutó külföldi működő tőke a régiós átlaghoz viszonyítva kiemelkedő. ▪ A város és térsége jelentős mezőgazdasági hagyományokkal rendelkezik. ▪ A termőhelyi adottságok kedvezőek. ▪ A közhasználatú zöldterületek kiterjedése viszonylag magas. ▪ A tercier szektor a turizmusnak köszönhetően fejlett. ▪ Idegenforgalmi adottsága és turisztikai potenciálja kiemelkedő. ▪ A város jó minőségű termálvízzel, gyógyvízzel és nemzetközi hírű gyógyfürdővel rendelkezik. ▪ Az idegenforgalmi szolgáltatások színvonala magas. ▪ Kiegészítő jellegű turisztikai formák vannak jelen a térségben (vízi, öko-, kerékpáros, falusi turizmus). ▪ A városban helyi TDM-szervezet működik. ▪ A közműellátottság aránya a víz, a szennyvíz, a villany és a gáz tekintetében egyaránt magas. ▪ Az egészségügyi és a szociális intézményi alapellátás kiépült, az ellátás struktúrája és színvonala kedvezőtlen infrastrukturális adottságok ellenére magas. ▪ A város innovatív eljárásokat vezetett be a közigazgatás és a közszolgáltatások terén. ▪ A helyi civil szféra és a nonprofit szervezetek erősek. ▪ A kistérségen belüli erős kapcsolatrendszer és funkciómegosztás előnyös.	▪ A város az ország keleti, viszonylag perifériku s, részén fekszik. ▪ A településközponton áthaladó forgalom részben még megterheli a város belterületi úthálózatát. ▪ A településközpont kisvárosias jellegű, egyes részei alulhasználtak. ▪ Hiányzik a karakteres üdülőhely-hangulat helyenként. ▪ A beépítettség mértéke a városban magas. ▪ A turisztikai és szolgáltatási kínálat területi eloszlása a városon belül egyenlőtlen. ▪ Kevés a közparkoló a belváros egyes részein. ▪ A város egyes részei mély fekvésű, belvíz által veszélyeztetett területen fekszenek. ▪ A kül- és belterületi csapadékvíz elvezetése csak részben megoldott. ▪ A város gazdaságára az egy lábon állás jellemző, ami kiszolgáltatottá teszi a piaci változásoknak. ▪ A városra jellemző a társadalom elöregedése. ▪ A város viszonylag kevés munkahelyet tud biztosítani a felsőfokú végzettségű, szellemi munkaerő számára, ezért jelentős a kvalifikált, fiatal nemzedék elvándorlása. ▪ A rendezvények szervezésére és az aktív szabadidő eltöltésére alkalmas helyszínek minősége nem megfelelő. ▪ A város nem rendelkezik kiemelkedő táji-természeti értékekkel, a természet közeli területek szétszórva helyezkednek el. ▪ Az idegenforgalmi programkínálat a gyógyfürdőn kívül nem éri el a vendégek által elvárt szintet. ▪ Nem elég hatékony együttműködés a civil és a közszféra között. ▪ A város központi szerepköre csak egyes igazgatási funkciókban erős, a kistérség többi településére kifejtett hatást a közeli városok gyengítik. ▪ A szezonális és időjárásfüggő szolgáltatások dominánsak.

LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
▪ Az elkészült M35-ös autópálya, a fel- és lehajtó csomópont közelsége, valamint a vasúti pálya fejlesztése növeli a térbeli helyzetből adódó előnyöket. ▪ Aktív együttműködés alakul ki Debrecennel elsősorban az egészségturizmus és a gyógyvízzel kapcsolatos innovációk terén. ▪ Charter és menetrendszerű járatok sűrűsödése a debreceni repülőtéren. ▪ A csapadékelvezetés megoldásával a jelenleg kihasználatlan mély fekvésű, de településszerkezeti pozíciójukat tekintve értékes területek hasznosíthatóvá válnak. ▪ A mezőgazdasági termékszerkezet kedvező irányú átalakulása várható. ▪ A nem kiemelt termőhelyi adottságú területek által érintett településként a mezőgazdaság speciális támogatása várható. ▪ A gazdálkodók egy részének átállítása a biogazdálkodásra. ▪ A kvalifikált fiatalabb nemzedék helyben tartása település-fejlesztési húzóerő lehet. ▪ A belföldi turizmus intenzitása és a komplex egészségturisztikai szolgáltatások iránti kereslet növekszik. ▪ A termálvíz intenzívebb ipari és egészségügyi hasznosítása. ▪ Fokozott piaci szegmentálás és az ahhoz igazított szolgáltatások kialakítása. ▪ Stabil, visszatérő vendégkör kialakulása. ▪ Térségi együttműködés az idegenforgalom, a településüzemeltetés, a gazdaságfejlesztés, az oktatás, az egészségügy és a szociális ellátás területén.	▪ A további közlekedési fejlesztések elhúzódása miatt a település elérési mutatói nem javulnak. ▪ Nem épül ki a városközpontot teljesen tehermentesítő északi elkerülő út. ▪ Magyarország, illetve Kelet-Közép-Európa elveszíti a befektetők és a turisták érdeklődését. ▪ A szelektív elvándorlás csökkenti a város potenciális munkaerő bázisát. ▪ Kedvező idegenforgalmi adottságai ellenére az utóbbi évek kedvezőtlen tendenciái tovább folytatódnak. ▪ A gazdaság, ezen belül a turizmus diverzifikációja elmarad, elhúzódik. ▪ Erősödnek a város hazai és nemzetközi versenytársai. ▪ A fokozott belvízveszély megnehezíti a mezőgazdasági termelést. ▪ Az önkormányzati bevételek csökkenése miatt a rendelkezésre álló fejlesztési forrásokat a működésre kell fordítani. ▪ A város nem tudja teljes mértékben kiaknázni a kistérségi központi szerepköréből adódó lehetőségeket. ▪ A tervezett fejlesztések az esetleges területi koncentráció miatt nem hatnak egyformán a város, illetve a kistérség egész területére. ▪ Burkolt ellentét jelenik meg a látogatók és a helyi lakosság között.

A SWOT-elemzés alapján **két lehetséges fejlődési irány** rajzolódik ki:

- a **dinamikus forgatókönyv** Hajdúszoboszló kiegyensúlyozott turisztikai és gazdasági fejlődését vetíti előre, amelynek köszönhetően nemzetközi szinten is versenyképes, a helyi lakosság számára magas életszínvonalat biztosító várossá válik;
- a **stagnáló forgatókönyv** alapján Kelet-Magyarország viszonylagos lemaradása tovább növekszik nemcsak az ország többi régiójához, hanem a szomszédos országok közeli térségeihez képest is. Ez, valamint a fürdővárosok erősödő konkurenciája negatívan hat Hajdúszoboszló fejlődésére is.

A két lehetséges fejlődési forgatókönyv közül a város endogén erőforrásait, a külső tényezőket, az elmúlt időszak tendenciáit és a jövőben várható folyamatokat figyelembe véve **a dinamikus változat megvalósulása prognosztizálható.**

3.2. Problématérkép, értéktérkép

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERV FEJLESZTÉSEKET BEFOLYÁSOLÓ PROBLÉMÁK, HIÁNYOSSÁGOK

Településrendezési beavatkozást, fejesztést igénylő problémák

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖKKEL MEGOLDANDÓ KONFLIKTUS

- Konfliktust okozó településrendezési döntés helye
- Települési környezet zavarásának veszélye
- Településképi konfliktus
- Természetvédlem - használat konfliktusa
- Védelmi erdő hiánya
- Közlekedési forgalomból adódó probléma

FEJLESZTÉST ÖSZTÖNZŐ HIÁNYOSSÁG

- Alulhasznosított terület / funkcióváltás szüksége
- Központok közötti funcionális kapcsolat hiánya
- Településtörténeti bemutatás hiányossága
- Természetvédelem- városfejlesztés összehangolást igénylő konfliktusa
- Korzó (sétány) hiánya
- Kerékpáros kapcsolat hiánya
- Gyalogos kapcsolat (sétány) hiánya
- Geotermikus energia kihasználásának hiánya (erőmű)
- Öntözéses művelés hiánya (öntözővíz biztosítása!)

EGYÉB TÁJÉKOZTATÓ JELÖLÉS

- Natura2000 különleges természetmegőrző terület

Közlekedési tengelyek

- országos főút
- országos mellékút
- vasút

Területhasználat - vizsgálat

- Erdő terület
- Gyümölcsös
- Kertes mezőgazdasági terület
- Természetközeli terület
- Rét- legelő
- szántó terület
- Vízgazdálkodási terület
- Vasúti terület
- Közpark
- Lakó és intézmény terület
- Üdülő terület
- Ipari gazdasági övezet
- Kereskedelmi szolgáltató gazdasági övezet
- Gyógy- és strandfürdő
- Nádas
- Vízállásos terület
- Agyaggödör
- Beépítetlen, fejlesztésre előkészített terület

Tervező:	CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Széchenyi u. 8.sz., Tel:(52) 531-732, (30) 981-8-172	CIVIS TERV
Munka:	HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE	Dátum: 2015. 03. Léptékt.:
Munkarész:	TELEPÜLÉSRENDEZÉSI FEJLESZTÉSEKET BEFOLYÁSOLÓ PROBLÉMÁK, HIÁNYOSSÁGOK	
KÉPVISELI:	ZSEMBERI ISTVÁN ÜGYVEZETŐ	

3.3. Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek

3.3.1. Településrészek kijelölése, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása

Az Integrált Városfejlesztési Stratégia meghatározta Hajdúszoboszló városrészekre való felosztását, melyet településszerkezeti és funkcionális tényezők befolyásoltak. A településnek egyedi, kétpólusú szerkezete van, valamint a pólusok közötti sajátos funkciómegosztás alakult ki:

- a város északi-északkeleti részén elhelyezkedő HungaroSpa Hajdúszoboszló Gyógyfürdő egy olyan komplex, szolgáltatásokkal nagy mennyiségben és magas minőségben ellátott üdülőövezet kialakulását indukálta, amely a vendégek számára a nyári időszakban ténylegesen központként funkcionál;
- a város – térbeli szempontból – központi része elsősorban a közszolgáltatások elérését és igénybevételét teszi lehetővé főként a helyi lakosság számára, a turisták csak alkalomszerűen keresik fel a belvárost, központi funkcióját elsősorban az idegenforgalmi idényen kívül tölti be.

A két „városközpont” tehát nemcsak földrajzi értelemben, hanem funkcionálisan is elkülönül egymástól, más célcsoportok igényeit elégíti ki, ráadásul eltérő időben. Ez utóbbi helyzet valójában a város egyik megoldandó problémáját is jelenti. Az üdülő övezet és a város hagyományos intézményközpontja (a városközpont) között nincs olyan kapcsolat, ami az ide látogatók számára olyan látványosságokkal, élményekkel, eseményekkel szolgálna, melyek arra ösztönöznének, hogy elinduljanak és végig menjenek a kapcsolatot jelentő útvonalon (útvonalakon). És ha sikerül a városközpont vonzani az üdülő övezetbe látogatókat, a városközpontban olyan élményekkel, látványosságokkal kell szolgálni, ami az itt tartózkodásra is ösztönzi őket.

Tekintettel arra, hogy 2008. évben elkészített és jelenleg aktualizálás alatt álló IVS meghatározta az eltérő adottságú városrészeket, a településrendezési terv és településfejlesztési koncepció megalapozását szolgáló, jelen vizsgálatok készítésekor célszerű e felosztást megtartani. Az alábbi rövid értékelés is az IVS dokumentumának kivonata.

A megalapozó vizsgálat 6. fejezetében, a településszerkezeti tervi előzmények vizsgálata, értékelése során a belterületet illetve a hozzá csatlakozó, fejlesztésekkel- fejlesztési feladatokkal is érintett területrészeket is figyelembe véve egy eltérő területegységekre való tagolást is alkalmaz jelen munkarész, de ez a felosztás csupán területi (településszerkezeti) alapú, tehát e felosztáshoz nem minden esetben, vagy nem egyértelműen kapcsolhatók azonos jellegzetességek, problémák.

73. ábra: Hajdúszoboszló város eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészeinek lehatárolása

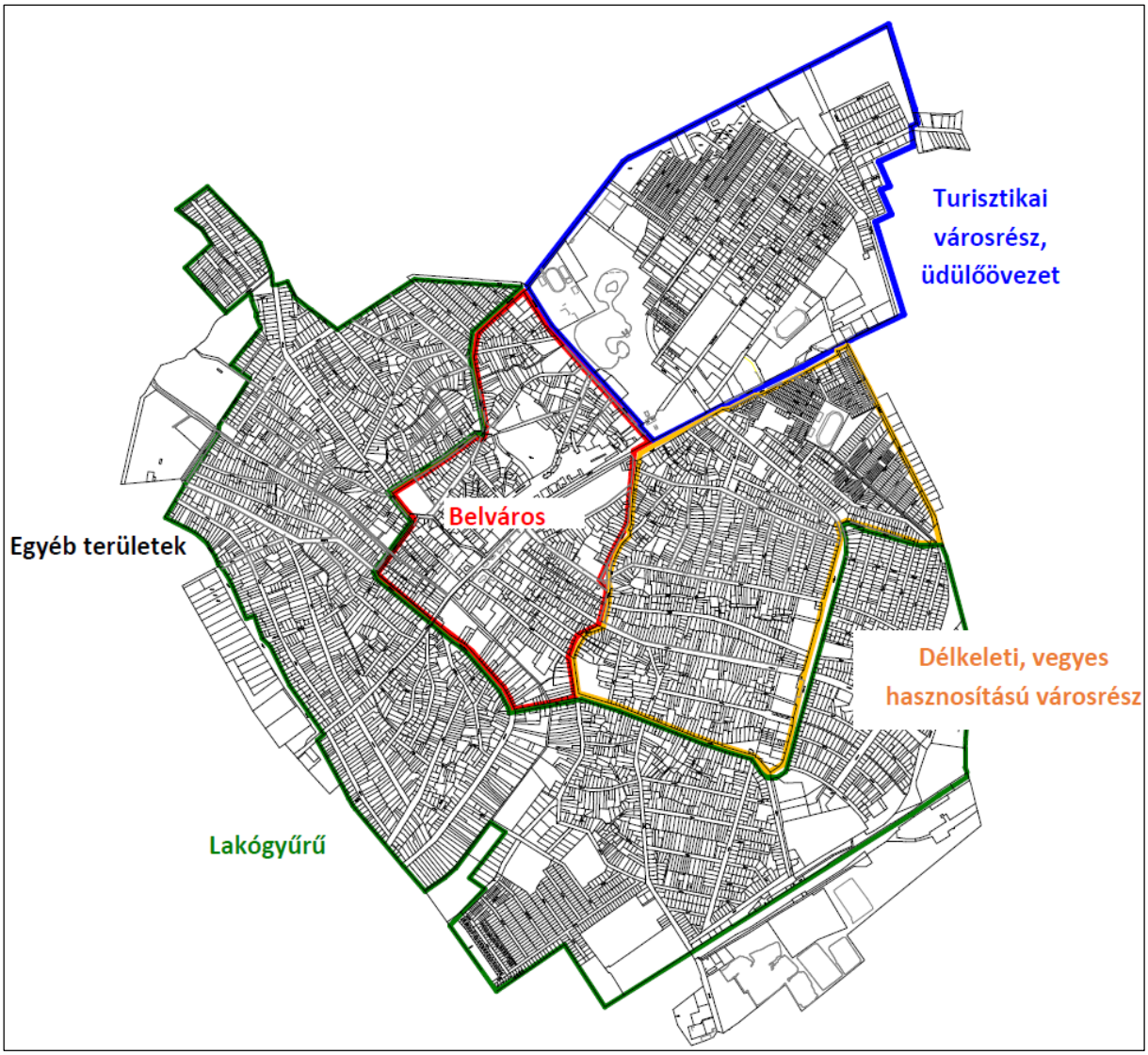

+Az IVS nem törekedett teljesen homogén városrészek lehatárolására sem funkcionális, sem településmorfológiai szempontból – elkerülve ezáltal a túlzott elaprózottságot. Az Athéni Charta „települési funkciók keverhetősége” elvének megfelelően a városrészek is többféle, de egymást funkcionálisan kiegészítő területekből állnak.

A fenti keretfeltételek, a településrendezési terv, a korábbi elemzések és az előzetes egyeztetések alapján Hajdúszoboszlón 5 városrész került lehatárolásra:

- Belváros
- Turisztikai városrész, üdülőövezet
- A belváros és a turisztikai övezethez egyaránt kapcsolódó, vegyes hasznosítású, de zömében lakófunkciójú városrészt,
- A belvárost körbefogó, nagy kiterjedésű lakóövezetet
- Egyéb városrész, amely többnyire a város külterületi részeit foglalja magában.

A városrészek átfogó gazdasági, társadalmi és településszerkezeti jellemzésénél az IVS igyekezett feltárni az egyes városrészek belső folyamatait, inhomogenitásait, különbözőségeit is.

- **Belváros**

Hajdúszoboszló sajátos településszerkezeti vonása, hogy a városmag a Szilfákalja utcára és a Hősök terére felfűződve, vonalas formában jelenik meg. Az innen nyíló kis utcák, közök és teresedések főutcához kapcsolódó része hordozza az intézményi funkciókat. Ennek megfelelően a több mint hatezer lakosú belváros hagyományosan közszolgáltatási központként funkcionál, ahol a közigazgatási, humán szolgáltatási, kereskedelmi és egyéb szolgáltatásokat nyújtó szervezetek tömörülnek. A városközpontban található az összes közigazgatási, hatósági, közművelődési és egyházi intézmény, valamint az oktatási, egészségügyi és szociális ellátásokat nyújtó intézmények többsége.

A kereskedelmi és pénzügyi szolgáltatók közül a belvárosban található 232 kiskereskedelmi üzlet, 337 szálláshely, 58 vendéglátóhely, a település két postája, továbbá 5 bankfiók és 6 gyógyszertár. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy a városmag döntően településközponti, illetve központi vegyes területekből áll. Hosszú távú városrendezési cél, hogy ezek a funkciók kiterjedjenek a városrész minél nagyobb területére.

Az építészeti mozaikosság és változatosság jegyeit magán hordozó városrész szerkezetét és épületállományát tekintve a régi polgárosodás emléke (zártsorú beépítés, hajdú hagyományok) éppúgy megjelenik a városrészben, mint a lakótelepi tömbszerű, úszótelkes beépítés, a modern építészet lenyomata vagy a kertvárosias karakter. Hajdúszoboszló patinás intézményei, kereskedő és polgárházai a régi központ területén maradtak fenn legnagyobb mértékben, azonban több esetben jelentős átalakuláson mentek keresztül, így a Városháza, a református templom és a Nelson Panzió-Étterem épülete őrzi a település egykori kisvárosias hangulatát. A központ városképét is meghatározó egyes modernista közintézmények (művelődési központ, egészségügyi központ) műszaki állapota és infrastrukturális felszereltsége a pályázatos felújításokkal illeszkedik a belváros építészetébe, hangulatába.

A városrészben található a település két országos védettség alatt álló műemléke: a református templom és a középkori templomok maradványa. A belváros kijelölt határain belül helyi védelemre javasolják városközpont eredeti állapotban fennmaradt szerkezetét, utcahálózatát, a római katolikus templomot, a református gyülekezeti termet, egy lakóházat, egy éttermet, valamint a városháza, a rendőrség, a Járóbeteg-Ellátó Centrum, a Gönczy Pál Általános Iskola és a Gönczy Pál utcai napközi otthon épületét.

A belváros és környéke hangulatára meghatározó hatással vannak a jelenleg összefüggő hálózatot még nem alkotó terek: a városmagot több, egymással kisebb felületen érintkező tér uralja (nyugatról keletre: Kálvin tér, Hősök tere, Halasi Fekete Péter tér). A belváros közterekkel való ellátottsága tehát összességében kedvező, azonban azok állapota, jellege, kiépítettsége és ezzel együtt használata jelentős eltéréseket mutat. A központi szerepkörű Hősök terének északkeleti része önkormányzati forrásból megújításra került, a Polgármesteri Hivatal előtti rész rekonstrukciója pedig pályázati támogatással történt meg. A közeli Kálvin tér elsődleges funkciója jelenleg a közlekedés, átalakítása a közösségi funkciók fokozottabb érvényesítésével a közeli középkori városfal feltárása érdekében is célszerű. A Bocskai Mozi rendezvényközponttá fejlődött, a mozicsarnok tér felújítása és újabb funkciókkal való

megtöltése is elkészült. A Halasi Fekete Péter tér megújítása befejeződött a városközpont rehabilitációs projekt keretében.

A belváros lakosságának társadalmi helyzete alapvetően kedvezőbb a városi átlagnál: magasabb a lakosság iskolai végzettsége és nagyobb a munkaképes korúak aránya, és a gazdasági aktivitás is csak minimális mértékben marad el a városi értéktől. A lakosság nagytöbbsége magas komfortfokozatú lakásban él.

A belváros közlekedési helyzetét nagymértékben javította a 4. számú főútvonal déli, elkerülő szakaszának kiépítése, aminek köszönhetően bekövetkezett a tranzitforgalom nagyarányú csökkenése, és megszűnt a városközpont kettévágott jellege. A belváros és szolgáltatásainak elérhetőségét javítják a helyi buszjáratok. A városrész nagyobb részén a parkolás ingyenes, de a fizetős parkolási övezetet az elmúlt időszakban kiterjesztették.

A városrész azonosított problémáinak egy részére megoldást nyújt az Észak-alföldi Operatív Program keretében elnyert városrehabilitációs támogatás, amelynek keretében az alábbi fő fejlesztések valósulnak meg 1,2 milliárd forintból:

- Kovács Máté Művelődési Központ és Könyvtár felújítása és bővítése,
- Bocskai Többfunkciós Rendezvényközpont kialakítása,
- Üzletsor megújítása,
- Belvárosi közterek megújítása.

A belváros SWOT-elemzése

Erősségek	Gyengeségek
▪ Lakások komfortossága és infrastrukturális ellátottsága jó ▪ Nagy a közigazgatási, közszolgáltatási intézmények koncentrációja ▪ Magas a vállalkozások, a kiskereskedelmi egységek, a vendéglátóhelyek és a szálláshelyek sűrűsége ▪ A városrész bővelkedik műemlékekben, köztéri szobrokban, helyi védelemre érdemes épületekben ▪ A turisztikai fogadási feltételek kiépültek ▪ A városrész megközelíthetősége kedvező ▪ A közterek, parkok száma és kiterjedése viszonylag nagy	▪ A városmag központi területe kicsi ▪ A belváros egyes részei alulhasznosítottak, illetve állapotuk elavult ▪ A városmag közvetlen közelében helyezkednek el az iparosított technológiával készült lakóingatlanok ▪ A parkolóhelyek eloszlása kedvezőtlen ▪ A közterek, parkok eloszlása előnytelen ▪ A zöldterületek minősége nem megfelelő
Lehetőségek	**Veszélyek**
▪ Nő a belföldi és a külföldi turisztikai kereslet ▪ A vendégforgalomban előtérbe kerül a gyógy-, wellness- és termálturizmus ▪ Kereskedelmi és egyéb szolgáltatási kínálat bővül ▪ A városmag központi közigazgatási és közszolgáltatási funkciói tovább erősödnek ▪ A város jelentős pénzügyi forrásokhoz jut a belváros megújítására	▪ A városközpont veszít vonzerejéből a bevásárlóközpontokkal szemben ▪ A belvárosi üzletek versenyképessége csökken ▪ A fejlesztési források nem lesznek elegendők a belvárosi területek teljes rehabilitációjára ▪ A térség városai között élesedik a verseny a településközpont fejlesztései tekintetében ▪ Csökken a potenciális befektetők érdeklődése a belvárosi fejlesztések iránt

Forrás:IVS aktualizálása- Megakom

▪ Turisztikai városrész, üdülőövezet

Az ún. Bánomkertet is lefedő turisztikai jellegű városrész Európa legnagyobb, 30 hektáros fürdőkomplexuma környezetében alakult ki, zömében idegenforgalmi célú különleges területekkel.

A gyógyfürdőt, strandot, vízi élményparkot és fedett élményfürdőt magában foglaló HungaroSpa fürdőkomplexumban 2013-ben megforduló 2 211 868 vendég jelentős keresletet generál a fürdőszolgáltatáshoz közel fekvő szállás- és vendéglátóhelyek, valamint egyéb szolgáltatások iránt. Ennek köszönhető a városrész széleskörű és ezzel együtt változatos minőségű és árfekvésű szálláshelykínálata (539 db), amely a szállodákon és panziókon kívül két kempinget és több száz üdülő- és hétvégi házat jelent. A frekventált helyen lévő Mátyás király sétány mentén alakult ki a város impozáns – és a településfejlesztési koncepció alapján továbbfejlesztendő – szállodasora.

Szintén fontos szerepet játszik a város és a városrész turisztikai-kulturális életében a szabadtéri színpad, amely állapota azonban az építése eltelt mintegy 50 év óta nagymértékben leromlott.

A város keleti részének látképe előtérben a fürdő területével

Forrás: www.hajdufly.hu

A közterek és parkok szintén a fürdő közvetlen környezetében helyezkednek el – köztük a város legnagyobb kiterjedésű közösségi célú zöldterülete, a Szent István park, ahol emlékművek mellett köztéri szobrok is találhatók (pl. Város-alapítási emlékmű, Növekedés-szobor, Harangház). A vendéglátóhelyek koncentrációja azonban kevésbé jellemző (78 db): a nagyarányú kereslethez képest a kapacitások a folyamatos bővülés ellenére – időszakosan – még mindig hiányosak.

A gyógyfürdőtől és a szállodasortól keleti, északkeleti irányban vegyes, üdülő-lakó funkciójú tömbök alakult ki, amelyek egy részére, a „-fa” végződésű utcákra (Diófa, Hársfa, Akácfa stb.)

az 1960-as években épült sakktáblás, üdülőházas beépítés jellemző. Míg a város többi részén – a belváros kivételével – a nagyobb telkek intenzívebb hasznosítása és a tömbfeltárás a cél, ezen a területen célszerű háttérbe szorítani a telekstruktúra további szétaprózódását, az alacsony intenzitású kistelkes üdülőterület további terjedését. Az üdülőházas beépítés az oka annak, hogy az 544 lakóingatlan 11,8%-a alacsony komfortfokozatú (a népszámlálás óta a lakásállomány jelentős fejlődésen ment keresztül, így az arányok valószínűleg javultak az elmúlt 10 évben).

A közszolgáltatások tekintetében a városrész ellátottsága hiányos, ami összességében a viszonylagos alacsony kereslet és a városi közintézmények könnyű elérhetősége miatt nem tekinthető jelentős problémának, azonban kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy a városrészben a települési átlagnál magasabb – és növekszik – az időskorúak aránya (37,28%). Azt, hogy ez a városrész a szelektív migráció egyik célterülete, közvetetten a felsőfokú végzettségű lakosság magas aránya is jelzi. Közintézmények közül a városrész északi részén helyezkedik el a Bocskai István Szakképző Iskola, amelynek fő profilja a vendéglátás és az idegenforgalom, emellett jelen vannak egyéb szakmacsoportok is. A fürdő mellett szabadidős lehetőségeket nyújt az Árpád uszoda és a Bocskai Sportpálya, amely jelenleg a vegyes piacnak is helyet biztosít. A városrész további hiányossága, hogy kevéssé vannak megfelelő rendezvényhelyszínek változatos programok megszervezésére sem a lakosok, sem a vendégek számára.

A turisztikai övezet fontos szerepet tölt be a közösségi közlekedésben: a buszállomásról a város és a városrész elérhetőségét egyaránt szolgálja a csaknem 100 helyközi és a 4 helyi járattal, utóbbiak a városközponton keresztül haladnak a vasútállomás, illetve a temető irányába. A Debreceni útfél északi oldalán helyezkedik el a város egyik benzinkútja a MOL Zrt. üzemeltetésében. A nagyarányú kereslet miatt a turisztikai főszezonban a parkolók használatáért – méltányosnak tekinthető – díjat szednek, illetve mintegy 650 ingyenes parkolót alakítottak ki a fürdő közelében, de egyrészt ezek minősége nem megfelelő, másrészt egy-egy teltházas napon számuk sem elegendő.

A turisztikai városrész SWOT-elemzése

Erősségek	Gyengeségek
▪ Turisztikai vonzerő szempontjából a gyógyvíznek köszönhetően a városrész jelentősége kiemelkedő ▪ Erős az idegenforgalmi és rekreációs funkció ▪ Nagy a vendéglátó- és szálláshelyek sűrűsége ▪ A turisztikai fogadási feltételek kiépültek ▪ A városrész megközelíthetősége kedvező ▪ A közterek, parkok száma és kiterjedése viszonylag nagy, állapotuk jó	▪ A megfelelő minőségű parkoló kapacitás az idegenforgalmi szezonban esetenként hiányos ▪ A városrész egyes részei alulhasznosítottak, illetve állapotuk elavult
Lehetőségek	**Veszélyek**
▪ Növekszik a belföldi és a külföldi turisztikai kereslet ▪ A vendégforgalomban előtérbe kerül a gyógy-, wellness- és termálturizmus ▪ Csökken az idegenforgalom szezonalitása ▪ A városrész vonzerő- és szálláshelykínálata nő az intenzív befektetői érdeklődés miatt ▪ Kereskedelmi és szolgáltatási kínálat bővül ▪ A városrész központi funkciói tovább erősödnek, amelyeket a lakosság is ki tud használni	▪ Csökken a belföldi és külföldi vendégek száma és az itt-tartózkodás ideje ▪ Hasonló turisztikai kínálat jelenik meg hazánkban, illetve a környező országokban ▪ Növekszik az idegenforgalmi konkurencia ▪ Tőkeerős befektető hiányában a városrész turisztikai infrastruktúrája nem képes megújulni ▪ A városrész továbbra is csak a rövid idegenforgalmi idényben lesz élettel teli ▪ Tovább növekednek a parkolási problémák

Forrás:IVS aktualizálása- Megakom

▪ Délkeleti, vegyes hasznosítású városrész

A belvárostól és a turisztikai övezettől délre egy zömében kertvárosias jellegű városrész helyezkedik el, amely részben az idegenforgalmi, részben a belvárosi központhoz kapcsolódik – egyfajta átmenetet, puffer zónát jelentve. A vegyes hasznosítás egyrészt a turisták kiszolgálásában jelenik meg: a kereskedelmi szolgáltatások között kiemelkednek a – főként a városrész északi részén elhelyezkedő – szállás- és vendéglátóhelyek (panzió, magánszálláshely, fizetővendéglátás, étterem): előbbiek száma 532, utóbbiaké 62 darab. Itt található a város másik, OMV benzinkútja (a MOL-hoz hasonlóan a Debreceni útfél mellett). Másrészt viszonylag kedvező a városrész közszolgáltatásokkal való ellátottsága, jóllehet az intézmények egy része infrastrukturális fejlesztésre szorul:

- A Hőgyes Endre Gimnázium és Szakközépiskola 1960-as évekbeli épületét európai uniós támogatásból újították fel.
- A területen helyezkedik el a Pávai Vajna Ferenc Általános Iskola, amely intézményben magas a hátrányos helyzetű gyermekek aránya.
- Az Egyesített Óvodai Intézmény 8 telephelye közül három ebben a városrészben található (Szivárvány óvoda – Attila utca 51/b, Bambino óvoda – Rákóczi utca 84., Liget óvoda – Hőforrás utca 145.).
- A délkeleti városrész, a belváros és a turisztikai övezet határánál hozták létre a Mentőállomás épületét, emellett a városrészben található két állategészségügyi intézmény is (Állatorvosi Rendelő – Attila utca 23., Állatkórház – Kinizsi utca 28.).

- A szociális szolgáltatások közül kiemelkedik a korábban a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat által fenntartott Idősek Otthona és Módszertani Intézménye, amely 1974 októbere óta működik a településen. A speciális bentlakásos intézmény és módszertani központ 350 adagos konyhájával az ebesi szociális étkeztetésben is részt vesz.
- Rekreációs lehetőségeket az 1992 óta működő városi Sportház biztosít. Megszüntetése előtt hasonló szerepet töltött be a régi Gázláng Sporttelep is.

A szolgáltatások erőteljes jelenléte azért is fontos, mert ebben a városrészben él a lakosság 17,9%-a (4 253 fő), közöttük – a Bánomkerthez hasonlóan – kiemelkedően magas a 60 évnél idősebbek aránya (33,74%). Az idősek jelenlétével együtt járó viszonylag jelentős inaktivitást jelzi a foglalkoztatott nélküli háztartások városi átlagnál magasabb aránya. A lakófunkció erőteljes jelenlétére utal az 1 850 lakás, amelyeknek 14,89%-a alacsony komfortfokozatú.

A városrész megközelíthetősége tömegközlekedési eszközökkel kedvező a közeli autóbusz és vasútállomásnak, valamint a helyi buszjáratoknak köszönhetően. Közterek és zöldfelületek terén a városrész helyzete kifejezetten előnytelen, a nyilvános közösségi terek hiányát a belvárosi és a turisztikai városrészek közelsége ellensúlyozza.

A nagyméretű telekstruktúrának köszönhetően a lakófunkció erősítését szolgáló tartalékok, feltáratlan tömbbelsők jelenleg is rendelkezésre állnak, így lehetővé válik a belterületek intenzívebb hasznosítása, továbbá a falusias lakóterületek és a virágnevű utcák (Rózsa, Tulipán, Margaréta stb.) mentén kialakult üdülőterületek fejlesztése.

A délkeleti, vegyes hasznosítású városrész SWOT-elemzése

Erősségek	Gyengeségek
▪ Elhelyezkedése a városon belül kedvező ▪ Átmenetet jelent a belváros és a turisztikai övezet között, kiszolgálója és haszonélvezője a két központi jellegű városrésznek ▪ A közszolgáltatásokkal való ellátottság viszonylag kedvező ▪ A városrész megközelíthetőségét több helyi buszjárat biztosítja ▪ A turisztikai fogadási feltételek kiépültek	▪ A közösségi terek és zöldfelületek rendszere hiányos ▪ Magas az időskorúak aránya
Lehetőségek	**Veszélyek**
▪ Magánerős fejlesztésekkel erősödik a városrész vegyes hasznosítása, idegenforgalmi, rekreációs, kereskedelmi és szolgáltató funkciója ▪ Az infrastrukturális fejlesztéseknek köszönhetően a lakóterületek hasznosítása intenzívebbé válik ▪ A fejlesztésekkel a városrész a belvároshoz közeli attraktív lakó- és turisztikai övezetté válik ▪ A közterek, parkok kialakításával a városrész bekapcsolódhat a város zöldfelületi rendszeré-be, valamint növekedhet rekreációs értéket	▪ A kedvezőtlen turisztikai tendenciák miatt csökken a kereslet a városrész szolgáltatásai iránt

Forrás:IVS aktualizálása- Megakom

- **Lakógyűrű**

A belvárost és a délkeleti városrészt gyűrűszerűen fogja körbe Hajdúszoboszló hagyományos, mezővárosi jellegű lakóövezete. Ez a legnagyobb kiterjedésű és legnépesebb belterületi városrész, ahol a városi átlagnál magasabb a gyermekkorúak aránya. A lakóövezet társadalmi szempontból inhomogén: területileg elszórtan alacsonyabb végzettséggel és magasabb inaktivitással jellemezhető népesség is előfordul a városrészben.

A 2001. évi népszámlálás alapján a lakóövezet keleti peremén rajzolódott ki Hajdúszoboszló egyetlen szegregált területe az Alkotás és a Szedres utca közötti néhány utcában. Szintén ebben a városrészben, a Tokay utca 52-74. szám között helyezkedik el több önkormányzati tulajdonú, összközműves szociális bérlakás, amelyek egy szobából, konyhából, fürdőszobából, valamint kis előkertből és hátsó udvarból állnak. Jóllehet az ingatlanok kisméretűek, nem tekinthetők túlzsúfoltnak, mert 1-3 fő él a lakásokban, amelyek aktuális állapota részben az önkormányzattól, részben a lakosoktól függ.

A városrész beépítetlen tömbbelsői és peremterületei jelentik a lakófunkciójú fejlesztések elsődleges célterületét, ugyanis a településen alapvetően lakóterület-hiány mutatkozik: a lakóingatlanok egy részét ténylegesen üdülőként hasznosítják. Az intenzívebb belterületi hasznosítást a hagyományos beépítéssel célszerű elérni, jóllehet a piaci kereslet a társasházi ingatlanokra jelenleg nagyobb.

A városrészt egyfelől a hagyományos mezőgazdasági orientáció, másrészt a gazdasági területek jelenléte jellemez (a TIGÁZ Zrt. és a Hajdú Volán telephelye, tüzép stb.). Ipari hasznosítású területek elsősorban a peremi részeken, a vasútvonal, valamint a Nyugati sor mentén jöttek létre. Itt található több is azon vállalkozások közül, akik szerepelnek a 10 legtöbb iparűzési adót fizető vállalkozások listáján.

A városrész szerepe Hajdúszoboszló közlekedésében több szempontból is meghatározó: mind a vasúton, mind a bevezető fő útvonalakon érkezők – egy kivételével – ebben a városrészben találkoznak először Hajdúszoboszlóval. A tömegközlekedési funkciót erősíti, hogy mindegyik buszjárat érinti a vasútállomást. Részben ennek, részben a város kedvező térszerkezetének köszönhető, hogy a városrész lakossága a közszolgáltatást nyújtó intézmények csekély száma ellenére sem tekinthető ellátatlannak (mindössze három óvodai telephely működik a városrészben: Lurkó óvoda – Törökdomb utca 11., Manókert óvoda – Ady Endre utca 54., Mesevár óvoda – Kovács Gyula utca 24.).

A városrész infrastrukturális ellátottsága a közművek szempontjából megfelelő, a szennyvízcsatorna-hálózat kiépítettsége az erre irányuló európai uniós pályázatnak köszönhetően teljessé vált. A kiskereskedelmi üzletek (112 db) elsősorban a helyi lakosság napi igényeit elégítik ki, míg a vendéglátóhelyek száma a város többi részéhez képest alacsony, azonban az egy főre jutó érték így is lényegesen meghaladja a hasonló méretű városok átlagát.

A lakóövezeti városrész SWOT-elemzése

Erősségek	Gyengeségek
▪ A városrész közlekedési funkciója jelentős, megközelíthetősége kedvező ▪ A városrész aktívan bekapcsolódik a városba érkező vendégek kiszolgálásába ▪ A turisztikai övezettől távol helyezkednek el a város ipari jellegű területei ▪ Egyes részein őrzi a város hagyományos mezővárosi karakterét ▪ Lakások komfortossága és infrastrukturális ellátottsága jó	▪ Kereskedelmi és (köz)szolgáltatási ellátottsága a város többi részéhez viszonyítva hiányos ▪ A városrész közútjai leterheltek, viszonylag nagy az átmenő forgalom ▪ A közterek, parkok, zöldterületek rendszere hiányos ▪ A városrész keleti peremén kicsiny szegregált lakóterület található
Lehetőségek	**Veszélyek**
▪ A fő közlekedési útvonalak mentén erősödik a kereskedelmi és szolgáltató funkció ▪ A városrész rekreációs és kiszolgáló funkciói erősödnek ▪ Az infrastrukturális fejlesztéseknek köszönhetően a lakóterületek hasznosítása intenzívebbé válik ▪ Kereskedelmi és egyéb szolgáltatási kínálat bővül ▪ A belföldi vendégforgalomban előtérbe kerül a magán szállásadás	▪ A turisztikai kereslet esetleges csökkenésével a városrész panziói, vendéglátóhelyei kihasználatlanná válnak ▪ Az alapvető közösségi és humán szolgáltatások hiánya erősíti a városrész „alvó” funkcióját ▪ A források hiányában elmaradnak az alapvető infrastrukturális fejlesztések, amely a városrész pozícióvesztéséhez vezethet ▪ Az északi tehermentesítő útvonalak hiánya miatt nő a közlekedési zsúfoltság ▪ A szegregációs folyamatok tovább erősödnek és térbelileg kiterjednek

Forrás:IVS aktualizálása- Megakom

▪ Egyéb területek

Az ötödik városrészbe Hajdúszoboszló egyéb, zömében külterületei tartoznak, ahol a mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi funkciók mellett kiemelt szerepet töltenek be a védett természeti területek is (Natura 2000 területek, szikes gyepek). E városrészben

- épül fel a TESCO üzletlánc legújabb, sajátos „bevásárló utcával” kialakított 3 000 m² alapterületű egysége, valamint az ALDI;
- található a mezőgazdasági profilú Kösely Zrt.;
- húzódik a 4. számú főútvonal várost elkerülő szakasza is.

A nem védett területek intenzívebb hasznosítását gátolják a burkolatlan külterületi utak. A külterületen található utak és hidak felújítása nemcsak (mező)gazdasági, hanem turisztikai jelentőséggel is bír. A legfontosabb érintett objektumok:

- a Keleti-főcsatorna hídja,
- az Ádám dűlő - Kötelesi út - Szedres dűlő a Harangi lovas tanya, Derecske irányába,
- a Hajdúszováti Víztározóhoz vezető út,
- az Adler dűlő összekötése a 4. számú főúttal,
- az Angyalházi út Pusztaangyalháza és a Natura 2000 területek irányába,

- a Fogthüy dűlő aszfaltozása a Malom sortól a repülőtér mellett,
- valamint a Nádudvari út összekötése az Angyalházi úttal.

Kiemelt problémát jelent a várost és a Keleti-főcsatornát összekötő kerékpárút leromlott, egyes helyeken balesetveszélyes műszaki állapota – bár a problémás szakaszok felújítása, aszfaltozása rendszeresen megtörténik.

Részben szintén a közlekedést, de inkább a sportturizmust szolgálja a város északi részén, a fürdőtől 200 méterre elhelyezkedő repülőtér, amelynek 1 000 méter hosszú füves kifutópályája díj fizetésével igénybe vehető, illetve számos szolgáltatást biztosítanak az érdeklődőknek.

A lakosság száma a városrészben 378 fő, akik többsége a 100. számú vasúti fővonaltól délre elhelyezkedő zártkertes területen él. Az ún. 1. és 2. dűlőn található ingatlanok közművesítettsége azért nem teljes körű, mert a vasútvonal megnehezíti és – aránytalan mértékben – megdrágítja az infrastruktúra kiépítésének költségét. Részben ennek tudható be, hogy a városrészben az alacsony komfortfokozatú ingatlanok aránya meghaladja a 80%-ot, ugyanis a külterületi lakott utcák egy részében sem közvilágítás, sem vezetékes ivóvízhálózat nincs kiépítve.
A hiányos infrastruktúrával rendelkező utcákban összesen 24 halmozottan hátrányos helyzetű gyermek lakik (az összes HHH gyermek 12,8%-a). Hosszú távon az önkormányzat beavatkozásokat tervez annak érdekében, hogy az érintett terület infrastrukturális ellátottsága megközelítse a városi átlagot – erre és a belterületbe vonásra a vasútvonal 160 km/h sebességűre fejlesztése nyújt majd lehetőséget.

Már a fizikai infrastruktúra fejlesztését megelőzően is nagy hangsúlyt fektet a város a lakosság társadalmi kohéziójára annak érdekében, hogy javuljanak a városrész szociális, munkaerő-piaci és képzettségi mutatói. A foglalkoztatottak aránya ugyanis csak 37,6%, a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező aktív korúak aránya meghaladja a 35%-ot, míg a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya elenyésző. A városrész belső erőforrásait jelzi, hogy ezen a területen a legmagasabb a gyermekek és az aktív korúak aránya.

A **külterületen a zártkertes részeken** kívül néhány tanya is található, az utóbbi időben egyre nagyobb az igény az elsősorban rekreációs célú ingatlanok kialakítására. Hasonló célokat szolgálnak az 1956-ban átadott, 98 km hosszú Keleti-főcsatorna vízügyi területnek számító töltésén kialakított, állami tulajdonban, de magánhasználatban lévő hétvégi házak, amelyek sajátossága, hogy egy helyrajzi számon jegyezték be őket, így ezen a területen a város nem tud fejlesztéseket generálni.

Szintén a város környéki szabadidős tevékenységekre nyújtanak lehetőséget a többnyire mesterséges állóvizek (horgásztavak, bányató). Az egyik legnagyobb mértékben hasznosított tó a **Nádaspart horgásztó és szabadidős park**, amely számos szolgáltatást kínál a horgászástól kezdve a strandoláson át a rendezvényszervezésig.

A Nádaspart horgásztó

Forrás: www.nadaspart.hu

Hajdúszoboszló egyik településszerkezeti jellegzetessége a város egyéb területeitől elszigetelten, 17 km-re, Nagyhegyes és Nádudvar után elhelyezkedő külterületi rész, az **Angyalháza-puszta**, amelynek védett területei a Hortobágyi Nemzeti Park részét alkotják. Az összesen 3566,7 hektáros puszta egyben szerepel a ramsari egyezményben meghatározott nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek között is. A korábban a város legelőjeként funkcionáló területen csak korlátozott és természetkímélő mezőgazdasági művelés lehetséges, néhány tanyán jelenleg is biogazdálkodást folytatnak őshonos magyar háziállatok tartásával, ami a falusi és ökoturizmus egyik alapjaként is szolgál.

Szintén természeti-ökoturisztikai értéket képvisel az állami tulajdonban lévő arborétum, amelynek állapota az elmúlt években jelentős mértékben leromlott. Átgondolt fejlesztésével újabb kiegészítő jellegű idegenforgalmi attrakciót lehetne létrehozni.

74. ábra: Hajdúszoboszló Hortobágyi Nemzeti Parkhoz tartozó része és annak környezete (Kivonat a szabályozási tervből)

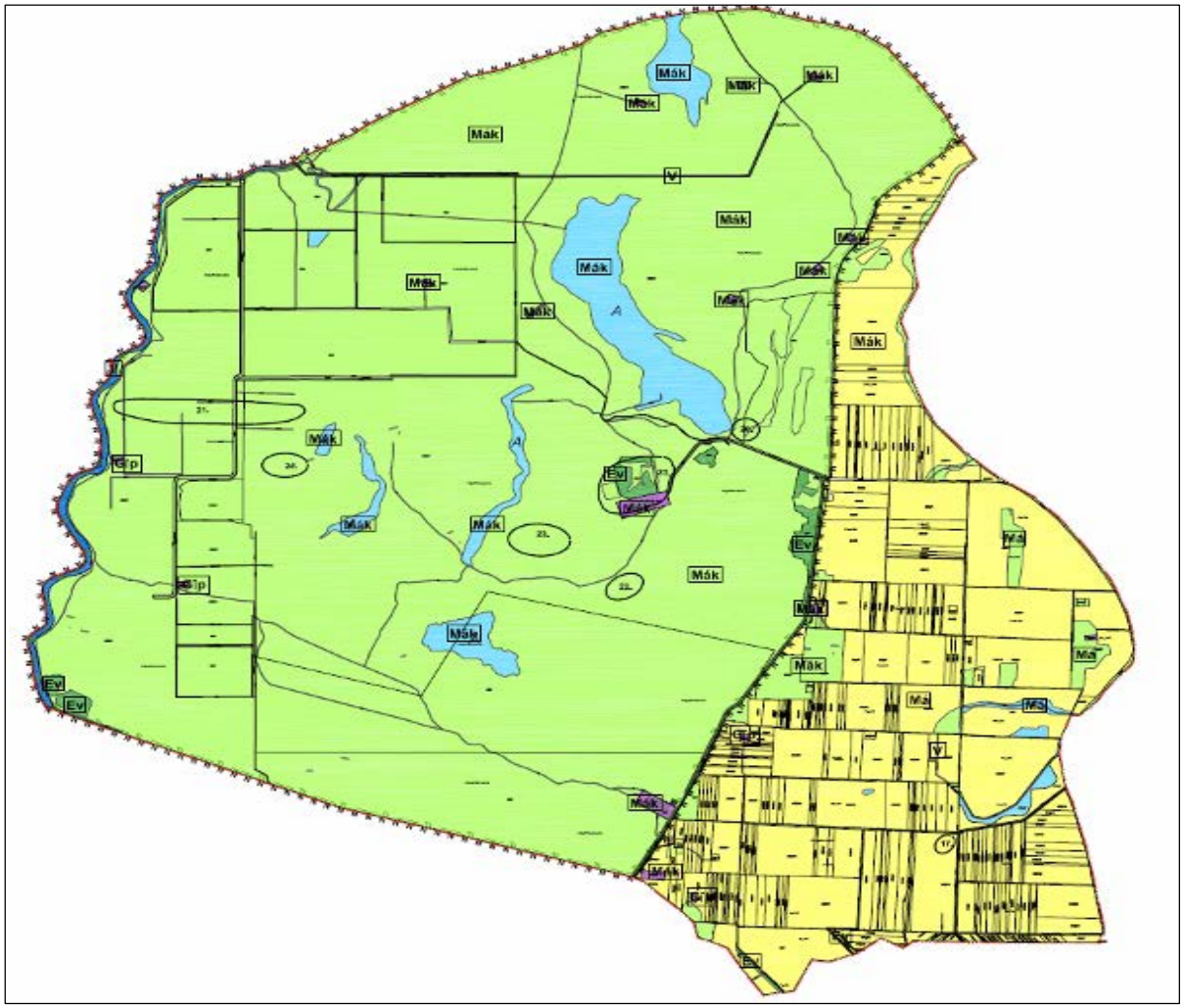

A külterületi városrész SWOT-elemzése

Erősségek	Gyengeségek
▪ A városrész funkciója a város és a Hortobágyi nemzeti Park ökológiai rendszerében kiemelkedő ▪ Jelentős a mezőgazdasági területek kiterjedése és erre épülve az agrárvállalkozások száma ▪ A városrész a kereskedelmi és az környezetbarát ipari fejlesztések potenciális helyszíne ▪ Az övezet egyes részei a rekreáció célterületének számítanak	▪ Magas a burkolatlan külterületi utak aránya ▪ A Keleti-főcsatorna mentén elhelyezkedő turisztikai terület fejlesztési potenciálja kihasználatlan ▪ A zártkerti részek infrastrukturális ellátottsága hiányos

Lehetőségek	Veszélyek
▪ A város intenzívebben támaszkodik a helyi mezőgazdasági termelésre ▪ Nő a kereslet a helyi és a biotermékek iránt ▪ Az ipari területek iránti kereslet nő ▪ A városrész területén kiépülhetnek azok az elkerülő útvonalak, amelyek tehermentesítik a belterületi közlekedési hálózatot ▪ A fő közlekedési útvonalak mentén erősödik a kereskedelmi és szolgáltató funkció ▪ Erősödik a falusi és az ökoturizmus iránti kereslet ▪ A város lakosai és vendégei újra „felfedezik" a környező területek rekreációs kínálatát ▪ A 100. számú vasútvonal fejlesztésével lehetővé válik a zártkerti részek infrastrukturális felzárkóztatása	▪ A tőke hiánya gátolja a falusi és az ökoturizmus feltételeinek kiépülését ▪ A tehermentesítő közlekedési útvonalak hiánya miatt nő a közlekedési zsúfoltság

Összegzés a városrészekről és azok funkcióiról

Hajdúszoboszló 5 beazonosított és bemutatott városrészének elhelyezkedése, gazdasági szerepe, társadalmi rétegződése és egyéb jellemzői alapján eltérő funkciókat tölt be a város és a környező települések életében.

A központi városmagot is magában foglaló belváros tömöríti a város népességének 25,65%-át, valamint itt koncentrálódnak a különböző közfunkciót betöltő, továbbá egyéb kereskedelmi és szolgáltató intézmények, szervezetek. Az utóbbi években megindult a lakásállomány megújulása is – a magas telekárak miatt elsősorban társasházak formájában.

A város **ipari technológiával épült lakótelep**én (a Szilfákalja utcától északra és délre) a legnagyobb a népsűrűség. A város többi részéhez képest sivár lakókörnyezet miatt az energetikai szempontból elavult lakások árszínvonala városi viszonylatban alacsony, jellemzően a szerényebb anyagi körülmények között élő idősebb korosztály, illetve az önálló életüket elkezdő fiatalok célterületévé válhat.

A **kertvárosias és a falusias jellegű lakóterülete**ken él a lakosság csaknem ¾-e. Mivel sok esetben ezek a városrészek a városon belüli migráció nyerteseinek számítanak, ezért általában fiatalosabb a korstruktúrájuk is. Az elsősorban lakó- és üdülőfunkciót betöltő városrészeken belül kirajzolódnak frekventált, magas árszínvonalú és kiemelkedő minőségű lakásállománnyal rendelkező területek, ahol a népesség képzettségi és foglalkoztatási mutatói is kedvezőbbek. A legtöbb családi házas övezetben lehetőség és igény van az intenzívebb beépítésre annak ellenére, hogy a lakások átlagos alapterülete lényegesen meghaladja a városi átlagot.

A város déli (a Budapest- Záhony vasútvonal lakóterületekkel ellentétes) részén, a lakó- és idegenforgalmi jelentőségű területektől távol, jelentős fejlesztési lehetőségekkel (tartalékokkal) rendelkezik a város, környezetkímélő gazdasági tevékenységek számára.

A városrészek funkcióiról összességében elmondható, hogy

- a városrészek többsége funkcionális szempontból heterogén,

- lényegében minden városrészben hiányoznak a megfelelő közösségi terek – nyitottak és fedettek egyaránt,
- hiányos és térbelileg kiegyenlítetlen a város zöldterületi rendszere, egyes városrészekben teljesen hiányoznak a közfunkciójú parkok, kertek,
- gyakoriak a közlekedési jellegű problémák, elsősorban a parkolással, a túlzsúfoltsággal és az elérhetőséggel kapcsolatosan,
- vegyes gazdasági-kereskedelmi-szolgáltató területek a fő közlekedési útvonalak mentén kezdenek kialakulni,
- a mezőgazdasági funkció elsősorban a külterületre és a városperemi zártkertek területére jellemző,
- tömegközlekedés szempontjából kiemelkedik a „városkapu" funkciót betöltő busz- és vasútállomás környezete,
- a turisztikai és rekreációs funkció az egyes városrészek adottságainak megfelelően koncentrált, de a város szinte teljes területére jellemző a vendégfogadási feltételek jelenléte,
- a humán szolgáltatások területi megoszlásában kirajzolódnak hiányterületek az egyes városrészekben.

Mindezek alapján **Hajdúszoboszló fejlődését leginkább dinamizáló városrészek az üdülőövezet és a belváros**, de nagy hangsúlyt kell fektetni a város egyéb részeire is, különösen

- a szociális város rehabilitációba potenciálisan bevonható területekre,
- a gazdasági funkciójú területekre
- és a város alulhasznosított részeit feltáró területekre.

3.3.2. Szegregált, vagy szegregációval veszélyeztetett területek

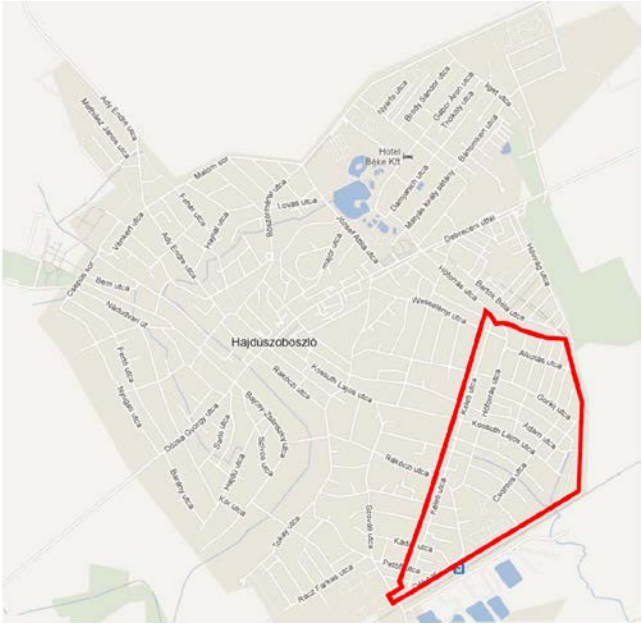

Hajdúszoboszló Város Önkormányzatának deklarált célja a hátrányos helyzetű lakosság életminőségének emelése, valamint a lakhatási-környezeti feltételek általános javítása. Ennek érdekében kijelölt egy szociális város rehabilitációs akcióterületet, amely magában foglalja a KSH által szegregált jellegűnek nyilvánított, de a szegregátum kritériumait nem teljesítő területeket is (Alkotás utca és Szedres utca közötti terület). A potenciális akcióterület a város délkeleti, lakóövezeti részén, a vasútvonaltól északra helyezkedik el.

Az terület elsődlegesen lakófunkciót tölt be, de több közfeladatot, közszolgáltatást nyújtó létesítmény is található a területen:

- Hőforrás utcai Liget Óvoda,
- Pávai Vajna Ferenc Általános Iskola,
- Idősek szociális otthona (állami fenntartású intézmény),
- vasútállomás.

A városrész gazdasági funkciója is jelentős:

- ahogy a város egész területén, itt is magas a (többségében magán) szálláshelyek és vendéglátóhelyek száma;
- a terület déli részén ipari, kereskedelmi jellegű tevékenységet is folytatnak (TIGÁZ Zrt., tüzéptelep, volántelep stb.).

Az terület kiemelt problémája a közparkok és zöldfelületek hiánya, ennek kialakítására a rendelkezésre álló terek korlátozottak.
A Helyi Építési Szabályzat alapján a terület nagy része a kertvárosias lakóterületek közé tartozik, emellett viszonylag nagy kiterjedésűek a kereskedelmi-szolgáltató területek is. A közszféra funkciót ellátó létesítményeket a településközponti vegyes területek közé sorolták be.

A szociális város rehabilitáció keretében elsősorban olyan tevékenységeket kell megvalósítani, amelyek átfogóan javítják az itt élők és az egész város lakosságának az életminőségét:

- a lakófunkciót erősítő tevékenységek keretében minőségi lakókörnyezet hozható létre, és megvalósítható a lakóépületek energiahatékonysági korszerűsítése;
- a közösségi funkciókat erősítő tevékenységek célja a közösségformálást szolgáló terek, létesítmények fejlesztése a szociális kohézió erősítése érdekében;
- a közszféra funkciók erősítésével biztosítható a magas színvonalú szolgáltatások elérhetősége és az azok ellátásához szükséges terek kialakítása;

- a közterületi fejlesztések az élhető városi terek kialakítását és az épített környezet minőségének emelését célozzák meg;
- a gazdasági funkciót szolgáló tevékenységek célja a kereskedelmi, gazdasági szereplőkkel (célzottan a kis- és középvállalkozásokkal történő) együttműködés erősítése, az akcióterületen az alapvető szolgáltatások elérhetőségének biztosítása és lehetőség szerint munkahelyek teremtése.

A szociális város rehabilitáció várt hatásai elsősorban társadalmi szinten jelentkeznének:

- a települési környezet komplex megújításával megállítható az akcióterület egyes, szegregálódó részeinek leszakadása;
- a lakhatási funkció erősítésére irányuló fejlesztéseknek köszönhetően egyrészt javulnak az ott élők életkörülményei, másrészt az önkormányzat bérlakás állománya bővül, amellyel közvetett módon csökkenthető a fiatal és képzett munkavállalók elvándorlása;
- az akcióterület lakosságának bevonására és felzárkóztatására irányuló, kötelező ESZA-típusú soft tevékenységek javítják a helyiek munkaerő-piaci esélyeit és erősítik a társadalmi kohéziót;
- a megújuló közintézményekben javulnak a közszolgáltatások nyújtásának feltételei, amelyek hozzájárulnak a minőségi szolgáltatások elérhetőségéhez.

Gazdasági hatásként javul az egész városrész arculata és nő a vonzereje, ebből pedig annak ellenére profitálhatnak az akcióterületen működő szolgáltatók (pl. szállás- és vendéglátóhelyek üzemeltetői), hogy viszonylag távol helyezkednek el a turisztikai övezettől. Ez közvetett módon kedvezően hat a helyi munkaerő-piaci folyamatokra is. A lakóingatlanok külső és energiahatékonysági felújítása egyértelmű értéknövekedéshez, illetve a fenntartási költségek csökkenéséhez vezet.

A vasútállomás környékének rendezésének hatásmechanizmusa szintén sokrétű:

- a közterület-rendezés az épített és a természeti környezet megújítását eredményezi,
- a létrehozandó köztér egyben közösségi térként is funkcionál, amely erősíti az akcióterületi lakosság társadalmi kohézióját,
- a vasútállomás fontos közlekedési funkciót tölt be a városban – a Hajdúszoboszlóba érkező turisták egy része vasúton érkezik, így számukra kifejezetten kedvező változást jelent a megújuló környezet.

A környezeti hatások közül kiemelendő a települési környezet megújítása és az energiahatékonysági beruházások eredményeként csökkenő légszennyezettség. A pozitív hatások mellett szükséges figyelembe venni az átmeneti jellegű kedvezőtlen folyamatokat is:

- A beruházás megvalósítása során a projekt közvetlen környezetében számolni kell a környezeti terhelés, elsősorban a légszennyezés, zajterhelés ideiglenes növekedésével. Ennek minimalizálása érdekében olyan kivitelezőket célszerű kiválasztani, akik környezetkímélő technológiákat alkalmaznak a beruházás során.
- A megújult közterek, valamint a soft tevékenységek keretében megszervezett rendezvények időszakosan nagyszámú látogatót vonzanak majd, így időnként a parkolóhelyek, valamint az utak túlzsúfolttá válhatnak.

A fejlesztések egyenlege azonban mindenképpen pozitív, és hosszú távon a beruházás következtében a környezetet negatívan befolyásoló tevékenységgel nem kell számolni.

3.3.3. Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek (potenciális akció területek)

Hajdúszoboszló Integrált Városfejlesztési Stratégiája négy fejlesztési akcióterületet jelölt ki. A településfejlesztési koncepció egyet értve e fejlesztési akcióterületekkel, további (2B, 2C, 5-jelű) potenciális akcióterületeket is kijelöl.

75. ábra: Hajdúszoboszló potenciális akcióterületeinek térképi lehatárolása (szerkesztői feldolgozás)

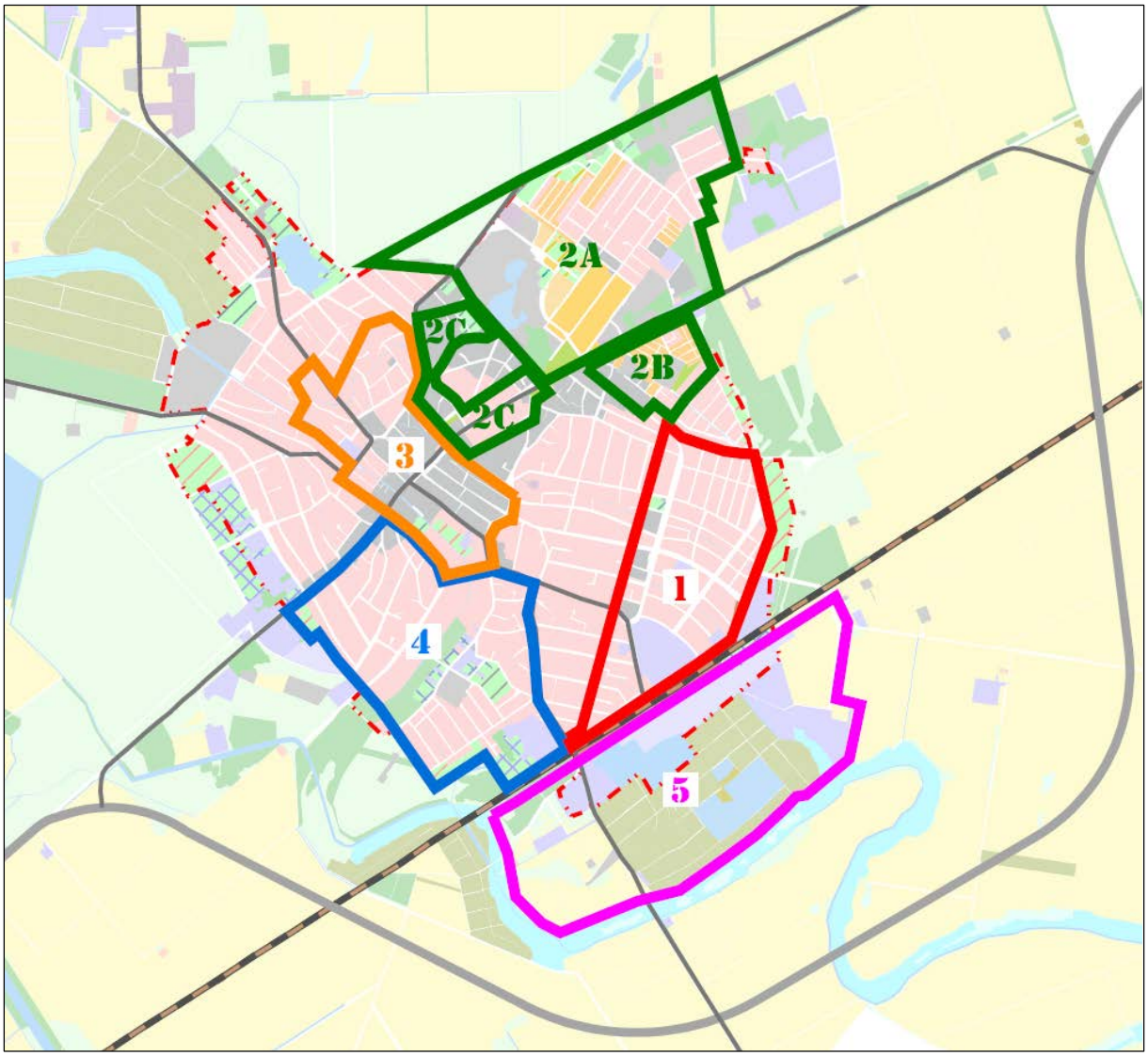

1. szociális akcióterület,

2A. bánomkerti turisztikai akcióterület,

2B. „virágutcák üdülőövezet” funkcióbővítő akcióterület

2C. „belváros-fürdő kapcsolata” funkcióbővítő akcióterület

3. belvárosi akcióterület

4. délnyugati funkcióbővítő akcióterület

5. „pityerikerti gazdasági övezet” funkcióbővítő akcióterület

2A. Bánomkerti turisztikai akcióterület

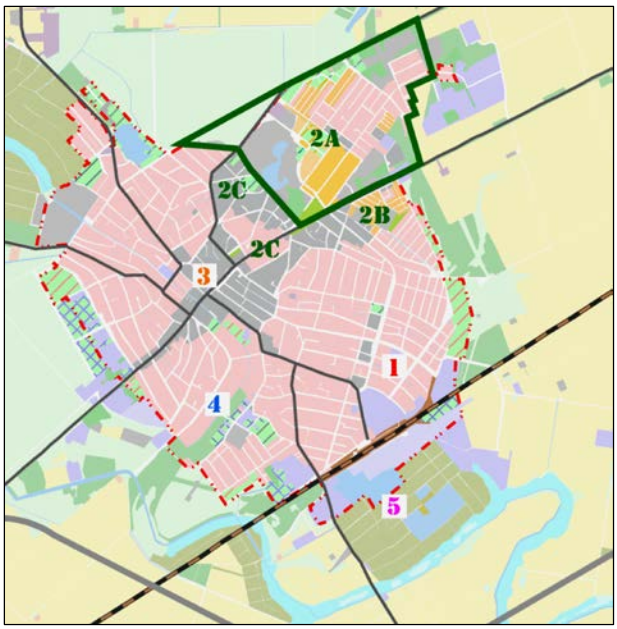

Hajdúszoboszló Város Önkormányzata továbbra is fontos szerepet szán a turisztikai jellegű fejlesztéseknek. Ennek érdekében idegenforgalmi centruma körül kijelölt egy turisztikai jellegű akcióterületet, amely lényegében az ún. Bánomkertet fedi le. Az akcióterület a város északkeleti részén, a volt 4. számú főúttól északra helyezkedik el, és magában foglalja:

- a fürdő területét,
- az azt övező szállodasort,
- a kempinget,
- a repülőtér déli részét,
- egy üdülőházas övezetet,
- valamint több jelenleg alulhasznosított és/vagy elhanyagolt területet, amely kedvező elhelyezkedését és adottságát tekintve nem tölti be a lehetséges közösségi, turisztikai és rekreációs funkciókat.

Az akcióterület jelenlegi fő funkciói az alábbiakban foglalhatók össze:

- turisztikai funkciók: fürdő, szállodák, motelek, panziók, üdülőházak, kemping;
- kereskedelmi-szolgáltató funkció: kiskereskedelmi üzletek, vendéglátóhelyek, vegyes piac, benzinkút, autószerviz;
- nevelési-oktatási funkció: Bocskai István Szakképző Iskola,
- közlekedési funkció: távolsági, helyközi és helyi autóbusz-állomás, repülőtér;
- sport és szabadidős funkciók: sportpályák, teniszpályák;
- zöldfelületi funkció: közparkok, közterek, erdő.

Ahhoz, hogy ezek a funkciók tovább bővüljenek, jelentős beruházásokra van szükség, amihez a város rendelkezik megfelelő, nagy kiterjedésű és kiemelkedő fejlesztési potenciállal bíró ingatlanokkal, valamint tervezi újabb – főként állami tulajdonú – ingatlanok megszerzését (az akcióterületi ingatlanállományt az ingatlangazdálkodási koncepció részletezi).
A Helyi Építési Szabályzat (HÉSZ) alapján az akcióterület jelentős része a különleges terület kategóriába tartozik az itt elhelyezkedő turisztikai és egyéb létesítmények miatt. A fürdő és a buszállomás környéki terület központi vegyes területnek minősül. Az akcióterület többi részén – részben kertvárosias jellegű utcákban – többnyire a vegyes lakó- és üdülő funkció dominál. Tekintettel arra, hogy ezekben az utcákban főként magántulajdonú lakó- és üdülőingatlanok fordulnak elő a város ezeken a területeken nem tervez átfogó fejlesztést a szükséges infrastrukturális beruházásokon kívül.

A Helyi Építési Szabályzat az akcióterületen elsősorban turisztikai, sport és rekreációs fejlesztéseket irányoz elő, a Debreceni útfél mentén kereskedelmi és szolgáltató funkciókkal kiegészítve. Ezekre a területekre koncentrálódnak a fejlesztések, amelyek részben európai uniós pályázati támogatásból, részben a magántőke nagyarányú mobilizálásával valósíthatók meg. Annak érdekében, hogy a város – szükséglet-orientált és fenntartható létesítmények létrehozását generálva – minél többet profitáljon a fejlesztésekből, az önkormányzati tulajdonú ingatlanok értékesítése vagy hosszú távú bérbeadása válhat szükségessé. A legmegfelelőbb befektetők és projektek kiválasztása jelentős időt és megfelelő előkészítést igényel, emiatt az akcióterületi fejlesztések többsége csak 2015 után indítható, de egyes turisztikai jellegű fejlesztésekre még a jelenleg rendelkezésre álló európai uniós forrásokból lehet támogatást szerezni (pl. fürdőfejlesztés), illetve bizonyos előkészítő tevékenységeket (pl. állami tulajdon igénylése, telekalakítás, tervezés stb.) azok várható időigénye miatt már most érdemes elkezdeni.

A város rehabilitációs program keretében tervezett tevékenységek a barnamezős és a funkcióbővítő fejlesztések jellemzőit hordozzák magukon azzal a különbséggel, hogy nem elhagyatott katonai vagy ipari létesítmények, hanem turisztikai és sport funkciójú ingatlanok megújítása történik meg. Annak érdekében, hogy a magán beruházások elinduljanak, az önkormányzatnak jelentős előkészületeket kell tennie – szükség esetén a tulajdonában lévő ingatlanok rendezésével, épületek bontásával, utak kialakításával és közterek létrehozásával. Az épületek felújítása, illetve új épületek építése mind önkormányzati, mind magán beruházásként elvégezhető a jövőben érvényes támogatható tevékenységek ismeretében. Mindezek a pozitív esztétikai és városképi hatások mellett jelentős mértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy a magántőke tudatos becsatornázásával a turisztikai és rekreációs funkciók kiterjedjenek a gyógyfürdőtől távolabb eső területekre is.

A sportrepülőtér fejlesztése folyamatos, a repülőteret üzemeltető Aero Club önerőből hangárokat építhet, mivel nagy igény mutatkozik a magán tulajdonban lévő sportrepülőgépek megfelelő tárolására. A reptéri forgalom fellendítése érdekében elengedhetetlen a kiszolgáló infrastruktúra fejlesztése, később pedig a fogadó- és irányítóépület kialakítása. Erre a célra a Huba utca mentén fekvő mintegy 50 méteres szélességben húzódó terület áll rendelkezésre, mivel maga a repülőtér és környéke az országos ökológiai hálózat részét képezi (ún. pufferterület), de a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság az említett 50 méter szélességű területet kivonta az építési korlátozások alól. A József Attila utca – Böszörményi utca – Huba utca sarka pedig megfelelő helyet jelent a majdani központi épület kialakítására.

A Liget utca – Böszörményi utca – Hermann Ottó utca közötti területen olyan komplex fejlesztések hajthatók végre, amelyekkel a jelenleg alulhasznosított terület szervesen beilleszkedhet a turisztikai övezetbe – kiegészítve a turisztikai kínálatot.

Az üdülőövezet észak-keleti szélén a 3266/1 hrsz-ú ingatlanon található szintén állami tulajdonú, a Honvédelmi Minisztérium kezelésében lévő Csillagfürt üdülő (korábban honvédségi üdülő) 10 hektáros területe, amely egy mindkét fél számára megfelelő konstrukció kialakítása után szintén az önkormányzat tulajdonába került. A létesítmény rövidtávon, csekély összegű (kb. 8-10 millió forint) energiaracionalizálási és épület-felújítási munkálatok végrehajtása után alacsony kategóriájú szálláshelyként működhet tovább (osztálykirándulások, táborok), hosszútávon kialakítható egy luxus kategóriájú turisztikai komplexum, amely minden szükséges szolgáltatást egy helyen biztosíthatna.

Az érintett terület elérhetősége a 6-os számú buszjárat útirányának kisebb módosításával biztosítható.

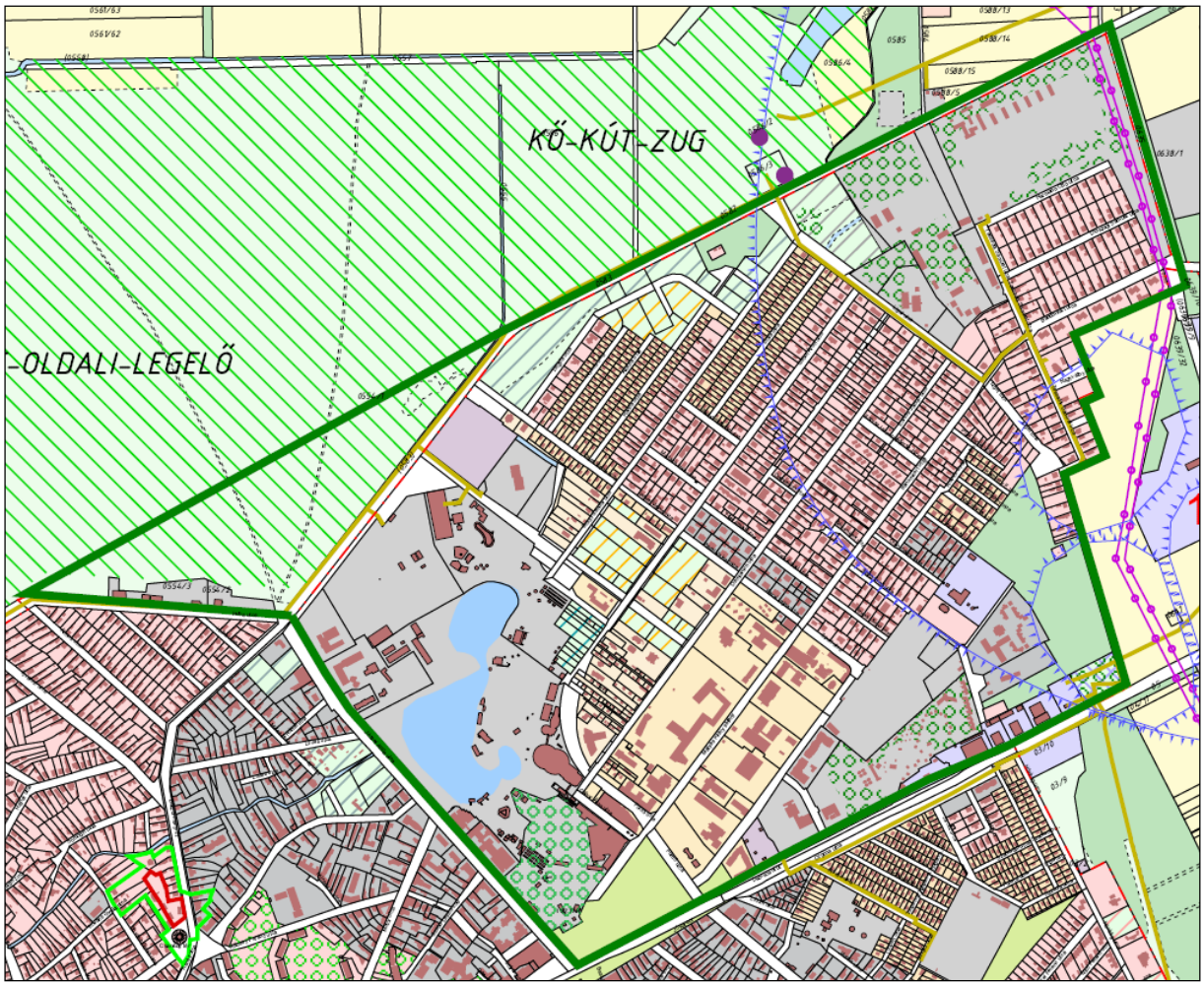

Az önkormányzat hosszú távú tervei között szerepel a Debreceni útfél mentén, jelenleg magán tulajdonban lévő részben használaton kívüli, részben a turisztikai övezet megjelenéséhez kevésbé illeszkedő, különböző célokra hasznosított üzemcsarnokok tulajdonjogának megszerzése, melyek átalakításával és funkcióváltásával gazdasági, vagy akár közösségi funkciók is kialakíthatóak.

A Hungarospa Hajdúszoboszlói Zrt. folyamatban lévő „A hajdúszoboszlói Hungarospa célcsoportorientált attrakciófejlesztése” c. projektje során az Aquapark területét kibővítve:

- 6 új extrém csúszda,
- 20 méteres mászófal,
- valamint gyermek kalandparkmedencék kerültek kialakításra.

A projekt keretében az Omega medence és tanmedence új élményelemekkel (vízi sportpályák, sodróvíz zóna, interaktív játékelemek) bővült, mellettük habshow helyszínt és gyermek show színpadot alakítottak ki.

Az attrakciófejlesztéssel a gyógyfürdő termálcsarnoka is megújult. Bővültek a pihenőterek, a szénsavas kezelőhelyek kapacitásai, átépültek a vizesblokkok és Cryo hidegszauna is beszerzésre került.

A fejlesztésekhez kapcsolódva a jövőben a tengerparti design folytatását, a József Attila utca felőli részen öltöző és hozzá tartozó vendéglátó egység létesítését tervezik. A szálláshelyfejlesztés bungalók építésével a Thermal Campingben fog folytatódni.

A városrész hosszú távon méginkább hazai és nemzetközi egészségturisztikai desztinációvá válhat, azonban ehhez elengedhetetlen megfelelő egészségügyi kapacitás kiépítése is (pl. fürdőkórház-szanatórium, sportegészségügy).

A beruházásoknak köszönhetően új turisztikai és kereskedelmi szolgáltatások jelenhetnek meg a területeken, bővülhet a szállás- és vendéglátóhelyek kínálata, kiegészülhet a város idegenforgalmi attrakcióinak köre. Mindezek hosszú távon hozzájárulnak a vendégforgalom növekedéséhez, az itt-tartózkodási idő meghosszabbításához és a költési hajlandóság emelkedéséhez, ami közvetett módon elősegíti a város kiegyensúlyozott pénzügyi gazdálkodását. Mivel a jelenleg alulhasznosított területek funkcionális megújulásának – a vendégek mellett – a város teljes lakossága a haszonélvezője, ennek köszönhetően a fejlesztés nem eredményezi szegregált települési környezet kialakulását.

Mivel az akcióterületen várhatóan jelentős lesz az önkormányzati tulajdonú ingatlanok értékesítése vagy bérbeadása, valamint magas lesz a magán beruházások aránya, így az akcióterületi fejlesztések pénzügyi mérlege egyértelműen pozitív, amellett, hogy számos előnyös környezeti, társadalmi és gazdasági folyamat felerősítését indukálja.

2B. „virágutcák üdülőövezet” funkcióbővítő akcióterület

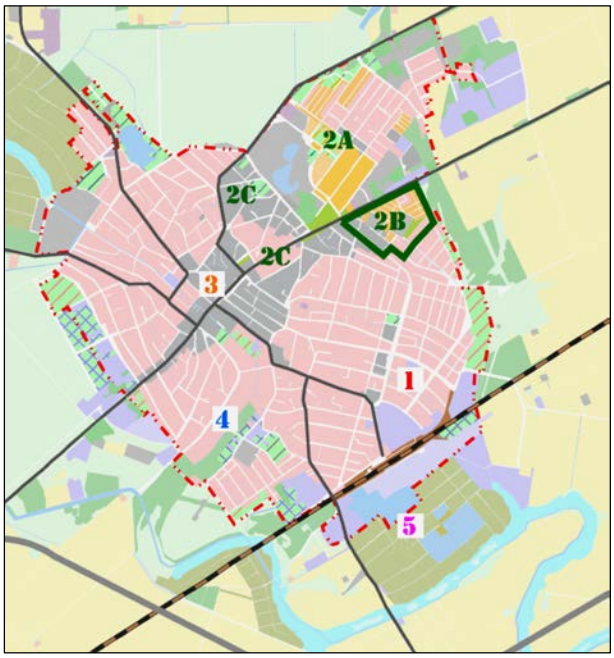

A Debreceni út- Hőforrás utca- Hóvirág utca- Erkel Ferenc- és Gázláng utcák közötti, virágokról elnevezett, szűk utcák által alkotott területen sűrű, apróteles üdülőterület alakult ki. Az egyirányú keskeny utcákkal kialakult terület valódi feltáró utcája jelenleg hiányzik. A bizonyos szempontból külön álló egységnek tekinthető üdülőterület hiányzó feltáró útjának, egy igényesebb üdülőrész központ (park, közösségi terület kialakításának lehetőségét, valamint további értékesíthető üdülő ingatlanok létesítését tenné lehetővé az itt lévő használaton kívüli, elhanyagolt sportterület fenti célokra történő felhasználása.

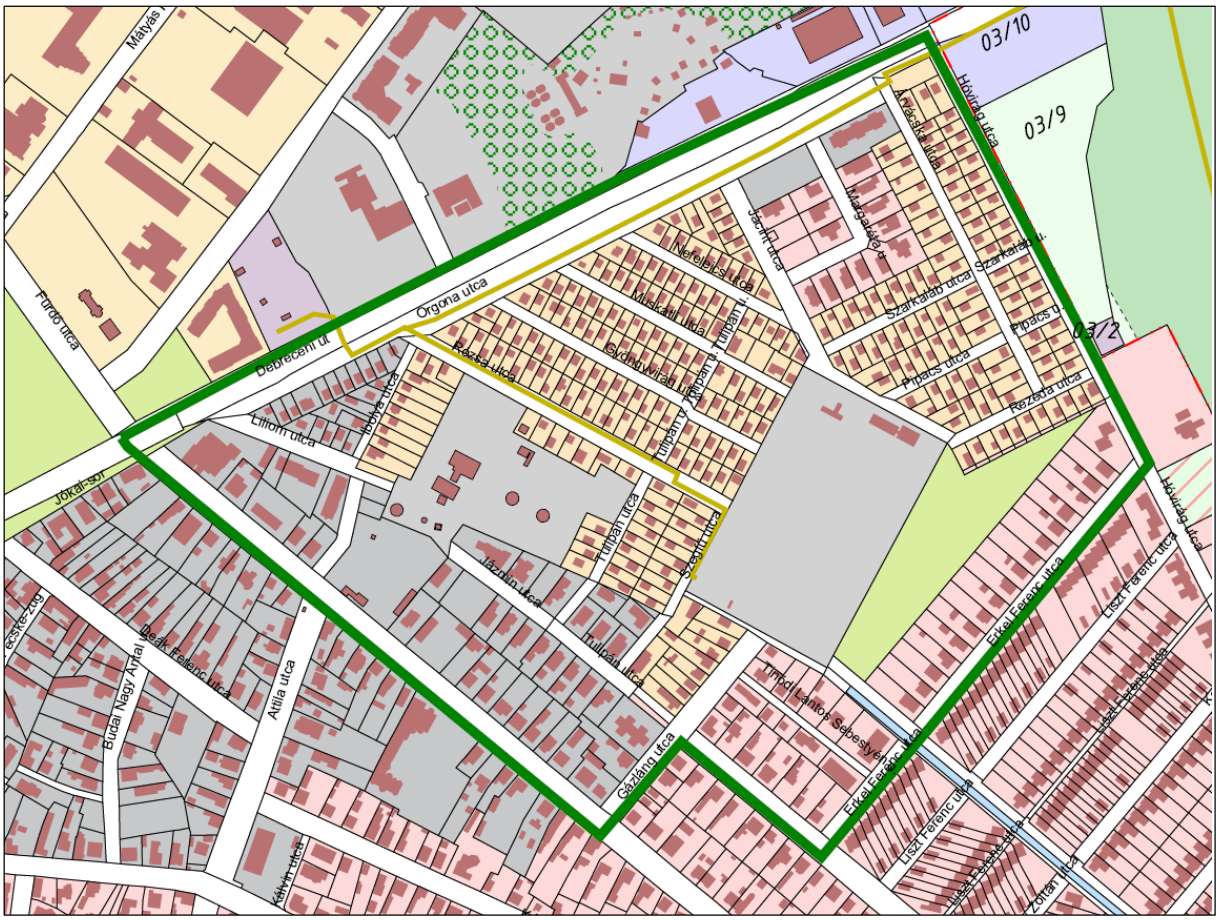

2C. „belváros-fürdő kapcsolata” funkcióbővítő akcióterület

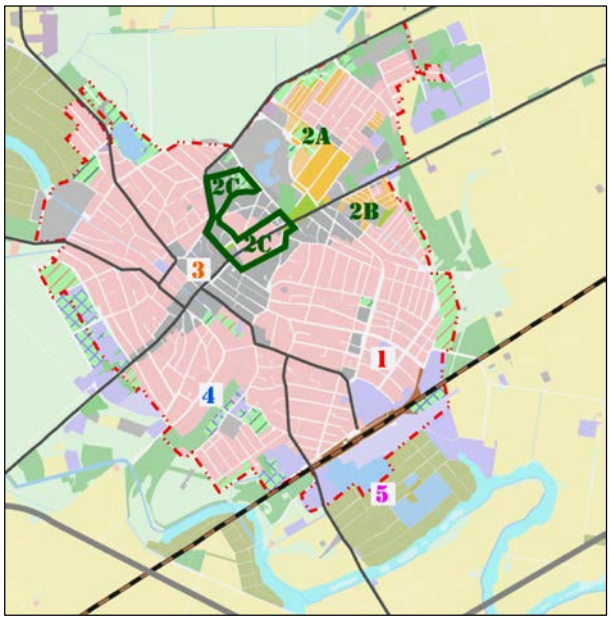

Hajdúszoboszló város fejlődésének meghatározó eleme a gyógy és strandfürdő, a környezetében kialakult üdülő, szállodai és szolgáltató területek. Az egyik legnagyobb hiány talán a nagy látogatottságú és üdülési szezonban kiemelkedő forgalmú városrész és a város központjának olyan jellegű kapcsolata, amely a belvárost és a turisztikai övezetet tudatosan és erőteljesebben kapcsolná össze. E kapcsolat hiányában az ide látogató turisták, üdülők itt tartózkodásuk ideje alatt csak elvétve látogatnak el a belvárosba, és huzamosabb időt pedig különösen nem töltenek el ott.

Az idegenforgalmi és kulturális kínálatok bővítésével javítani lehet ezen a helyzeten, de igazi „áttörést” csak a városrendezés eszközeivel lehet elérni. A két eltérő funkciójú városrész kapcsolatának élőbbé tétele jobban összekötné az idelátogatók tudatában a „Hajdúszoboszló a fürdő város” és „Hajdúszoboszló a Hajdú város” fogalmát, ami egyrészt tovább növelhetné a város kedveltségét, és a belvárosban lévő szolgáltatások, kereskedelem forgalmát is jelentősen megnövelné. A belváros amiatt kapcsolódik össze a Hajdú város történetiséggel, mert ott található a város legrégebben megtelepült része. A műemléki védettségű református templom és templom erőd. E körül helyezkedett el az ugyancsak a hajdú időkben kiépített hajdú palánkkal, árokkal védett belső erődített településrész is. Itt találhatóak a város legszebb régi épületei, múzeumai is.

<u>A „belváros és fürdő kapcsolata” elnevezésű potenciális funkcióbővítő akcióterület kijelölésének célja a két városrész élő kapcsolatának megteremtése.</u>

Az akcióterületként a Szilfákalja útja- Bethlen- Kenéz- Böszörményi- Lovas- és József Attila utak. illetve utcák által határolt területet javasolt kijelölni.
Az akcióterület a belváros és a fürdő között két kapcsolódási mód számára tartalmaz lehetőséget és területeket.

1.) <u>Korzó kialakítása:</u>

Korzó kialakítása a fürdő bejárata és a belváros között.

A Szilfákalja útja korzó jellege jelenleg csak rövid szakaszon étezik. Az igazi korzó kialakítására lehetőséget teremtett, a városon (fürdő mellett és városközponton is) keresztül vezető 4. sz. főút kihelyezése, ami jelentősen lecsökkentette az út forgalmát. A jelenleg 2x2 sávos út 2x1 sávos úttá történő alakítása (leszámítva a csomópontok kialakításához szükséges ki és besoroló sávokat) új területeket biztosítana egy igazi korzó kialakításához. (sétány- kerékpárút, pihenő helyek, szökőkutak, vendéglátó és elárusító épületek, kerthelyiségek, stb.)

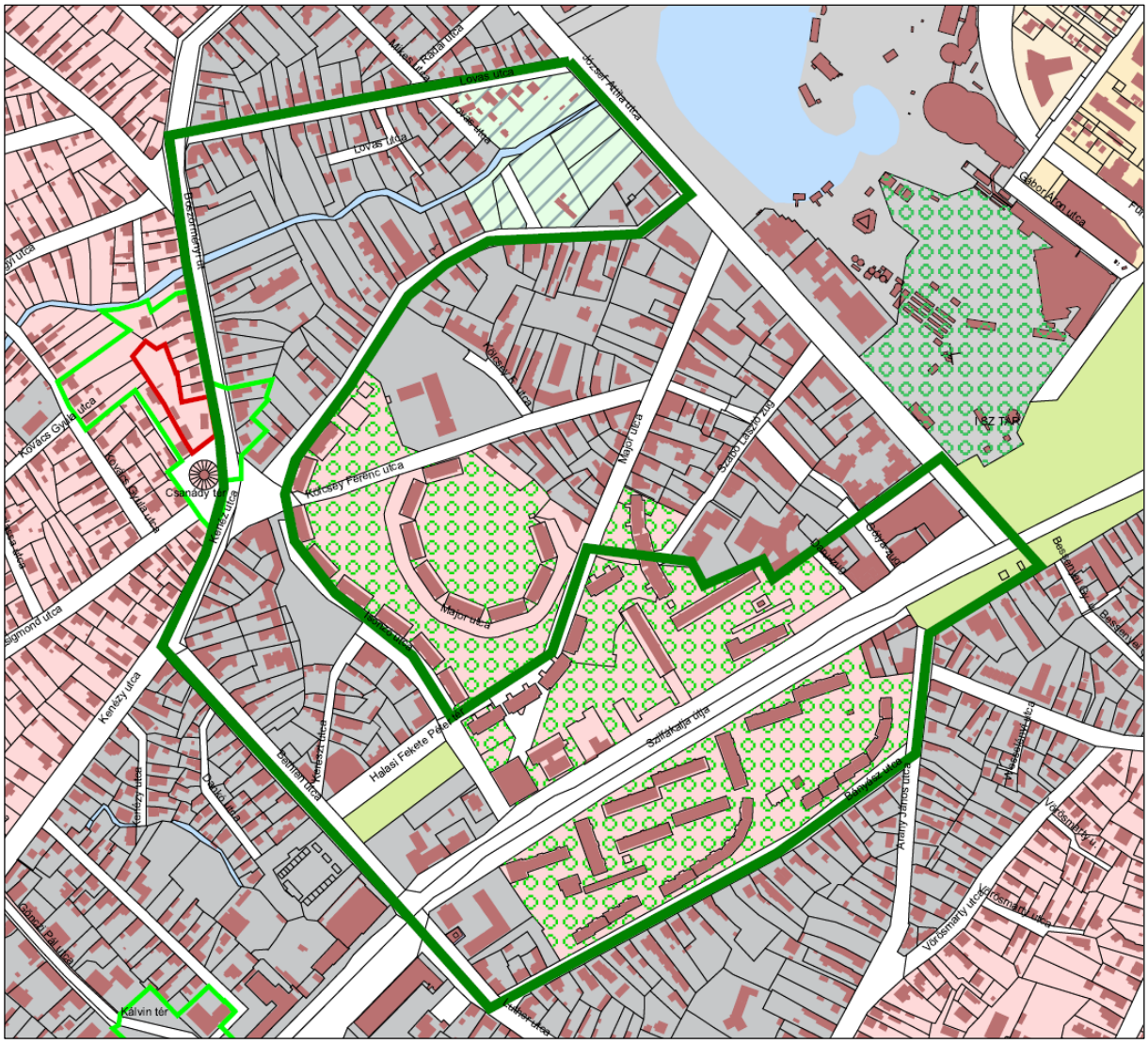

2.) <u>Sétány és vízi út kialakítása</u>

Sétány és vízi út kialakítása a fürdő csónakázó tava és a belvárost egykoron védő hajdúpalánk között.

A fürdő sósvíz tárolója, ami egyben csónakázó tó és a strandfürdő egyik látványeleme is, egy kertek alján végig vezető csatornán, egykori nevén „Pecze folyón” keresztül kapcsolódik a Kösely-ér városon belüli belső szakaszához, és eközben elhalad a városközpont észak-nyugati szélén. A keskeny, nem túl mély vízfolyás jelenlegi állapotában természetesen egyetlen szakaszán sem nem alkalmas csónakázásra, vagy vízi biciklizésre, mégis több lehetőséget hordoz magában. Ehhez egyrészt szükséges lenne a fürdő sósvíz elvezetésének nemrégiben megváltoztatott (városközpont érintése nélkül északi városszélre kihelyezett és több problémát gerjesztő) rendszerét vissza állítani a korábbi, jelen javaslattal érintett „Pecze- folyóra” vissza állítani. Szükség lenne a meder keresztmetszetét, vízmennyiségét megnövelni és szabályozni.

A vízelvezető csatorna mentén szélesebb területsávot, sétány és kerékpárút, valamint parkosított területek számára területet biztosítani, és ezzel egyidejű szabályozással lehetőséget biztosítani a csatornára lenyúló telkek végének megosztására és az így kialakuló új telkek beépítésére. A csatorna mellett kialakuló igényesebb, fürdőhöz közvetlen kapcsolatot teremtő parkosított környezet az ingatlanok értékét is megnövelné, „cserébe" a közcélra leválasztandó területekért.

A sétányt a csónakázó tó melletti József Attila utcától az Ady Endre utcáig lenne érdemes kialakítani, az adottságokból adódó lehetőségek szerint eltérő funkciókkal kísért szakaszokra bontva.

- József Attila utca- Böszörményi út közötti szakasz:
  Sétánnyal és kerékpárúttal kísért „folyó" szakasz, csónakázási, vízi biciklizési lehetőséggel jelentősebb parkosított területekkel övezve. A Böszörményi út mellett esetleg kisebb tó kialakításával. A csatlakozó telekvégeken kialakítható új üdülő, (lakó), vendéglátó épületekkel.
  (A legtöbb funkcióval és látványelemmel kísért szakasz.)

- Böszörményi út- Ady Endre utca közötti szakasz.
  (Ez a szakasz valójában már a 3. sz. belvárosi akcióterület részét képezi!)
  Sétánnyal és kerékpárúttal kísért „folyó" szakasz, parkosított területekkel övezve. A csatlakozó telekvégeken kialakítható új lakó és üdülő épületekkel. (Javasolt a vízfolyást keresztező Táncsics és Kovács Gyula utcák esetében a vízfolyás és az út „viszonyát" megváltoztatni, az utakat a vízfolyásnál megszakítani (két oldalról zsákutcaként működtetni) a vízfolyást folyamatosan végigvezetni, és az utakat csak gyalogos hídon átengedni a vízfolyás felett.

  A belvároshoz való teljes kapcsolódást már nem a csatornához kapcsolódva lehetne kialakítani, hanem az Ady Endre utcát elérve, a Gönczy Pál utcán végig sétálva, amely már a belváros igazi intézmények által kísért része. A másik látványos bevezetési lehetőség a belváros belsejébe, ugyancsak az Ady Endre utcát elérve Kenézy utcához kapcsolódó Fogthüy utca elején induló egykori hajdú palánk és az azt kísérő árok mentén kialakítani javasolt sétány. Utóbbi a szabadtéri mozi mögötti, jelenleg beépítetlen területre vezet, ahol egy skanzen és egy új múzeum létesítésére is lehetőség lenne.

3. belvárosi akcióterület

A belváros területén folyamatban van egy integrált funkcióbővítő város rehabilitáció, amelynek keretében jelentős infrastrukturális és egyéb beavatkozásokat hajtanak végre. Fontos azonban, hogy a fejlesztések nem érintik a belváros teljes területét. Az újonnan kijelölt akcióterület a már folyamatban lévő fejlesztések, és a felmerült igények alapján részben átfedésben van a korábbival.

Az akcióterület legfontosabb funkciói a következők:

- oktatási-nevelési, szociális intézmények (Zichy Géza Zeneiskola, Gönczy Pál Általános Iskola, Közgazdasági Szakközépiskola, Szép Ernő Középiskolai Kollégium, Éltes Mátyás Általános és Speciális Szakiskola, Kollégium és Gyermekotthon**,** Zichy Géza Zeneiskola, Mesevár Óvoda (Kovács Gyula u. 24.), Apróném Óvoda (Rákóczi u. 21.), Városi Bölcsőde (Rákóczi u. 23-25.), Anna Idősek Otthona;
- közösségi, kulturális, egyházi intézmények (Bocskai Többfunkciós Rendezvényközpont, Bocskai István Múzeum, Kistérségi Szociális Szolgáltató Központ, Gyermek és Ifjúsági Ház, református templom, római és görög katolikus templom,),
- hatósági intézmény (Városi Bíróság és Ügyészség, HBM-i Kormányhivatal Járási Hivatal, Körzeti Földhivatal, HBM-i Kormányhivatal Munkaügyi kirendeltség, HBM Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szerv, Hivatásos Önkormányzati Tűzoltó parancsnokság, Rendőrkapitányság, Polgármesteri Hivatal),
- gazdasági funkciók (piac, kiskereskedelmi üzletek, szolgáltatók, posta),
- városi funkciók (közterek, parkok, parkolók).

A projekt keretében tervezett komplex tevékenységek többnyire közfeladatot ellátó épületek (nevelési, oktatási intézmények, ifjúsági ház) felújítását és környezetük rendbetételét, valamint egyes közterületek teljes rekonstrukcióját foglalják magukba. A köztér rekonstrukciók hatására folytatódni fog a belváros funkcionális kiterjesztése: a jelenleg zajló város rehabilitáció keretében kialakul Hajdúszoboszló sajátos arculata, a főtér nem egyetlen közterületre fog koncentrálódni, hanem terek láncolatát alkotja, aminek köszönhetően a városközpont közösségi funkciója kiteljesedhet – ehhez kapcsolódik a közlekedési és közösségi szempontból is megújuló Kálvin tér. Mindezek a pozitív esztétikai és városképi hatások mellett jelentős mértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy a belváros közszféra, közösségi és gazdasági funkciói megerősödjenek, emellett a tervezett tevékenységek magántőkét is mobilizálhatnak.

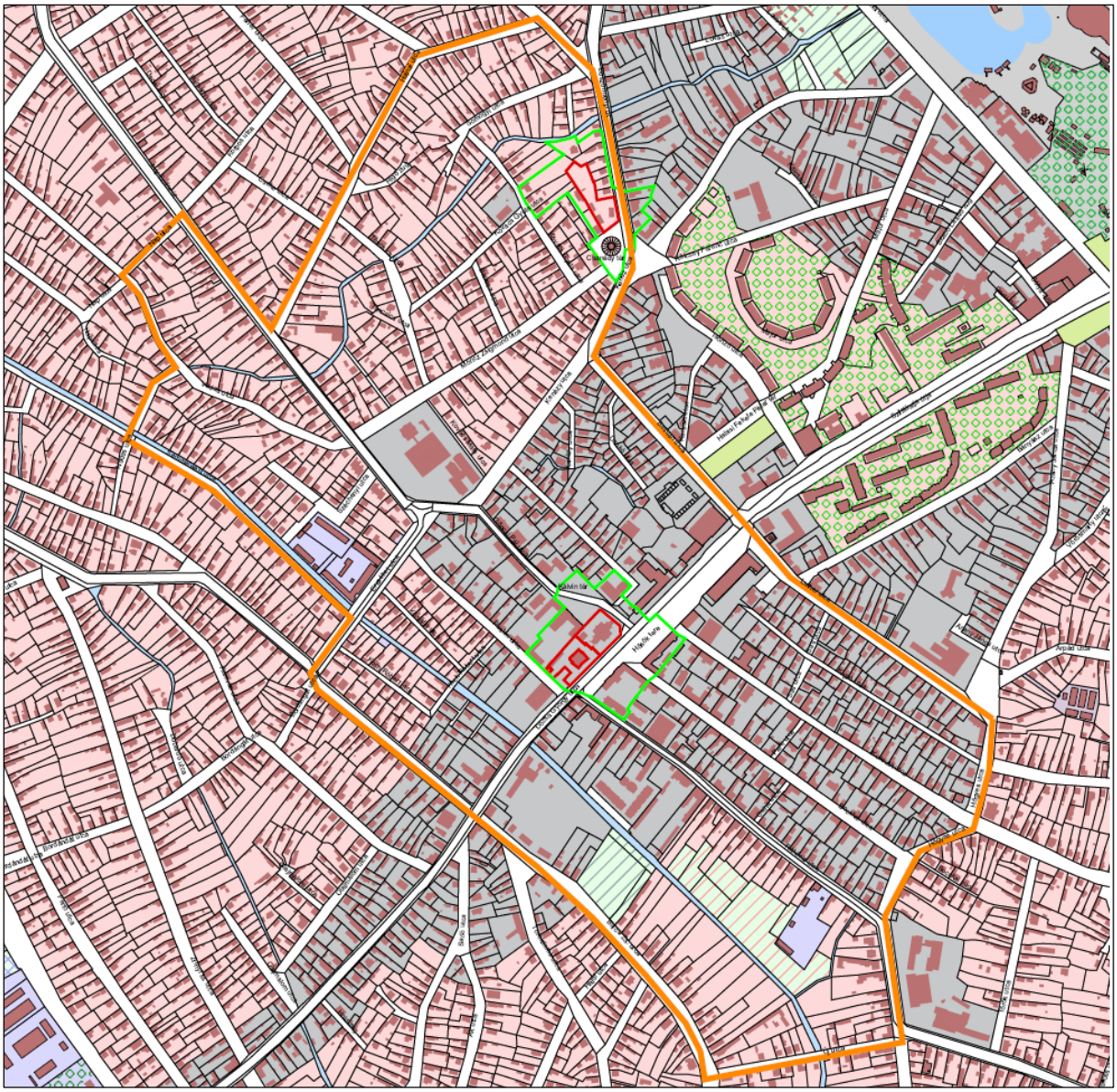

A komplex város rehabilitáció eredményeként átfogó javulást lehet elérni a város által biztosított magas életminőség és a szolgáltatások szempontjából.

- Az érintett intézmények és környezetük teljes mértékben megújulnak.
- Javul, illetve bővül az intézmények szolgáltatási színvonala és köre.
- A városközpont funkcionálisan alulhasznosított területeinek száma és kiterjedése csökken.
- A belváros megújuló közterületeinek hatására a város és központjának attraktivitása erősödik.
- A közterek egységes hálózatot alkotnak, ami a gyalogos forgalmi lehetőségeket jelentősen kibővíti, különböző jellegű és funkciójú közterületek alakíthatók ki.
- Átfogó módon rendeződik a Kálvin tér közlekedési helyzete.

- A közösségi együttlétekre alkalmas terek révén megerősödik a helyi és a kistérségi lakosság identitástudata, ami csökkenti az elvándorlás mértékét – elsősorban a fiatal és képzett társadalmi csoportok tekintetében.
- Közvetett gazdasági hatásként emelkedhet a belvárosi vállalkozások bevétele.

A belvárosi akcióterületen a rövid és középtávon elindított és tervezett fejlesztéseken kívül fontos a város történetiségét, Hajdú városi múltját, hagyományait, kézzelfoghatóbb, és látványosabb módon megjeleníteni tudó fejlesztéseket is előirányozni.

- A „belváros és fürdő kapcsolata" elnevezésű (a két városrész élő kapcsolatának megteremtését célzó) 2/C –jelű akcióterület fejlesztési projektjeihez kapcsolódó, vagy azokat kiegészítő fejlesztések megvalósítása.

  (Sétány és vízi út kialakítása a Böszörményi út- Ady Endre utca közötti szakaszon: Sétánnyal és kerékpárúttal kísért „folyó" szakasz, parkosított területekkel övezve. A csatlakozó telekvégeken kialakítható új lakó és üdülő épületekkel. (Javasolt a vízfolyást keresztező Táncsics és Kovács Gyula utcák esetében a vízfolyás és az út „viszonyát" megváltoztatni, az utakat a vízfolyásnál megszakítani (két oldalról zsákutcaként működtetni) a vízfolyást folyamatosan végigvezetni, és az utakat csak gyalogos hídon átengedni a vízfolyás felett. A belvároshoz való teljes kapcsolódást már nem a csatornához kapcsolódva lehetne kialakítani, hanem az Ady Endre utcát elérve, a Gönczy Pál utcán végig sétálva, amely már a belváros igazi intézmények által kísért része.
- Az egykori Hajdú palánk helyreállítása (újra építése) a Fogthüy utca elején induló és a szabadtéri Mozi mögötti területig vezető árok mentén, mellette tanösvény kialakítása.
- A szabadtéri mozi mögötti, jelenleg beépítetlen területen egy skanzen és egy új múzeum létesítése.
- A református templom körül kialakított egykori templom erőd teljesebb és látványosabb bemutatása. A templomerőd további bástyáinak, falának bemutatása, hosszú távon akár a helyén létesített épület bontásával, illetve a templomerőd környezetének méltóbb alakításával.
- A legértékesebb (helyi értékvédelmi kataszterbe felvett) épületek és utcaszakaszok helyi védelmének elrendelése, védelmüket, megtartásukat- és értékükhöz méltó felújításukat elősegítő szabályozás és támogatási rendelet kidolgozása. Az új építések átépítések védett értékekhez méltó megvalósítása.
- Az egykori hajdú palánk helyreállítása a Kösely-ér és a Kossuth utca 57 sz. közötti rövid szakaszon, mellette gyalogos sétány kialakítása.
- A Kösely menti telekvégek lakó funkcióra történő hasznosítása, a Kösely-ér településszerkezeti jelentőségét, települési klímában betöltött szerepét figyelembe vevő megoldással. (Vízpartot kísérő zöldterületek, sétány, kerékpárút, pihenő parkok kialakítása a telekvégek feltárását biztosít kiszolgáló utakon kívül.)

4. délnyugati funkcióbővítő akcióterület

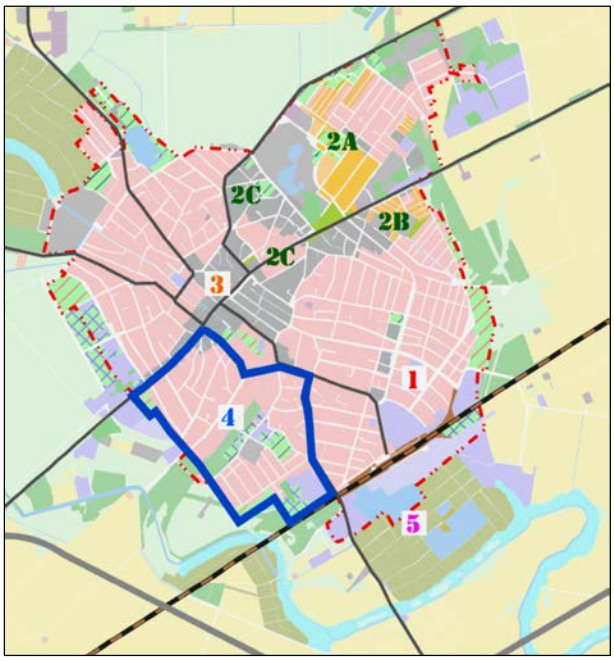

Hajdúszoboszló nagykiterjedésű délnyugati akcióterületében számos funkció keveredik, amely számottevő fejlesztési potenciált jelent:

- az akcióterület (a lakógyűrű részeként) alapvetően a lakófunkciót szolgálja, több önkormányzati szociális bérlakás is található a területen, illetve ez a városrész a lakóövezeti terjeszkedés célterülete is, ahol az önkormányzat ún. licit nélküli telkeket kínált és kínál fel a szelektív migráció csökkentése érdekében;
- az ipari-kereskedelmi funkciójú területek részben elszórtan, de többnyire a vasútvonal mentén helyezkednek el;
- ebben a városrészben is megtalálhatóak a magánszálláshelyek és vendéglátóhelyek, jóllehet számuk arányaiban alacsonyabb, mivel ez a városrész viszonylag távol helyezkedik el a turisztikai övezettől;
- a közfeladatot, közszolgáltatást ellátó intézmények közül a Törökdomb utcai Lurkó óvoda található az akcióterületen;
- jelenleg nem hasznosított, de potenciális tartalékokat rejtő ún. Soproni temető, amely a közösségi funkció erősítésének lehetséges helyszíne;
- a Kösely-ér közelében lakó- és gazdasági funkciójú fejlesztési területeket egyaránt kijelöltek.

Az akcióterület kiemelt problémája a közösségi terek, közparkok és zöldfelületek hiánya, kedvező azonban, hogy ennek kialakítására megfelelő helyszínek állnak rendelkezésre.

A Helyi Építési Szabályzat alapján az akcióterület nagy része a kertvárosias lakóterületek közé tartozik, emellett viszonylag nagy kiterjedésűek a kereskedelmi-szolgáltató területek is. Az akcióterület északi részén településközponti vegyes területek is találhatók.

Az akcióterületen elsősorban olyan fejlesztések megvalósítása indokolt, amelyek egyaránt hozzájárulnak a városrész felzárkózásához és az egész város fejlődéséhez.

Az akcióterületi fejlesztések társadalmi hatásaként tovább erősödik a városrész lakófunkciója új, magas minőségű lakóövezetek kijelölésével. Mivel az itt kialakítandó telkekhez – a korábbi évek eredményes gyakorlatának megfelelően – részben szociális alapon, a piacinál alacsonyabb áron lehetne hozzájutni, így nagymértékben segíteni a szelektív migráció mértékének csökkentését.

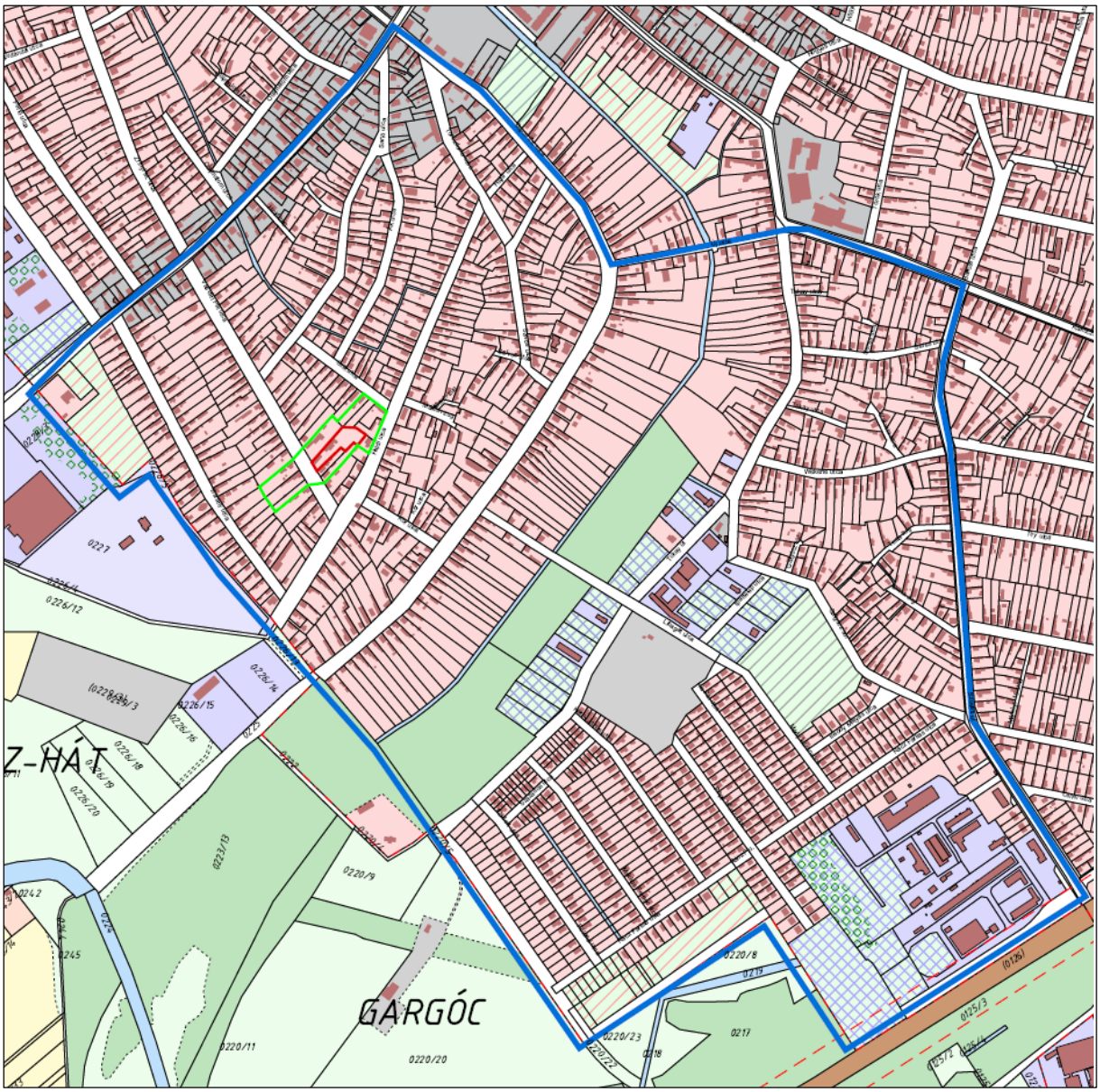

A társadalmi kohézió szempontjából kiemelt jelentőséggel bír a szabadidős és közösségi létesítmények létrehozása, amely elsősorban az akcióterületi lakosok számára jelenti az életminőség emelkedését, de természetesen a város teljes lakossága, illetve a vendégek számára is újabb kikapcsolódási lehetőséget teremt. További társadalmi hatás az óvoda felújítása, amelynek köszönhetően javulnak a nevelés feltételei és minősége.

A terület épített és természeti környezete jelentős változáson megy keresztül, mely egyrészt az intézmények felújításának, másrészt a közösségi rekreációs területek megújításának, kialakításának köszönhető.

A hatályos szabályozási terv az akcióterületen (a lakótömbök tömbök közepén- telekvégeken) teljes hosszában keresztül folyó Kösely ér két partját új telekosztások számára jelöli ki. A tömbbelsők hasznosításának gondolata alapvetően jó elgondolás, de az ér közvetlen szomszédságában tervezett 12- 12 méter szabályozási szélességű kiszolgáló utak betervezésével elmulasztja a terv az vízfolyást kísérő jelentősebb zöldfelületek kialakításának lehetőségét. A Kösely ér mentén javasolható egy megközelítőleg 30 méter szélességű parkosított területsáv kialakítása, kerékpárúttal, gyalogos sétánnyal, és csak e parkosított területet követően kijelölni a tömbbelsőt feltáró kiszolgáló utakat. E koncepcionális változtatásnak nem csak az az előnye, hogy jelentősebb, és értékesebb zöldterületek alakulnak ki, és hozzájárulnak a város egybefüggő zöldfelületi rendszerének kialakulásához, de az is előnyének számít, hogy a vízparttól távolabb kerül a tervezett beépítés vonala. A környezet igényszintjének növekedésével az ingatlanok is értékesebbé válnak.

5. „pityerikerti gazdasági övezet" funkcióbővítő akcióterület

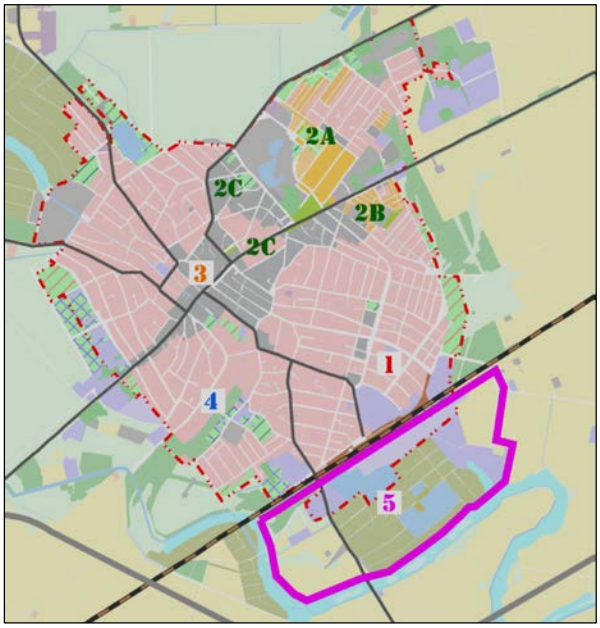

Az akcióterület a város déli, Budapest-Záhony vasútvonalon túli része. Északon a vasúti terület, délen a Kösely-ér illetve az azt kísérő gyepes- vizes területek sávjai határolják. Az akcióterület meghatározó eleme a 4804. sz. országos mellékút, ami közvetlen kapcsolatot jelent északi irányba a vasútvonalon átvezetve a város belterületére, illetve déli irányba a 4. sz. főútra vagy a körforgalmú csomóponton tovább haladva Hajdúszováton keresztül a közeljövőben megvalósítani tervezett M35 autópályához.

Az akcióterület meghatározó létesítményei a Szováti út városba bevezető szakaszának két oldalán elhelyezkedő ipari és kereskedelmi-szolgáltató vállalkozások.

A területegység meghatározó létesítménye a vasútállomással szemközti területen, jelentős kapacitással működő Leier betoncserép gyár.
(A hajdúszoboszlói betoncserépgyár 1998-ban lett a Leier-cégcsoport tagja. Az üzem kelet-magyarországi központi fekvése, Debrecenhez (10 km) és Romániához való közelsége nemcsak egy növekvő piac centrumát jelenti, hanem ugródeszkául szolgál további, keletre irányuló beruházásokhoz is.)

Az akcióterület meghatározó adottsága a cserépgyár korábbi termelésének „melléktermé-ke”-ként kialakult tavak, melyek az agyag bányászata következtében, talajvízzel töltődtek fel, és melyeket jelenleg horgász tóként hasznosítanak.

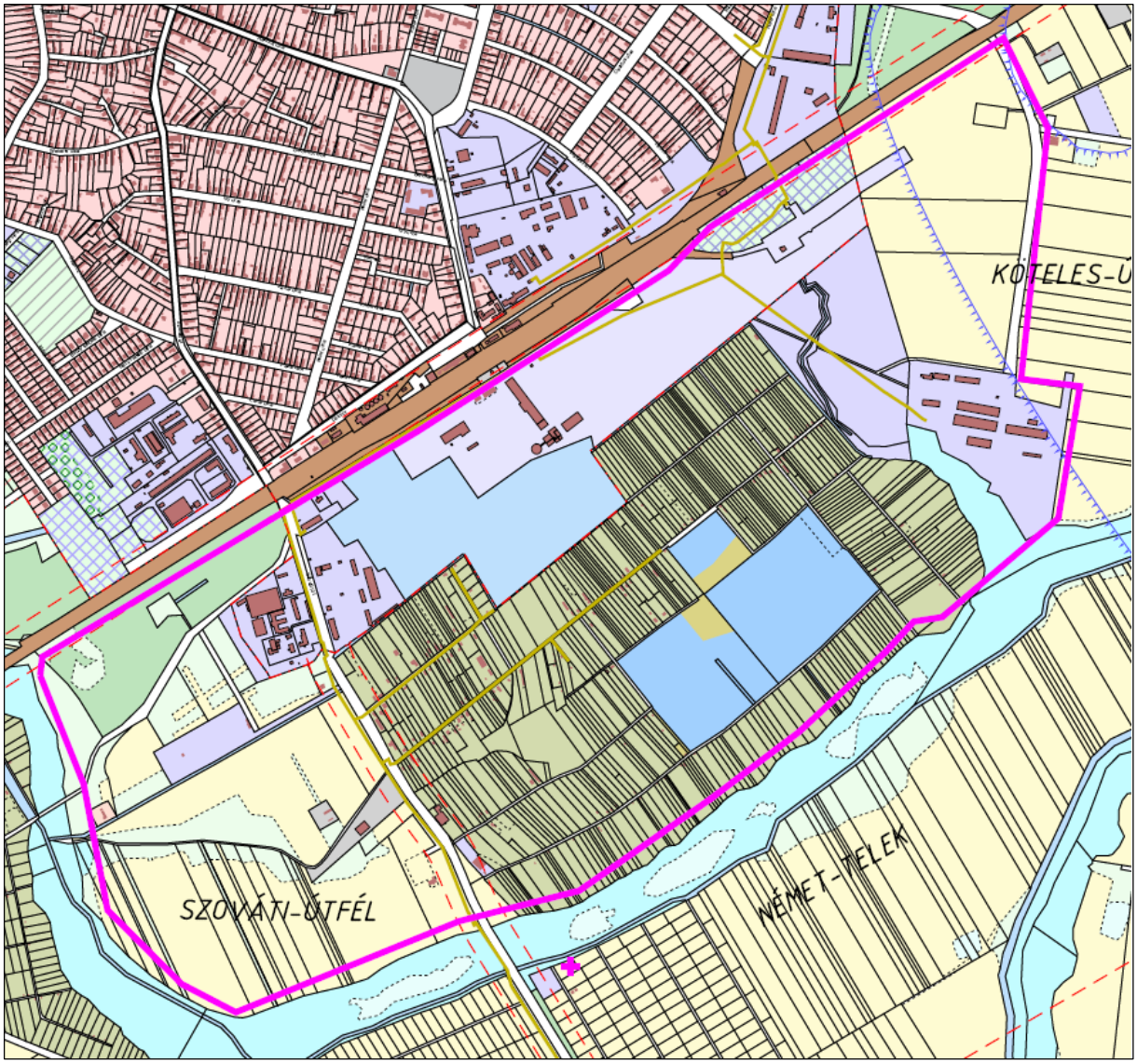

A területegység legnagyobb részét jelenleg a zártkerti hasznosítás foglalja el. Az elkészített vizsgálatok szerint a kertségben lévő ingatlanok közel felén gazdasági épület, és néhány esetében földhivatalnál bejegyzett lakóépület is található.
A terület adottságait (elhelyezkedését, közlekedési kapcsolatait), és lehetőségeit mérlegelve azonban nem a zártkerti- kiskertes művelés megtartása a megfelelő fejlesztési irány. A hatályos településrendezési tervben elhatározott iparterület fejlesztés- bővítés megvalósítása továbbra is indokolt. Az agyagbányák helyén kialakult horgásztavak és a környezetükben adódó pihenő-rekreációs fejlesztések szükségesek.
A kiskertes hasznosítás helyett azonban, alapozva a Hajdúszováti közigazgatási határ szélén végzett 2000- 3000 méter közötti mélységű kutatófúrás során talált forró gőzre, és az erre telepíthető geotermikus erőműre, intenzív zöldség- gyümölcs kertészet kialakítása jóval kedvezőbb fejlesztési irány.
A területegység megközelítését a hatályos településrendezési terv a Szováti úton kívül (mely a közeljövőben a vasútfejlesztéssel összefüggésben felüljáróként lesz átépítve) a város külső szélén tervezett gyűjtő útról tervezi megoldani.

A város szélén tervezett külső gyűrű területegység észak-keleti oldalán tervezett szintbeli vasúti átjáróval történő átvezetését továbbra is javasolt megvalósítani, azonban a területegység északnyugati szélén tervezett vasúti átjáró kiépítését érdemes lenne a fejlesztési javaslatokból elhagyni.

3.4. Ábra jegyzék

1. ábra: Részlet Hajdú-Bihar Megye TrT vizsgálati dokumentációjából (Településrendszer)..... 7
2. ábra: OTrT 2014. 02.01.-előtt hatályos, az ország szerkezeti tervét bemutató részlete..... 19
3. ábra: OTrT 2014. 02.01.-től hatályos módosítása - az ország szerkezeti tervének részlete..... 19
4. ábra: A Világörökség kezelési terv készítése során készített értékelés- és javaslat a Tiszafüred Hortobágy-Nádudvar- Hajdúszoboszló- Debrecen települések érintésével tervezett „Kelet-magyarországi" kerékpárút nyomvonaláról. 21
5. ábra: A hatályos megyei TrT Térségi szerkezeti tervének részlete..... 23
6. ábra: Az OTrT övezeti tervlapjának részlete..... 25
7. ábra: Megyei TrT övezeti tervlapjának részlete..... 25
8. ábra: Az OTrT övezeti tervlapjának részlete (kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete)..... 27
9. ábra: Megyei TrT övezeti tervlapjának részlete (kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete)..... 27
10. ábra: Az OTrT övezeti tervlapjának részlete (jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete) 28
11. ábra: Megyei TrT övezeti tervlapjának részlete (kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete)..... 29
12. ábra: Megyei TrT övezeti tervlapjának részlete (Komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete)..... 29
13. ábra: Az OTrT övezeti tervlapjának részlete (Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete) 30
14. ábra: Az OTrT övezeti tervlapjának részlete (országos vízminőségvédelmi terület övezete) 31
15. ábra: A megyei TrT övezeti tervlapjának részlete (rendszeresen belvízjárta terület övezete)..... 32
16. ábra: Részlet a Megyei TrT „Hajdú-Bihar megye településhálózata c. tervlapjából 33
17. ábra: A Hortobágy településszerkezeti terv délkeleti (Hajdúszoboszló igazgatási területének különálló részéhez –Angyalházi részhez csatlakozó- részlete. 34
18. ábra: Nádudvar településszerkezeti terv északkeleti (Hajdúszoboszló igazgatási területéhez csatlakozó) részlete. 35
19. ábra: Kaba város településszerkezeti terv északkeleti (Hajdúszoboszló igazgatási területéhez csatlakozó) részlete. 36
20. ábra: Hajdúszovát község településszerkezeti tervének (Hajdúszoboszló igazgatási területéhez csatlakozó) részlete. 37
21. ábra: Ebes településszerkezeti terv nyugati és déli (Hajdúszoboszló igazgatási területéhez csatlakozó) részlete. 38
*22. ábra: Nagyhegyes településszerkezeti terv déli (Hajdúszoboszló igazgatási területéhez csatlakozó) részlete.*39
23. ábra: Hajdúszoboszló város hatályos településszerkezeti terve. (Központi igazgatási terület) 41
24. ábra: A hatályos településszerkezeti terv megállapításainak, és megvalósult elemeinek bemutatása 42
25. ábra: Északi területegység - A hatályos településszerkezeti terv megállapításainak, és megvalósult elemeinek bemutatása (Településszerkezeti terv részlete + Google légifotó a még meg nem valósult fejlesztések jelölésével) 44
26. ábra: Keleti területegység - A hatályos településszerkezeti terv megállapításainak, és megvalósult elemeinek bemutatása (Településszerkezeti terv részlete + Google légifotó a még meg nem valósult fejlesztések jelölésével) 46
27. ábra: Dél-keleti területegység - A hatályos településszerkezeti terv megállapításainak, és megvalósult elemeinek bemutatása (Településszerkezeti terv részlete + Google légifotó a még meg nem valósult fejlesztések jelölésével) 48
28. ábra: Dél-nyugati területegység - A hatályos településszerkezeti terv megállapításainak, és megvalósult elemeinek bemutatása (Településszerkezeti terv részlete + Google légifotó a még meg nem valósult fejlesztések jelölésével) 50
29. ábra: Nyugati területegység - A hatályos településszerkezeti terv megállapításainak, és megvalósult elemeinek bemutatása (Településszerkezeti terv részlete + Google légifotó a még meg nem valósult fejlesztések jelölésével) 52
30. ábra: Észak-nyugati területegység - A hatályos településszerkezeti terv megállapításainak, és megvalósult elemeinek bemutatása (Településszerkezeti terv részlete + Google légifotó a még meg nem valósult fejlesztések jelölésével) 54
31. ábra: Hajdúszoboszló közigazgatási területének érintettsége a HNP világörökségi Helyszínével 56
32. ábra: Hajdúszoboszló város településszerkezeti tervének részlete (Angyalháza) 57
33. ábra: Hajdúszoboszló (Angyalháza) szabályozási tervének részlete a lehetséges konfliktusforrások feltüntetésével...... 60
34. ábra: A népesség korcsoportok szerinti megoszlása (2000-2012) Forrás: KSH T-Star 64
35. ábra: Hajdúszoboszló korfája (2012) Forrás: KSH T-STAR 64
36. ábra: A munkaerő-piaci mutatók szezonális ingadozása Hajdúszoboszlón (fő, %) 66

37. ábra: A munkanélküliségi mutatók összehasonlítása 2006-ban és 2013-ban 66
38. ábra: Munkanélküliségi adatok 2000 és 2013 között (minden év decemberében) 67
39. ábra: A regisztrált vállalkozások összevont nemzetgazdasági ág szerinti megoszlása (2011) 71
40. ábra: A regisztrált vállalkozások megoszlása a létszám-kategória alapján 72
41. ábra: A regisztrált vállalkozások összevont nemzetgazdasági ág szerinti megoszlása (2010) 73
42. ábra: Telephelyek Hajdúszoboszló külterületén (Forrás:Cívisterv Bt. feldolgozása) 74
43. ábra: Hajdúszoboszló idegenforgalmi attrakciói Forrás: www.hajduszoboszlo.hu 75
44. ábra: A szálláshelyek vendégéjszakáinak számának alakulása 77
45. ábra: Összesített kimutatás a vendégéjszakák számának alakulásáról (2006-2013) 77
46. ábra: Összesített kimutatás a vendégéjszakák számának alakulásáról a nemzetiség megoszlásában 2006-2013 78
47. ábra: Az idegenforgalmi adóbevétel alakulása 2006-2013 79
48. ábra:A vendégek számának alakulása típusonként 80
49. ábra: a vendégéjszakák számának alakulásáról a szálláshely típusának megoszlásában 2006-2013 81
50. ábra: A lakásállomány mutatóinak változása 2001 és 2012 között 82
51. ábra: Az önkormányzati bérlakások komfort szerinti megoszlása 83
52. ábra: Hajdúszoboszló kulturális, sport- és közösségi szereplői 85
53. ábra: Hajdú_Bihar megye Tájegységei (Forrás:Megyei TrT) 89
54. ábra: Hajdúszoboszló történelmi városmagja 1783-ban 99
55. ábra: Hajdúszoboszló Beck Pál által 1783-ban készített térképének részlete 111
56. ábra: Hajdúszoboszló város első ismert térképe 112
57. ábra: A Habsburg birodalom katonai felmérései (Forrás: mapire.eu/hu) 113
58. ábra: Csoportos elrendezésű telkek vázlatrajza 117
59. ábra: 1. számú műemléki környezet elhelyezkedése a műemlék körül 120
60. ábra: 3. számú műemléki környezet elhelyezkedése a műemlék körül 123
61. ábra: 4. számú műemléki környezet elhelyezkedése a műemlék körül 124
62. ábra: Hajdúszoboszló város közlekedési kapcsolatai (Forrás:www.utadat.hu) 140
63. ábra: Felszíni vízrendszer térképi bemutatása 153
64. ábra: Távhőellátás átnézetes helyszínrajza 155
65. ábra: A földgázellátás hálózatának térképi bemutatása 157
66. ábra: Az elektromos energiaellátás hálózatának térképi bemutatása 159
67. ábra:A vízbázis védőterületei 172
68. ábra: Magyarország szeizmikus zónatérképe (Forrás: www.foldrenges.hu) 191
69. ábra: Hajdú-Bihar Megyei vízrajzi veszélyeztetettsége (Részlet) (Forrás: Megyei TrT vizsgálatok.) 192
70. ábra: Részlet Hajdú-Bihar megye területén található szénhidrogén előfordulásokat bemutató térképből (Forrás. Hajdú Bihar megye TrT vizsgálatok c. dok.) 193
71. ábra: Az évi átlagos szélsebességek [m/s] és az uralkodó szélirányok Magyarországon (2000-2009) Forrás: www.met.hu 195
72. ábra: Hajdúszoboszló időjárásának historikus adatai (Forrás: Meteoblue, 2015) 196
73. ábra: Hajdúszoboszló város eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészeinek lehatárolása 208
74. ábra: Hajdúszoboszló Hortobágyi Nemzeti Parkhoz tartozó része és annak környezete 220
75. ábra: Hajdúszoboszló potenciális akcióterületeinek térképi lehatárolása (szerkesztői feldolgozás) 225

3.5. Rajzjegyzék

1.térkép: Gazdasági területek
2.térkép: Külterületi telephelyek
3.térkép: Termőérték vizsgálata
4. térkép: Zöldterületi vizsgálat
5.c. térkép: Területfelhasználás vizsgálata (Belterület és környezete)
6.térkép: Építmények vizsgálata
7.térkép: Intézmények vizsgálata
8.térkép: Önkormányzati ingatlankataszter
9.a. térkép: Zártkertek beépítettségének vizsgálata (Pityeri kert)
9.b. térkép: Zártkertek beépítettségének vizsgálata (Csepü-kert, Vén- szőlőskert)
10.térkép: Örökségvédelmi vizsgálat
11.a.térkép: Közlekedésvizsgálat I.
11.b.térkép: Közlekedésvizsgálat II.
12.térkép: Településrendezési fejlesztéseket befolyásoló problémák, hiányosságok

3.6. Rajzi mellékletek

V-1/1. tervlap: Összesített külterületi vizsgálatok 1.
V-1/2. tervlap: Összesített külterületi vizsgálatok 2. (Angyalháza)
V-1/3. tervlap: Összesített belterületi vizsgálatok

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI VIZSGÁLATOK - 2015

Településszerkezet, területfelhasználás vizsgálata

M=1:20 000

N

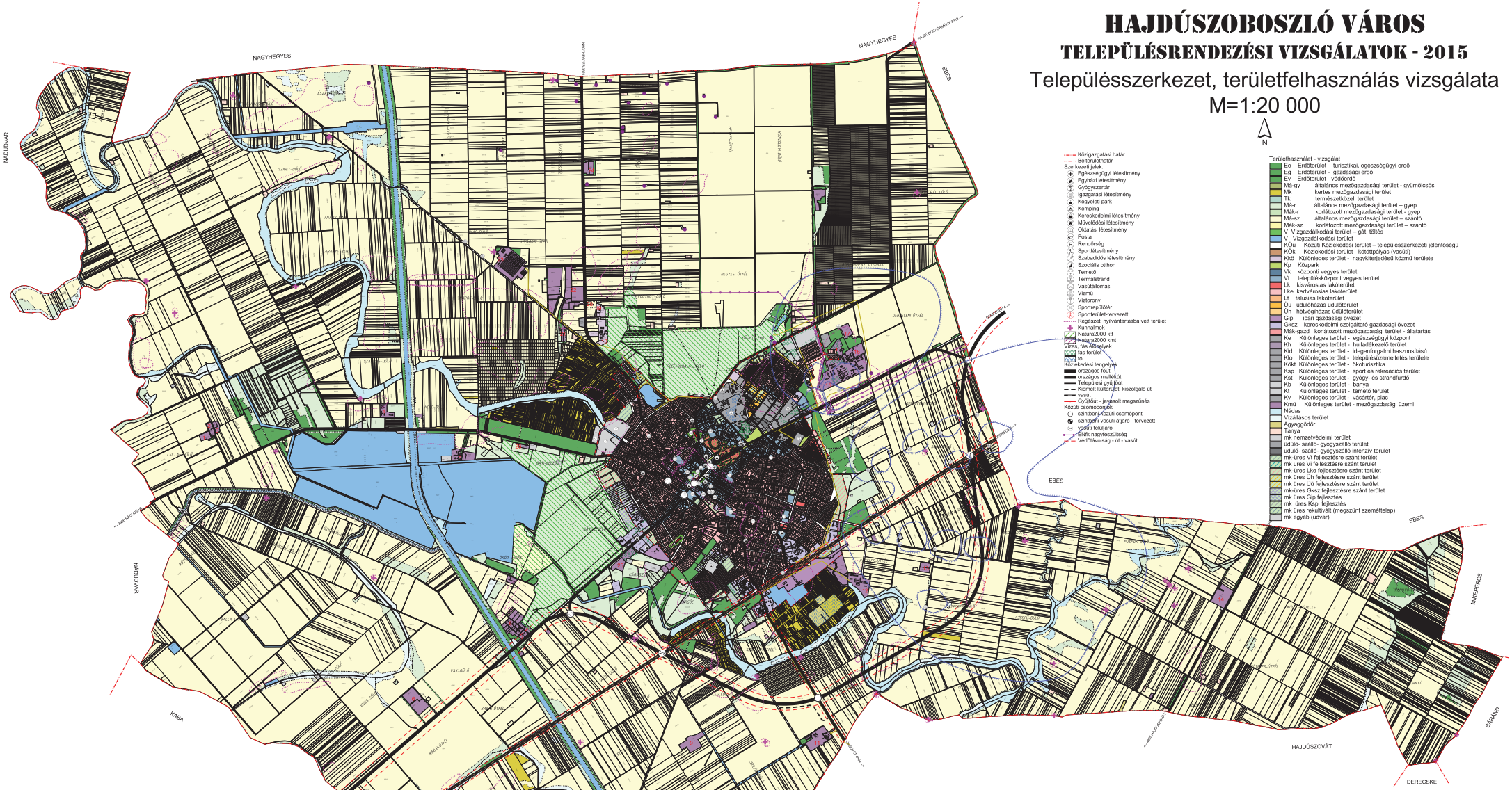

Közigazgatási határ
Belterülethatár

Szerkezeti jelek
Egészségügyi létesítmény
Egyházi létesítmény
Gyógyszertár
Igazgatási létesítmény
Kegyeleti park
Kemping
Kereskedelmi létesítmény
Művelődési létesítmény
Oktatási létesítmény
Posta
Rendőrség
Sportlétesítmény
Szabadidős létesítmény
Szociális otthon
Temető
Termálstrand
Vasútállomás
Vízmű
Víztorony
Sportrepülőtér
Sportterület-tervezett
Régészeti nyilvántartásba vett terület
Kunhalmok
Natura2000 ktt
Natura2000 kmt
Vizes, fás élőhelyek
fás terület
fa

Közlekedési tengelyek
országos főút
országos mellékut
Települési gyűjtőút
Kiemelt kötöttpályás kiszolgáló út
vasút
Gyűjtőút - javasolt megszűnés

Közúti csomópontok
szintbeni közúti csomópont
szintbeni vasúti átjáró - tervezett
vasúti felüljáró
ENK nagyfeszültség
Védőtávolság - út - vasút

Területhasználat - vizsgálat

Ee	Erdőterület - turisztikai, egészségügyi erdő
Eg	Erdőterület - gazdasági erdő
Ev	Erdőterület - védőerdő
Má-gy	általános mezőgazdasági terület - gyümölcsös
Mk	kertes mezőgazdasági terület
Tk	természetközeli terület
Má-r	általános mezőgazdasági terület – gyep
Mák-r	korlátozott mezőgazdasági terület - gyep
Má-sz	általános mezőgazdasági terület – szántó
Mák-sz	korlátozott mezőgazdasági terület – szántó
V	Vízgazdálkodási terület – gát, töltés
V	Vízgazdálkodási terület
KÖu	Közúti Közlekedési terület – településszerkezeti jelentőségű
KÖk	Közlekedési terület - kötöttpályás (vasúti)
Kk6	Különleges terület - nagykiterjedésű közmű területe
Kp	Közpark
Vk	központi vegyes terület
Vt	településközpont vegyes terület
Lk	kisvárosias lakóterület
Lke	kertvárosias lakóterület
Lf	falusias lakóterület
Üü	üdülőházas üdülőterület
Üh	hétvégházas üdülőterület
Gip	ipari gazdasági övezet
Gksz	kereskedelmi szolgáltató gazdasági övezet
Mák-gazd	korlátozott mezőgazdasági terület - állatartás
Ke	Különleges terület - egészségügyi központ
Kh	Különleges terület - hulladékkezelő terület
Kid	Különleges terület - idegenforgalmi hasznosítású
Klo	Különleges terület - településüzemeltetés területe
Kökt	Különleges terület - ökoturisztika
Ksp	Különleges terület - sport és rekreációs terület
Kst	Különleges terület - gyógy- és strandfürdő
Kb	Különleges terület - bánya
Kt	Különleges terület - temető terület
Kv	Különleges terület - vásártér, piac
Krnú	Különleges terület - mezőgazdasági üzemi
Nádas	
Vízállásos terület	
Ágyaggödör	
Tanya	
mk nemzetvédelmi terület	
üdülő- szálló- gyógyszálló terület	
üdülő- szálló- gyógyszálló intenzív terület	
mk-üres Vt fejlesztésre szánt terület	
mk üres Vi fejlesztésre szánt terület	
mk-üres Lke fejlesztésre szánt terület	
mk-üres Üh fejlesztésre szánt terület	
mk üres Üü fejlesztésre szánt terület	
mk-üres Gksz fejlesztésre szánt terület	
mk üres Gip fejlesztés	
mk üres Ksp fejlesztés	
mk üres rekultivált (megszünt szeméttelep)	
mk egyéb (udvar)	

1. Kircsi Zoltán szarvasmarha telep
2. Búzakalász zrt. pálikafőző
3. Kircsi Zoltán szarvasmarha telep
4. Juhász kft. szarvasmarha telep
5. Bocskai halászati szövetkezet
6. Hajdúföld kft. szarvasmarha telep
7. Tonovar kft. mg. telephely
8. Emag kft. mg. telephely
9. Tonovar kft. mg. telephely
10. Kis István állattartó telep
11. Kurucz kft. serlételep
12. Hajdúföld kft. mg. telephely
13. Tamási péter mg. telephely
14. Kötelesi szarvasmarha telep
15. Kösely rt. mg. telephely
16. Szolánum kft. telephely
17. Kösely rt. mg. telephely
18. GOV gáz- és olajszállító vállalat
19. Herceg gabona kft.
20. Herceg gabona kft.
21. Magán mg. telephely
22. Búzakalász zrt. mg . telephely
23. HAGE kft.serlételep
24. Kulcsár vetőmag kft.
25. Magyar Elek juhászat
26. Komposztáló telep

ábra: Igazgatási terület részei

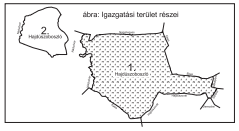

Tervező:	CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Szoboszlói u. 8.sz. Tel:(52) 555-755, (30) 9826-132		CIVIS TERV
Munka:	HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE	Dátum:	2015.03.
		Lépték:	1:20000
Munkaszám:	TELEPÜLÉSSZERKEZET, TERÜLETFELHASZNÁLÁS VIZSGÁLATA KAKADÁTASI TERÜLETEI I.		V-1/1
ÜGYVEZETŐ:	ZSEMBERI ISTVÁN		
VEZ. TELEPÜLÉSTERVEZŐ:	ZSEMBERI ISTVÁN	TT1-00-0016	
TELEPÜLÉSTERVEZŐI SZAKCSOPORT:	KÖNDÖSSY CSANAD ÁRON	okl. szigetelőmérnök	
TÁJTERVEZŐ:	ZIRLA JÁNOS	TK-09-036/06	
KÖRNYEZETVÉDELEM:	LIPAI BÉLA	HBM ME 10-00036	
KÖZLEKEDÉS:	GÁLYÁS JÁNOS	TM-09-0017	
VÍZHÁLÓZAT:	BOM BOLYAI	TK-T-08-0079	
ENERGIA KÖZMŰ:	SZABÓ GÁBOR	TK-T-08-0400	
HÍRKÖZLÉS:	LAKATOS ISTVÁN	TH-T-15-0042	
TÉRINFORMATIKUS:	Dr. PÁZMÁNDY SANDOR	ÉMZ/NÉ-2015	

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI VIZSGÁLATOK - 2015

Településszerkezet, területfelhasználás vizsgálata

M=1:20 000

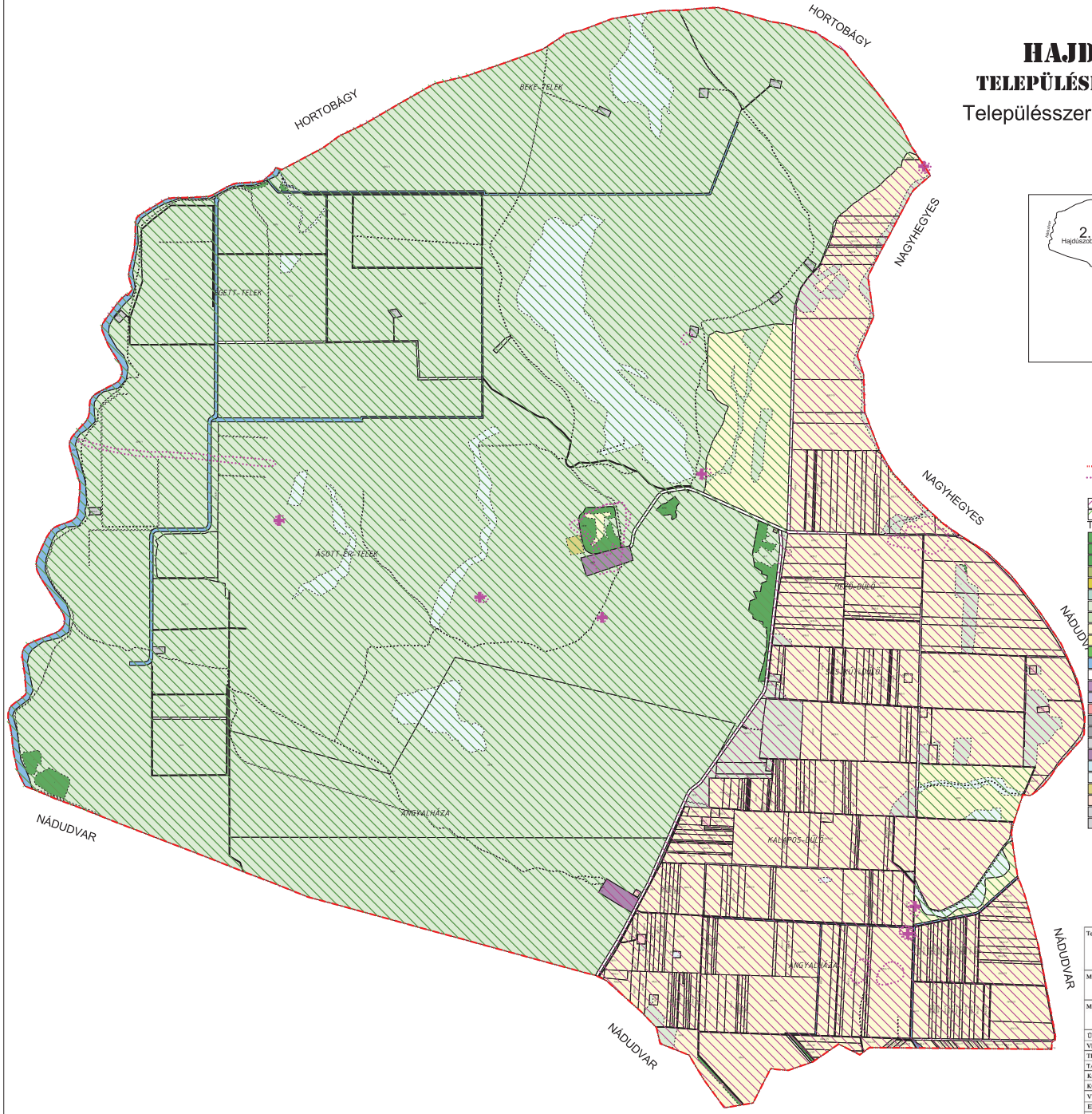

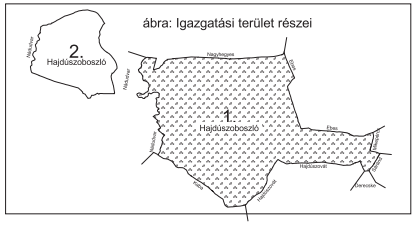

N

- Közigazgatási határ
- Régészeti nyilvántartásba vett terület
- Kunhalmok
- Natura2000 kmt
- Natura2000 ktt

Területhasználat - vizsgálat

- Ee Erdőterület - turisztikai, egészségügyi erdő
- Eg Erdőterület - gazdasági erdő
- Ev Erdőterület - védőerdő
- Má-gy általános mezőgazdasági terület - gyümölcsös
- Mk kertes mezőgazdasági terület
- Tk természetközeli terület
- Má-r általános mezőgazdasági terület – gyep
- Mák-r korlátozott mezőgazdasági terület - gyep
- Má-sz általános mezőgazdasági terület – szántó
- Mák-sz korlátozott mezőgazdasági terület – szántó
- V Vízgazdálkodási terület – gát, töltés
- V Vízgazdálkodási terület
- KÖu Közúti Közlekedési terület – településszerkezeti jelentőségű
- Gip ipari gazdasági övezet
- Gksz kereskedelmi szolgáltató gazdasági övezet
- Mák-gazd korlátozott mezőgazdasági terület - állatartás
- Kid Különleges terület - idegenforgalmi hasznosítású
- Kökt Különleges terület - ökoturisztika
- Kb Különleges terület - bánya
- Kmü Különleges terület - mezőgazdasági üzemi
- Nádas
- Vízállásos terület
- Agyaggödör
- Tanya
- mk nemzetvédelmi terület
- mk egyéb (udvar)

Tervező: CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Széchenyi u. 8.sz. Tel:(52) 531-732, (30) 9818-172			CIVIS TERV
Munka: HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE			Dátum: 2015.03. Lépték: 1:20000
Munkarész: TELEPÜLÉSSZERKEZET, TERÜLETFELHASZNÁLÁS VIZSGÁLATA IGAZGATÁSI TERRÜLET II.			V-1/2
ÜGYVEZETŐ	ZSEMBERI ISTVÁN		
VEZ. TELEPÜLÉSTERVEZŐ	ZSEMBERI ISTVÁN	TT/I-09-0016	
TELEPÜLÉSTERVEZÉSI MUNKATÁRS	KÖSZEGHY CSANÁD ÁBEL	okl. településmérnök	
TÁJTERVEZÉS	ZSILA LÁSZLÓ	TK-09-0583/06	
KÖRNYEZETVÉDELEM	LÉVAI BÉLA	HBM MK 09-0036	
KÖZLEKEDÉS	GULYÁS IMRE	Tkö/09-0057	
VÍZIKÖZMŰ	SOM IBOLYA	TRv-T/09-0079	
ENERGIA KÖZMŰ	SZABÓ LŐRÁNT	TRe-T/09-0408	
HÍRKÖZLÉS	LAKATOS ISTVÁN	TH-T-15-0342	
TÉRINFORMATIKUS	Dr. PÁZMÁNYI SÁNDOR	EKÖZIG ZRT.	

HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS
TELEPÜLÉSRENDEZÉSI VIZSGÁLATOK - 2015

Összesített vizsgálatok - Belterület és környezete

M=1:6 000

N

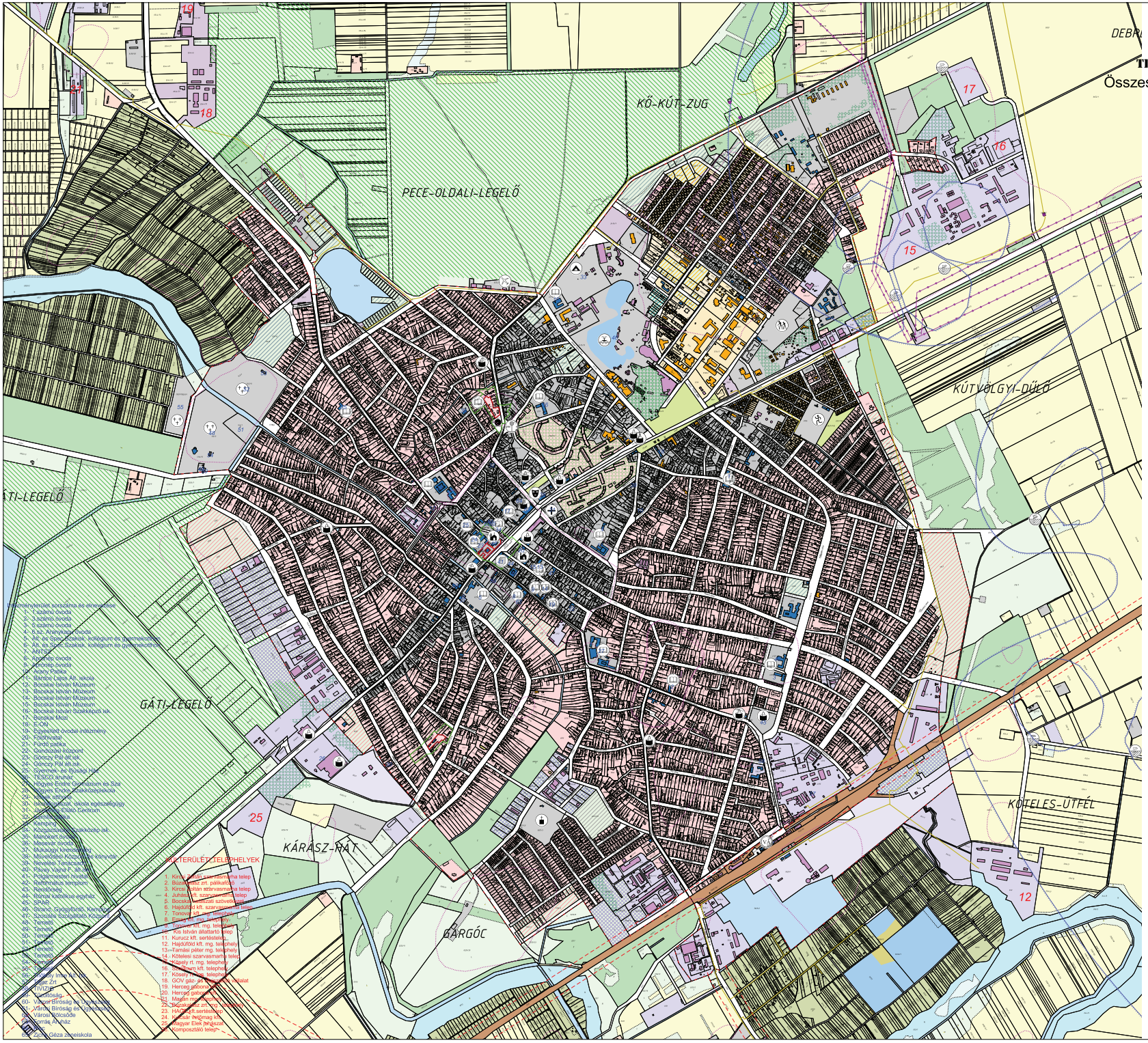

Tervező:	CIVISTERV VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA BT. Cím: Debrecen, Simonffy tér 1. Tel.: 52/525-755, (06) 20/8-9-575		CIVIS TERV
Munka:	HAJDÚSZOBOSZLÓ VÁROS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE	Dátum:	2015.04.
		Lapméret:	1:6000
Munkarész:	ÖSSZESÍTETT VIZSGÁLATOK BELTERÜLET ÉS KÖRNYEZETE		V-1/3
ÜGYVEZETŐ	DEMMERI ISTVÁN		
FŐ. TELEPÜLÉSTERVEZŐ	DEMMERI ISTVÁN	TT:1-09-0001	
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI MUNKATÁRS	KÖRÖSSY CSANÁD ÁBEL	ek. szigetszentmiklós	
TAJÉPÍTŐ	ZSILA LÁSZLÓ	TL-09-0503/04	
KÖRNYEZETVÉDELEM	LŐVINÉ MILA	MMK MK 09-0050	
KÖZLEKEDÉS	GULYÁS IMRE	Ta:09-0607	
VÍZGAZDÁ	SZIM IMRE	Tk:-1104/419	
ENERGIA KÖZMŰ	SZABÓ LÁSZLÓ	Tk:-1101-0468	
ÉRDEKELTK	LAKOSSÁGI ISTVÁN	Tk:1-214/202	
TÉRINFORMATIKUS	Dr. PAZSONYI SÁNDOR	ÉKÖMG-2015	